DIN COMOARA POPORULUI

ȘTEFAN VODĂ

CEL MARE ȘI SFINT

ISTORISIRI și CÎNTECE POPULARE

STRINSE LA UN LOC

DE

G. Teodorescu-Kirileanu

FOCȘANI
Tipografia, Steriotipia și Legătoria Gh. A. Diaconescu
1904

Prețul 2 lei

www.digibuc.ro

Donatiunea
Paulina Lupu Antonescu

DIN «COMOARA POPORULUI»

Comitetul Scolar al Liceului de Fete "Carmen Sylva" Bucureşti

ȘTEFAN VODĂ

Sfatul Popular al Capitalei Biblioteca Centrală

CEL MARE ȘI SFÎNT

Ale tale
Dintru ale tale,
Ție aducem de toate
Și pentru toate.

ISTORÎSIRĬ ȘI CÎNTECE POPULARE

STRÎNSE LA UN LOC

DE

S. TEODORESCU-KIRILEANU

FOCȘANI

Tipografia „Aurora“ Gh. A. Diaconescu

1903.

www.digibuc.ro

Toate cărțile vor fi iscălite de culegător.

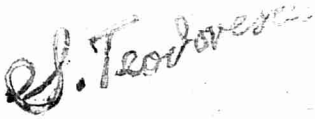

Cine mai știe s-a mai auzit istorii din popor, care nu sînt scrise 'n cartea de față, îl rog ca să mi le trimată și de altă dată le-oiŭ pune și pe-acelea în rîndul istorlalte istorisiri.

Adresa mea este:

S. TEODORESCU-KIRILEANU

GARA ZORLENI.

www.digibuc.ro

Întru aducere aminte,

luĭ

Ştefan Vodă

cel Mare şi Sfînt,

Semn de veşnică pomenire şi dumnezeĭască cinstire a sfîntuluĭ seŭ nume, din partea ţărănimeĭ.

www.digibuc.ro

CUVÎNT ÎNAINTE

Toate popoarele aŭ cîte un barbat în care aŭ întrupat idealul virtuţilor şi însuşirilor ce ar dori să găsască în Domnitorĭul lor; numele şi faptele acestor barbaţĭ îndumnezeiţĭ se fac o fală, o proprietate naţională şi, din neam în neam, din veac în veac' aureola de slavă ce 'ĭ încungĭură, creşte şi se sporeşte maĭ mult şi tot ce este, mare, frumos, vitejesc se datoreşte genĭuluĭ şi braţuluĭ lor. Un asemenea barbat a avut şi Moldova, şi acesta este: **Ştefan cel Mare.**

Niciĭ un Domn înaintea saŭ în urma luĭ n'a agĭuns la cinstea şi la renumina sa; niciĭ unul nu şĭ-a pastrat între Moldovenĭ, şi pot zice între Romînĭ un nume aşa de drag, aşa de curat, aşa de popular ca al luĭ; încă astăzĭ aproape de treĭ veacurĭ şi gĭumatate după moartea sa, Ştefan cel Mare este idealul poporuluĭ nostru; el întrupează patriotismul, vitejiea, dreptatea, bunătatea), în sfîrşit toate însuşirile a*

*) *Pil dele de strălucire ce aŭ fost nevoit să deecîte odată, nu 'ĭ pot întuneca bunătatea firească; veacul şi greua stare în care se afla trebuĭe să 'ĭ slujască de desvinovăţire. (Nota autoruluĭ).*

www.digibuc.ro

unuĭ mare Domn, a unuĭ geniŭ scutitor). Numele sĕŭ nu maĭ puțin răsună astăzĭ, de cît în frumoasele timpurĭ cînd steagurile sale fîlfîiaŭ falnic din vîrful Carpaților pînă la țărmurile Dunăriĭ și a Măriĭ Negre; încă și astăzĭ pe înaltul munților și în adîncul văilor, în orașe și în sate, în palaturĭ și în bordee, pretutindene numele sĕŭ se pomenește cu mîndrie și recunoștință de tot acela ce se zice* Romîn. *Locuitorul ce nu știe rugăcĭunea Duminicĭi, îțĭ va spune toate isprăvile sale; și ce este maĭ mult, va datori luĭ tot ce 'ĭ pare măĭ cĭudat, mare, vitejesc, și chĭar neînțeles în pămîntul nostru. Orĭ-ce cetate, orĭ-ce zid, orĭ-ce val, orĭ-ce șanț, întreabă-l cine le-a făcut, el îțĭ va răspunde: Ștefan cel Mare. — Orĭ-ce pod, orĭ-ce biserică, orĭ-ce fîntînă, orĭ-ce curte saŭ palat vechĭŭ, el le va datori eroului seŭ! Orĭ-ce bunătate, orĭ ce așăzămînt a căruia rămășițĭ se maĭ trăgănează pînă astăzĭ, orĭ-ce legĭuire omenească, orĭ-ce punerĭ la cale înțălepte, Ștefan Vodă le-a urzit, îțĭ*

---

*) *Iată un fapt chĭar din zilele noastre, din care se poate vedea cît de trăĭnică este ĭubirea poporuluĭ nostru pentru acest sfînt a luĭ; ba încă cevă maĭ mult, cinstea asta așa de mare să răsfrînge și-asupra odoarelor din vremea luĭ Ștefan cel Mare: Cu prilejul inspecțieĭ ce-a făcut-o I. P. S. S. Partenie, Mitropolitul Moldoveĭ, în primăvara anuluĭ 1902, la maĭ multe mănăstirĭ și bisericĭ, cînd a întrat în biserica din comuna Vînătoriĭ Neamțuluĭ s'a petrecut un fapt mișcător: Intreaga obștie, îndată ce a zărit pe marele Prelat,* a căzut în genunchĭ, cerînd să li se înapoieze strana Mareluĭ Voevod, Ștefan cel Mare, ce era așăzată în acea biserică și care, cu prilejul ridicăriĭ monumentuluĭ din Iașĭ a fost dusă în capitala Moldoveĭ." *Strana, careĭ lucrată în lemn deteĭ și sculptată cu nespusă artă, se află așezată în pinacoteca școaleĭ Artelor Frumoase din Iași, în sala No. 11. «Universul» Coresp. provincie. An. XX No. 117, din 2 Maĭ 1902.*

www.digibuc.ro

va zice el, și iar Ștefan Vodă. In sfîrșit acest Domn, pentru Moldoveni cuprinde toate faptele istorice, toate monumentele, toate isprăvile și așazămintele făcute de cinci veacuri de atîța stăpînitori; precum Elliniĭ datoresc luĭ Ercul toate lucrurile de vitejie făcute de sute de eroĭ.

Mormîntul acestuĭ mare Domn nu este maĭ puțin sfințit de cătră Romînĭ de cât a luĭ Mahomed la Musulmanĭ, și cinstirea (cultul) ce-ĭ păstrează Romîniĭ s'a întins pînă acolo, în cît mulțĭ îĭ zic Sfîntul Ștefan *chĭar și astăzĭ, întocmaĭca și Arabiĭ, care aŭ îndumnezeit pe Napoleon, sub numele de* Bunaberdi.

Și în adevăr, Ștefan cel Mare, în nimic nu s'a arătat maĭ pe jos de strașnica sa pomină. El era adevĕrat căpitenie de noróde, adevăratul Domn în toată puterea cuvîntuluĭ. Nicĭ una din însușîrile cu care poețiĭ ș-aŭ plăcut a împodobi pe poroncitoriĭ națiilor nu ĭ lipsia: vitejie, duh mare (înalt), ĭubire de dreptate unită, cu o cuvenită tărie de suflet ca să însufle tot odată cinste și dragoste, adevarata înțelegere a duhuluĭ poporuluĭ și a treburilor sale; ĭubirea patrieĭ maĭ mult ca iubirea tronuluĭ săŭ și în sfîrșit acele vîrtuțĭ casnice și în sfîrșit, acea smerenie ce arată toate isprăvile nu șieșĭ, ci D-zeuluĭ a Tot-Puternic, acea blîndeță ce pătrunde inima supușilor; acea dărnicie ce vine în agĭutorul fiește-căruĭ lipsit și pătimaș; istoria a 47 de anĭ a domnieĭ sale dovedește cu fapte toate aceste drepte laude.

Numele săŭ din numele tuturor Domnilor Moldoveĭ este singurul, care, de către streinĭ nu este maĭ puțin slăvit de cît de pămîntenĭ. Papa Romeĭ l-aŭ lăudat: valul creștinătățiĭ, *toțĭ regiĭ și stăpînitoriĭ Europeĭ în vieața 'ĭ încă iaŭ mărturisit, 'ĭ-aŭ cunos-*

www.digibuc.ro

cut meritul și puternica lucrare în alungarea barbariei turcești și prin urmare în apărarea civilisației Europei.

Un scriitor de nație dușmană cu Moldovenii, Dlugoș, nu poate tăcea despre strălucitele fapte a acestui Domn și în entusiasmul său strigă: «O barbate vrednic de mirat, cu nimic mai pe gios de cît eroicii povățuitorî de care noî atît ne mirăm, carele în vremile noastre. dintre toți stăpînitorii lumei, mai întâi ai cîștigat o biruință atît de însemnată asupra Turcilor. Tu ești cel vrednic după gîndeeata mea. căruia se cuvine **să ți se dea Domniea și povățuirea a toată lumea,** și mai ales vredniciea de Voevod mai mare împotriva Turcilor, după primirea și hotărîrea tuturor creștinilor, lăsând pe celîalți împărați și prinți catolicî, să se tăvălească în lenevire, desfrînărî, saŭ în răsboaie civile!» *).

După V. Alexandri.

---

*) *Aceste rînduri sînt scrise în* «Calendar pentru poporul romînesc» *pe anul 1845 fața 42—44 Iași, tip. Foiei Sătești, sub titlul:* Ștefan cel Mare în tîrgul Băiei, *fără a fi iscălit de cineva acest articol. Dionisie Olinescu în broșura sa:* Mormîntul lui Ștefan cel Mare, *Slatina 1898, începe studiul citind o bună parte din rîndurile de mai sus, scoase tot din acest calendar, și spune că ș-a luî V. Alexandri, ceea ce 'nsamnă că a știut de-anume de cine 's scrise. Eŭ am pus aceste rînduri drept cuvînt înainte, fiind-că nu se putea spune mai bine de cît de V. Alexandri, care știea adînc sufletul Romînului nostru.*

S. T. K.

www.digibuc.ro

I

FAPTELE ȘI VITEJIILE

LUI

ȘTEFAN CEL MARE ȘI SFINT

www.digibuc.ro

I

1. — Ştefan cel Mare şi Sfînt

Stefan cel Mare şi Sfînt, zîce că nu era mare la statură, ci om mărunţăl, da-i vorba că era mare 'n cap: mare la minte şi cu chibzuĭală; era mare în sfat şi în fapte, cum n'a maĭ fost altul ca el şi... poate nicĭ n-a maĭ fi v-o dată [1]). — Deşi era mic la stat, da era ĭute amarnic în cît se batea cu 30 de oameniĭ de-odată fără să se teamă c'a fi bătut [2]). Uniea spun că era de 7 palme 'n frunte [3]).

Cînd l-a făcut mă-sa, ursîtorile l-aŭ ursît: că ar să fie om mare şi vestit în toată lumea, şi multe fapte bune ar să facă şi pe mulţĭ duşmaniĭ ĭ-a prăpădi — după cum a şi fost — şi ĭ-aŭ pus numele *Ştefan*.

De mic era frumos şi creştea ĭute, ca din apă. Incă de băeţel era ghiznovat şi unde găsea băeţiĭ voĭniciĭ, se gĭuca cu dînşiĭ cu buzduganul.

La 15 aniĭ împliniţĭ a ucis un urs, fără să aĭbă ceva în mînă.

---

[1]) După celea ce-a auzît d. Ioan Bîrna din com. Vaca (Transilvania), de la un bătrîn de 80 aniĭ care a fost în Romînia în tinereţile luĭ.

[2]) După celea ce-a auzît d. Const. Baltă de la un bătrîn din Buhalniţa, ţinutul Neamţuluĭ.

[3]) După celea ce-a auzît d. N. Trofin de la Vasile Morariŭ din satul Glodeniĭ, com. Parpaniţa (Vasluĭ).

www.digibuc.ro

Cînd rătăcea prin păduri, că el îmbla mult de-a vînatuluĭ, zice că un înger i se arata și-l scotea la drum. Acela era îngerul luĭ, care ținea la Ștefan și nicĭ ca cum nu se deslipea de dînsul.

Odată cînd s'a fost rătăcit prin păduri, a dat peste-o căsuță unde eraŭ 2 îngerĭ prefăcuțĭ în mosnegĭ, și aiștĭ. 2 moșnegĭ l-aŭ dăscălit cum să trăĭască 'n lume, cum să se poarte înțelepțește și să facă fapte marĭ, pentru cinstea neamuluĭ și a țărĭĭ. Ș-aicĭ a stat, Ștefan, în credința și frica luĭ Dumnezeŭ maĭ multĭ anĭ de-arîndul, pînă ce 'ntr'o vreme ducîndu-se el prin pădure numaĭ ce vede o pasăre măĭastră — care nu era de cît un înger prefăcut — și pasărea a prins a grăi luĭ Ștefan, ca să se 'ntoarcă în țară. Ștefan se duce la moșnegĭ, le spune ce ĭ-a zîs pasărea și moșnegiĭ îl blagoslovesc dîndu-ĭ drumul.[4])

Cînd a agĭuns Domn în țara Moldoveĭ, după cum aŭ ursît ursitorile, și așa a vrut Dumnezeŭ, apoĭ de-atuncĭ a fost vaĭ și amar de dușmanĭĭ țărĭĭ și de păgînitate! Cîțĭ căpcînĭ și cîte lifte aŭ venit prin țară la noĭ, pe toțĭ ĭ-aŭ făcut prav și cenușă, că era viteaz în războĭ și ca dînsul eraŭ toțĭ voiniciĭ luĭ, vitejĭ, tot unul și unul.

Cînd se lupta Ștefan Vodă, în bătălie, totdeauna de-a dreapta luĭ era un arhanghel, cu o sabie de foc și pĭeraŭ vrajmașiĭ cîte de zece pașĭ înaintea luĭ Vodă, fără ca cine-va să-ĭ fi pălit orĭ pușcat;—vezĭ că pĭereaŭ de sabia cea de foc a arhangheluluĭ. De aceea și Ștefan cel Mare și Sfînt făcea bisericĭ și mănăstirĭ luĭ Dumnezeŭ, și Dumnezeŭ era tot în agĭutorul luĭ și nu-l părăsĭa.[5])

Orĭ și cine îndrăznea și se scula asupra luĭ, el îl învingea și-l făcea să poarte frica un timp îndelungat, că era omul luĭ Dumnezeŭ: smerit, îndurătorĭ, cu dreptate și totdeauna de cîte orĭ avea să poarte războĭ cu v'un dușman, nu să pornia de-acasă pînă

[4]) După celea ce-a auzît d. Th. A. Bogdan din Cîmpiea Ardea luluĭ. (Vezĭ *Ștefan cel Mare și îngeriĭ.*)

[5]) După celea ce a auzît d. I. Bîrna.

www.digibuc.ro

nu însura 24 de flăcăĭ și mărita 24 de fete, dîndu-le tuturor averĭ și făcîndu-ĭ pe toțĭ gospodarĭ.

Afară de asta, nu să porniа nicĭ odată la războĭ, pînă nu alegea maĭ înainte un loc oare unde de mănăstire, ca, întorcîndu-se de la războĭ biruitorĭ și deplin sănătoșĭ, să zidească mănăstire pe locul acela [6]).

El a alungat pe Turcĭ de pe aicĭ și noĭ se cuvine să batem matane și să rugăm pe Dumnezeŭ pentru hodina sufletuluĭ luĭ, că ne-a scăpat de dușmanĭ.....[7])

Pe cît era de vrajmaș (amarnic) în vreme de războĭ, pe atîta era de bun și blînd și cu dreptate în vreme de pace. Celor saracĭ le da banĭ și moșie, tot așa și celor vitejĭ și cu credință către Domn. Celor năpăstuițĭ și asupriță le făcea dreptate, așa că'n țara luĭ era numa belșug și toate cele de mulțămită.

Singur Ștefan Vodă era gospodăros avînd podgoriĭ vestite în Cotnarĭ și la Ștefănești, și pe lîngă toate curțile și la moșiile luĭ eraŭ gospodăriĭ ca acelea că nu maĭ aveaŭ păreche.

Doamnele luĭ eraŭ bărbătoase și gospodăroase, mă rog, eraŭ vrednice de însușîrele luĭ cele vitejești și înțelepțeștĭ. Ele îl întovărășaŭ de obște, nu numaĭ în vremĭ liniștite, dar și în vremĭ grele, cum era în vreme de războĭ orĭ în alte cumpenĭ și năcazurĭ. Și cu vorba și cu fapta îndemnaŭ și alinaŭ pe năzdrăvanul lor soț. cât și pe vitejiĭ ostașĭ a nebiruituluĭ Domn.

* * *

Lumea crede că Ștefan cel Mare și Sfînt n-a murit făr's-a'nalțat la cer cu trup cu tot, ca să-și dee samă de faptele luĭ bune și creștinești. [8])

Sufletul luĭ Ștefan cel Mare, după ce-a ĭeșit din cinstitul săŭ trup, întăĭ era vînt și pe urmă se pre-

---

6) S. Fl. Marian. *Tradiții și pop. Romîne din Bucovina*, f. 115

7) După celea ce-a auzit D-na El. Voronca de la Petrea Beicu din Mihalcea, Bucovina.

8) După celea ce-a auzit de la d. T. A. Bogdan din Cîmpiea Ardealuluĭ.

www.digibuc.ro

făcu în chip de hulub, zburînd afară din curțile domnești și s-a pus pe streșina caseĭ celeĭ maĭ frumoase din tîrgul acela.

Acolo sufletul luĭ, cunoștea faptele cele bune a luĭ Ștefan, de aceea l-a vestit Dumnezeŭ, ca să zboare către cerĭ unde are locul de hodină.

In raĭ, sufletul luĭ Ștefan stăpînește toate sufletele cîte-s acolo și în iad; și maĭ are puterea de a descoperi și a omorî pe hoțiĭ care tac moarte de om.[9]

Cînd a murit Ștefan cel Mare treĭ zîle și treĭ nopțĭ ĭ-a ars o lumănare la mormînt, fără ca s-o fi pus cine-va acolo și niminea nu o putea s-o stîngă.[10]

După moartea luĭ Ștefan cel Mare, cînd maĭ aveaŭ Moldovenii bătăliĭ, el știea din mormînt și începea să plîngă și cum începea cu plînsul, îndată înceta cu bătăliile și era pace.[11])

Mormîntul luĭ îĭ la Mănăstirea Putna din Bucovina și cîtă vreme a sta el în mănăstirea asta, Bucovina n-ar să fie supusă alteĭ naților.[12])

Duhul luĭ Ștefan Vodă îmblă cînd și cînd pe pămînt, maĭ ales cînd națiea noastră'ĭ în cumpănă mare. Așa, zîce că la 77, cînd a fost bătăliea cu Turcul—la Plevna—Ștefan cînd a văzut că se strînge lume din munți și din cîmpiĭ, să pornească la răzbel, el s-a sculat din mormînt, și duhul luĭ a cîrmuit și a povățuit oștirea noastră, de-a făcut pe Turc să maĭ simtă odată trecînd pintrînșiĭ spaima de altă dată.

Ș-așa, daca nu era duhul luĭ. te mĭera de biruĭam pe Turc scăpînd țara de sub stăpînirea păgînuluĭ și să nĭ-o facă iar slobodă ca'nainte vreme.[13]

* * *

9) După celea ce-a auzit d. Const. Baltă de la un bătrîn din Buhalnița (Neamț).

10) După celea ce-a auzit d. I. Bîrna.

11) » » » » d. Const. Baltă.

12) » » » » d. Const. Paliuc din Volovăț (Bucovina.

13) După celea ce-a auzit d. Gr. A. Tabacariu de la Ștef. Preda din satul Hemeușĭ, com. Fîntînelele (Bacăŭ).

www.digibuc.ro

Peste care taberĭ zbura sufletul luĭ Ștefan, numaĭ acelea învingeaŭ totdeauna pe dușmanĭ. [14])

* * *

Stefan cel Mare și Sfînt ar să'nvie înainte de învierea cea de obște, calare pe calul luĭ și cu sabia în mîna dreaptă, ținînd-o drept în sus,[15])—da atunci trebue să fie mare nacaz pe neamul nostru. Alțiĭ zîc că duhul luĭ are să se întrupeze în alt trup omenesc. [16])

Bucovina se va întrupa iarăși cu țara Moldoveĭ, cînd Ștefan Vodă a scoate-afară din mormînt vîrful săbieĭ luĭ. Amu nu vra să se iște războĭ, da cînd l-a răzbi mila de traiul nostru între streinĭ, are să scoată vîrful săbieĭ de 3 degete afară din mormînt și are să se încaere la răsboĭ toțĭ împărațiĭ de pe fața pămîntuluĭ, că atunci are să fie *războiul cel mare*. Locul răsboiuluĭ are să fie pe valea cea mare de pe apa Moldoveĭ la *Șese băĭ* și atîta vărsare de sînge ce-a se fie acolo, în cît caiĭ are se'noate în sînge pînă'n coame.

Războiul aista va fi *cel din urmă*, și după aceea n-ar se maĭ fie *hotar* nemțesc între Bucovina și Romînia. [17])

Atunci cînd-a'nvie Ștefan Vodă, ar să vadă cum ne-am stăpînit și ne-am îngrijît bucățica noastră de pămînt, care ne-a lasat-o mîndră și îmbelșugată și pentru care s-a bătut el de 40 de orĭ cu vitejie și dragoste de moșie,

Toțĭ baniĭ și toate odoarele care sînt zîdite în temelia mănăstiriĭ Putna, la învierea luĭ Ștefan Vodă, are să-ĭ scoată și are sa-ĭ împărțască **celor care cred**

---

[14]) După celea ce-a auzît d. Const. Baltă de la un moșneag din Buhalnița (Neamț).

[15]) După celea ce-a auzît d. Ilie Veslovschi din Cîmpulung (Bucovina).—

[16]) După celea ce-a auzît d. Guță V. Arghir, normalist din Panciŭ, jud. Putna.

[17]) După celea ce-a auzît d. Gh. D. Manoliu, normalist, de la V. Logigan din satul Calafindeștĭ com. Sănăuțĭ, ținutul Siretiuluĭ (Bucovina).

www.digibuc.ro

faptelor luĭ, în legea creştinească şi în naţiea românească. [18])

Norodul aşteaptă ca alt-ceva, învierea luĭ Ştefan Vodă, doară a maĭ curăţi ţara de spurcaţiĭ de jîdanĭ şi să dee pămînturĭ oamenilor. [19])

* * *

Numele luĭ Ştefan cel Mare şi Sfînt se pomeneşte pînă şi în descîntece ca putere de alungat duhurile rele şi felurite bolĭ primejdioase. Se maĭ pomeneşte şi'n strigăturĭ de gĭoc, după cum se poate vedea în cîntecele acestea :

Pe vremea de secerat,
Ştefan calŭ-a încălecat
Şi la Baea a plecat
Pe Ungurĭ de ĭ-a secat.

Altul :

Ştefan, Ştefan puĭ de leŭ,
A mâncat pe locul meŭ :
Mîncat carne de buhaĭ,
Ş-a bătut pe şapte craĭ. [20])

In Bucovina, luĭ Ştefan Vodă cel Mare şi Sfînt, îĭ maĭ zic şi **împăratul Ştefan.** [21])

---

[18]) După celea ce-a auzît de Ilie Veslovschi.
[19]) După celea ce-a auzît d. Victor Popovicĭ de la un moşneag din tîrgul Paşcanĭ (Suceava).
[20]) După celea ce-a auzit d. Victor Popovicĭ din Paşcanĭ.
[21]) După cele ce-a auzît d-na El. Voronca din com. Mihalcea (Buovina).

www.digibuc.ro

2. — Prorocіea despre Ştefan cel Mare şi Sfînt.

Se spune că într'o zi frumoasă de vară, pe cînd Ştefan cel Mare şi Sfînt era de tot tînăr, părăsi cetatea părinţască din Suceava şi merse calare către tîrgul Siret, ca să vadă stînile care erau pe şesul Horaiţa; şi fiind Ştefan trudit se puse la odihnă sub umbra unuĭ ştejar.

Şi cum sta aşa a văzut ieşind din ştejar o nălucă bătînd din palme şi rîzînd cu hohot; iar cerul a prins a se întuneca, a tuna şi a fulgera de-ţĭ era groază. Un trăsnet îngrozitor detună stejarul, şi numaĭ ţanduri sări din tulpina luĭ. Năluca însă nu era detunată, ea bătu iarăşĭ în palme, rîzînd maĭ tare de cît înainte.

Ştefan, apucă arcul şi săgeata, ţinti; şi un vaet dureros fu semnul că a nimerit năluca. În locul eĭ se văzu numaĭ o movilă mică de păcură.

Din departare veni către Ştefan un moşneag gîrbovit, cu părul alb ca omătul şi cu o barbă pînă la genunchĭ.

— Dumnezeŭ să te binecuvinteze, vorbi el şi se răzămă în toiagul luĭ. Băete norocos, astăzĭ sînt o mie de anĭ de cînd îs hotărît să omor duhul ista răŭ, care a samanat numaĭ sfadă şi nevoe în omenime. Toată munca mea a fost pînă acuma degeaba şi numaĭ ţie am să-ţĭ mulţămesc că sînt deslegat de gĭurămîntul meŭ. Tu aĭ isprăvit astăzĭ maĭ mult de cît mine într'o mie de anĭ. Ca mulţămire pentru fapta asta, să moşteneştĭ toată ţara asta mănoasă şi nicĭ o putere lumească să nu te poată învinge cîndva!

Aşa vorbi moşneagul şi se făcu nevăzut.

www.digibuc.ro

3. — Ștefan cel Mare și îngerii.

Cînd Ștefan Vodă era copil ca de vre-o cinci ani, s'a dus după fragi cu alți copii de sama lui.

Sara, ceilalți copii s'au întors acasă, și bagară de samă că Ștefănuc, — după cum îl dezmerdau ei — nu era. Necăjiți de întîmplarea asta, nici nu se duseră pe acasă, ci fie-care se culcă pe unde l-a agiuns somnul.

Ștefan după ce a ramas singur singurel în mijlocul codrului, o luă la fugă, tot mai în spre mijlocul pădurei, crezînd că a da de margină. Intr'o vreme, vede la rădăcina unui lemn gros, o lumină, care ardea tără să se miște, macar că vîntul și ploaia bătea cu toată puterea. Ștefan îndată ce o luă în mînă, mare i-a fost mirarea lui cînd se văzu în mijlocul unei căsuțe de lemn, în care nu vedea altă ceva de cît două măsuțe încarcate cu lumini de ceară, o iconiță mică, pe giumătate stearsă, răzămată de o carte groase și putredă de veche.

Căldura de acolo îl muia așa, că tără de voïea lui, adormi cu lumina în mînă. Cînd era cam pe la miezul nopții, se trezi din somn, simțînd că i-a smuls cineva lumina din mînă. Își deschide încet ochișorii și se spăimîntă văzînd la cele două mese doi moșnegi mai bătrîni de cît ori care oameni din lume; care de bătrîni ce erau nici genele nu și le mai puteau rîdica. Bătrînii se rugau stînd în genunchi înaintea iconiții.

— Bine că ne-a adus D-zeu pe acest copilaș, zise unul din bătrîni.

— Așa, mai mare bine nu am avut nici odată. Era să murim de sete și de foame, neavînd cine să ne aducă cele trebuincioase. El ne-a aduce, așa neom putea ruga fericiți de aici înainte, tără să mai avem grijă și de ale gurei.

— Așa e, dar cum ar să-l cheme, ce nume o să-i dăm?

www.digibuc.ro

— Are el nume, și încă un nume frumos, care cu vremea are să fie nume sfînt pentru neamu luĭ.

— Și cum așa ?

— Bine. El e un copil bun, cu frica și credința luĭ D-zeu, s-a purta bine, că numaĭ așa a să i se sfeteascâ norocul, care de mult plînge de dorul luĭ.

— Dacă'ĭ așa cum zicĭ, fie. Și sculînd copilul îl mînară ca să le aducă niște rădăcinĭ de buruenĭ, din care își făceaŭ moșnegiĭ de mîncare, și ca răsplata, din cînd în cînd îĭ maĭ da și luĭ cîte o lingură de zamă ramasă pe fundul ceaunașuluĭ (căldărușeĭ).

* * *

Trecură v-o cîțĭ-va anĭ. de cînd Ștefan slujea moșnegiĭ, și în vremea asta, din mic și slăbuț ce era se făcu un băețandru voinic și spătos, mîndru și frumos de să te tot fi uitat la el.

Odată mergînd. ca de obiceĭŭ după rădăcinĭ prin codru, vede o pasere cum nu maĭ văzuse nicĭ odata. căcĭ de unde să fi văzut pasere cu clonțul de adiamant cu ochiĭ ca stelele, cu trupul ca de aramă, cu penele de aur și cu picioarele de argint.

— Bine că te am întîlnit făt-frumos, că'ĭ multă vreme de cînd te caut. Ștefan sta ca înlemnit, plin de spaimă, cînd a auzit-o grăind vorbe omenești.

— Nu-ți fie frică de nimic, că nu e nimenĭ pe aicĭ, care să ne vadă și să ne audă, numaĭ noĭ sumtem singurĭ singureĭ, dinpreună cu D-zeŭ, care e în tot locul de față. Mergĭ și du moșnegilor tăĭ rădăcinele și spune-le că îngerul țăriĭ tale te cheamă într'ageutor.

— Dar cine eștĭ tu, pasăre măĭastră, că de eștĭ arma sataneĭ, să te alung din codriĭ aceștia, unde satana nu a avut putere să intre: ĭar de eștĭ o stafie necurată, să mă ascund de la tața ta.

— Nu sînt nicĭ stafie, nicĭ arma sataneĭ. sînt norocul tăŭ și a țăriĭ tale învrăjbite. Mergĭ ieți ramas bun de la ceĭ doĭ moșnegĭ creștinĭ și cerîndu-le binecuvîntarea părintească, roagă-ĭ ca în rugăciunele lor să nu uite de tine și de draga ta țărișoară.

www.digibuc.ro

Ștefan făcu după cum l-a învățat paserea.

Moșnegiĭ auzindu-ĭ vorbele îĭ dară binecuvîntarea zicînd :

— Mic aĭ fost cînd aĭ venit aĭcĭ, mare te ducĭ, dar mai mare să te întorcĭ. Mare în fapte și în virtuțĭ, că atuncĭ și D-zeul părinților și al moșilor noștri ț-or binecuvînta pașiĭ tăĭ. Mergĭ, darul luĭ D-zeŭ te luminează în toate căile tale. Nu uita însă nicĭ odată, că nimic fără D-zĕŭ, și că unde primejdia e mare, acolo e și D-zeŭ mai aproape.»

Cînd ceĭ doĭ bătrînĭ sfîrșiră cu bine-cuvîntarea, casa se lumină și eĭ se făcură nevăzuțĭ, căcĭ nu eraŭ altcineva de cît doĭ îngerĭ anume trimișĭ de D-zeŭ, ca să'l îndrepte pe căile cele sfinte.

Intorcîndu-se Ștefan, fața îĭ sclipea ca lumina soarelui, iar paserea cea de maĭ înainte nu o maĭ găsi, ci în locul eĭ găsi o fată înaltă tocmaĭ cît el, și frumoase, ca și care nu maĭ văzuse nicĭ odată.

Luĭ Ștefan îĭ pică dragă. Fata însĕ îĭ zise:

— Ștefane, de vreĭ ca să 'mĭ fiĭ drag, și să 'țĭ fiŭ nevastă, trebue să baț dușmaniĭ țăriĭ tale.

— Și cum? — întrebă Ștefan, căcĭ eŭ sînt sarac, fără de sprijin și fără de tistie.

— Sprijinul e la D-zeŭ,— iar eŭ îțĭ sînt norocul, care totdeauna te-oĭ duce pe căile cele bune. Roagă-te luĭ D-zeŭ, ca să-țĭ binecuvînteze pașiĭ tăĭ, și pune gîurămînt sfînt înaintea luĭ. că-ĭ ținea toate poruncile luĭ.

— Așa să fie, zise Ștefan, și căzînd în genunchĭ se ruga a tot puterniculuĭ D zeŭ, ca să-ĭ dee sprijinul luĭ cel D zeesc, gîurîndu-se că ĭ-a ține poruncele.

Atuncĭ auzi un glas din cer, înțeles, numaĭ de el prin care D-zeŭ îĭ binecuvîntă toțĭ pașiĭ luĭ.

Ștefan rădicîndu-se în picioare, întinse mîna feteĭ cele-ĭ frumoase și-ĭ zise :

— Iți mulțămesc că m-aĭ scos din desișul codruluĭ ; că mi-aĭ dat aceste învățăturĭ și mă rog, să nu mă uițĭ. Uite țara plînge de necaz, merg ca cu agĭutorul luĭ D-zeŭ și al tăŭ s'o scap din gura celor ce vreŭ s'o înghită.

www.digibuc.ro

Fata, sărutîndu-l pe frunte, se făcu nevăzută și așa nevăzută l-a însoțit în toate lucrurile, pînă ce Ștefan a fost chemat în ceea lume.

Lumea crede că el n-a murit, făr' s'a înalțat la cer cu trup cu tot, ca să-șĭ dee samă de faptele luĭ bune și creștineștĭ.

4. — Stejarul din Borzeștĭ.

A fost odată un timp pe cînd Molna și Prutul nu făceaŭ hotar între treĭ țărĭ surorĭ, pe cînd bourul moldovenesc era singur stăpîn pe o țară largă, îndămînatecă, locuită de un popor ager și drept pămîntean. De pe atuncĭ și pînă în zilele noastre, ramas'a vorba din tată 'n fiŭ, cum că se încinsese odată un gĭoc de copiĭ pe șesul Trotușuluĭ, nu departe de satul Borzeștĭ, pe un soare frumos de primavară. Ceata copiilor era împărțită în două tabere una înfațișa tabăra Tatarilor sub comanda luĭ Gheorghe, un copilandru cu plete negre și cu ochĭ de mure, iute și neastîmparat ca și Trotușul ce să prăvale de la munțĭ; ceealaltă era tabăra Moldovenilor sub comanda luĭ Stefan, un copilandru cu plete castaniĭ cu ochiĭ albaștri gînditorĭ și cu inima cutezătoare. Gheorghe era ficior de țaran și Ștefan fiŭ de Domn.

Amîndouă taberele înarmate pînă 'n dințĭ cu puștĭ de soc, cu săbiĭ de șîndilă, cu sulițĭ de trestiĭ, se băteaŭ amarnic între ele, de clocoteaŭ văile Trotușuluĭ și se spăriaŭ toțĭ grauriĭ din tufărișurĭ. Iar comandanțiĭ călărĭ pe fugarĭ aprigĭ de nuele, alergaŭ cînd la aripa dreaptă, cînd la aripa stîngă a oștirilor înșîrate, și-șĭ îmbarbataŭ soldațiĭ la luptă.

A ținut cît a ținut bătăliea nehotărîtă, dar în sfîrșit copilul cel cu ochiĭ albaștri gînditorĭ, care avea darul de a se răsboi moștenit de la tatăl sĕŭ, învinse pe Tatarĭ, prinse pe Hanul lor, pe neastîmparatul

www.digibuc.ro

Gheorghe, și'l legă de un stejar bătrîn martur de cea întâĭ isbîndă a viitoruluĭ Domn.

Apoĭ toțĭ hatmaniĭ și căpitaniĭ luĭ Ștefan se adunară împregĭurul stejaruluĭ și prinseră să gĭudece pe Hanul tătărăsc, uniĭ pentru v-o minge furată, altiĭ pentru vre-o cetate de hîrtie dărîmată, tot fapte rĕle ce nu puteaŭ fi ĭertate; iar bietul Han, cu ochiĭ plecațĭ în gĭos, își aștepta osînda abia stăpînindu-se de rîs.

In sfîrșit Ștefan după ce ascultă părerea maĭ marilor oștiriĭ sale, zise cu sprincenele încrețite:

— Porunca Domnieĭ mele este să'l spînzurațĭ de creanga cea de sus, ca să fie de pildă și altor neamurĭ!

Apoĭ nenorocitul Han a fost legat cu o frînghie de subsuoară și ridicat pe creangă în sus în salvele (focurile) puștilor de soc și în strigătele de bucurie a oștenilor învingătorĭ.

. . . . . .

Dar, o Doamne, ce se aude?... Ce clocot aduc apele Trotușuluĭ din sus?... Un vifor se stîrnește de puterea căruea se leagănă în văzduh micul Han tătărĕsc, și pămîntul prinde să se clatine și să sune parcă s'ar fi răsturnat stîncele cele marĭ de la obîrșiile Trotușuluĭ.

Iar în timp ce Ștefan și întreaga luĭ oștire stăteaŭ nedumeriți de vuetul ce se apropia, în timp ce micul Gheorghe în brațele văzduhuluĭ se gândea la ceĭ ce s[illegible] aevea, de odată se văzu o ceată nenumărată de adevărațĭ Tatarĭ venind în goana mare a [illegible] dinșiĭ.... ș'atuncĭ.... vaĭ!.... toțĭ copiiĭ cuprinși de groază, apucară la fugă care 'ncotro, uitînd pe micul Gheorghe, care atîrnat de creanga stejaruluĭ zîmbia încă în nevinovăția luĭ, nestiutor de urgia ce'l aștepta. El zîmbea încă.... dar a tot-văzătorul soare încetă a zîmbi căcĭ în acel moment o sută de săgețĭ încă, o sută de suliți se înfipseră în trupul luĭ. Ceriul se posomorî, frunzele și crăngile copaculuĭ patate de sînge copilăresc se clătinară înfiorate.

www.digibuc.ro

Treĭ-zecĭ de anĭ aŭ trecut după această întîmplare, și micul Ștefan schimbînd sabia de lemn pe paloșul de oțel, se urcă de pe treaptă pe treaptă pe scara lumiĭ, pînă ce agĭunsese să fie numit ia *Direptate* Domn țeriĭ Moldoveĭ, înscăunat și miruit de mitropolitul Teoctist. Ast-tel făcîndu-se însușĭ *țiitor peste toată țara* începu vieața grea și anevoioasă, *tot în răsboaie și ostenelĭ,* căcĭ țara fiind bogată, largă și îndămînatecă deștepta setea tuturor vecinilor. Dar cu cît nevoile veneaŭ maĭ grele peste dînsul, cu atît inimoșia luĭ creștea; și a voit Dumnezeŭ ca el să meargă din biruință în biruință, și numele luĭ să se mărească tot maĭ mult, în cît să razbată peste hotarele Moldoveĭ. departe într'asfințit și să razbată pàtura veacurilor până la noĭ. Iar el, Domn drept credincios și pămîntean, de fie-care biruință înalță cîte o biserică spre mărturie neperitoare de trăiniciea neamuluĭ nostru și de bunătatea luĭ Dumnezeŭ. Mulțĭ anĭ domni Stefan Vodă cel Mare, în care timp așeza cu nestrămutare temeliile stăpînireĭ noastre asupra cîmpiilor Dunăreĭ, pecetluind și stințind această stăpînire cu sîngele vărsat. – Dar tot nu era liniște.— Un gînd îndărătnic îl urmărea din copilărie, gîndul miculuĭ Gheorghe ucis de Tatarĭ; și orĭ unde s'ar fi dus, orĭ ce-ar fi făcînd, chipul cel oacheș și drăgalaș i se înfățișa necontenit cerîndu-ĭ parcă răzbunare.

Iată că într'una din zile i se aduce veste cum că o mulțime de oaste tătărască a năvălit în țară peste apa Nistruluĭ, pustiind pămîntul, răpind cîrdurile de vite, dînd foc satelor și girezilor de pîne, robind femeile și copiĭ.

Iute Ștefan îșĭ tocmi oastea și le eși înainte la satul Lipințĭ. — De data asta nu maĭ era ca acum treĭ-zecĭ de anĭ, pe șesul Trotușuluĭ, la stejarul din Borzeștĭ, era o adevărată bătălie cu Tatariĭ. Ștefan cel balan cu ochiĭ albaștri gînditorĭ, călărea nu ca atuncĭ pe o nuia de alun, ci pe un cal aprig de soĭ moldovenesc *) și alerga ca un fulger în toate locu-

*) „Nimic maĭ frumos de cît un tînăr Persan calare pe un cal moldovan", proverb persienesc.

www.digibuc.ro

rile unde era batae, vîrîndu-se unde era primejdia mai mare.

Și'n loc de sabii de lemn se 'ncrucișaŭ acum săbii de fer, și 'n loc de puști de soc, detunau tunuri de schijă, în cît se 'negrea văzduhul de fum, de une ori nu se mai vedea om cu om. Pînă 'n cer se înalța răsunetul restriștei de pămînt ; iar tatărimea cuprinsă din două părți să măcina și se mistuia ca pleava într'un vîrtej de două furtuni ce se ciocnesc. Roș era soarele sus ca în timp de grea cumpănă, roș era pămîntul gîos de sîngele ce gîlgîia. Dar sufletul bătăliei, acel ce vedea și stăpînea toate : era chipul balan a luĭ Ștefan care să arăta în tot locul ca o icoană de îmbarbatare, dînd inimă ostenilor luĭ și făcîndu-ĭ să meargă cu încredere la biruință sigura.

Și în adevĕr cu de-anume și desăvîrșită a fost biruința Moldovenilor, căci n'apucase a astinți soarele. și întreaga urdie tătarască a fost sfaramata și robită prinzîndu-se pe însuși șeful lor, fiul Hanuluĭ tătăresc de peste Volga.

Iara Ștefan a dat laudă luĭ Dumnezeu și a trimes sol de bucurie soției sale Evdochia, sora Țaruluĭ Simeon.

Apoĭ nu trecu mult timp după aceasta și auzind bătrînul Han de peste Volga despre nimicirea oștirii sale la Lipinți, trimese luĭ Ștefan soli încarcați cu odoară pentru răscumpararea fiuluĭ seŭ din robie, iar Ștefan raspunse solilor că'ĭ va da drumul dacă s-or învoi la aceasta mai marii oștirilor luĭ, care vor fi adunați și întrebați pe malul Trotușuluĭ la satul Borzești.

Era o zi frumoasă, o adevarată zi de primavară, ziua în care Ștefan își aduna hatmanii și capitanii pe malul Trotușuluĭ sub bătrînul stejar unde micul Gheorghe fusese ucis de tatari.

Trist părea acum copacul și gîrbovit atît de povara celor treĭ-zeci de anĭ trecuți peste creștetul luĭ, cum și de dureroasa aducere aminte a faptuluĭ ce l'a însîngerat. De altfel nimic nu era schimbat : acelaș cîmp verde înfloriț, aceleași ape iuți și neastîmparate

www.digibuc.ro

ale Trotușului, care curg fără odihnă pe așternutul lor de prund, acelaș soare dulce și zimbitor care a dezmerdat odinioară gîocul cel nebunatec de copiĭ. De acelaș stejar sta acum leganat un adevărat Tatar, fiul Hanuluĭ Mengli Ghereĭ de peste Volga. și roată împregiurul luĭ eraŭ maĭ mariĭ oștirilor lui Ștefan: Hatmanul Arbore, Hatmanul Sendrea, Aprodul Purece, Logotătul Tautu, Vornicul Boldur, și alțĭ mulțĭ oșteniĭ și oamenĭ de frunte; iar în mijlocul lor, drept în fața Tataruluĭ sta însuș Ștefan copilandrul de altă dată peste caput căruia deasemenea trecuseră ceĭ treĭ zecĭ de anĭ ce aŭ gîrbovit stejarul. însă din mlădița de copil crescuse acum un alt stejar maĭ falnic, cu ramurĭ întinse de la munțĭ și pînă la mare, la umbra cărora să adăposteă un popor întreg de plugarĭ și de oșteniĭ. Iar maĭ la o parte stăteaŭ soliĭ luĭ Mengli Ghereĭ cu darurile de peste Volga

— Voĭ hatmanĭ și căpitanĭ! zise Ștefan, încreținд din sprîncene; v'am adunat aicea ca să daŭ în gîudecata voastră pe fiul Hanuluĭ tătărĕsc, și să hotărîțĭ voĭ înși-ve de i-se cuvine ertare orĭ pedeapsă. Sînt acuma treĭ-zecĭ de anĭ, eram mic și mă gîucam sub acest stejar batrîn cu un copil, Gheorghe, din Borzeștĭ, cînd deodată năvăli fără veste asupra noastră Mengli Ghereĭ Hanul Tatarilor de peste Volga cu o urdie nenumărată, și ucisă fără milă pe nevinovatul Gheorghe. Iată că acum, cu agiutorul vostru și a luĭ Dumnezeŭ, fiul aceluiaș Han a căzut prins în mînele noastre, după ce și el ne-a calcat țara fără dreptate, a ars mulțime de holde și sate, a ucis mulțime de femeĭ și copiĭ. Părintele seŭ ne trimete solĭ și darurĭ pentru răscumpărarea luĭ. Las la voia și înțelepciunea voastră să hotărîțĭ ce i se cuvine!

Atuncĭ toate frunțile se posomorîră, toțĭ ochiĭ se pironira asupra Tataruluĭ, care în momentul acela avu neauzita obrăznicie să stupiască asupra Moldovenilor, făcîndu-ĭ «cînĭ»; iar bătrînul Hatman Arbore zise următoarele:

— Măria Ta!.. N'am avea ce face cu vieața acestuĭ Tatar, ce ne batgîocurește, căcĭ țara s'a adăpat

www.digibuc.ro

cu îndestul sînge păginesc, și sîngele unuia mai mult, n'ar spori întru nimic roada pămîntuluĭ nostru. Dar acest unul este fiul Hanuluĭ tătărĕsc, și Măria Ta, care te lupți de atîța anĭ pentru întemeierea neamuluĭ nostru, eștĭ dator să facĭ dintr'însul pildă, ca să meargă vestea peste cele patru hotare ale țăreĭ, cum că orĭ cine samănă moartea pe pămîntul nostru, moarte culege!

Atuncĭ toțĭ într'un glas strigară: «la moarte, la moarte!...»

Iar Ștefan întorcîndu-se către soliĭ luĭ Mengli Ghereĭ le zise:

— Duceți-vă cu daruri cu tot la stăpînul vostru și spuneți-ĭ: că atît de mult s'a scumpit capul fiuluĭ sĕŭ prin sîngele creștinesc ce a vărsat, în cît el nu are îndestulă avere să'l poată răscumpăra. Iar dacă vra să'l întîlnească în locul unde s'á dus, atuncĭ să să încumeteze, să ne calce hotarele.

Apoĭ după porunca luĭ, fiul vestituluĭ Han tătărăsc Mengli Ghereĭ de peste Volga, stăpînul Crimeeĭ și al Ucranieĭ, spaima Polonilor și-a Moscoviților, fu rădicat în sus cu mînile legate la spate și spînzurat de aceeași creangă de care se legăna altădată micul Gheorghe, cînd fu străpuns de săgețile tătărești; și atuncĭ surlele, trîmbițile și darabanele îĭ făcură cinstea cea de pe urmă, și o salvă puternică de sînețe împrăștiind vestea morțiĭ luĭ, făcură să salte apele Trotușuluĭ.

Iar Ștefan gîndecînd că bătrînul stejar și-a îndeplinit menirea, de oare ce frunzele și ramurile luĭ cu sînge aŭ fost spalate de sînge, a poruncit să i se dea foc, și 'n locu-ĭ a zidit, în amintirea tovarășuluĭ sĕŭ din copilărie, o biserică cu hramul Sfîntuluĭ Gheorghe.

De atuncĭ și pînă astă-zĭ multe s'aŭ întîmplat, căcĭ patru sute de anĭ trecut'aŭ peste țară întovărășițĭ de voĭ și nevoĭ, dacă încă și astă-zĭ cînd merg călătorĭĭ să vadă biserica cea neagră din Borzeștĭ, simt o tainică strîngere de inimă, aducîndu-și aminte că pe acele lespezĭ de piatră a călcat odinioară piciorul

www.digibuc.ro

luĭ Ștefan care a fost sufletul de vieață, chiagul neamuluĭ românesc, și astă-zĭ încă ochiĭ lor parcă vĕd rĕsărind din întunecimea bolților, marea luĭ umbră care de acum va pluti peste noĭ în adînca viitorime ca un duh apărător.

5. — Gĭudecata lui Ștefan Vodă.

Cică 'n vremea de demult, un om agĭunge'n grea nevoe, era strîmtorat din partea paralelor de nu maĭ sciea ce să facă și 'ncotro să apuce!

Dă 'ncóce, dă încolo, cu mare ce găsesce un jîdan care să prinde să-l împrumute. Da jîdanul tot jîdan! Iĭ cere o ocă de carne din trupul luĭ pe care s'o tae când s'a împlini sorocul....

Ce să facă omul? Cum are să poată rabda sá-șĭ vadă cuțitul bagat în carnea luĭ?!

Da ursul nu gĭoacă de voe și nevoia-ĭ mare belea, de aceia bĭetul nevoĭeș să prinde s'o facă și asta!

* * *

Vine și vremea ceea.

Jîdanul, la om, nu că să-ĭ deĭe oca de carne.

Omul să pune de pricină și-ĭ dă de colo:

— «Haĭ la gĭudecător, să vedem ce-a zîce și el, iĭ cu dreptul trebușoara asta?

— «Haĭ!» iĭ dă și jîdanul.

Si aŭ mers eĭ la fel de fel de gĭudecătorĭ, și maĭ marĭ și maĭ micĭ, și maĭ înțelepțĭ și maĭ așa, însă de la toțĭ aŭ eșit cu acelașĭ cuvînt:

- «Dacă te-aĭ prins așa, trebue să te ținĭ de vorbă.»

Iar omul nu vedea pe unde merge de nacaz.

In sfârșit pornesc eĭ la împărăție să vadă cu ce-or ĭeși și de acolo? Da omuluĭ iĭ tremura inima 'ntrînsul gîndindu-se ca nu cum-va și împărăția să orînduiască ca și gĭudecătoriĭ.

www.digibuc.ro

Pe drum trec pe lîngă un cîmp mîndru, înverdit, pe care niște copiĭ păsteau vitele.

Ce să vadă drumeții acolo?

Băeții stăteau roată cu căciulele 'n mînĭ iar în mijlocul lor pe niște brazde verzĭ puse unele peste altele în chip de tron ședea un alt băet cu chip de înțelept și le gĭudeca neînțelegerile lor, și care era vinovat, era închis înapoia tronuluĭ într'un ocolaș împrejmuit cu gărduț de bețișoare.

Omul, când a văzut una ca asta tare s'a maĭ minunat; și cum era el ca cel cu năduhul pe inimă de nu maĭ știea ce face, să gândește să-ĭ spue miculuĭ gĭudecător pacostea de pe capul luĭ.

Băetul acela era Ștefan care maĭ pe urmă a fost domnitorĭul Ștefan cel Mare a Moldoveĭ.

Și Stefan îĭ dă:

— «Oameni bunĭ, duceți-vĕ acolo unde gîndiți și dacă nu veți rămînea mulțămiți cu gĭudecata, atuncĭ să trimeteți după mine, c'apoĭ cum v'oiŭ gĭudeca eŭ, lasă dacă nu veți rĕmânea împăcați.

A plecat omul maĭ învoioșat de vorbele minunatuluĭ copil.

Agĭung la împărăție.

Aice aŭ capatat acelaș răspuns ca și de la ceĭ-alalțĭ giudecătorĭ. Atuncĭ omul 'și-a adus aminte de cuvintele luĭ Ștefan și zîce cătră împărat:

— Luminate Impărate, aĭ îndurare și ascultă o vorbă de la ticălosul de mine, să erte Luminata ta̧ta Mărieĭ vóstre. Treceam pe lîngă un cîmp și era așa și așa — îĭ spune el — un băet care gĭudeca buclucurile între ceĭalalțĭ băețĭ ce ședeaŭ cu căciulele 'n mânĭ înaintea luĭ și-a spus ca să-l chemați pe dînsul că lasă daca nu ne-a gĭudeca el cu dreptul.

Imparatul a dat poruncă să l cheme, nu că doar ar fi crezut așa ceva, ci maĭ mult să-l vadă cum a gĭudeca el.

Și Ștefan într'o clipală a fost față.

Întreabă el pe om cum le-a fost tocmala și la urmă zice către jîdan, rĕspicat.

— «Gĭupâne, îțĭ daŭ voe să taĭ din omul ista o

www.digibuc.ro

ocă de carne — jîdanul. bucuria luĭ —, da să taĭ tocmaĭ pe tocma, nicĭ maĭ mult, nicĭ maĭ puțin, c'apoĭ te ducem la spînzurătóre.

— «Nicĭ un dram să nu'ntrécă, orĭ să n'agĭungă», adaugă Ștefan îndesat.

Când a auzit jidanul una ca asta, s'a lasat pagubaș și de banĭ, și de carne și de tot, și unde nu mi-o luat-o la sănătoasa de nu l-aĭ fi agĭuns nicĭ calare....

Și așa a scapat romînul.

* * *

Toțĭ aŭ ramas trásnițĭ de gĭudecata luĭ Ștefan și s'aŭ minunat de înțelepciunea luĭ; iar omul cît era de bătrân, a îngenunchiet și ĭ-a pupat mîna și s'a întors plin de chef la nevastă și copiĭ, povestind în toate părțile de gĭudecata asta, de s'a dus vestea.

Vezĭ că, *unul singur a fost Ștefan Vodă și dacă a fost să fie om mare, a dat semne de mic.*

---

6. — Ștefan Vodă.

Ștefan Vodă — spuneaŭ bătrînĭĭ — când era băețel mic, nu știŭ cum a venit și de unde-a venit, destul atita că s'a rătăcit odată prin munțiĭ Voronețuluĭ.

Imblînd el maĭ mult timp și horhăind pe coastele și stîncele acestea, pe malurile Moldoveĭ și văile munților pustiĭ, că pe aceea vreme eraŭ pe aice numaĭ codri, orĭ unde te întorceaĭ și te uitaĭ cu ochiĭ nu era țipenie de om. și neputînd eșĭ tînărul Ștefan pe unde va la v'un drum, saŭ celĭ puțin la v'o cărăruș calcată de ființă omenească, dete într'o vreme de-o lumină ce lucea printre crengile copacilor dintr'o chiliuță de lemn.

Spre chiliuța aceea îșĭ îndreptă Ștefan pașiĭ iuțĭ și plin de voioșie, pripuind că dacă acolo îĭ lumină trebuie să fie și v'un suflet de om.

www.digibuc.ro

Agiungând el, după cale de v'o cîte-va ceasuri, cu mare greŭ pînă la chiliuța, bătu în ușă.

— Cine-i acolo?! întrebă atuncĭ un călugăr evlavios, care se afla în nuntru cufundat cu totul în rugăciunile sale, ce le aducea lui Dumnezeŭ fără încetare și din adîncul inimeĭ sale. — Cine mă împedică în rugăciunea-mea și aicĭ în crierul munților, unde numaĭ fierele cele salbatice locuesc?

— Cine să fie!.... eŭ sînt! răspunse tînărul Ștefan plin de bucurie, că nu s'a înșalat în pripunerea sa, ci tot a dat de un pămînteau, care l-a feri de toate primejdiile.

— Eŭ sînt! — zise el maĭ departe, — un băețel, care de mult rătăcesc prin acești munți pîrdalnicĭ și pustiĭ, neaflând nicăirĭ nicĭ o odihnă, de și alerg în toate părțile să daŭ de v'o ființă omenească, care să mă scoată la lume.

— Și acum să vede că numaĭ Dzeŭ m'a îndreptat și mĭ-a aratat chiliuța aceasta, în care văd că lucește o rază de lumină prin ferestuica eĭ cea mică. Veniĭ la tine, orĭ cine veĭ fi, să'mĭ daĭ salaș, că îĭ destul de când rătăcesc și tremură inima în mine de slăbiciune și de foame, cît și de frica cea mare ce o am, de cînd rătăcesc prin acești munți fioroși.

— Maĭ așteaptă puțintel, pînă ce mĭ-oĭ mîntui de zis rugăciunile, și poate te-oiŭ primi, răspunse atuncĭ sahastrul, căcĭ călugărul acela era un sahastru, un pustnic, ce se ferește de oamenĭ și trăește în rugăciunĭ și post, departe de lumea cea rea și stricată.

Ștefan ne maĭ putînd sta pe picioare de ostenit ce era, se puse gîos lîngă ușa chiliuțeĭ și aștepta cu nerabdare, pînă ce i s'a deschide.

Sfîrșîndu-și Sahastrul rugăciunile deschise ușa chiliuțeĭ și zise iarăși:

— Vinăcopile!..... vinăsă te văd.... Ștefan intră înăuntru

In chiliuță era o măsuță de lemn, pe măsută o lumină și o carte, din care cetia sahastrul sfintele rugăciunĭ.

www.digibuc.ro

— Iac'aice aĭ odihnă, zise sahastrul, după ce tînărul Ștefan întră înăuntru. Și fără de-al mai întreba de unde-ĭ, a cu-ĭ și cum de-a rătăcit prin acești munți, ci numaĭ uitându-se la el din cap și pînă'n picióre și cunoscîndu-l de-un băeat bun și detreabă, îĭ zîse:

— Ce ni-a lipsi, Dumnezeŭ ne-a împlini..... Eŭ îți voiŭ fi ție ca un părinte și tu îmĭ veĭ fi mie ca un fiŭ al meŭ. Tu îĭ sta de acum aicĭ cu mine, pînă ce-ĭ crește maĭ mare, saŭ până ce un om pămîntean va rătăci ca și tine pe aicea, căruia să te încredințez ca să te scoată la țară, că eŭ nicĭ odată nu am datină să ies din aceste pădurĭ..... Eŭ nimica de lucru nu ți-oiŭ da ție, fără numaĭ ca să facĭ de mîncare de amează zi și să îngrijeștĭ chiliuța asta iară ce-lalt timp li-ĭ petrece și tu în rugăciune ca și mine, saŭ cu alte lucrurĭ trebuincioase, dar religioase.

— Așa aĭ cuvîntat, părinte sfinte! așa să fie.... eŭ așa voiŭ face!

Ștefan a și făcut toate, după cum îĭ zise evlaviosul Sahastru.

In toată dimineața se scula de-odată cu soarele și grija frumos chiliuța.

Cînd sosea ameaza, ospțul era gata pus pe masă. Tot celalalt timp îl petrecea și el în rugăciunĭ ca și îngrijitorul săŭ.

Sahastrul însă în toată ziua des de dimineață se ducea din chiliuță și nu venea pînă la amează, de la amează nu venea iarăși pînă ce nu înopta.

Unde mergea el și ce făcea, nu-ĭ era cunoscut luĭ Stefan. Aceasta era un ascuns pentru dînsul.

De la o vreme însă pică Stefan pe gînduri și se 'ntreba: oare unde să meargă Sahastrul în toată ziua, fără ca sî vie pînă la amĭază, pînă ce înoptează, nespuindu-ĭ nemică.... Ce face el în aceea vreme? se întreba Stefan totdeauna, de cîte-orĭ rămînea singur în chiliuță.

Și așa gîndind și întrebîndu-se îĭ veni odată în minte, cînd avea Sahastrul să se ducă de la chiliuță să meargă și el pe urma luĭ.

www.digibuc.ro

El se porni și mergînd o bucată de loc prin pădure, dete de un schitișor sapat într'o piatră, unde, uitîndu-se prin borta cheieĭ de la ușa schitișoruluĭ, care era închis; văzu doĭ inșĭ închinîndu-se.—

Era Sahastrul și un înger.

După ce a tras sama Ștefan de asta, pe loc se întoarse îndărăpt la chiliuță.... Griji chiliuța ca și maĭ înainte..... Ospățul era gata numaĭ să vie Sahastrul. Insă el acuma nu puse pe măsuța cea mică. ca maĭ 'nainte, numaĭ o lingură, cu care mînca Sahastrul întotdeauna, ci două, socotind că a veni și celalalt închinător a luĭ Dumnezeŭ.

Ingerul n'a venit. El a ramas acolo în schitișor. numaĭ Sahastrul singur a venit acasă.

Intorcîndu-se Sahastrul și văzînd două linguri pe măsuță zise:

— Ștefane, de cînd eștĭ tu la mine, asta nu mi-aĭ tăcut-o, și cum de-aĭ cutezat acuma să mĭ-o facĭ? Cum de-aĭ pus două linguri pe măsuță?

— Apoĭ dă! eŭ am mers pe urma Sfinției tale, și văzînd pe doĭ inșĭ închinîndu-vă în schitișor, care îmi era necunoscut, am socotit că, dă! ce să-ți spun!... am socotit că va veni și soțul de rugăciuni al Sfinției-tale, și de-aceea am pus două linguriță pe masă: una pentru Sfinția-ta și una pentru dînsul.

Sahastrul auzînd asta, se uită cu ochiĭ seĭ agerĭ lung asupra luĭ Ștefan și apoĭ zise:

— Băete! taptura ta, căutăturile tale, istețimea și îndrăsneala ta arată cum că tu nu ieștĭ din oameni proștĭ și singur încă n'aĭ să fiĭ om prost, aĭ să fiĭ un om foarte mare și însemnat, un viteaz... Dute dară de la mine, nu petrece timpul în zădar în acești munți pustiĭ. Dute! căcĭ tu aĭ acuma destulă minte și noroc, care să te poarte.

Eŭ te binecuvîntez, și tu veĭ fi în scurtă vreme un viteaz foarte mare... veĭ fi *Vodă* peste această țară, și atuncĭ multe lifte rele veĭ birui, mulțĭ păgînĭ și căpcînĭ ți s'or închina ție în vieața ta. De aceea iaca-ți spun acuma, și-ți înseamnă cuvintele mele: totdeauna să cinstești pe Dumnezeŭ, totdeau-

www.digibuc.ro

na să-ĭ înalță laudă de mărire, și orĭ ce lucru veĭ începe, fie ne 'nsamnat saŭ mare, totdeauna să-l începĭ cu gîndul la Dumnezeŭ, că.... numaĭ cu agĭutorul prea bunuluĭ și puterniculuĭ Dumnezeŭ veĭ aduce orĭ și ce lucru la un capăt bun. Și cînd ț-a fi ție maĭ greŭ în lume, cînd îĭ fi maĭ suparat și maĭ năcăjit, atuncĭ să-ți aducĭ aminte de cuvintele mele și să facĭ aceea ce-ți spun eŭ acuma. Și totdeauna, de cîte orĭ veĭ purta războĭ cu dușmaniĭ țăreĭ noastre cu păgăniĭ ceĭ neîmpacați, care răsboae totdeauna le-ĭ cîștiga, tu totdeauna să facĭ cîte o mănăstire saŭ o biserică spre lauda și mărire luĭ Dumnezeŭ, de lacare veĭ primi, agĭutorul, puterea și virtutea vitejască, – și întru cinstea Sfinților, căcĭ numaĭ așa ți-ĭ a gĭunge ținta cea dorită de tine și de poporul, ce li-ĭ sub stăpînirea și scutul tăŭ.

Ține bine minte că, după ce-ĭ agĭunge pe scaunul Moldoveĭ, după ce te-or alege Domnitoriŭ și stăpînitoriŭ peste țara aĭasta, să facĭ și aicĭ, în munțiĭ aceștia o mănăstire spre veșnica aducere aminte că aĭ rătăcit odată prin acești munți și aĭ fost scutit de mine!

— Sînt ascultător la toate, Sfințite părinte!– răspunse tînărul Stefan.. — Voĭ împlini ca o sfîntă datorie toate celea, ce mi le spuĭ sfinția-ta astă zĭ și mă sfătuești ca să le fac, numaĭ dacă prea bunul Dumnezeŭ mi-ar agĭuta să fiŭ aceea, ce-mĭ proorocești că voĭ fi....

După aceste cuvinte a sărutat mîna Sahastruluĭ, și luîndu-și ramas bun de la dînsul, s-a departat iarăși pe lîngă niște stîncĭ urieșă, prin munțĭ pustiĭ, că trebue să știțĭ, că pe atuncea munțiĭ de pe-acolo, nu eraŭ ca acuma, ci salbaticĭ, că cu mare greŭ puteaĭ strabate pintrînșiĭ.

Incotro a mers și ce s'a făcut, după ce-a părăsit Stefan pe Sahastru, nu se știe nicĭ în ziua de astăzĭ.

Nu se știe cum și prin ce loc a eșit la șes, la țară între oamenĭ.. ..atîta să știe, că a eșit de odată, pe neașteptate, o faimă în țară, cum că Mol-

www.digibuc.ro

dovenii, adică Romînii din Moldova și Bucovina, că pe-acele vremuri amîndouă aceste țări făceau una și se numiau amîndouă *Moldova*, – adică l-au ales pe Stefan, Domnitoriu, sau cum se zice Vodă peste toată țara, și de acolea înainte, Stefan a fost om, nu ceva!

El era voinic în toate și la toate.

Trăgea cu arcul, că nu era altul să se masure cu dînsul.... Să lupta cu toate liftele cele rele, cu căpcîni, cu Turci, cu Tatari, cu Uuguri, cu Leși, cu toată legea, și pe toți îi învingea, că era voinic și meșter în bătălie.

Era un viteaz mare, un năzdrăvan, nu alta.—

Iacă cuvintele Sahastrului împlinite!

Bătrînii bătrînilor noștri istorisiau, cum că Stefan, după ce s'a făcut Vodă peste toată țara Moldovei, de multe ori îmbla ca Păunașul-codrilor, trecînd din Suceava în sus către Ardeal, să mai depărteze și să mai sferme din cei dușmani, și-apoi iară să 'nturna 'ndărăpt, că nu-i păsa de nime. —

Zeu nu-i pasa de nime, că era nazdravanul nazdravanilor.

Odată însă a fost strîmtorit din toate părțile. Toți împărații și craii de primpregiur s'a fost legat de capul lui, ca scaiul de oaie, în cît cu mica lui oștire îi era cu neputință să-și apere țara de dușmani.

Ce să facă acuma Ștefan?.... Cum să scape de dînșii?.... Și așa cufundat în cugetele sale, își aduce de-odată aminte de Sahastru și de cuvintele lui..... Fără multă socoteală și întîrziere lăsă toate de-oparte și alergă iarăși în munți.

Se zice însă că ducîndu-se el de adoua oară, n'a găsit pe Sahastru în munții Voronețului, ci în munții *Homorului*, chiar acolo unde-i astă-zi *Mănăstirea Homorului*.

Era o noapte viforoasă și întunecoasă, cînd trecu Stefan cu puțini ostași prin munții Homorului și dete cu ochii de-o rază licurindă într'o chiliuță.

S'a dus acolo și bătu la ușă să-i deschidă.

www.digibuc.ro

Sahastrul, care tocmaĭ atuncĭ era cufundat cu totul în rugăciunele, ce le-aducea luĭ Dumnezeŭ fără de'ncetare și din adîncul inimeĭ pentru scăparea țăreĭ, pe care o amenințaŭ dușmaniĭ cu perire, răspunse luĭ Ștefan Vodă:

— Aibĭ bunătate și așteaptă puținteł pînă ce mi-oiŭ mîntui de zis rugăciunile, și-apoĭ te-oĭŭ lasa se întri.

După cîtă-va vreme se deschide ușa chiliuțeĭ și Ștefan Vodă intră c'o față tristă, pe care era răspicată grija inimeĭ luĭ de primejdiea cea mare în care se afla țara.

Sahastru primi pe Domnitorĭ cu tot ce avea în saraca-ĭ chiliuță, apoĭ îl întrebă cum maĭ staŭ trebile țăriĭ.

Ștefan îĭ răspunse:

—Cuvioase părinte! acum odată aŭ venit lucrurile pînă la atîta că nu pot avea nicĭ o nădejde de-am putea scapa și mîntui iubita-mĭ țară de cotropirea oardelor varvare.

Sahastru și-ațîntise ochiĭ seĭ ageră asupra luĭ Vodă și cu'n glas apasat cam bănuitoriŭ, dar plin de încredere și însuflătoriŭ de curaj, zise luĭ Ștefan Vodă:

—Inaltate Doamne! se poate ca inima cea de leŭ a unuĭ Ștefan Vodă să vie la niște simțiminte așa de nevrednice de dînsa? Se poate ca Măria ta să aibĭ așa de puțină încredere în Dumnezeul puterilor? Crede cuvintele mele, —nu uita ce-am spus încă cînd te-aĭ despărțit de mine,... știĭ cînd eraĭ mic? că veĭ fi un viteaz mare și nime nu te-a învinge,— că apărătoarea mînă atot puternică a luĭ Dumnezeŭ încă nu s'a depărtat de Moldova și o va mîntui chiar prin vitejia Măriteĭ-Tale, dacă 'ĭ face gĭuruință tare înaintea acestuĭ altar sfințit, că după ce-ĭ învinge pe dușmanĭ și-ĭ alunga, și-ĭ mîntui țara de păgînĭ, veĭ face în locul acesta o mănăstire în cinstea *Sîntuluĭ Gheorghe.*

Ștefan făcu gĭuruință cu toată inima... Să depărtă apoĭ mîngîet și începu a da războiŭ, curățind țara de toțĭ dușmanĭ, iară după asta, avînd pace, a făcut *Mănăstirea Homoruluĭ.*

www.digibuc.ro

Şi nu numaĭ această mănăstire, ci el a făcut ma mult de 24 mănăstirĭ. Chiar şi'n satul *Voroneţ*, — acolo încă a făcut o mănăstire spre veşnica aducere aminte, cum că s'a perdut odată pe acea vale, cînd a fost mic, împlinind cuvintele Sahastruluĭ.

Unde-a fi fost schitişorul Sahastruluĭ acolo să află astăzĭ o mănăstire veche zidită de Stefan Vodă cel Bun şi Mare. Şi clopotele acesteĭ bisericĭ şi pînă astăzĭ, trăgîndu-se, sună: «*Ştefan Vodă ne-aŭ făcut!*»

7. — Bătăliea de la Socĭ.

Bătăliea luĭ Stefan cel Mare cu Radu, Domnul Muntenieĭ, spun unia c'ar fi fost în satul Socĭ din comuna Mirosloveşti, ţinutul Suceava. Unia spun că ar fi fost la Socii din comuna Cîrligĭ din ţinutul Neamţ, iar alţiĭ maĭ spun că la satul Socĭ din ţinutul Rîmnicul-Sarat din ţara Muntenească.

8. — Bătăliea de la Baea.

Cît a trăit Stefan cel Mare şi Sfînt, numaĭ de duşmanĭ a avut parte: cînd întraŭ Turciĭ în ţară, pe la marea, cînd veneaŭ Leşiĭ prin pădurile şi dealurile din spre miază-noapte a Moldoveĭ, cînd năvăleaŭ Tătariĭ de la răsărit orĭ Ungurii din spre asfiinţit.

Aşa întrase odată Ungurul în ţară tără veste şi-l apucase pe Ştefan fără să fie gata cum se cuvine de bătălie.

Ungurii aŭ dat busna peste oastea moldovenească şi-a fugărit'o pe la Rădăşenĭ, ca doar a prinde pe

www.digibuc.ro

Stefan. Stefan Vodă dacă a văzut că nu-ĭ chip de scăpare, s'a tras în ţîrgul Baea şi acolo dacă a văzut nevoea, s'a suit într'un arin, ca să s'ascundă de vrajmaş.

Ungurii aŭ trecut şi pe dedesupt şi maĭ pe de láturĭ de arin, da cuĭ le-a trăsnit prin gînd că Vodă stă ascuns într'un arin. După ce-aŭ agĭuns Ungurii în Baea, l-aŭ căutat fel şi chip, în toate părţile pe Stefan Vodă şi dacă aŭ văzut că n-aŭ avut noroc să pue mîna pe dînsul, de ciudă aŭ pradat casele oamenilor şi s'aŭ dat pe băute şi la petrecaniĭ ca acelea.

Stefan cel Mare cînd s'a văḑut scăpat de primejdie, s'a scoborît gĭos din arin, a mulţemit luĭ Dumnezeŭ, de-acolea ş-a strîns oastea împrăştietă, a tăbărît peste Unguri în vreme de noapte şi cum eraŭ eĭ morţĭ beţi şi nu maĭ ştieaŭ pe ce lume sînt, .e-a tras o batae de gîndeaŭ Ungurii că-ĭ mîniea luĭ Dumnezeŭ şi nu nimereaŭ pe unde să fugă maĭ degrabă.

După ce-a alungat, Stefan Vodă, pe duşmanĭ din ţară, în locul arinuluĭ în care a scăpat cu vieaţă, a zidit o biserică, care se cheamnă şi astăzĭ *Biserica Albă*, mulţemind luĭ Dumnezeŭ că nu ş-a primejduit vieaţa în bătălie şi a scăpat ţara de duşmanĭ.

Ostaşiĭ care aŭ murit în bătăliea asta, a pus de ia 'ngropat în *Movila Bortoasă*, care se vede şi în ziua astăzĭ. Iar uniea spun că s'a maĭ îngropat dintr'înşiĭ pe hotarele Băeĭ din spre satul Oprişenĭ unde este astăzĭ o mocirlă.

9. — Scările luĭ Vodă.

Din sus din satul Topile, din comuna Paşcanĭ, pe coama dealurilor împădurite, este un pisc de deal, care se cheamă *Scările luĭ Vodă.*

Iată ce se povesteşte de oameniĭ din partea locu-

www.digibuc.ro

luĭ despre Scările luĭ Vodă: Zice că Stefan cel Mare avea să se bată cu dușmanul luĭ, la Baea, și cînd a trecut Stefan cu oastea către Baia l-a tîmpinát sara prin Pașcanĭ și a poposit prin locurile aiestea păduroase. El să temea să nu-l zăpsască dușmanul și să-l bată orĭ să-l prindă în puterea noptiĭ. Ce-a făcut Vodă? S-a suit pe dealul cel maĭ înalt, care să chema pe vremea aceea: «Bursucărie» și acolo a stat toată nopticica, să vegheze. Da dealul Bursucărieĭ îĭ așa de suiș că nu s'a putut sui Stefan Vodă dintr'o dată, ci-a pus de-a făcut niște scărĭ și de-acolea s-a suit Vodă pe vîrful dealuluĭ. Scările acelea s-a chemat de atuncĭ «Scările luĭ Vodă».

Valea de la poalele dealuluĭ Bursucărie, se chema *Valea Bursucărieĭ* și *Vatra*. Valea Bursucărieĭ i se zice pentru că eraŭ o mulțime de bursucĭ pe acolo și Vatră, pentru că pe valea asta a stat oastea luĭ Ștefan Vodă cînd a trecut el în spre Baea.

După ce-a străjuit Stefan Vodă toată noaptea pe vîrful dealuluĭ Bursucărieĭ, în zoriĭ zileĭ s-a coborît în pîrâul Conțasca și găsind un pod răŭ, pe care nu putea să treacă oastea luĭ, a pus de făcut altul din iznoavă maĭ bun și maĭ trainic, de-a trecut pe urmă cu toată oastea și pohoarĕle domnești.

10. — **Mănăstirea Putna.**

Stefan Vodă cel Bun, multe războae a bătut, și așa se aude din oamenĭ vechĭ și bătrînĭ, că, cîte războae a bătut, atîtea mănăstirĭ și biserică a făcut.

Cînd s'a apucat să facă mănăstirea Putna, a tras cu arcul Stefan Vodă dintr'un vîrf de munte, ce este lîngă mănăstire, și unde a agĭuns cu săgeata acolo a făcut pristolul în altar, și este mult loc de unde a tras pînă în mănăstire. Pus-aŭ și pe treĭ boerenașĭ de-aŭ tras, pe vatavul de copil și pe doĭ co-

www.digibuc.ro

piĭ din casă; decĭ, unde a căzut săgeata vatavuluĭ, de copiĭ a făcut poarta; iar unde a căzut săgeata copiluluĭ din casă, a făcut clopotnița; iar un copĭl din casă, zice, să fi întrecut pe Stefan Vodă și să-ĭ fi căzut săgeata într'un delușel ce se cheamă Sion, ce este lîngă mănăstire, și este semn un stilp de piatră; și zic, să-ĭ fi tăet capul (copiluluĭ) acolo; dar într'adevăr nu se știe; numaĭ oameniĭ așa povestesc.

Fost-a și bisericuță de lemn întru acel delușel, și s'a răsipit, fiind de lemn. Și așa a fost făcut mănăstirea de frumoasă, tot cu aur poleită, zugrăveală, maĭ mult aur de cît zugrăveală, și pe dinăuntru și pe din-afară, și acoperită cu plumb.

Zic călugăriĭ să fi fost făcut și sfeșnicele cele marĭ și cele micĭ, și policandru și hora, tot prinse de argint și pe urmă să le fi luat un Domn și să fi făcut altele de spijă, care le-am apucat și noĭ; iară stricîndu-se un clopot mare la mănăstire și făcând călugăriĭ clopotul a doua oară, a pus aceste toate ce scriŭ maĭ sus, în clopot ca să fie maĭ mare.

Lăsat-a Stefan Vodă cel Bun la mănăstîrea Putna, după moartea luĭ, arcul luĭ și un pahar, ce vorbeaŭ călugăriĭ la mănăstire că este de iaspis, ce era în chipul marmoreĭ albe și al farfurieĭ, ca să fie întru pomenire la sfînta mănăstire; și arcul l-a fost trăgînd cu vîrtej. La vremea luĭ Constantin Cantimir Vodă, fiind răscoală, a venit niște Cazacĭ cu Leșĭ și Moldovenĭ Joimirĭ, vrînd ca să jăcuiască ce ar găsi în mănăstire. Decĭ fiind un turn cu bună tărie, nu puteaŭ să jăcuiască, decĭ aŭ zis călugărilor să dea turnul, că nu vor lua a mănăstireĭ nimică. Iară călugăriĭ necrezînd nu voiaŭ să dea turnul; iară Cazaciĭ și cu Leșiĭ și cu Moldoveniĭ, îndată aŭ aprins mănăstirea; iar călugăriĭ, văzînd că aprind mănăstirea, îndată aŭ dat turnul.

Atuncĭ îndată avînd puște de apă aceĭ Cazacĭ, Leșĭ și Moldovenĭ, aŭ stîns focul. Decĭ atuncĭ aŭ jăcuit tot din turn ce a fost a boierĭ și a neguțitorĭ; iar a mănăstireĭ nu a luat nimică, fără numaĭ arcul

www.digibuc.ro

luĭ Stefan Vodă. Paharul a fost pînă la a treia domnie a luĭ Mihaĭ Racoviță Vodă. și scoțîndu-l din turn un egumen, anume Misail Chisăliță, și vrînd să se fălească, a băut la masă cu acest pahar a luĭ Stefan Vodă, cu niște slugĭ boerești ce eraŭ zlotașĭ, și bînd mult cu acel pahar, s'a îmbătat, și fiind beți aŭ stricat un lucru scump domnesc și de minune ca acela.

11. — Stefan Vodă și Turcii.

Stefan Vodă a fost un Domn, despre a căruĭ isteteține și vitejie s'a dus vestea, cum se zice: peste nouă țărĭ și nouĕ mărĭ. De cum s'a suit pe scaunul Moldoveĭ și pînă ce-a pus mînele pe pĭept, n'a avut maĭ nicĭ o zi de pace și odihnă, ca altĭ oamenĭ, ci tot numaĭ războae peste războae. Nu apuca bine a se bate cu un împărat, craĭ, vodă saŭ ce era și iarășĭ trebuia să meargă în potriva altuia. Și poate nu s'ar fi bătut de atîtea orĭ, dacă craiĭ și împărațiĭ de prinpregĭur i-ar fi dat pace. Apucîndu-se dușmaniĭ țerii luĭ maĭ întăĭ la sfadă cu dînsul, el fiind un om care nu suferia nicĭ odată pe nime să-ĭ sufle în borș, nu se lasa pînă ce nu-ĭ da fie-căruia cîte o batae de la roate, știĭ colea..... s'o ție'n minte cît a fi ș-a trăi.

Așa era Stefan Vodă, cine vre să știe: înțelept, isteț, inimos și viteaz cum n'a maĭ fost altul pe timpul luĭ, de-aĭ fi îmblat să cauțĭ lumea lungiș și curmeziș.

Cu multĭ anĭ înainte de a se urca Stefan Vodă pe scaunul Moldoveĭ, zice că împaratul Turcesc, a fost pus ochiul pe Moldova și de aceea căuta el toate chipurile cum ar putea pune mîna pe dînsa. Da nicĭ odată nu ș'a putut agĭunge țînta. După ce s'a suit Stefan pe scaunul domnesc, iarășĭ s'a cercat norocul. voind să-l răpuie și să-l facă ca

www.digibuc.ro

să plătească *haraciŭ*, după cum plăteaŭ și alțĭ Voevodĭ din alte țărĭ închinate de maĭ înainte.

Stefan maĭ degrabă s'ar fi dat capul, de cît ar fi închinat cuĭ-va țara de bună voe s-ar fi plătit haraciŭ. De aceea înțelegînd el, de la cine-a fi înțeles, cu ce feliŭ de cugete prietenești se poartă Turcul, a chiemat într'o zi pe toțĭ sfetniciĭ luĭ, cum și pe mulțĭ altĭ boierĭ și oamenĭ însemnațĭ la sine și ținînd cu dînșiĭ sfat le istorisi din fir în păr toate cele ce voește să înceapă și să facă Turcul. Iară după ce le istorisi îĭ întrebă:

— Spuneți-mĭ acuma boierĭ D-voastră ce ar fi maĭ cu cale și maĭ nimerit să facem? să'nchinăm țara Turculuĭ și sa-ĭ plătim haraciŭ, orĭ să nu-ĭ dăm nimica?

Sfetniciĭ, la întrebarea asta neașteptată, răspunseră:

— Ba! una ca asta n'am maĭ face-o nicĭ odată!... Moș din strămoșiĭ noștri n'aŭ plătit nimăruĭ haraciŭ, și acuma noĭ să fim aceia, care să-ĭ plătim? Aŭ doară banĭ, ce ar fi să dăm Turculuĭ, n-avem noĭ. pe ce-ĭ întrebuința?

Luĭ Stefan îĭ plăcea foarte mult răspunsul acesta, căcĭ pare-că sfetniciĭ i l-ar fi cetit din inimă. Dar el nu se mulțemi numaĭ cu atîta, ci zise maĭ departe:

— Iĭ foarte frumos din partea D voastră că vă trage inima pentru țară și nu vă place ca să fie închinată și despoiată de păginĭ. Da bagațĭ bine de samă, că împaratul Turcesc, văzînd că nu voim a-ĭ închina țara și a-l plăti haraciŭ, are să se mînie și să se scoale cu puterea asupra noastră, și atuncĭ ceom face? Cum ne-om apara de dînsul, după ce noĭ Romînĭĭ sîntem, așa zicînd, numaĭ o mînă de oamenĭ, pe cînd Turciĭ.... cît frunză și iarbă! Noĭ, după cum știțĭ avem puțintică oaste, pe cînd împaratul turcesc are o mulțime nenumărată. Nu știŭ dacă-om fi în stare să ne apărăm de dînsul, întîmplîndu-se să se ridice cu puterea asupra noastră. Decĭ încă odată vă fac luătorĭ de samă: ce-ĭ de făcut și de început, ca nu cum-va după aceea să se întîmple

www.digibuc.ro

zicala veche: «Dă-mĭ Doamne mintea Romînuluĭ cea de pe urmă».

— Dacă Turcul s-a rădica cu putere asupra noastră, — răspunseră sfetniciĭ — atuncĭ nicĭ noĭ n-om sta cu mînele în sîn ci-om căuta toate chipurile şi mijloacele cîte ne vor fi cu putinţă ca să ne apărăm.

— Nu-ĭ vorbă că aşa ar trebui să facă fie-care Romîn adevarat, cînd vede că Domnul său îĭ primejdie şi ţara ameninţată de-a fi cotropită de păgînĭ. Dar de una, drept să vă spun, că tot mă tem ca nu cum-va, cînd-oiŭ fi în dricul nevoieĭ, să mă lăsaţĭ ca frunza pe apă!... Mulţĭ sînt, care înainte de războĭ, se arată ceĭ maĭ vitejĭ oamenĭ de pe faţa pămîntuluĭ, iar cînd vine treaba la adică, atuncĭ daŭ dos la faţă şi... pe icĭ încolo ţi-ĭ drumul!....

— Cît despre una ca asta să ne ferească sfinţiĭ, că doară noĭ nu sîntem epurĭ să ne spăriem de toată nimica, ci Romînĭ, ş'apoĭ Romînul, maĭ ales cînd îĭ vine mucul la deget, nu se lasă cu una cu două!

— Atîta am voit să ştiŭ, zice Stefan. maĭ mult nimică. Iar cît-oĭŭ trăi nu voĭŭ da Turculuĭ nicĭ o para chĭoară.

Şi cum a zis Stefan Vodă, aşa s'a şi întîmplat, că ce zicea el odată, zis era.

Imparatul Turcesc însă, cum a prins de veste de hotărîrea luĭ Stefan Vodă s'a făcut foc şi pară de mînie şi i-a scris ca pe loc să-ĭ trimeată haraciŭ orĭ dacă nu, va fi vaĭ ş'amar de capul luĭ. A cugetat pe semne Turcul în mintea luĭ că Stefan, cum i-a vedea scrisoarea, s'a vîrî în toate răcorile şi îndată i-a trimite banĭ. Da s'a înşalat amarnic, că Stefan Vodă nu era unul de ceĭ ce se înspăimîntă aşa degrabă.... El cum primi ştirea asta a spus trimesului turcesc să se întoarcă înapoĭ de unde a venit şi s'a spue stăpînuluĭ său că dacă-ĭ trebue haraciŭ din Moldova, să vie singur să şi-l iee.

Trimesul se întoarse şi spuse stăpînuluĭ ce avu să-ĭ spue.

www.digibuc.ro

Imparatul, văzînd că Stefan să împotrivește, și nu vra de bună voe să-ĭ trimeată haraciŭ îĭ mai scrise odată, și înc'odată, și tot așa în v'o cîte-va rînduri, și de cîte orĭ îĭ scriea, de-atîtea orĭ mai tare îl amenința.

Da Stefan nicĭ grijă n'avea. El tot deauna îĭ răspundea ca și'ntâia dată, că dacă voește numaĭ de cît să aibă haraciŭ și din partea Moldoveĭ să vie singură s și-l iee, să vadă cum l-a lua... Iar cît despre dînsul, zicea că nu i l-a da de bună voe în vecĭ și pururea, de ar ști că s'ar întîmpla nu știŭ ce să se'ntîmple.

Trimesul, ce era să facă? să se pue cu Stefan în poară? Atîta i-ar fi trebuit, maĭ mult nimică! Își lua îndată catratusele și fără să maĭ zică v-un cuvînt se întorcea trumușel înapoĭ de unde venise.

Stefan, cum petrecu cu nepusa'n masă și cea de pe urmă oară pe trimes, văḑînd că nu poate cu una cu două s'o scoată la capăt cu Turcu, porunci ca să se adune degrabă toțĭ sfetniciĭ la un loc, spuind că are să le împărtășească niște lucrurĭ foarte cumpănitoare.

După ce se adunară le zise:

— Iaca, sfetniciĭ meĭ, ce voește împăratul turcesc să facă cu mine și cu voĭ cu toțĭ; zice că are să vie cu oaste asupra Moldoveĭ ca să ne facă miĭ și tărîmĭ, pentru, că nu voim să-ĭ închinăm țara și să-ĭ plătim haraciŭ. Si cînd Turcul zice una ca asta, să știțĭ că nu ĭ lucru de șagă.... Ce a spus odată, îĭ spus. și cînd să mînie îĭ varga luĭ Dumnezeŭ! V'am chemat ca să aud și acuma, care îĭ părerea D-voastră? Implini-vă-veți făgăduința, care mi-ațĭ dat-o acum cîte-va lunĭ? Și dacă avețĭ de gînd s'o împliniți, apoĭ ce ar fi maĭ bine sa începem și să facem?

Toțĭ sfetniciĭ, cum și ceĭa-lalțĭ boerĭ, care maĭ eraŭ strînșĭ impregĭurul luĭ Stefan, strigară într'un glas, că maĭ degrabă or muri pînă întru unul, de cît s-or lasa să fie cotropiți de pîgînĭ.

— Așa am cugetat și eŭ —zise Stefan.— De a-

www.digibuc.ro

cuma la lucru, că timpul îĭ scurt! Ca mîně a să ne trezim cu Turcul în țară!....

Și cum rosti cuvintele acestea și se despărțiră de la olaltă, atît Stefan Vodă, cît și sfetnicii luĭ începură din toate părțile a se găti din răsputerĭ de războĭ. Și unii și alțiĭ răsculară și adunară poporul de prin sate, că pe timpul acela nu era, ca acuma, atîta oaste învațată, cîtă ar fi fost în stare să deie față cu oastea unuĭ împarat de pănura aceluĭ turcesc. ci maĭ mult poporul de la țară era apărătorul și scutitorĭul adevarat al țării. Și în cîte-va zile era o mulțime mare de oaste strînsă în Suceava, gata ca la cel dintăĭ sămn să se porniască în potriva păgînuluĭ.

Turcul, de altă parte, cum a auzit de la trimesul luĭ, că Stefan Vodă, nu numaĭ că nu voește să-ĭ închine țara și să-ĭ plătească haraciŭ, ci încă îl ie și peste picior, chiemă toată oastea cîtă o avea la un loc, și maĭ degrabă de cum s'ar putea cine va închipui se porni cu dînsa asupra Moldoveĭ. Și eraŭ Turcĭ de nu le maĭ știeĭ numărul și cînd agĭunse la marginile Moldoveĭ și intrară peste hotar; era mînia luĭ Dumnezeŭ cc făceaŭ.

Da las că și Romînii nu sta cu mînele în șolduri să-ĭ aștepte ca să le scurteze vieața înainte de a sosi vremea. Eĭ cum prinsese de veste, că Turcul a intrat nepoftit în țară, să porniră cu Stefan Vodă în frunte, înaintea lor, și cum sosiră față în față, unde nu începură a mi-ĭ lua la ochĭ cu săgețile și a se bate cu dînșiĭ ca niște leĭ înfurieți, cînd sînt amenințați cu moartea în însușĭ culcușul lor. Se încinse o bătae pe vieață și pe moarte, de gîndeĭ că-ĭ prăpădenia lumeĭ, nu alta.

Da ce folos de toată bărbăția și vitejiea Romînilor după ce eraŭ poate pe zece părți maĭ mulțĭ Turcĭ de cît dînșiĭ.

Era tocmaĭ așa ca și cînd ar sări un gĭurat[1]) la batae în potriva unuĭ sat întreg. Cum să învingă

1) In Bucovina la *consilierĭ comunalĭ* li se zic *gĭurațĭ*.

www.digibuc.ro

gîuratul pe sat, fie acela chiar un urieș, dacă îĭ numaĭ unul singur?

Stefan Vodă, nu se lasa cu una cu două a fi spăriet și ca unul care se pricepea foarte bine la treburĭ răsboinice, văzînd că sînt atîța Turcĭ și că la șes îĭ peste putință să țiĭ piept cu dînșiĭ, o întoarse almintrelea, începu adecă a se trage pe'ncetul cu oastea luĭ spre munțĭ, făcîndu-ĭ pe Turcĭ să creadă că el ar fugi de dînșiĭ.

Turciĭ, nicĭ visînd macar cu ce feliŭ de gînduriĭ se poartă Stefan, se luară la fugă după dînsul.

Da Stefan, după ce se trăgea cu oastea luĭ ca la vr'o cîte-va miĭ de pașĭ, de odată sta loculuĭ, să maĭ bătea cît să bătea cu dînșiĭ, apoĭ iarăș se trăgea, și tot așa făcu el în maĭ multe rînduri, pînă ce-ĭ ademeni sub poalele munților.

Turcul, ca Turcul, se ținea morțis de el, voind numaĭ de cît să pue mîna pe dînsul și să-l nimicească cu oaste cu tot. Și cum agĭunse sub poalele munților să încinse din noŭ lupta, însă de data asta, nu ca maĭ înainte, ci cu maĭ mare înverșunare.

Stefan se luptă și acuma ca un leŭ cu dînșiĭ, și pe mulțĭ îĭ trimese în cealaltă lume. Da ce folos de toată isteținea și vitejia luĭ, ce folos de toate ademenirile și apucturileă luĭ, că de la o vreme tot n'a fost în stare să ție maĭ departe piept cu dînșiĭ, că ceĭ maĭ mulțĭ dintre voiniciĭ săĭ de frunte începînd de la stetnicĭ și pînă la cel din urmă ostaș de rînd, picară acum jertă înfurietuluĭ și neîmpacatuluĭ păgîn.

Iar ceĭ ce maĭ rămase în viață, ne maĭ putîndu-se ținea pe picioare de vlăguițĭ și osteniți ce eraŭ, temîndu-se ca să nu cadă și eĭ jertfă fără v-un folos pentru sine, pentru Domnul lor și pentru țară, începură ada îndărăpt, a se împrăștie și a se ascunde prin desișurile munților și acolo sa aștepte apoĭ un timp, maĭ bun și maĭ potrivit ca să se poată iarăș scula în potriva dușmanilor.

Văzînd Stefan că nu-ĭ chip de învins, că ostașĭ

www.digibuc.ro

și țăraniĭ, ce-l insoțiră în războiul acesta cumplit și care mai scapară teferi de urgia păgînilor, să rezlețesc în toate părțile, să supără în adîncul inimeĭ luĭ și nu știea singur ce să mai înceapă și să facă. Dar el de supărat peste măsură și dus pe gînduri cum era, că una ca asta, să fie învins, de cînd s'a suit pe scaunul Moldoveĭ, nu i s'a fost întîmplat, cum văzu că Turciĭ învingă și că mai mult nu-ĭ chip de scapare, începu a alerga încolo și încoace în fuga caluluĭ, ca și cînd ar fi voit să scoată din fundul pămîntuluĭ o oaste nouă, o oaste mai puternică și mai odihnită de cum era ceea ce s'a fost rezlețit prin desișurile și văgăunele munților, și așa, neștiind singur ce face, să porni prin pădurile de sub poalele munților și să duse, într'o fierbințală, cît timp s'a fi dus, pînă ce-agĭuns într'o lucină nu departe de satul de astăzĭ, *Putna*. După ce a agĭuns în lucina aceea, văzînd că bietul cal de asudat, de ostenit și de flămînd ce era, nu-l poate duce mai departe, i se făcu milă de dînsul, descălică și-ĭ dete drumul ca să se mai odihnească, să pască și să mai prindă la putere. Apoĭ se puse și el să șadă pe tulpina unuĭ copaciŭ. Și cum sta el aicĭ, dus pe gînduri asupra celor ce i s'a întîmplat, privind din cînd în cînd încolo și încoace în întunericul nopțiĭ, că înserase acuma cînd agĭunse în lucina aceeá, ĭată că la o departare de v'o cîte-va zecĭ de pașĭ de dînsul se vede zarea uneĭ lumine licărind prin crengile unor copacĭ. Voind să știe ce fel de lumină ĭ aceea și cine poate să locuiască în niște locurĭ așa de selbatice, cum era pe timpul acela locul, unde se afla el, prinse degrabă calul și se îndreptă în partea aceea dincotro se zărea lumina. Iară după ce se apropie, ce să-ĭ vadă ochiĭ?.... o stîncă mare, încungĭurată de gĭur împregĭur cu copacĭ cine știe de cîțĭ vecĭ, cu partea despre miază-noapte și răsărit împlîntat adîncă în coastele unuĭ deal, iară cea despre amiază-zi și asfințit sapata de sus și pînă gĭos cu dalta, aflîndu-se în cea dintăĭ

www.digibuc.ro

treĭ ferestuicĭ micĭ, iar în cea din urmă o uşă întărită cu drugĭ de lemn. In una din cele treĭ ferestĭ ardea încă lumina, ce-a fost zărit-o el puţin maĭ înainte.

Aceasta era *Casa* saŭ *Chilia de piatră*, care şi pînă în ziua de astăzĭ se poate vedea pe malul drept al pîrăuluĭ *Viţeul*, nu departe spre miază zi de satul Putna.

Stefan Vodă, cum văzu stînca astă şi lumina ce lucea dintr'însa, îndată să pricepu că nu poate fi o stîncă de rînd, ci ea trebue să fie pe dinăuntru sapată şi să locuiască cine-va într'însa. Decĭ legînd calul de creanga unuĭ copaciŭ, se duse maĭ aproape de stîncă, o privi de-amăruntul de giurîmpregĭur şi cum se uită ĭată ca dă de-o uşă, şi cum dete cu ochiĭ de uşa aceea se duce şi bate într'însa.

După ce bătu, de v'o cîte-va orĭ, un glas din nuntru întreabă:

— Cine-ĭ acolo?

— Eŭ sînt! răspunse Stefan.

— Şi cine eştĭ tu?

— Ştefan Vodă.

— Nu se poate!

— De bună samă.

— Şi dacă întru adevăr eştĭ tu Stefan Vodă, spune-mĭ ce cauţĭ prin aceste locurĭ pustiĭ, unde n'aĭ maĭ fost pînă acuma nicĭ odată?

Greŭ îĭ pica luĭ Stefan Vodă să răspundă la această întrebare neaşteptată şi maĭ multe minute stete în cumpănă: ce să facă?.... Să se mărturisească uneĭ fiinţe necunoscute, orĭ să încalece pe cal şi să se ducă unde l-a duce el, numaĭ să n'aibă a rosti cuvîntul *învins*, care nu-l rostise nicĭ odată pînă atuncĭ. Dar întunericul noptiĭ şi urletul cumplit a unor lupĭ din apropiere îl făcură să'şĭ calce pe inimă şi să rostească cuvintele, care nicĭ prin vis nu i-aŭ trecut că le-a rosti v-odată.

El zise:

— Ce să caut? află, orĭ cine-veĭ fi, că sînt bătut

www.digibuc.ro

de Turcĭ, și acuma fug de dînșiĭ!.... Te rog dară, să fiĭ așa de bun și să mă primeștĭ de mas, căcĭ noaptea aceasta-ĭ întunecoasă, pare că maĭ întunecoasă de cît toate nopțile de pînă acuma și eŭ nu știŭ încotro s apuc și să mă duc prin codri în care am intrat...

— Stefan Vodă să fie bătut de Turcĭ? asta nu-ĭ cu putință, zi maĭ bine că eștĭ alt cine-va, iar nu Stefan Vodă cel viteaz și-atuncĭ maĭ degrabă te-oĭ crede și ț-oĭ da drumul în nuntru!

— Bine-ar fi, cînd altul ar fi aicĭ în locul meŭ, dar durere.... de data asta norocul m'a părăsit, și acuma mă aflu unde nicĭ n'am gîndit!

Sahastrul, căcĭ glasul ce a vorbit din nuntru era glasul unuĭ Sahastru, cum a auzit că streinul. ce a bătut la ușa luĭ iĭ, Stefan Vodă îndată i-a deschis ușa și l-a poftit înuntru. Apoĭ îl întrebă cum s'a întîmplat ca să fie învins de Turcĭ, care să fie pricina după ce maĭ înainte nime n'a fost în stare nicĭ odată să-l învingă.

Stefan iĭ istorisi de la început toate cum a cerut Turcul haraciŭ de la dînsul, cum s'a sculat cu putere asupra luĭ, cum a mers el cu Romîniĭ săĭ împotriva Turcilor și cum s'a bătut cu dînșiĭ. Maĭ pe scurt iĭ spuse toate din fir în păr cum s'a întîmplat de la început pînă ce-a fost nevoit să fugă de'naintea păgînilor.

— Nu fiĭ suparat. Măria Tata! — zise Sahastrul, după ce-a ascultat cu luare aminte. — Multe lifte varvare aŭ voit în curgerea timpuluĭ să stîngă pe Romînĭ de pe fața pămîntuluĭ și să răpue țara asta, însă Dumnezeŭ cel drept și puternic nu i-a lăsat să și împlinească dorința, el nu te-a lăsa nicĭ pe Măria Ta să rămiĭ de rîs, ci maĭ degrabă de cum îțĭ poțĭ închipui aĭ să învingĭ cu agĭutorul luĭ pe Turcĭ și aĭ să-ĭ alungĭ cine știe unde peste hotarele țereĭ.

— De-a da Dumnezeŭ să fie așa da eŭ tare mă

www.digibuc.ro

tem că n-oiŭ maĭ agĭunge acele zile, maĭ cu samă că pe ceĭ maĭ aleșĭ voinicĭ i-am perdut!

—N'are a face!.... Dumnezeŭ îțĭ va da altĭĭ la loc! Și după ce rosti Sahastrul cuvintele aĭestea, pofti pe Stefan se șadă pe o muchĭe de stîncă sapată în chip de lăĭcioará, iar el ĭeși degrabă afară și adăposti calul într'un feliŭ de pivniță, care era dedesuptul chilieĭ luĭ sub o aripă a stînceĭ, că urletul lupilor, ce-l auzise Stefan, se apropie din ce în ce maĭ tare de stîncă. Apoĭ întră înnuntru, puse ce avu maĭ ales și maĭ bun de mîncare pe o mescioară rotundă, asemenea de piatră și pofti pe Stefan la ospăț.

Stefan nu să lăsă mult îmbiet. că trecuse maĭ bine de-o zi și gĭumătate de cînd nu luase nicĭ o fărmătură de pîne în gură. Și iată că, pe cînd sta el și cu Sahastrul la masă și ospata, vorbind despre întîmplările trecute, unde nu mi se pornește de o dată un urlet ca acela împregĭurul stînceĭ de să răsuna văile de prin apropiere.

Stefan, cînd auzi urletul lupilor, sări drept în sus de la masă. puse mîna pe sabie și zise înspăimîntat către Sahastru:

— Părinte! ne-aŭ încungĭurat lupiĭ, ce-i de făcut?

— Ce să facem, nemică! lasă-ĭ să urle cît le place, că noĭ și așa nu avem nicĭ un lăutariŭ, care să ne cînte la masă..... lasă încaltea se ne cînte eĭ!

— Știĭ că eștĭ cam hazliŭ. Dar să lăsăm acuma șaga la o parte; lupiĭ, după cum se vede, sînt mulțĭ, pot să străbată în nuntru, și atuncĭ nu știŭ zĕŭ cum om putea scapa de dînșiĭ?

— N'ave nicĭ-o teamă, căcĭ noĭ sîntem aicĭ întărițĭ maĭ dehaĭ de cît un împărat într'o cetate.

— Da calul meŭ?

— Nicĭ luĭ n'are să i se întîmple nimică, că și el îĭ tot atît de bine scutit, ca și noĭ!

Stefan, cînd auzi cuvintele aĭestea, se maĭ liniști puțin, se puse la masă și'ntre urletele lupilor, care se învîrtiră maĭ de multe orĭ prinpregĭurul și pe

www.digibuc.ro

deasupra chilieĭ, ospătă maĭ departe. După ce se sculă de la masă și după ce lupiĭ, văzînd că nu pot să pue labele pe prada, ce aŭ fost adurmecat-o, încetară de urlat și se departară prin desișul pădureĭ, Stefan se puse să se odihnească, că era foarte obosit de luptele, ce le avusese, cît și de drumul cel depărtat de pe cîmpul de războĭ.

A doua-zi demineața, cam pe timpul acela cînd intră preoțiĭ la utrine, Sahastru trezi pe Steţan din somn, ĭeși cu dînsul afară, se suiră amîndoĭ pe vîrful stînciĭ, în care era sapată chilia, și după asta arătînd cu mîna spre asfințit, îl întrebă zicînd:

— Uite-te în sus, vezĭ ceva?

— Nu văd nimică! răspunse Stefan cătînd spre locul arătat.

— Calcă pe picĭorul meŭ cel drept! zise Sahastrul.

Stefan la început nu prea vre, însă maĭ pe urmă tot a calcat pe picior să vadă ce are să se întîmple.

— Vezĭ acuma ceva?

— Văd!

— Ce vezĭ?

— Văd — răspunse Stefan, arătînd cu degetul — colo în mijlocul lucineĭ celeia un copacĭŭ mare, iar în copaciŭ văd arzînd o mulțime de luminĭ.

Copacĭul acela era un paltin foarte gros și înalt, se afla tocmaĭ pe locul, unde este astăzĭ *Mănăstirea Putna.*

— D'auzĭ ceva? întreabă iarășĭ Sahastrul.

— Nu aud nimică.

— Calcă pe piciorul meŭ cel stîng.

Stefan făcu și de data asta cum ia spus Sahastrul.

— Auzĭ acuma ceva?

— Aud!

— Ce auzĭ?

— O cîntare. Dar nu știŭ preoțĭ sînt aceia, ce cîntă, orĭ îngerĭ, că maĭ dulce, maĭ plăcută și maĭ frumoasă cîntare de cît asta n'am auzit de cînd sînt.

www.digibuc.ro

— Aciea nu sînt preoți, ci îngeri, răspunse Sahastrul.

— Mi-am închipuit eŭ că aceea nu poate să fie cîntare de preoți, ci numaĭ de îngeri.

— Știĭ una, Măria Ta?

— Ce să știŭ?

— Pune gînd la Dumnezeŭ că în lucina. unde se aude cîntarea, ce-aĭ auzit'o, îĭ face o mănăstire, al căreĭ *pristol* să fie tocmaĭ acolo, unde este acum copacĭul, în care ard luminile, și lasă dacă te-ĭ căi v-odată! Și dacă-ĭ pune acest gînd la Dumnezeŭ ținîndu-te de cuvînt, poți merge în voéa cea bună să te bați nu numa cu Turcii, care te-aŭ învins acuma, ci și cu mulți alți dușmanĭ și lasă dacă nu-ĭ veĭ învinge pe toți.

Oĭŭ face toate, după cum îmĭ spuĭ, numa să-mĭ agiute Dumnezeŭ ca să pot învinge pe dușmaniĭ țăriĭ mele, care o amenință cu perzare.

— Amin..... Acum poți merge fără frică în potriva ne'mpacaților Turcĭ, căcĭ maĭ înainte de cum îți poți închipui, aĭ să'ĭ învingĭ și aĭ să curățĭ țara de dînșiĭ.

— Dar de unde să ĭaŭ eŭ atîta oaste, cu cît să-ĭ pot învinge?

— Țara-ĭ mare,.... maĭ sînt încă destuĭ oamenĭ într'nsa, caută-ți numaĭ oastea trebuincioasă și-ĭ afla-oĭ!

După asta, mulțămind Stefan Vodă din toată inima Sahastruluĭ de primirea, mîngîerea și sfatul luĭ cel părintesc, îșĭ luă ramas bun de la dînsul, se scoborî de pe vîrful stînceĭ, scoase calul din pivnița în care l-a fost adăpostit Sahastrul de cu sară, se sui calare și se porni ca să-și caute oameniĭ cu care să pornească iarăși în potriva Turcilor. Și mergînd el așa, cît timp a fi mers, și ieșind la țară. în puține zile strînse o mulțime de popor pe lîngă sine și cu aceștia se porni iarăși în potriva Turcilor

Turcii, văzînd că Stefan nu se maĭ arată, iară oastea luĭ cîtă a maĭ rămas în vieață. s'a îm-

www.digibuc.ro

prăștiet în toate părțile ca puiĭ de potîrniche, socotiră că Moldova acuma îĭ a lor, că nime n'a mai cuteza să se scoale cu arma asupra lór, și de-aceea începură și eĭ a se împrăștie în mai multe părți și a prăda țara, luînd tot ce le pica în mînă saŭ arzînd tot ce nu putea lua și duce cu dînșiĭ. Și bucuria lor era nespus de mare că s'aŭ descotorosit de un om îndărătnic și primejdios ca Stefan Vodă.

Da zadarnică le-a fost toată bucuria, că tocmaĭ pe cînd nu visaŭ eĭ, iată că Stefan Vodă cu oamenĭĭ, care-ĭ strînsese din părțile despre miază noapte ale Moldoveĭ, adică din partea Rădăuțuluĭ și a Cernăuțuluĭ de astăzĭ, precum și cu ceĭ care maĭ înainte s'aŭ fost ascuns prin crierĭĭ munților, se repezi pe neașteptate și cu o furie ne maĭ auzită asupra lor.

Și după ce-aŭ început Stefan a se bate cu Turcĭĭ, iată că a dat Dumnezeŭ un nour și o negură deasă și foarte întunecoasă în partea aceea, unde eraŭ Turcĭĭ, că nu se vedeaŭ de feliŭ unĭĭ pe alțiĭ, și din nour curgea ploae cu foc asupra lor. Și'n zăpăceala cea mare aŭ început acuma a se bate și-a se tăie eĭ între eĭ. Iar pe cînd să întîmpla această căsăpire ne maĭ pomenită de oamenĭ, *o basmo roșă* ca para focului plutea în văzduh pe de-asupra lor.

Însă în partea aceea, unde era Stefan Vodă cu oamenii luĭ, era senin și frumos și oștiriĭ sale nime nu-ĭ tăcea nimica. Dar el și cu aĭ săĭ, bătea și tăia în Turcĭ ca'n curechĭŭ, și nu le da nicĭ de cum rînd ca să-și vie cît de puțin în fire.

Și pe cînd zăpăceala și încurcala Turcilor era maĭ mare și maĭ înfiorătoare, pe cînd se tăieaŭ și se căsăpiaŭ maĭ cumplit, iată că scapă un Turc călare din mijlocul îmbulzeleĭ turcești și văzînd cele ce se întîmplă, strigă în gura mare:

— Stați fraților loculuĭ, că nu ne bate Stefan Vodă, ci ne bate Dumnezeŭ pentru răutatea și dauna cea mare, care am făcut'o țăriĭ acestea.

www.digibuc.ro

Turcii, auzînd glasul, care se vede că era a v-o unuĭ pașă, și văzînd că nu-ĭ bine de dînșiĭ, bucuroșĭ ar fi încetat de-a se bate și s'ar fi împacat, numa dacă ar fi putut și ar fi avut cînd. Da de geaba, că acuma, de-ar și fi voit orĭ cît să se împace, Stefan Vodă nu le da rînd, ci apucîndu-ĭ mereŭ din coaste și de la spate, nu se lasa, pînă ce pe ceĭ maĭ mulțĭ dintre dînșiĭ nu-ĭ trimesese pe ceialaltă lume iar pe ceĭ ce maĭ scăpară ca prin urechile aculuĭ de moarte, nu-ĭ îngădui nicĭ un pic pînă ce nu-ĭ a-lungă pe toțĭ peste Dunăre și curățĭ țara de dînșiĭ.

Și după ce a învins Stefan pe Turcĭ și a scăpat țara de dînșiĭ, s'a întors îndărăpt, unde a fost lupta maĭ înverșunată, a poruncit să se strîngă la un loc pe toțĭ ostașiĭ, cîțĭ aŭ căzut morțĭ în luptă, a spus să facă maĭ multe movile din dînșiĭ, să-ĭ pro-hodească ca pe niște voinicĭ și creștinĭ adevărațĭ sa-ĭ acopere frumos cu țărînă ca și pe orĭ care alt creștin.

Și cum a poroncit Stefan Vodă, așa s'a și făcut și el încă a stătut de față, pînă ce toțĭ s'aŭ înmormîntat cum se cuvine.

Iară după ce a împlinit și această datorie creștinească, a dat drumul tuturor oamenilor, care l-aŭ agiutat cu atîta credință și bărbăție, ca să meargă fie-care pe la vetrele lor, și s'a întors și el plin de voe bună la scaunul luĭ din tîrgul Suceveĭ.

Da Stefan Vodă nu petrecu mult în Suceava, ci, voind a-și împlini făgăduința, ce-a dat-o maĭ înainte Sahastruluĭ de la Chilia de piatră, porunci să adune maĭ mulțĭ meșterĭ zidarĭ și se porni apoĭ dimpreună cu aceștia, precum și cu maĭ mulțĭ boerĭ și curtenĭ aĭ luĭ spre locul, unde se află astăzĭ satul Putna și agiungînd acolo, puse să zidească *Mănăstirea Putna* tocma pe locul acela, unde a văzut luminile arzînd și a auzit îngerii cîntînd, adică după cum l-a sfătuit Sahastrul de la Casa saŭ Chiliea de piatră, care mănăstire a rămas pînă în ziua de astăzĭ. Apoĭ s'a întors la scaunul luĭ din Suceava.

www.digibuc.ro

Și așa Stefan Vodă și-a ținut atît cuvîntul ce l-a dat Sahastruluĭ, cît și cela ce l-a dat sfetnicilor luĭ înainte de războĭ, că el cît a fost și a trăit, n'a plătit Turcilor nicĭ un ban ca *haraciŭ*.

12. — Mănăstirea Putneĭ.

Odată Stefan cel Mare a fost bătut într'o bătălie și rătăcind prin țară a agĭuns în pădurea *Viţeul*. Acolo a dat peste un pustnic bătrîn, cu o barbă albă pîn'la brîŭ, care avea chiliea într'o stîncă despicată în două părțĭ: într'o parte a dispicăturiĭ dormea el și'nceealaltă îșĭ tăcea rugăciunele luĭ.

Agĭungînd Stefan acolo se roagă să-l primească, fiind zdrobit de atîta trudă.

Pusnicul ĭ-a răspuns:

— De ĭeștĭ om pămîntean, intră; iar de ĭeștĭ ciuma păduriĭ să te ducĭ maĭ în fundul pădureĭ.

— Sînt om pămîntean.

— Dacă ĭeștĭ om pămîntean, cine ĭeștĭ și cum de viĭ pe locurile aestea părăsite și tocmaĭ la vreme de noapte?

— Eŭ sînt Stefan Vodă, îs bătut și rănit de păgînĭ și am venit să-ți cer povață.

— Așa! Apoĭ intră.

Cînd a intrat Vodă, pusnicul i-a făcut loc să șadă pe o lăicioară de piatră.

Stefan se așează și-ĭ istorisi pustniculuĭ toate pățăniile.

— Nu te întrista, îl încurajă pustnicul, Dumnezeŭ ț-a agĭuta. Și l-a rugat să ospăteze cu dînsul niște malaĭ mărunțăl fiert cu apă curată și niște rădăcinĭ strînse de dînsul din pădure.

Pe urmă s-aŭ pus pe odihnă.

Drept la mĭezul noptiĭ, îe pusnicul pe Stefan de mînă și-ĭ zice:

www.digibuc.ro

— Urmeazî-mă ș'aŭ ĭeșit amîndoĭ din chilie.

Agĭungînd într'un loc, pusnicul îl strînge pe Ștefan de mîna dreaptă și îl întreabă:

— Vedĭ ceva?

— Nu văd nimica, răspunse Ștefan.

Il strînse a doua oară și iar îl întreabă:

— Vezĭ ceva?

— Nu văd nimica.

Atuncĭ pusnicul îl strînge iar pe Ștefan de mînă, călcîndu-l tot atuncĭ și pe piciorul drept.

— Văd, grăi Ștefan.

— Ce vezĭ?

— Niște luminĭ.

— Hm, dragul meŭ, acelea nu-s luminĭ. aceia's îngerĭ, și locul acela-ĭ sfînt. Pune-țĭ în gînd, că-ĭ face acolo o mănăstire și așa-ĭ birui păgînii.

— După batac și cu agĭutorĭul luĭ Dumnezeŭ, am se fac, a giuruit Ștefan și pe urmă amîndoĭ s-aŭ întors în chilie și se hodiniră pînă dimineața.

A douazi ș-a strîns Ștefan oastea cea rătăcită și cu altĭĭ cîțĭ ĭ-a maĭ găsit prin țară și aŭ bătut cumplit pe dușman.

Ca mulțămită luĭ Dumnezeŭ, Ștefan pune de zîdește mănăstirea Putneĭ.

In temeliea mănăstireĭ din partea stîngă, Ștefan Vodă a poroncit să zidească o caldare mare cu galbenĭ, aur mult și argint, și a afurisit, că nimenea pe lumea asta n'are să se atingă de comoara ceea de cît însușĭ Ștefan.

El ar să scoată banĭĭ aiștia, cînd a învie. Și el are să'nvie înainte de învierea cea de obște, călare pe calul luĭ și cu sabia în mîna dreaptă țiind-o drept în sus.

Toțĭ banĭĭ și celelalte odoară care sînt zîdite în temelia mănăstirĭĭ, are să le'mpărtască *celor care cred faptelor luĭ, în legea creștinească și în națiа românească!....*

www.digibuc.ro

13. — Războiul de la Racova.

Își pusesă 'n gînd, Turcii, ca să răpue pe Ștefan cel Mare și pe urmă să robească și țara Moldovei. S-au 'ntrarmat Turcii, ș-au pornit la război cu oaste cîtă frunză și iarbă, ca doară-doară l-a birui pe Ștefan, că alt fel îi cam duceau frica.

Ștefan Vodă ș-a rădicat și el oaste, și le-a ieșit în cale numai c-o mînă de oameni, dar cu credință în Dumnezeul cel puternic, cu nădejde 'n brațele lor cele vînjoase și cu meșteșugul ostășesc moștenit din moși-strămoși.

Cînd a văzut Ștefan pozderia cea de Turci, n'a fost de chip să se bată fățiș și la loc larg, îndată a cotigit-o Ștefan cu oastea în dărăpt. pe ici pe colea. Și tot i-a tras pe Turci, încet-încet, dreptpe unde știea nasdravanul Moldovei, că i-a face chisăliță pe dușmanii, care vrau să-i închinăm țara cu voe ori fără voe.

Cu șiriclic i-a bagat pe Turci într'o vale, încungiurată numai de codri mari și locuri fioroase, așa că te uitai numai în cer și'n pămînt, în colo nu vedeai de cît codru salbatic, văi mocirloase, ripi prăpăstioase și locuri întunecoase.

Turcii, care se bizuiau pe ostașii lor cei mulți, tot îl urmăreau mereu pe Ștefan, gîndind, că și'n borta șoareculuĭ dacă s'ar baga, tot ar să-l bată odată pe Ștefan, să spue încaltea și morților de patima lui.

Oastea lui Ștefan cel Mare știea prea bine locurile din Valea Racovei și știind ce o așteaptă, își făcuse în pripă cetățuĭ de aparare, movile de priveghere și șanțuri de adăpost de giur împregiurul Văii Racovei.

Așa pe vîrful dealuluĭ *Paiŭ* a fos cetățue, pe *Vale* a fost silistrărie de prav de pușcă, prin satele Porcăreț, Păunești, Valea-Ră și Poeana Cîrnuluĭ, a fost tot movilĭ și șanțurĭ.

Bătăliea s'a început în valea Similei, pe dealul care se cheamă *Cetatea*, unde să văd și astăzi 2 *ta-*

www.digibuc.ro

bii (șanțurĭ); pe urmă la gura văiĭ Racova și de-acolea s'a tot bătut în sus pe apa Bîrladuluĭ, în *Bîrzeștĭ*, pe valea Rebriceĭ, și pînă la tîrgul Scînteia. pe șleahul cel mare, care merge spre Iașĭ, tot o batae a fost și-ĭ omora pe Turcĭ, ca cum iar fi luat din oală.

Pe unde-ĭ satul *Fundătura* a fost batălie amarnică: Ștefan își așezase oștirea pe dealul Măgura, care-ĭ cel maĭ înalt deal de pe acolo și trăgea'n Turcĭ de-ĭ potopea. Și astăzĭ sînt urmele de șanțurĭ și a unuĭ beci care-ĭ zic oamenii: *Beciul luĭ Ștefan Vodă.* Pe șăsul Bîrladuluĭ. unde-ĭ astăzĭ satul *Ștefan cel Mare*, a fost iar o bătălie cu Turciĭ. La *Podu Haraputuĭ* de peste pîrîul Racova—aproape de satul Chițocu—oastea luĭ Ștefan a ucis un pașă harap și de acea să cheamă și podul: *Podu Haraputuĭ.* Podul aista a fost făcut de Ștefan Vodă.

Și cîțĭ dușmanĭ aŭ perit și cîțĭ aŭ rămas cĭolnavĭ pe cîmpiĭ. tot nu se lăsaŭ, că par-că răsăreaŭ din pămînt, așa de mulțĭ Turcĭ eraŭ.

Ștefan dacă a văzut nevoia, a prins a se trage din calea lor. că-l urmăreaŭ să-l prindă.

Fiind strîmtorat de Turcĭ, s'a suit într'un stejar, care venea pe locul unde se află astăzĭ biserica din Scînteia și cum sta în copac, Ștefan s-a rugat luĭ Dumnezeŭ.

— Doamne! scapă-mă de focul în care mă găsesc astăzĭ și în locul stejaruluĭ aistuia, voiŭ zidi un lăcaș dumnezeesc.

Turciĭ aŭ trecut înainte fără ca să-l zărească și Ștefan a scapat cu vieață.

După întîmplarea asta, Dumnezeŭ i-a agĭutat și i-a bătut cu istovul pe Turcĭ, la *Podul Inalt*, care venea maĭ sus de satul Scînteia și pe urmă i-a alungat pe Turcĭ în gios spre Dunărea.

In ținutul Tecuciuluĭ iar i-a bătut amarnic pe Turcĭ, la un vad care de-atuncĭ i-a ramas numele: *Vadul Turcilor.*

Și așa a scapat țara de robie și oastea Moldovenească a făcut minunĭ de vitejie.

www.digibuc.ro

Cum a sfîrșit războiul, Ștefan a poruncit să facă în Scînteia o biserică cu hramul Sf. Arhangelii Mihail și Gavril și a mai făcut și un pod de piatră peste pîrăul Rebricea.

Morții cîți au căzut în vremea războiului cu Turcii, i-a ingropat în spre meazăzi și răsărit de Pungești, în locul unde-i zic oamenii: *Țintirimul lui Vodă*. Iar celor care-au trăit și s'au purtat vitejește în cumpăna asta așa de mare, Ștefan i-a răsplătit dăruindu-le pămînt, ca să aibă cu îndestulare neam de neamul lor.

Unora din căpitanii le-a dăruit chiar locurile unde s'au arătat ei, faptele lor vitejești. Așa a fost la bătălia din satul Fundătura.

Răzășii din Bucătăria, Cântălărești, Chetrești, Ciofeni, Coșești, Gîrceni, Mircești, Telejna de sus, și Tătătani, toți sînt împămînteniți din vremea războiului de la Racova, peotru c-au știut cum să-și apere: *Crucea*, *Vodă* și *Moșia*.

Ș'așa, cu agiutoriul lui Dumnezeu și cu bărbăția ostașilor Moldoveni, a scăpat Ștefan Vodă, țara de nacaz și de închinare înaintea păgînului.

14.—Bătăliea de la Războieni.

Ștefan Vodă cel Bun, bătîndu-l Turcii la Războeni, a mers să intre în cetatea Neamțului, și fiind mamă-sa în cetate, nu l'a lasat să intre, și i-a zis:

— *Paserea în cuibul său piere.* Că, să se ducă în sus să strîngă oaste, că isbînda va fi a lui; și așa, pe cuvîntul mîne-sa, s'a dus în sus și a strîns oaste.

Iară Impăratul Turcesc a venit cu toată puterea lui la cetatea Neamțului, și a suit puștile (tunurile) deasupra unui munte despre Moldova, și a început a bate cetatea Neamțului foarte tare. Iară pe acea vreme era un Neamț închis în cetate; și văzînd că

www.digibuc.ro

bat cetatea, a zis păzitorilor să spue mameĭ lui Ștefan Vodă să-l sloboadă de la închisoare și temnița pe dînsul, că el va mîntui cetatea de acel rău.

Decĭ, slobozîndu-l pe acel Neamț de la închisoare s'a și apucat acel Neamț de a îndreptat pușile din cetate asupra Turcilor unde staŭ acolo în munte, și a și lovit în gura uneĭ puște turcești de-aŭ sfărămat-o; și a început a bate în corturile Turcilor, — cît și boldul de la cortul Impăratuluĭ l'a sfărîmat; decĭ, nu aŭ maĭ putut sta Turcii într'acel vîrf de munte, de unde avea cetatea nevoe, ci, numaĭ le-aŭ căutat a se da în lăturĭ de la acel loc.

Iară Ștefan Vodă, mergînd de la cetatea Neamțuluĭ în sus pe Moldova, a mers pe la Voroneț, unde trăia un părinte Sahastru, anume Daniil, și bătînd Ștefan Vodă în ușa Sahastruluĭ să-ĭ descue, a răspuns Sahastrul să aștepte Ștefan Vodă afară pînă și-a isprăvi ruga; și după ce a isprăvit Sahastrul ruga, l'a chemat în chilie pe Ștefan Vodă, și s'a ispovedit Ștefan Vodă la dînsul; și-a întrebat Ștefan Vodă pe Sahastru: ce va maĭ face, că nu poate să se maĭ bată cu Turcii. Inchina-va țara la Turcĭ, aŭ ba?

Iară Sahastrul a zis să nu o închine, că războiul este a luĭ, numaĭ după ce va izbîndi, să facă o mănăstire acolo, în numele Sfîntuluĭ Gheorghe, să fie hramul bisericeĭ.

Decĭ a și purces Ștefan Vodă în sus pe la Cernăuțĭ și pe la Hotin și a strîns oaste fel de fel de oamenĭ și a purces în gĭos. Iară Turcii, înțelegînd că va să vie Ștefan Vodă cu oaste în gĭos, aŭ lasat și eĭ cetatea Neamțuluĭ de a o maĭ bate, și a început a fugi spre Dunăre; iară Ștefan Vodă a început aĭ goni în urmă și aĭ bate pînă i-a trecut de Dunăre.

Și întorcîndu-se Ștefan Vodă, s'a apucat de a făcut mănăstirea Voronețul, și-a pus hramul bisericiĭ, sfîntul Gheorghe.

www.digibuc.ro

15.—Bătălia de la Valea Albă.

Ci-că Ștefan cel Mare și Sfînt fusese învins de Turcĭ, la un loc ce-ĭ zice: *Valea-Albă.*

Ne maĭ agĭungîndu-l capul ce să facă, ca să scape țara de acești păgînĭ, se duce la un Sahastru, să-ĭ ceară sfat.

— Unde-s Turcii ? îl întrebă Sahastrul.

— Intr'o vale, încugiurată de dealurĭ.

— Atuncĭ strînge degrabă o mie de oĭ, una de mieĭ, alta de vacĭ și încă una de viței. Apoĭ așază fie-care cîrd pe cîte un deal; dar așa fel, ca oile să fie față în față cu mieiĭ și vacile cu viteiĭ. Maĭ pune la fie-care cîrd cîte un pîlc de oaste. Sue-te, pe urmă, pe cel maĭ înalt dintre dealurĭ, și începe a trîmvița și a da drumu la tunurĭ și apoĭ . . . îĭ face cum te-a învăța Dumnezeŭ.

Ștefan făcu întocmaĭ cum îl învață. Dar cînd începură trîmbițile să sune și tunurile să bubue, unde n'aŭ început vitele a rage, a zbera și a alerga mieiĭ în spre oĭ și viteiĭ în spre vacĭ, de credeaĭ că-ĭ sfîrșitul lumiĭ, nu alt-ceva.

Turciĭ văzind una ca asta, să buimăcesc de tot; nu știea în cotro să dee și ce să facă. Dar cînd văzură pîlcurile de oaste că se apropie, îĭ cuprinse o spaimă strașnică și de frica celor ce se petreceaŭ, gîndeaŭ că tot ce aud și văd îĭ oaste de-a luĭ Ștefan.

Turciĭ încep a alerga în toate părțile. O învălmășală mare se iscă; iar Ștefan se răpede ca un trăsnet cu cele patru pîlcurĭ de oașteĭ, cuprinde pe Turcĭ din toate părțile și începe aĭ bate vitejește.

Păgînĭĭ răzbițĭ, o iaŭ la fugă, Ștefan îĭ urmărește și-ĭ seceră mereŭ. mereŭ. pînă ce-ĭ trece peste Dunăre.

Și așa și de data asta tot Ștefan iesă învingător.

www.digibuc.ro

16.—Cetățuia.

In partea despre meazănoapte a comuneĭ Bozieni, ținutul Neamț, este un deal care se cheamă *Cetățuia*.

Pe coastele dealuluĭ de gĭur împregiur sînt și astăzĭ urme de valurĭ care ne arată că a fost odată pe-acolo niște șanțurĭ și întărĭturĭ de războĭ.

Bătrîniĭ spun că'n locul aista s-o tras Stefan cel Mare cu oastea zdrobită de Turcĭ, în războiul de la *Valea Albă*.

Pînă maĭ acuma cițĭ-va anĭ. dealul Cetățuia a fost îmbracat numaĭ în codri.

17.—O minune a luĭ Stefan cel Mare și Sfînt.

Ci-că Stefan cel Mare și Sfînt, după bătăliea de la Războieni, a intrat într'un sat tocma' cînd ducea popa un om la groapă. Dupa năsăliea mortuluĭ nu era lume de loc; să vede că cel ce murise era sărac orĭ n'avea neamurĭ.

Stefan Vodă, cînd a văzut așa, a cumpărat răpede niște testemele de-a pus la prapur și lumînărĭ. iar colaciĭ i-a pus într'un coș mare împletit numaĭ cu fire de aur. Coșu 'l ducea în urma mortuluĭ, însușĭ Vodă și cu un general de-a luĭ.

Oameniĭ cînd aŭ văzut colaciĭ ceĭ marĭ și frumoșĭ, aŭ început a se strînge ca de pe loc și eĭ, mergînd după săcriŭ zmeriți și cu capetele plecate.

Cînd aŭ agĭuns la biserică și după ce să sfîrși slujba, oameniĭ coboară săcriul în pămînt, preotul cîntă veșnica pomenire, și tocmaĭ cînd groparĭĭ vraŭ s'arunce întăiul hîrleț de țărînă, Stefan Vodă s'apropie de sicriŭ, suflă odată asupra mortuluĭ și cînd a suflat întăĭ, mortul a mișcat din mîna dreaptă, cînd a suflat a doua oară, a mișcat și mîna stîngă, cînd

www.digibuc.ro

a suflat a treia oară, mortul deschide ochiĭ, să uită împregĭur și iar îĭ închide pentru totdeauna.

Stefan Vodă începu să plingă și a se ruga pentru hodina sufletuluĭ luĭ; de-acolea a dat banĭ celuĭ ce sapase groapa și colaciĭ îĭ împărți preotuluĭ, dascăluĭ și groparilor, iar celorlalțĭ oamenĭ nu le-a dat nicĭ o fărmătură de colac, pentru că n'aŭ venit din capul loculuĭ după mort, ci numaĭ de dragostea pomenelor.

18.—**Bataliile pentru Cetatea Alba și Chiliea.**

Stefan Vodă cel Bun, luînd domnieaMoldoveĭ, și viind Turciĭ în zilele luĭ în Moldova, la Galați, i-aŭ bătut foarte răŭ pe Turcĭ și a luat și Cetatea Albă și Kilia de la Turcĭ; apoĭ, maĭ pe urmă, iar le-aŭ luat Turciĭ aceste cetățĭ; și în cîte-va rînduriĭ s'a bătut Stefan Vodă cu Turciĭ; iar cînd s'a bătut la Războĭnĭ, atuncea s'aŭ așazat Turciĭ cu Stefan Vodă și le-a dat hotar și olalt Bugeacul, și aŭ făcut pace.

Turciĭ, apoĭ, aŭ adus Tatarĭ din Crîm și i-a așezat în Bugeac. care staŭ și pînă astă-zĭ, precum a așazat și la Hotin. Lipcanĭ.

19.— **Daniil Sahastrul.**

In vremile vechĭ, zice că maĭ mulțĭ călugărĭ evlavioșĭ, care se strînseră într'un loc sînguratic și încungĭurat cu pădurĭ străvechĭ, clădiseră o mănăstire. Eĭ îșĭ durară mănăstirea din bîrne groase din stejar trainic în apropierea și spre asfințit de satul *Vicovul de sus*, pe locurile luĭ și o închinară *Sfîntuluĭ Laurenție.*

www.digibuc.ro

Călugării se rugaŭ luĭ Dumnezeŭ Sfîntul pentru ĭertarea pacatelor lor și ale oamenilor. Ca să-și agonisască cele puține însă cu totul trebuincioase pentru nevoile vieții, lucraŭ călugării fel de tel de meșteșugurĭ.

Dintre acești vrednicĭ părinți era *Ieromonahul Daniil* cel maĭ evlavios și iscusit. Și el se îndeletnicea cu cioplirea de linguri din lemn de paltin.

Lingurile le vindea prin satele învecinate și așa își agonisia el puțină pîne de toate zilele. Celе ce-ĭ maĭ rămîneaŭ ca prisos de la vînzarea lucrului mînilor luĭ și din cele ce-ĭ aduceaŭ bunii creștinĭ ca răsplată pentru sviștaniĭ, deslegărĭ, cărțile luĭ Lazăr, cetaniĭ, ș. a. împărția saracilor, văduvelor și orfanilor. Era un adevărat părinte duhovnicesc!

Auzise cuviosul Daniil. care de obiceĭ petrecea numaĭ în post și rugăciune, că în Sirete, care era al treilea sat de la Vicovul de sus, s'ar strînge oamenĭ într'o zi anumită din săptămînă ca să se desfacă de cele ce aŭ de prisos si-și cumpără cele de trebuință. Și avînd și Daniil o mulțime de linguri gata, pe care nu le putea desface prin satele din apropiere, se hotărî să-și cerce norocul cu marfa luĭ în Sirete.

Se duse decĭ pusnicul la stareț să-și ceară binecuvîntarea și posvolenia pentru călătorie, fără de care n'ar fi îndrăsnit el să facă, Doamne ferește, nicĭ un pas afară de mănăstire. Starețul încredințat de evlavia și statornicia luĭ Daniil îĭ dădu bun bucuros încuviințarea cerută, hotărîndu-ĭ ca a treia zi să fie nesmintit în chilia luĭ din mănăstire.

Agĭungînd Daniil în Sirete, își vîndu îndată marfa ce-o lucrase și care o adusese într'o pereche de dăsagĭ în spate. Dară cu toate că-și vîndu îndată lingurile, el de aice nu scapa cu una cu două. Creștiniĭ din partea locului și ceĭ de primpregĭur, auzînd că Daniil se află în mijlocul lor, nu-l lasară. Eĭ îl rugară, unul pentru o molitvă a Sf. Vasile, altul o sviștanie pentru un bolnav, celalalt pentru deslegarea și măsluirea uneĭ femeĭ ce trăgea de

www.digibuc.ro

moarte s. a. Vestea, că rugăciunile luĭ Daniil sînt primite înaintea luĭ Dumnezeŭ și că-ĭ de folos celor bolnavĭ, se dusese în toată țara Moldoveĭ, de aceea îl și îmbulziaŭ creștinĭĭ. Și adecă ce avea să facă bietul călugăr, trebuia să le facă tuturor după dorință. Știa el, că ast fel să prea întîrzie și trece sorocul vremiĭ pentru care îl învoise starețul ca să fie înapoĭ, dară el nădăjduia în Dumnezeŭ și bunătatea proistosuluĭ săŭ. El să răsgîndi că este dator să agĭute celor ce sufăr de boale, să le alineze durerile trupeștĭ și sufleteștĭ și apoĭ, că din prisosul darurilor creștinilor va avea de unde agĭutora pe ceĭ saracĭ, așa că rămase pe la creștinĭ și zbovi o zi peste vadea.

Intorcîndu-se Daniil a patra zi acasă și ducîndu-se înaintea starețuluĭ, el fără se asculte desvinuirea luĭ, îl mustra aspru pentru întîrziere și-l opri de-a eși din mănăstire un timp îndelungat.

Bietul Daniil, de și se știea fără de oare-care vină mare, primi cu supunere mustrarea aspră a starețuluĭ și pedeapsa cea grea, dară se hotărî în sine, că pentru c'a calcat porunca stareţuluĭ și întîrzîet cu o zi, aceea ce nu i să întîmplase nicĭ odată înainte, să se tragă pentru sfîrșitul vieții în fundul munților, într'un loc cu totul neîmblat și pustiu și să se facă Sahastru. Și așa și făcu. Se trase adecă într'un codru necalcat de picior de om, care era între munții de la asfințit miază-noapte de la mănăstirea sfîntuluĭ Laurienție și într'o departare cade un ceas și maĭ bine.

Aicĭ află Daniil un locușor, ce-ĭ venea la îndămînă, fiind că una : locul era pustiu; al doilea: lîngă el curgea în vale un pîrăŭ cu o lingură de apă, și al treilea: că aice codrul era plin de stîncĭ uriașă. Și maĭ ales această de pe urmă însușire a loculuĭ să lovea cu dorința luĭ ca să se facă Sahastru. El adică să hotărî să-și scobească într'o stîncă de aicĭ o chilie; unde să se poată adăposti de greul erneĭ, de ploĭ și de fierele cele răpitoare, Anĭ întegĭ

www.digibuc.ro

petrecu bĭetul Sahastru în genunchĭ cu dalta'n mînă și cioplind necontenit și din greŭ în vîrtoasa stîncă. După o muncă strașnică de grea, ostenitoare și îndelungată își văzu și el sfîrșită chiliea cu agĭutorul luĭ Dumnezeŭ la care nădăjduia mereŭ. Acestă chilie se poate vedea și astăzĭ în Putna.

Pe cînd petrecea Daniil într'o sară întunecoasă în fundul stînceĭ sale în genunchĭ și se ruga luĭ Dumnezeŭ, iară afară se auzea fiorosul urlet al lupilor și ursilor, zise că bătea cine-va la ușa chilieĭ. Daniil întrebă că cine-l, iară de afară răspunse un glas, ca este Stefan Vodă, Domnul țărĭĭ Moldoveĭ, care de la vînătoare de prin munțĭ a rătăcit de soțiĭ luĭ. Și fiind afară, grozav de întuneric nu poate afla cararea, decĭ să roagă să-l primiască lamasă. Sahastru deschise ușa chilieĭ și-l primi bucuros pe Vodă să mîie. In acea noapte, zice-se, Daniil să-l fi înduplecat pe Stefan Vodă să rădice în acelelocurĭ luĭ Dumnezeŭ un locaș și Dumnezeŭ ĭĭ va agiuta la toate treburile luĭ. Și Stefan Vodă primi voios sfatul Sahastruluĭ; era el doară un om evlavios și cu frica luĭ Dumnezeŭ ca rar altul și maĭ zidise și maĭ înainte maĭ multe locașurĭ Dumnezeeștĭ.

Incepu decĭ să zidească și aice o mănăstire talnică, care sfîrșindu-o, o numi a «Putneĭ» după pîrăul ce curge alăturea spre vale.

Cum se isprăvi mănăstirea Putna curseră la ea și o mulțime de călugărĭ de prin toate mănăstirile și schiturile din țară, așa și din cea a Sf. Laurenție din Vicovul de sus. Aceasta de acuma înainte rămase pustie și cu vremea clădirile eĭ începu să le răsipească. Biserica cea de stejar a mănăstireĭ zice să se fi mutat maĭ tîrziŭ în alt sat a căruĭ nume s'a uĭtat cu vremea cu totul. Așa că nu a rămas nimică din această mănăstire și nimene n'ar ști că ea cînd-va în timpurĭ a fost, dacă poporul nostru nu ne ar fi pastrat istoria și pentru acea poartă locul numele «Laura», scurtat din Laurenție.

Daniil zice-că să fi prorocit, că în satul Vicovul

www.digibuc.ro

de sus poporul ast-fel se va înmulți, că va fi lipsă ca biserica satească mereŭ să se adaoge și să se mărească de 3 orĭ cum era, ba că va veni vremea, cînd se va zidi chiar pe acel loc, pe care a fost mănăstirea Sf. Laurențiu, o biserică sătească.

Sahastrul Daniil, după ce s'a zidit mănăstirea Putna și s'a urzit acolo un sătișor de 12 familiĭ, a părăsit chilia luĭ din stîncĭ și s'a făcut nevăzut. Se povestește că s'a așezat într'o pustietate și maĭ mare, precum își pusese el canonul cînd cu probozania starețuluĭ, ca pînă la sfîrșitul vieței să petreacă în adîncă singurătate.

Zice-că el s'a statornicit pe un loc pustiŭ și sălbatic pe *pîrăul Voroneț̦uluĭ* saŭ *apa Corbuluĭ*. Aicĭ petrecea ca și în chilia luĭ de stîncă de pe Putna, în post, rugăciune în învățarea celor ce veneaŭ la el. Aicĭ s'a maĭ întîlnit, Daniil cu Stefan Vodă după bătălie cu Turcii de la *Valea Albă* saŭ *Războni*. Stefan în nevoia luĭ l-a rugat pe Daniil să-l sfătuiască; Daniil îĭ zise, să-și strîngă oastea, să se lupte cu dușmanul, că va învinge, dacă va făgădui să zideacă pe acele locurĭ un locaș luĭ Dumnezeŭ.

Stefan Vodă ascultă sfatul Sahastruluĭ, învinse pe Turcĭ și zidi pe apa Corbuluĭ (Voroneț̦uluĭ) o mănătire frumoasă, numită a Voroneț̦uluĭ ca, mulțumită pentru izbînda cîștigată cu agĭutorul luĭ Dumnezeŭ.

20. — Cozminul și Dumbrava Roșă

In satul Voloca, care vine către răsărit și miazăzĭ din Cernăuțĭ, alăturĭ cu satul Cuciurul-mare este un șes, căruia îĭ zic: *Șesul Cozminuluĭ*, care se intinde pîn' în apa Derehluĭuluĭ. Aicĭ spun oamenii că era tîrgul Cozminul, cu 12 bisericĭ, dar după o bătălie mare, ce-a fost aicĭ n'a maĭ ramas de cît 3 neamurĭ (familiĭ): Lupașcu, Pavelencu și Goardă;

www.digibuc.ro

aiștia s'aŭ dus în țara ungurească, ș-aŭ stat acolo pîn, s'a făcut liniște în țară și cînd s'a întors înapoĭ, s-aŭ așazat sus pe deal. s-aŭ întemeiet satul Voloca.

In Cucĭur și'n satele învecinate, oamenĭĭ îș maĭ aduc aminte de bătăliea ci-a fost pe acolo, de dușman nu-și prea aduc aminte cine-a fost, da maĭ mulți cred că o fost Turcul. Asemenea aŭ uitat și despre Domnul din vremea aceea.

Un moșneag[1]) din Mihalcea, sat învecinat cu Cucĭur. spune: Turcii aŭ fost bătuți și alungați încă înainte de Mariea Teresia, de Cuciurenĭ de Volocenĭ și de Huțanĭ. Eĭ aŭ tăiet pădurile pe dedesupt și cînd aŭ intrat Turcii în pădurĭ. ĭ-aŭ ucis cu copaciĭ. Bătăliea aceea a ținut 36 de anĭ. Oamenii din Cucĭur spun că: Țiculenii și Tivilichenii și Sănduleniĭ aŭ fost aciea care aŭ omorît pe Turcĭ cu pădurile de i-a făcut fleac. Turcii amu aŭ frică de dînșiĭ, ĭĭ aŭ însemnați, și cînd a fi să maĭ vie Turcul pe aice, neamul lor îĭ gata; da amu nu maĭ vin, se tem...

Pe hotarul Mihălcii, în Spasca lîngă Revna, de demult eraŭ niște șanțurĭ; un om odată săpînd pe acolo, a găsit o sabie.

In pădurea Revneĭ pe coasta munteluĭ Țeținа, sînt niște stejărĭ groșĭ că de abia-ĭ poate cuprinde omul; aiștia sînt crescuți din ghindă samanată în locurile care le-a arat cu Leșii.

In apropiere de stejăriĭ aiștia, este Roșa, o dumbravă de stejărî care-ĭ zic «*Dumbrava Roșă*», i se zice așa, de la sîngele ce-a curs aicĭ, la un foc mare, la o bătălie ce a fost, așa că pîrăul care curge pe acolo era roș. de sînge.

Alăturea de Roșa este mahalaua Clueucica din Cernăuți, care se întinde pîn'în Prut. De ceia parte de Prut este satul Lențeștĭ saŭ Lencăuțiĭ, unde i-a lovit Boldur vornicul pe Leșĭ.

«Tot peste Prut, lîngă Cernăuți, sînt niște stejărĭ marĭ roșĭ, care's crescuți din ghinda ce-a fost sa-

1) Stefan Pita

www.digibuc.ro

manată cu Leșiĭ. Stejăriĭ's roșĭ de sîngele lor și pe acolo cresc buruene deosebite».[1])

De-atuncĭ de cînd aŭ pățit-o Leșiĭ a ramas vorbă că Leșiĭ trăgeaŭ în jug și cînd îĭ croia cu bicele, se rugaŭ să-ĭ împungă cu lancea, și cînd îĭ împungea cu lancea se rugaŭ să-ĭ bată cu bicele.[2]).

In Linteștĭ de lîngă Hotin, este un loc care-ĭ zice *La cuțit*, acolo se găsesc maĭ mult lucrurĭ de războĭ în pămînt.

Astăzĭ în satele Cucĭur, Broscăuțĭ și cele de peste Prut unde sînt răzășĭ de-a luĭ Stefan cel Mare, s-aŭ făcut toțĭ ruși, chiar strănepoțĭ de-a logofătuluĭ Tăut!....

Cînd s'ar scula Stefan din mormînt și ar vedea ce s'a făcut Moldoveniĭ luĭ, ar fugi plin de jele iarăși înapoĭ de unde a ieșit!

21.—**Dumbrava Roșă.**

Stefan Vodă cel Bun și cu fiul săŭ Bogdan Vodă de multe orĭ aŭ avut războae cu Leșiĭ; și multe robiĭ aŭ făcut în țara Leșască, cît a pus pe Leși în plug de aŭ și arat cu dînșiĭ, de aŭ samanat ghindă, de aŭ făcut dumbrăvĭ, pentru pomenire ca să nu se maĭ acolesască de Moldova: Dumbrava Roșă la Botoșenĭ, Dumbrava Roșă la Cotnar, Dumbrava Roșă maĭ în gios de Roman; și Leșiĭ încă nu tăgăduesc, că scrie în cronica lor.

Și vorbesc oameniĭ că atuncĭ cînd a arat cu Leșiĭ, i-a împus cu strămurările ca pe boĭ, să tragă; iar eĭ se rugaŭ să nu-ĭ împungă, ce să-ĭ bată cu biciuștele; iară cînd îĭ băteaŭ cu biciuștele, eĭ se rugaŭ să-ĭ împungă.

1) Povestit de Mariea Neagu, răzășiță din Broscăuțĭ, căruia i-a povestit plingind o leașcă, arătîndu-ĭ locul unde-aŭ arat Leșiĭ.

2) Spus de Mariea Reus, răzășiță ruteancă din Broscăuțĭ, care plîngea cînd povestea.

www.digibuc.ro

22.—Altă Dumbravă Roșa.

Dealul Dumbrava se întinde de la mează-noapte din comuna Cepleniţa, trece în comuna Cotnarĭ și se sfîrșește în satul Hodora,—ţinutul Iașĭ.—

Pe podișul acestuĭ deal; în partea de cătră mează-noapte, este o dumbravă numaĭ de stejărĭ, mare ca de 20 de fălcĭ, care se cheamă *Dumbrava roșă.*

Poporul spune că dumbrava asta își are începutul din vremea luĭ Stefan Vodă cel Mare, care a bătut amarnic pe Leșĭ pe podișul dealuluĭ și a prins o mulţime de robĭ, i-a îngĭugat la plug a arat tot podireul, ș-a semanat ghindă din care a crescut pădurea, care să vede și astăzĭ.

Bătrînĭĭ, din comuna Vînătorĭ-Dumbrava roșă din ţinutul Neamţuluĭ, spun că adevărata dumbravă roșă este între Tîrgul Neamţ și Pașcanĭ.

23. Pusnicul Silvestru.

Stefan cel Mare a avut fel de fel de dușmanĭ, și păgînĭ și creștinĭ, că toţĭ aveaŭ cheful să puie stăpînire pe ţara Moldoveĭ, care era mănoasă, frumoasă și cu oamenĭ vitejĭ.

Intre creștinĭĭ care dușmăneaŭ mereŭ pe Moldovenĭ, eraŭ și Leșĭĭ, din partea despre miază-noapte a ţărĭĭ noastre.

Odată Leșĭĭ s-aŭ pus în minte, ca să-l prindă pe Stefan negătit de războĭ și cu șiriclicul acesta să-l bată.

Da Stefan a zăpsit hicleșugul Craiuluĭ Leșesc și din pricină că n'avea destulă oaste să ţie piept de-odată la mulţimea oștirei leșeștĭ, s-a tras frumușel din calea dușmanuluĭ, tot în spre ţara de glos a Moldoveĭ, pînă ce-a agiuns în dreptul munţilor din apropierea Cetăţiĭ Neamţuluĭ, după cum își isvodise el

www.digibuc.ro

un plan ca să tragă la urma urmeĭ pe Leși în capcană și să-i bată, ca pe dînșiĭ.

Leșiĭ tot l-aŭ urmărit pe Ștefan, ba pe la cetatea Sucevii, ba pe la Cotnarĭ, unde-avea Ștefan Vodă gospodărie amarnică; l-a maĭ căutat și prin alte părțĭ pînă ce-a dat de urma luĭ, că-ĭ tras către munțĭ și s-a luat după el.

Ștefan cel Mare trimete anume ostașĭ ca să-ĭ tragă pe Leși în capcană, prefăcîndu-se că Moldovenii fug de frică de dinaintea Leșilor.

După ce a pus toate în cale, Ștefan Vodă s-a suit pe un cal și fără să oblicească cine-va, trece pe la izitura iazuluĭ de la Trapezariŭ, pe coasta schituluĭ Slătioru, pe la odaia Mănăstireĭ Albe (Bogoslavu vechĭ saŭ mănăstirea Neamțuluĭ cea veche), trece podul de pe Maghernița și să oprește la chilia vestituluĭ pusnic «*Silvestru din Croitoria veche*». Leagă calul de cheotoarea chilieĭ și intră încet la pusnic.

Chiliea întunecoasă era luminată puțin de focul din vatră. Pusnicul care ședea pe vatră curățînd usturoĭ, a simțit c'a intrat cine-va ș-a'ntrebat:

— Tu ieștĭ Stoene?

— Eŭ, a răspuns streinul. Da ce facĭ acolo?

— Ia curăț usturoĭ să fac ceva de-a mîncărĭ, că am întîrzĭiet cu pravila de la biserică și am maĭ cetit și la bolnavĭ. Da tu șezĭ pe laiță și spune-mĭ ce veștĭ aĭ maĭ auzit, orĭ dacă vreĭ, vină să mîncăm amîndoĭ icĭ la foc. Am mîncare într'ales: uită-te cole, în căuș cîrmojĭ de pîne cu zamă de ehliță (anghelică), am și udătură, usturoĭ cu oloĭ de jîr și pe urmă dregem gustul cu chisăliță.

Cînd le-a pus pe toate în cale, pusnicul și oaspețul s'aŭ așezat pe scăuĭește lîngă vatră și aŭ prins a'nfulica la mîncărĭ ca acelea.

Din cînd în cînd maĭ vorbeaŭ încet și liniștit, de Vodă care le face biserică, de nacazul țăriĭ cu Leșiĭ și multe de toate și tocmaĭ într'un tîrziŭ cînd era maĭ gata mîncarea zice oaspețul:

— Nu țin minte de cînd sînt Domn în țara Mol-

www.digibuc.ro

doveĭ, să fi mîncat așa de bine, ca chisălița și usturoiul pusnicieĭ tale!

Pusnicul, auzînd vorba: «de cînd sînt Domn» holbă ochiĭ la străin și odată căzu la picioarele luĭ Vodă.

— Iartă-mă, Măria Ta că, păcătosul de mine nu tĭ-a cunoscut. Eștĭ Măria Sa Ștefan, ctitorul nostru. Blagoslovit să fiĭ veac de veac! Frumoasă mănăstire aĭ durat, numaĭ de ț-ar agĭuta Dumnezeŭ să o și îmbracĭ, că mare pomană ț-aĭ face pe lumea asta. Da ce vînt te-a adus, pe vremea asta la pacatele mele?

— Ia niște pîrdalnicĭ de Leșĭ, nu-mĭ daŭ ragaz, ci tot îmblă cu zurba asupra mea, de nu-mĭ pot stăpîni țara în liniște. Și amu am venit să mă rog, ca împreună cu toțĭ călugării tinerĭ și bătrînĭ să faceți în noaptea asta slujbă la sfînta biserică, ca doar mĭ-a agĭuta Dumnezeŭ Sfîntul să-ĭ snopesc mîne pe Leșĭ, după cum gîndesc eŭ și atuncĭ oiŭ îmbraca mănăstirea asta nouă, oiŭ închide valea cu zidurĭ puternice, drept mulțămită Domnuluĭ, iar oamenĭĭ să pomenească veac de veac cum că Ștefan Vodă a mîncat aicĭ cîrmojĭ de pîne cu ehliță și usturoiŭ cu oloĭ de jîr, la pusnicul Silvestru.

— Să trăieștĭ, Măria Ta, ț-a agĭuta Dumnezeŭ cel mare și puternic, că doamne multe mănăstirĭ și bisericĭ aĭ făcut pe lumea asta. Noĭ ne rugăm totdeauna pentru Măria Ta și ne-om ruga și amu. Iaca amuș s-or strînge toțĭ părinții, îĭ merge și Măria Ta și să fiĭ în pace, că mîne aĭ să fiĭ stăpîn pe argăsală.

Îndată aŭ tras clopotele la biserica Bogoslov; Vodă s-a închinat și a pornit în treabă-și tot pe drumul pe unde venise de la Grajdurĭ, iar călugării s'aŭ rugat toată noaptea.

A doua zi, Leșii care căzuse în capcană, ĭ-a bătut cumplit, Ștefan Vodă, pe podișul din Braniștea care vine între Obreja Mare, Obreja Mică, și între piciorul munteluĭ Pocrov și grădina Donțuluĭ, după

www.digibuc.ro

cum arată chiar movilele unde s'a îngropat mîndria Leşască, care se văd şi astăzĭ, grăindu-ne, în felul lor, de vitejia strămoşilor noştri, tarĭ în credinţă şi ĭubitorĭ de neamul nostru.

24.—Logofătul Tăut.

Cînd a aşezat pace Stefan Vodă cel Bun cu Leşiĭ, fiind Ioan Tăutul Logofăt mare, l-a trimes sol la Leşĭ, şi a dăruit Craiul Leşesc Tăutuluĭ aceste sate la marginea ţărĭĭ: Cîmpul-Lung Rusesc, Putila, Răstócele, Vijniţa. Ispasul, Miliea, Vilavcea, Carapciul, Zamostia, Văscăuţiĭ şi Voloca. Toate acestea le-a dăruit Craiul Leşesc Logofătuluĭ Tăutu, şi a pus hotar apa Cirimuşuluĭ, într'o Duminică dimineaţa.

25.—Stefan Vodă şi Ungurii.

Zice-că Stefan Vodă era, după cum am auzit istorisîndu-se din moş-strămoşĭ, omul cel maĭ înţelept, maĭ isteţ, maĭ vestit şi maĭ tare dintre toţĭ împăraţiĭ şi craiĭ de pe vremea luĭ.

În vieaţa luĭ s-a luptat cu multe lifte rele, cu mulţĭ capcînĭ, cu multe feliurĭ de limbĭ păgîne, care intrau în ţară şi cutreerau şesurile întinse şi mănoase ale Moldoveĭ, tocmaĭ ca niştе lupĭ hămisiţĭ.—El s'a bătut cu Turcĭ, Tatarĭ, Cazacĭ, Ungurĭ, Leşĭ şi cu mulţĭ alţiĭ, dară pe toţĭ îĭ bătea, pe toţĭ îĭ biruia, că nime nu era aşa de priceput şi agĭuns de cap ca dînsul, şi să ştie ca dînsul rînduiala războiuluĭ.

Odată bătuse el pe toţĭ duşmaniĭ luĭ, băgîndu-ĭ în frică ca să-ĭ dee bună pace, dacă li-ĭ de lumea asta şi li-ĭ dragă vieaţa.

www.digibuc.ro

Și o bucată de vreme nu-l năcăjise nime nicĭ din tr'o parte, și nicĭ un dușman nu se sculă asupra luĭ, ci-ĭ dădură toțĭ bună pace, temîndu-șĭ coșiĭ și ferindu-se de el, ca să nu-ĭ căptușască unde-va și să-ĭ sfarime cu totul; că.... să te ferească ceriul!.... Stefan Vodă, cînd să întărta, era mînia luĭ Dumnezeŭ... era maĭ răŭ de cît un leŭ,... știĭ! colea! Cînd îl stîrnești din culcușul luĭ și-l zădărești... bătea și tăia în dușmanĭ ca în curechĭ, necruțînd pe nime, de-ar fi fost macar orĭ-și cine.... să fi fost chiar fratesăŭ, numaĭ să fi știut că-ĭ dușman.

In timp de pace sta Stefan pe lîngă curtea luĭ cea strălucită și măreață din Suceava, orînduind cele trebuincioase în țară, grijind de supușiĭ săĭ, ca să le meargă bine și să fie fericiți și îndestulați atît în timpul domnieĭ, cît și după moartea luĭ; iară în zile de sărbătoare petrecea cu curteniĭ și sfetniciĭ săĭ, ieșea, cînd era serile senine. frumoase și călduroase, în grădina de lingă curtea domnească și acolo să primbla gîndind neîntrerupt la cele viitoare și la binele țărĭĭ.

Dar... tocmaĭ cînd să socotea el să fie maĭ liniștit, că n'a să se maĭ lupte cu nime, ci a rămînea o bucată de vreme în pace, tocmaĭ atuncĭ îĭ sosește o veste la Suceava, că Ungurĭĭ se sculară iar asupra Moldovenilor și voiaŭ să intre cu toată oastea lor în Moldova, ca să-l bată și să-l răpue pe Stefan și în locul luĭ să rădice pe un alt domnitor.

Știrea asta nu-ĭ prea plăcea luĭ Stefan; da fiindcă n'avea încotro, trebuia să se gătească cît maĭ de grabă de bătălie și să plece el maĭ întăĭ înaintea dușmanilor, pînă a nu putea apuca să intre eĭ în țara luĭ. De aceea chemă îndată pe toțĭ sfetniciĭ săĭ și pe toțĭ căpitaniĭ de oaste și se sfătui cu dînșiĭ, ce să facă și cum să înceapă, ca doar or învinge ca și maĭ înainte pe dușmanĭ.

Sosind ceĭ chemațĭ, puse îndată în cale, ca să se adune toțĭ feciorĭĭ ceĭ maĭ voinicĭ de prin țară, la Suceava, și de-acolea să pornească cu toțiĭ cît maĭ degrabă în preajma Ungurilor.

www.digibuc.ro

Ceea ce să stătuiră ei, se și făcu.

Pînă în cîte-va zile o mulțime mare de ostași era strînsă în Suceava. Feciorii cei mai voinici, mai iscusiți și mai isteți eșiră întru agiutori.

Care de care să îndesa mai înainte... care de care voia să agiungă mai aproape de Domnul lor Stefan, ca la cel mai bun, mai scump și mai iubit părinte, și apoi să porniască alăturea cu el la război și să dee fața cu Ungurii, ce cutezară a lăți faima, că vor să intre în țara Moldovei și să le răpiască averele, precum o făcuse ei de multe ori,

Pe timpul acela feciorii erau voinici și inimoși, nu ca feciorii (flăcăii) din zilele noastre, care, cînd aud de vo bătălie, socot că pică ceriul pe dînșii.

Atunci, cînd auzia că Turcii, ori Tatarii, ori Ungurii, ori alți păgîni și dușmani, au intrat în țară și voesc să o prade, hei! să-i fi văzut numai, cum apucau securea (toporul), coasa, furcă de fier, sau ori și ce le venea în mînă și cît ai bate în palme erau pe drum, gata de a da pieptul cu ori și cine și așî pune chiar și vieața pentru țară și legea lor, că pe atunci mergea treaba alt-fel!... Romînul de pe timpul acela, nu se lasa, ca acuma, calcat în picioare de ori-ce venetic ticăit și flămînd și de cîți prizăriți și bătuți de Dumnezeu, ci spunea dușmanului odată și pentru totdeauna, să nu-și facă de lucru cu dînsul, dacă nu i-i voia să audă cîntîndu-i la ureche cucoșii din ceriu și dacă li-i voia să mai vadă sfîntul soare.

Așa era Romînul de pe-acele vremi!

Și cum spusei, toată oastea era strînsă în Suceava, gata de ducă, numai una încă-i mai lipsa lui Stefan Vodă, și apoi avea să porniască în preajma Ungurilor. Insă nime nu știea, ce e pricina, că Stefan tot trăgănează cu pornirea, și nu se mai aruncă odată pe calul său cel sprinten ca șoimul... să se pue în fruntea voinicilor și apoi să porniască.

Stefan încă nu spuse nimăruî, cum că el n'are bani de agiuns de cheltuială pentru oastea sa, ci

www.digibuc.ro

sta dus pe gînduri: ce să facă?... de unde să mai scoată atîția bani? că visteriea țării să desartase mai înainte, cînd avu de-a se lupta în anii trecuți cu cîți și mai cîți craĭ și împărați.... de la cine să împrumute el atîta amar de bani, ca să agiungă la oastea întreagă pe timpul cît ar fi să ție lupta?

La urma urmei tot se înduplecă și spuse sfetnicilor săi pricina de ce să trăgănează atîta și nu se mai pornește.

Acești, auzind pricina, îndata mare deteră de știre în tot tîrgul, că doară s'ar putea afla oare-cine, să-l împrumute. Dar nu se afla în tot tîrgul nici un suflet de creștin, nici un boieriu, care să fi avut o sumă așa de mare de bani.

Văzînd asta, Stefan se cam supără... nu că doar i-ar fi trebuit lui bani.... dar mai mult pentru oaste, pe care o iubea ca ochii din cap.

In aceste împregiurări dureroase, iată că i se înfățoșază un fecior voinic, îndrăsneț și cu creștere bună.

El cum agiunse înaintea lui Stefan, zise:

— Măria Ta! după cum înțeleseĭ. te îngrijești de bani, că n'aĭ avea cu ce să ne ții de cheltuială în vremea războiului? N'avea nici o grijă, că doară oameni suntem noi, nu nimicuri!.. știm noi cum să ne îngrijim și să ne agonisim cele trebuincioase. Dară dacă Maria-Ta aĭ numai de cît lipsă de bani, apoi... ce mai atîta vorbă?... ce trebui să mai stai atîta pe gînduri, ca și cînd ar peri lumea de dorul banilor...

Să mergem pe la noi prin *Drăgoești*, că pîrcalabul nostru îi putred de avut,.... el te-a împrumuta. cu cîți bani îi voi, chiar și cu mai mulți dacă îți trebue! Să ne grăbim, că Ungurii ne așteaptă ca earba de leac,.... iacă așa: cu sufletul în palmă și cu inima în dinți!..

Stefan, auzind aceste cuvinte din gura îndrăsnețului fecior, ce sta față 'n față cu dînsul, zimți mai întăi a rîde, iară mai pe urmă, întrebîndu-l dacă într'adevăr are pîrcalabul din Drăgoești, atîta avere,

www.digibuc.ro

ca să poată fi în stare de a împrumuta atîția banĭ, cîțĭ îĭ trebue luĭ, și răspunzîndu-ĭ flăcăul că pîrcalabul lor e în stare cu banii luĭ să ție toată oastea moldovenească chiar și un an întreg; porunci îndată ca să sune din bucium țîcnalul de pornire.

Abia a scapat acest cuvînt din gură, și toată oastea era în picioare.

Stefan, luîndu-și ramas bun de la Doamna și de la copiĭ, s'aruncă pe calul său cel sprinten ca rîndunica și porni înainte.

Și colea, cînd era soarele trecut de prînzul cel mare, un roĭ de feciorĭ mergea după Stefan în tocmaĭ ca și albinele, cînd ies dintr'un știubeĭ și să duc după matcă, încotro le duce ea.

Stefan Vodă, eșind cu oastea din Suceava pe la satul Arenĭ, care loc să chiamă astă-zĭ Podu-Arenilor, își îndreptă pașiĭ drept către satul Drăgoeștĭ, care va fi departare ca la vr'o 3 mile și giumătate, de nu și maĭ bine, spre asfințit de la Suceava.

Nu pot spune cu chiteală, cam pe unde a fi mers Stefan Vodă cu oastea sa, după ce a ieșit din Suceava, că sînt atîța anĭ de-atuncea și cu anevoe e să știĭ căile de pe vremea aceea, dar după cum se poate prubului, el a trebuit să treacă maĭ întăĭ prin țarinele, ce se chiamă astăzi Tinoasa și Frumoasa, apoĭ prin satul Litenĭ, saŭ între Litenĭ și satul Zăhărăștĭ, ca așa să agĭungă maĭ lesne la Drăgoeștĭ, fiind că pe aicĭ îĭ calea cea maĭ dreaptă și maĭ scurtă.

Pe unde-a mers, pe unde n'a mers, puțin ne pasă —destul că, cînd era soarele cruce-amiază, oastea s'afla lîngă Drăgoeștĭ, iar Stefan și cu cîțĭ-va din căpitaniĭ săĭ abătură pe la *pîrcalabul Drăgoĭ* ale căruĭ curțĭ se aflaŭ pe atuncĭ alăturea cu partea despre răsărit a satuluĭ de astăzĭ, tocmaĭ pe locul, care acuma se chiamă Mitoc, unde și în ziua de astăzĭ să maĭ văd rămășițĭ de pietre și cărămizĭ a curților străvechĭ, precum și urma temeliilor și un păr uriș, martorĭ adevărațĭ aĭ vremurilor acelora.

www.digibuc.ro

Drăgoĭ, cum înțelese că Stefan vine la dînsul, de-auna îĭ eșĭ înainte și-l pofti în curte.

Vodă, intrînd în curțile boieruluĭ, mult să mieră, cînd văzu, cu ce fel de frumusețe și scumpete sînt împodobite încăperile (odăile) acestora, precum și de avuțiile ce eraŭ într'însele; iar după ce umblă puțintel încolo și încoace prin curte, zise luĭ Drăgoĭ:

— Am înțeles de la niște oameniĭ, cum că dumneta aĭ fi foarte avut, că aĭ o mulțime de avere și o comoară de baniĭ; fiind-că eŭ tocmaĭ acuma trebue să pornesc la bătălie în potriva Ungurilor, care vraŭ să vie iară asupra noastră, și neavînd baniĭ de agiuns pe drum și la razboĭ pentru toată oastea, de aceea fiĭ bun și-mĭ împrumută o pătrare de galbeniĭ, pînă ce m'oiŭ întoarce îndărăpt și atuncea îțĭ voiŭ da-o cu mulțemită.

Drăgoĭ fiind, după cum am spus, un boier foarte avut, avînd toate bunătățile lumeĭ pe lîngă curtea sa, pe deasupra și o mierță de galbeniĭ bine strînșĭ, nu se codi mult, ci-ĭ împrumută pătrarea cerută, maĭ cu samă că știea prea bine, cine-ĭ Stefan, și ce plătește.

După ce ĭ-a împrumutat Drăgoĭ pătrarea cea de galbeniĭ, Stefan nu stătu mult la vorbă cu dînsul, ci îndată eșĭ din curțile luĭ și se porni cu oastea în sus spre asfințit, trecînd prin pădurea Drăgoeștilor și a Corlățiĭ, pe la satul Capul Codruluĭ, saŭ, după cum se chema maĭ înainte Bucureștĭ, apoĭ prin tîrgușorul Gura Homoruluĭ. și colea cînd însarase bine, agiunse nu departe de locul, unde se afla acuma monăstirea Voroneț.

Agiungînd acolo se întîlni, din întîmplare, c'un om. Stefan, cum îl văzu, îl și întrebă, dacă nu se află unde-va în apropiere v'un sătișor orĭ macar niște case, unde ar putea trage cu oastea peste noapte și de n'ar capata ceva de mîncare, fiind că-ĭ flămînd.

Omul îĭ răspunse:

— Nu departe de-aicea... colo între ceĭ doĭ munțĭ

www.digibuc.ro

înalți, pe Valea Voroneţuluĭ sînt v-o cîte-va bordeiește, dar nu cred că te-ĭ folosi ceva cu locuitoriĭ că sînt niște oameni, cum a dat Dumnezeŭ... nevoieșĭ și sarmanĭ ca vaĭ de dînșiĭ!

— Nu strică nimică, fătul meŭ! îndreptali-se-va și starea lor pe încetul cu voia luĭ Dumnezeŭ și cu agiutorul nostru, numaĭ de-am fi sănătoșĭ! — și zicînd aceste cuvinte se porni îndată spre locul aratat.

Agĭungînd el în Valea Voroneţuluĭ dete din întîmplare maĭ întăĭ cu ochiĭ de o chiliuță, care era așazată sub poalele unuĭ munte înalt și stîncos într'o sîhlă deasă și întunecoasă, împanată din toate părțile cu molizĭ, pilipimĭ, brădanĭ și făganĭ.

Cum agiunse el lîngă chiliuța asta, se opri puțintel dinaintea eĭ socotind că a fi bordeiesul v-o unuĭ biet om sarman, după cum îĭ spuse maĭ înainte omul cel necunoscut și apoĭ trăgînd cu urechea, să vadă dacă nu este cine-va înuntru, bătu în ușuță.

Un glas răgușit din nuntru îĭ zise:

— Cine-ĭ acolo?... De eștĭ om pămîntean intră, dacă eștĭ hulă de pădure, intră maĭ afund în pădure!

— Om pămîntean sînt! Numele meŭ îĭ Stefan, Domnitorĭul țărĭĭ!

— Dacă eștĭ Stefan, Domnitoriul țărĭĭ, poftim de intră înuntru!

Stefan Vodă, deschizînd ușuța și intrînd înuntrul chiliuțeĭ, mirarea luĭ n'a fost mică, cînd văzu înaintea luĭ pe un Sahastru bătrîn, bătrîn, gîrbov și cu barba albă și lungă pînă din gios de briŭ, stînd dinaintea uneĭ mescioare și zicînd rugăciunĭ dintr'o carte mare, cu foile pe giumătate rupte și cu părețiĭ (tartajiĭ) roșĭ de carĭ, un semn cum că era foarte veche cartea aceea și întrebuințată mult.

Săhastrul întorcîndu-șĭ fața spre Stefan, îĭ zise:

— Șezĭ dacă aĭ venit la mine și maĭ îngădue o leacă, pînă ce mi-oĭŭ mîntui de zis rugăciunile, apoĭ mi-ĭ spune ce vînt te-aduse prin aceste locurĭ pustiĭ, pînă la chiliuța mea.

Stefan se puse p'un bolohan de piatră, care era în loc de scăunaș, și așteptă.

www.digibuc.ro

Nu mult după asta, Sahastrul sfîrși de zîs rugăciunile, începu aĭ povesti toate împregĭurările sale, ce vînt îl aduse prin codriĭ aceștia și unde are să se ducă.

Sahastrul îl ascultă cu luare aminte și din cînd în cînd clătina din cap. își netezia barba și niște cuvinte neînțelese eșiaŭ din gura luĭ.

In urmă îĭ spuse Stefan între altele cum că-ĭ și flămînd. și l-ar pofti să fie așa de bun, să-ĭ dee ceva de mîncare.

Sahastrul începu a se ruga de iertare, spuindu-ĭ, că nu are atîtea bucate. cu cîte să-l poată primi ca pe-un Domnitor. Iĭ spuse că are numaĭ un păstrăv proaspăt și alta nimica.

Stefan îĭ răspunse, că sînt la slujitoriĭ luĭ o bucată de carne anume pentru dînsul, să facă dară bine și să fiarbă păstravul și carnea, și acestea vor fi de-agĭuns de-o cină pentru amîndoĭ.

Săhastrul îĭ zise, că el are numaĭ o sîngură oală în toată chiliuța luĭ, în care fierbe cîte una alta... dar numaĭ bucate de post, și nu știŭ cum va fierbe peștele cu carnea..

— De-odată și la un loc nu se poate, că eŭ nu îndătinesc niciodată să mînînc de trupt!... Pe rînd iar nu se poate, că atuncĭ mi se va înfrupta oala și-apoĭ mă voiŭ înfrupta și eŭ, decĭ spune-mĭ: ce să facem? Cum să fierbem noĭ carnea și peștele d'odată?

Stefan se uita la dînsul și strînse din umerĭ.

Văzînd Săhastrul, că nu-ĭ alt chip de făcut, puse păstravul să fiarbă cu carnea la un loc, iar după ce să fierbse de-agĭuns, zise cătră Stefan:

— Ce să facem acum? Eŭ ț-am spus maĭ înainte, că nu mînînc carne, peștele s'aŭ înfruptat, decĭ ce voiŭ mînca eŭ, ca să fim amîndoĭ sătuĭ și eŭ tot să nu mă înfrupt!

— Știŭ eŭ, ce veĭ face, sfințite părinte, uitîndu-se iară la Sahastru și dînd din umere.

— Dacă sîntem noĭ buni și plăcuțĭ înaintea luĭ Dumnezeŭ, și a voi el, ca să mînînc eŭ carnea păs-

www.digibuc.ro

travuluĭ, atuncĭ se va tace din ciolanelele luĭ alt păstrav.—Și cum grăi aceste cuvinte luă o carte în mînă, începu a ceti niște rugăciuni de-asupra strachineĭ și binecuvîntînd-o văzu,... minunea minunelor! că păstravul începe iară a se mișca și a înota prin apă ca și maĭ înainte, cînd îl prinsese în Valea-Voronețuluĭ. Atuncĭ cunoscînd eĭ, cum că amîndoĭ sînt buni și plăcuți înaintea luĭ Dumnezeŭ, și că, cu puterea luĭ să prefăcură ciolanele iară în pește, se puseră amîndoĭ lîngă mescioară și începură a cina împreună din peștele și carnea ce fierbsese.

* * *

Stefan Vodă a fost pe vremea luĭ un om foarte vestit și lăudat de toată lumea. El s'a bătut cu douăzecĭ și patru de craĭ cu împărați la un loc și pe toțĭ i-a învins. Orĭ și cine s'ar fi sculat asupra luĭ, de-ar fi fost macar orĭ și ce împarat, cît de mare și de tare, Stefan Vodă cu Romînĭĭ luĭ. c'o mîna de oamenĭ, cu feciorĭ tinerĭ, isteți și veselĭ, dar verzĭ ca stejariĭ codrilor aleșĭ, iuți ca focul si tarĭ ca niște smeĭ nu se da biruit de nime odată cu capul.

Orĭ și cine îndrăznea și se scula asupra luĭ, el îl învingea și îl făcea să poarte frica un timp îndelungat, că era omul luĭ Dumnezeŭ, smerit, îndurătorĭ, cu dreptate, și totd.auna, de cîte orĭ avea să poarte războĭ cu un dușman, nu să pornia de-acasă, pînă nu însura 24 de feciorĭ și mărita 24 de fete, dîndu-le tuturor averĭ și făcîndu-ĭ pe toțĭ gospodarĭ.

Afară de asta nu să pornia, el, nicĭ odată la războĭ, pînă nu alegea maĭ înainte un loc oare unde de mănăstire, ca, întorcîndu-se de la războĭ biruitorĭ și deplin sănătos, să zidiască mănăstire pe locul acela.

Așa făcu și acuma.

El voi să zidească și pe locul acesta o mănăstire, atît spre aducere aminte de întîlnirea și petrecerea sa cu Săhastrul, cît și pentru acea ca Dumnezeŭ să-ĭ stee mînă de agĭutorĭ ca să poată birui pe dușmaniĭ seĭ, ce-ĭ amenințaŭ țara și voiaŭ să-l răpue din scaunul domnesc.

www.digibuc.ro

Decî cum s'a sculat de la masă a întrebat pe Sahastru, dacă nu să află v-un zidar pe acolo, adică prin ținutul Voroneţuluĭ, care s'ar apuca și ar fi în stare să zidească o mănăstire.

Săhastrul nu știu ce să răspundă, pentru că el rar cînd se întîlnia cu oamenĭ.

Stefan însă dete îndată poruncă la niște ostașĭ a luĭ, ca să caute prin văile acelea, doară or putea afla pe cine-va, care să se apuce de zidit mănăstirea.

Căutînd ostașiĭ încolo și încoace deteră în urmă peste unul *Zapciu*. Acesta, fiind adus înaintea luĭ Stefan, se apucă, că el va zidi mănăstirea, și în scurtă vreme va fi gata. Stefan Vodă îĭ dete atuncĭ Zapciuluĭ ceva banĭ. spuindu-ĭ ca să înceapă a zidi cît maĭ de grabă și chiar pe locul acela, unde se afla chiliuța Săhastruluĭ, îșĭ luă apoĭ ramas bun de la dînsul și de la Săhastru, se întoarse la oastea sa, care peste noapte ramase pe locul ce se chiamă astă-zĭ Gura Voroneţuluĭ, și colea pe la prînzișor se porni maĭ departe în preajma Ungurilor.

Cum agĭunse și cum dete față cu Ungurĭĭ, se încinse o luptă mare și crîncenă. Și Ungurĭĭ socotiaŭ în mintea lor, că nu-ĭ nime maĭ tare, că nime nu-ĭ poate să-ĭ învingă, așa că eĭ vor fi biruitorĭ.

Dar amarnic se înșelară, căcĭ să-l fi văzut numaĭ pe Stefan Vodă, ce făcu cu dînșiĭ... Se puse adică cu sabia scoasă în fruntea feciorilor luĭ și cînd se repeziră cu toțiĭ asupra Ungurilor, ți se părea, că a dat un cîrd de lupĭ într'o stînă de oĭ, așa fugiaŭ Ungurĭĭ în toate părțile mîncînd pămîntul.... Săgețile, buzduganele, lăncile și săbiile Romînilor îĭ mîntuiaŭ de zile și nu le da nicĭ macar atîta timp, cît să se răsufle...

Amare și dureroase eraŭ strigătele Ungurilor, și văzînd că nu-ĭ bine cu dînșiĭ, căutaŭ să fugă în cotro i-or duce ochiĭ și picioarele ; dar cine scapa cu fuga într'o parte, în ceealaltă parte închina steagul..

Și așa învinse Stefan pe aprigiĭ luĭ dușmanĭ, bătîndu-ĭ de la roate și tăind în eĭ ca în curechĭ și

www.digibuc.ro

trimeţînd pe cea mai mare parte dintre dînşii pe cealaltă lume, unde-i aşteptaŭ părinţii şi alţi fraţi de ai lor, pe care de bună samă îi trimesese Stefan mai înainte acolo, în alte bătălii ce purtase cu dînşii.

Aşa s'a mîntuit bătăliea asta.

Iar după ce s'a sfîrşit bătăliea, Stefan Vodă poruncind mai întăi să se strîngă şi să îngroape trupurile celor căzuţi în luptă, se 'nturnă cu oastea luĭ acasă sănătos şi voios.

Ostaşii asemenea eraŭ veseli, că aŭ învins pe duşmani. Unii dintre feciorĭ cîntaŭ pe drum din fluere, alţii din gură, iar alţii chiuiaŭ şi strigaŭ: *Să trăiască Stefan Vodă!*

In calea luĭ către Suceava se abătu iarăşĭ pe la Sahastrul din Voroneţ, vorbi şi cu Zapciu, care începuse acuma aşĭ strînge oamenii la lucru, spuindu-ĭ ca să gătească mănăstirea cît mai degrabă.

Apoĭ, pornindu-se de aicĭ, se mai abătu şi pe la pîrcalabul Drăgoĭ din satul Drăgoeştĭ, de la care împrumutase patrarea cea de galbenĭ, şi pentru una îĭ dete acuma cu mare cinste şi mulţemită două înapoĭ, şi de-acolea, lăsînd pe pîrcalab în pace, se duse drept la Suceava.

Scurtă vreme, după războiŭ, se duse Stefan Vodă iarăşĭ la Voroneţ, să vadă gata-ĭ mănăstirea orĭ ba.

Zapciul îşĭ ţinuse cuvîntul, căcĭ cînd veni Stefan, mănăstirea era gata zidită tocmaĭ pe locul acela, unde s'a aflat chiliuţa Sahastruluĭ şi care se poate vedea şi în ziua de astăzĭ.

Stefan se bucură de sîrguinţa Zapciuluĭ şi pentru asta îĭ plăti mai mult, de cît le-a fost tocmiala, şi după sfinţirea monastireĭ se întoarse voios la Suceava, mulţămind luĭ Dumnezeŭ pentru agĭutorul săŭ.

www.digibuc.ro

26.— Bătăliea de la Varniţa.

Povestesc bătrînii, care mai ştiŭ multe din vremea veche, că Stefan Vodă a avut o luptă grozavă cu Tatarii pe cîmpul Varniţei, care vine în hotarul Badeuţului, a satului Mare şi lîngă cîmpul Ciortăriea şi atîta ce s'a luptat Stefan cu dînşii, în cît a rămas Stefan Vodă numai cu un singur ostaş,

Dacă a văzut Vodă că numai ieste chip să se bată, a fugit în spre munte şi nu s-a oprit pînă la Putna. Acolo s-a aşazat sub un tufarĭ, care era împregĭurat de mai multe tufe şi a căzut Stefan Vodă în genunchĭ şi a început a se ruga luĭ Dumnezeŭ ca să-l mîntuie de urgiea păgînească şi să-ĭ agĭute să-ĭ biruiască.

După ce s-a rugat Vodă un răstîmp bun, numai ce s-a pogorît un înger din cer şi i-a zis:

— Nu te tîngui, ci crede în Dumnezeu cel mare şi puternic, că el ţ-a agĭuta, şi pune tu gînd că îĭ zîdi o mănăstire pe locul aista şi să ştiĭ că veĭ birui păgînătatea.

Stefan cel Mare a gĭuruit îngerului:

— Nu voiŭ zîdi numai mănăstirea asta, ci cîte zîle's într'un an, atîtea biserici şi mănăstirĭ am să fac, numai de-oiŭ birui pe duşmanul care-mĭ face zile fripte.

Ingerul dacă a văzut că Stefan a gĭuruit c-a face mănăstirea, l-a trimes să se ducă la Săhastrul Daniil şi îngerul s-a făcut nevăzut.

Cît a fi îmblat Stefan cel Mare pîn'ce-a nimerit Săhăstriea luĭ Daniil, nu ştiŭ; ştiŭ atîta că dac'a dat de săhăstrie, a tocat în uşă ca să-ĭ dee drumul şi Sahastru a'ntrebat:

— Cine-ĭ acolo?

— Eŭ, Stefan a Moldoveĭ.

— Mai îngăduie puţin, ca să-mĭ gat rugăciunea, şi îndată cum ş-a mîntuit Sahastrul rugăciunea, i-a dat drumul înăuntru.

— Da ce vînt te a bătut, Măria Ta, ca să îmbli prin meleagurile aĭestea?

www.digibuc.ro

— Căpcînii de Tatarĭ m-aŭ făcut să pribegesc tocmaĭ pe aicĭ și i-a povestit ce-a pățit cu Tatariĭ, cum a fugit din calea lor, cum i s-a aratat îngerul și cum l-a trimes ca să vie la Daniil.

— Nu te scîrbi, Măria Ta, că Domnul este cu noĭ și ț-a fi într'agĭutor. Uite ce-aĭ să facĭ: iaca-ți daŭ fuiorul ista, aprinde-l și dute de'ncungĭură păgînătatea de giurîmpregiur de treĭ orĭ s'apoĭ iĭ vedea ce-a fi cu dînșiĭ.

— D'apoĭ a agĭunge fuiorul aista ca să 'ncungĭureŭ atîta loc?

— Mă rog, ascultă ce-ți spun eŭ, nu te teme, că știŭ ce te învăț.

Stefan Vodă a luat fuiorul ș-a făcut după cum l-a povățuit Sahastrul.

Cînd a'nceput să 'ncungĭure Stefan Vodă pe Tatarĭ cu fuiorul aprins, a căzut din văzduh un tumpeste păgînĭ în cît nu se vedeaŭ unul pe altul și nicĭ nu se cunoșteaŭ eĭ în de eĭ, așa că unde mi s-a'ncins o bătae strașnică între dînșiĭ, că se tăieŭ și se omoraŭ ca chiorĭĭ. Și s-aŭ bătut și s-aŭ bătut pînă ce la urma urmeĭ aŭ rămas doĭ frați. Simțind eĭ că sînt numaĭ doĭ, atuncĭ aŭ strigat unul către celalalt:

Cine ieștĭ, tu, acela?

— Eŭ 's cutare și i-a spus numele; dară tu cineieștĭ?

— Eŭ sînț, măĭ frate și aŭ contenit din batae.

— Măĭ că mare urgie a căzut asupra noastră! Și urgiea asta n-a stîrnit-o Stefan Vodă, iĭ venită de la Dumnezeŭ. El ni-a bătut în feliu-aista, că n'am văzut nicĭ ostașĭ Moldovenĭ, nicĭ căpitanĭ de-a lor și nicĭ pe Vodă; orĭ măcar vorbă saŭ răcnet de Moldovan n'am auzit

Să vede că Stefan Vodă iĭ tare în credință și i-a stat într'agiutor.

— Apoĭ numa c'așa, că alt-fel tot noĭ îl bătem s'amu. Și atîta vărsare de sînge a fost acolo, că de atuncĭ a ramas cîmpul Varniței roș ca cărămida.

www.digibuc.ro

După ce-a văzut, Stefan Vodă, și nacazul aista dat la spate a pus de-a zidit mănăstirea Putna, care este și astăzi și unde se află și mormîntul luĭ Stefan cel Mare și Sfînt.

27.—Gîrla Cazaculuĭ.

Intre Badeuți și Satul Mare din Bucovina, este o gîrlă care se cheamă: *Gîrla Cazaculuĭ*, din pricină că acolo aŭ fost bătuți Cazacii și Tatarii, de Stefan cel Mare și Sfînt.

Gîrla asta a fost spartă de oastea moldovenească, ca să steie acolo tupilați și să nu-i vadă dușmanul.

Ca să se pomenească veac de veac, izbînda Moldovenilor și ca mulțămită luĭ Dumnezeŭ, Stefan a pus de-a făcut o biserică drept în locul aista.

28.—Bătăliea de la Ciortareĭ.

Stefan Vodă avea numaĭ 40 de ostași cînd aŭ venit păgînii asupra luĭ. El a fost pus gînd la Dumnezeŭ să facă o mănăstire și Dumnezeŭ a dat așa o pîclă, că Turcii nu se vedeaŭ unul pe altul, s-aŭ 'nceput a se tăiea între dînșiĭ; da un Turc de-a lor, zice:

— Stați voĭ fraților, să nu ne batem, că noĭ nu ne batem cu dușmaniĭ, da ne bate Dumnezeŭ.

Atuncĭ s'a înseninat și eĭ aŭ văzut că Stefan sta de-o parte cu oastea luĭ și Turcii aŭ fugit....

Stefan Vodă s-a luat după dînșiĭ și pe cîțĭ aŭ maĭ rămas i-a înecat în Dunăre și nu aŭ maĭ venit maĭ mult în țara Moldovenească.

Da zice că aŭ văzut atuncĭ oameniĭ cum a trecut un sfînt peste negura ceea, pe deasupra.— Zice că Sf. Onofreĭ mult i-a agiutat în războaie, luĭ Stefan

www.digibuc.ro

Vodă, de-aceea a și făcut mănăstirea sfîntuluĭ Onofreĭ în Mănăstioara, lîngă Siret.

Bătăliea asta a fost la Ciortăreĭ, un loc lîngă Badeuț, în Bucovina, că și amu pămîntu-ĭ crușit de sîngele cela ce s-a varsat atuncea.

29.— **Bătăliea de la Zarija.**

Impăratul Stefan a fost o dată bătut de Turcĭ și fugea.—

Mĕrgînd așa a agĭuns într'o pădure și a văzut o lumină la un schivnic;—schivnicul acela avea o chilie în piatră.

Stefan a trimĕs un ostaș să-l cheme să vie la el. Schivnicul a spus ostașuluĭ:

— Cît îĭ de la mine pîn la împaratul, atíta-ĭ și de la împaratul și pîn-la mine, să vie împaratul dacă vra.

O mĕrs Stefan la schivnic.

— Ce facĭ Stefane? a zîs schivnicul, că era năzdravan.

— Ia răŭ, fug de dușman!

—Și-îĭ fugĭ, ĭ-a zîs schivnicul. Da ĭa dă săgeata ceea cu arcul tăŭ încoace. Ș-a luat schivnicul ș-a tras.

— Vezĭ lumina ceea? a zis el. Acolo unde am nimerit eŭ să mergĭ mîne și să vezĭ, că-ĭ găsi săgeata într'un paltin și în locul acela să facĭ mănăstire., iar unde a fi paltinul sĕ facĭ pristolul.

Cînd a mĕrs Stefan a douazĭ, de-abia a găsit locul, și tăind copacĭĭ n-a cunoscut care-ĭ paltinul ș-a făcut pristolul pe altul.— Stefan s-a tăĭet la un deget ș-a mers la schivnic de ĭ-a aratat:

— Uite cum m'am tăĭet părinte!

— Pentru că n'aĭ făcut pristolul cum ț-am zis eŭ.

— Ba acolo.

www.digibuc.ro

— Nu, că nu-ĭ paltinul acela, haĭ și-ĭ vedea ;—'ĭ aista-ĭ. Ș-a pus schivnicul urechea la copac și în el cîntaŭ îngerii.

— Pune urechea pe picĭorul meŭ lîngă paltin.

Atuncĭ a auzît și Stefan.—

— Vezĭ, ĭ-a zis schivnicul, că nu ieștĭ bun la dumnezĕŭ ! Ie și tă altă mănăstire.

Stefan a strîcat-o pe-aceea, ș-a tăcut alta unde era paltinul. Ș-a tăcut 7 mănăstirĭ prin pădurĭ și de-acolo s-a dus la schivnic.

— Eĭ ce-aĭ maĭ tăcut.

— Am tăcut 7 mănăstirĭ.

— Ie-ți 7 ostașĭ și pornește după dușman, da se nu daĭ tu întăĭ.

A luat 7 ostașĭ ș-a pornit. Iaca dă lifta cea ră de el:

— Aicĭ mi te ascuns Doamne?

— Nu mĕ ascund, haĭ să ne luptăm,

— Cu cine se încep; cu voĭ 7?

— N'a aveți grijă, dați?

Ș-aŭ dat păgîniĭ un foc și s-a tăcut pîclă, s-a început a se tăie dușmaniĭ între dînșiĭ, că nu a maĭ ramas nicĭ gĭumatate.—

— Stăĭ Stefane, haĭ să facem pace. Cînd se uită, dușmanul, da Stefan sta de-a parte pe un deal și liftele s-aŭ căsăpit între dînșiĭ.

Un călugăr de la mănăstirea Putna, istorisește că Dumnezĕŭ a dat o furtună mare cu tunete și pĭatră. și Turcĭĭ nevăzîndu se s-aŭ omorît eĭ în de eĭ.—

Bătălia asta a fost la *Zarija*, în Broscăuțĭ, ținutul Strojinet din Bucovina (Cordun), iar în altă parte a satuluĭ Broscăuțĭ este-o văgăună, *Tăbărîștea*, unde-a stat tabăra moldovenească.

De-a tuncĭ a luat Stefan pămînturile aĭstea de la păgîn.—

www.digibuc.ro

30.—Stefan cel Mare și Sfîntul Georghe.

Intr'o vreme pe cînd Stefan Vodă era la Bender în Basarabia, s-a iscat un război cu Tatarii, în care Domnul Moldovei a rămas învins; trecînd apoi, Vodă, Prutul și întrînd în Moldova a mers prin o pădure și a înoptat, dar văzînd de departe o zare de lumină la o casă de lîngă biserica din Dobrovăț, Stefan Vodă s'a dus acolo; călugării din-năuntru, au întrebat:

— Cine este ?

Stefan Vodă le-a răspuns:

— Om pămîntean.

Și deschizindu-i ușa, a intat înăuntru și le-a zis slavonește (rusește):

— Dobrovecer, adică: buna sara.

Călugării i-au răspuns:

— Dobrovăț; de unde a și rămas numele loculuĭ și pînă astăzi.

Intrebînd Stefan dacă se află biserică în acel loc, călugării i-au răspuns că da, și ducîndu-se să se închine a adormit în biserică, și în somn i s'a arătat Sf. Gheorghe, care l'a întrebat:

— Ce ești așa de înspăimîntat Stefane? Ia icoana mea și pornește spre Bahluĭ, că am să-ți agiut să biruești pe Tatarĭ.

Stefan s'a sculat, se rugă din toată inima luĭ Dumnezeŭ cerînd agiutorul Sf. Gheorghe, și a doua zi, strîngînd oastea, a luat icoana sfîntuluĭ, și a mers la Frumoasa, unde întîlnind pe Tatarĭ, care venise spre Iași, s'a început lupta.

Stefan punînd icoana sfîntuluĭ înaintea vrăjmașuluĭ, l'a biruit și a alungat pe Tatarĭ pînă dincolo de Nistru.

Incetînd bătălia, Tatarii au trimes solĭ la Stefan să-ĭ spună că nu i-a biruit el, ci un tînăr, care este vrednic împarat și asupra noastră (Tatarilor) și asupra voastră (Moldovenilor).

www.digibuc.ro

Atunci Stefan a poruncit să iasă toată oastea din tabără să vadă care a fost acel ostaș de i-a biruit, dar solia Tatarilor n'a putut cunoaște pe nime.

Spuse Stefan să deschidă biserica să intre solii în ea, și cum aŭ intrat, aŭ început a striga:

— Aceasta ne-a biruit pe noi, arătînd icoana Sf. Gheorghe.

După aceea. Stefan a trimes icoana, străbătută de gloanțe, la Sfîntul Munte la mănăstirea bulgărească Zograf, închinîndu-i veniturile moșiilor Dobrovățului și Lipovățului din Moldova, precum și Chipriana din Basarabia.

Icoana să păstrează și se află și azi la mănăstirea Zograf din Sfîntul Munte.

31.— **Valea lui Voda.**

Intre dealurile Miroslava și Galata, din ținutu-Iași, este o vale, și'n valea asta să povestește că Stefan Vodă ș'ar fi tras oștirile luĭ, în vremea unuĭ răzl boiŭ și de-aceea să și cheamă Valea luĭ Vodă.

32.—**Popa care stie carte.**

Ci-că era odată în satul Bărbești[1]) un popă tare învățat, în cît grăia în treĭ limbĭ și cetea psaltirea ca «tatăl nostru» de-i merse vestea învățăturiĭ luĭ de la răsărit pînă la asfințit de soare și de la miază noapte pînă la miază zî.

Tot satul, de la Șoltuzul[2]) Vrajbă, pînă la cel

1) Ținutul Roman, astăzi să chiamă Brăniștenĭ. Satul aista a fost a luĭ Miron Costin, cronicariul.

2) Șoltuz adică primarĭ și pîrgarĭ se zicea la consilierĭ comunalĭ.

www.digibuc.ro

mai bătrîn dintre ceĭ 12 pîrgarĭ, îșĭ luaŭ de departe căciula și se ferea în lăturĭ din calea luĭ, mai dehaĭ de cum ar fi fost gĭupîn Pîrcalabu... Ba ce !... Păĭ ci-că venise lume de pe lume să asculte graiul cu miez a popeĭ și să primească sfat la nevoe.

Numaĭ badea Gloanță, porcarĭul satuluĭ nu credea ce spune lumea întreagă despre învățătura părinteluĭ Onofreĭ, că așa era numele de botez a popeĭ.

— Eĭ învățat !,.. grăia Gloanță. Ian tăceți, oamenĭ bunĭ! Cartea popeĭ îĭ subțire de tot! Ian învîrtește, gĭupîn Vrajbă, tăciunele ista maĭ stîns, numaĭ c-o scînteie de foc în vîrf, învîrte-l repede împregiur.... Vedeți, oamenĭ bunĭ, ce roată de foc face scînteia ? N-ați zice că are în mînĭ un cogemite soare? O biată scîntee 'ĭ și învățătura popeĭ, da așa o'nvîrtește cu meșteșug înaintea satuluĭ, de vi se pare soare mare și luminos! Nu, gĭupîne pîrgare, nu-ĭ învățat popa Onofreĭ, ci-ĭ șîrăt mare !...

Vorbele luĭ Gloanță nu schimbaŭ cursul gînduluĭ obștesc, că așa-ĭ lumea: cînd apucă într'o parte, geaba-ĭ puĭ stavilă, că ea, ca și pohoiul, să răpede la vale nepotolit. Ba încă Gloanță era luat de răŭ, nu numaĭ de părintele Onofreĭ, da și de tot satul.... Soltuzul chiar îĭ tot supția simbriea care i-o plătea satul cu anul, după cum și Gloanță subțiea, cu vorba luĭ, cartea popeĭ. Iar pîrgariĭ, alegea luĭ Gloanță, opincile de Sî-Medru[1]) și Sî. Gheorghe, tot de cele putrede, de rămînea porcariul pînă 'ntr-o săptămînă numaĭ cu terfele de la măsa... Păĭ așa-ĭ dacă te puĭ în poară cu domniile !.. Vaĭ de Gloanță ! că de zilele cele rele, și de nacazurĭ agĭunsese slab și galbăn, ca ciocanul de cucută, toamna; iar părintele Onofreĭ tot maĭ rotofeĭ de nu-șĭ maĭ încăpea în pĭele! Pălimariul chiar s-apuca ramașag, că: de-a merge burta părinteluĭ tot înfoindu-se, încă o ĭarnă și o primavară, apoĭ n-a să mai poată ĭeși cu cadelnița prin dverile micĭ, la leturghie. Pînă și părintele Onofreĭ să spăriese și crezînd că-ĭ vina coliveĭ și a colacilor

1). Sf. Dumitru.

www.digibuc.ro

unșĭ cu miere și 'ncrestațĭ cu miez de nucă nouă, nicĭ că maĭ punea gura pe așa ceva... Da burta tot în spor mergea. Heĭ! traiul tihnit, lauda lumeĭ, mulțămirea, te'ngrașă maĭ dehaĭ de cît coliva și colaciĭ.

Vestea de'nvățătura părinteluĭ Onofreĭ trecu de jîtărirea satuluĭ și din om în om, ea răzbătu pînă la Suceava și la Suceava răzbi pînă la urechea luĭ Stefan Vodă.

— Măĭ, ce-ĭ de popa de la Bărbeștĭ, zise Stefan Vodă în divanul domnesc, că i se'nchină lumea ca la popa cel maĭ cărturar.... Am să mă duc cînd-va la Bărbeștĭ să-l văd și eŭ.

Și iaca, mări. că sosi ziua ceea, cînd trebile țărĭĭ duseră pe Stefan Vodă la Roman și Bărbeștĭ vin ca de-o zvîrlitură de băț departe din Roman. Numaĭ ce-ĭ dădu în gînd luĭ Vodă, să meargă într'o sară la Bărbeștĭ, să vadă pe părintele Onofreĭ cel vestit de carte multă.

Încălecă Măria Sa pe calul luĭ cel alb de țĭ se părea, cînd îl vedea-ĭ, că-ĭ un arhanghel, și fără de alaĭ, numaĭ cu 2—3 slugitorĭ porni în Bărbeștĭ.

Pe semne că Șoltuzul Vrajbă aflase că are să vie Vodă în Bărbeștĭ și așa chitea el, ca drept la dînsul ar să tragă Stefan Vodă. Numaĭ Vodă a tras drept la părintele Onofreĭ. Degeaba Șoltuzul așternuse plocăzĭ vargate, de-alungul în bătătura caseĭ, pe prispe și în cămărĭ, ca să se hodihnească Măria sa.

Buciumele zîceaŭ pe 'ntrecute cu scripcele închiotoarea bătătureĭ, lîngă pîrlaz și din colibele de scînduri nouă, se urca'naltul cerĭuluĭ fumul de la focurile unde gĭupineasa luĭ Vrajbă, fetele luĭ, nepoatele și vecinele cu mînecele suflecate pînă la coate, învîrteaŭ. unele frigărĭ, cu berbecĭ întregĭ, de se rumeneaŭ de dogoarea jaruluĭ și altele luaŭ sama de cuptĭorĭul cu malaĭ; pe cînd argațiĭ întorceaŭ teascul din care curgea oloĭ pentru masa luĭ Vodă. Toate eraŭ gata pentru ca să primească pe

www.digibuc.ro

Vodă cît se poate de bine, în casa luĭ Vrajbă; dar Vodă a zis Șoltuzuluĭ:

—«*Nu numaĭ cu pîne trăește omul, ci și cu cuvîntul luĭ Dumnezeŭ*». Du-mă la gazdă la părintele Onofreĭ, că nesecat izvor curge acolo: de sfat bun și graiŭ dumerit .....

Cît îl văzu Vodă pe părintele Onofreĭ, și-ĭ auzi graiul luĭ, nicĭ că-ĭ maĭ trebui să stee cu popa de sfat, pînă să se urce cloșca pe ceriŭ cale de maĭ multe suliță, că Vodă-l știea pe popă de-a fir-a'npăr.

Atuncĭ Vodă, care nu iubea minciuna și ca unul ce era dușmanul celor ce li se ducea veste fără ca să fie ceva temeinic, se hotărî să deștepte satul din înșelăciune. Ce zîc: satul? Lumea'ntreagă s-o lumineze!

Și cînd era gata de pornit, grăi către popă:

— Părinte Onofreĭ, lumea 'ntreagă să'nchină Sfinției tale ca la cel maĭ învățat preot din Moldova. Faima învățăturiĭ Sfinției tale se luptă ca să întunece și pe-a Vlădicilor și pe-a Mitropolituluĭ.—Pentru ca toată țara și eŭ să ne plecăm cu umilință capul înaintea Sfinției tale, ne-am hotărît să pun la cercare adîncimea minței Sfinției tale. Treĭ întrebărĭ am să-ți pun, cinstite părinte și-ți pun vade o lună de zile ca să-mĭ răspunzĭ la cele 3 întrebărĭ. Azi-ĭ 15 Florarĭ, la 15 Cireșarĭ să viĭ la Roman. Acolo oiŭ fi eŭ cu tot divanul țăriĭ, la episcopie. Vină atuncĭ, intră în divan, la soarele a chindie... Dacă răspunzĭ bine numaĭ la o întrebare nu-ĭ fi spânzurat de calăŭ ci tăĭet..... Dacă raspunzĭ bine la 2 întrebărĭ, armașul cel mare te-a ucide cu buzduganul cel domnesc. Dacă răspunzĭ cum se cade la tustrele întrebările mele te fac Vlădică la Rădăuțĭ.

— Aud, Măria ta, grăi popa galbăn ca fuiorul de borangic și tremurînd ca para făclieĭ de la toiagul mortuluĭ, cînd îl duce la groapă pe vînt.

— Iacă 'ntrebările, părinte Onofreĭ: 1) Vraŭ să știŭ *cît prețuesc eŭ*? 2) Dacă Dumnezeŭ mi-a pus în mînă un palos ștelit, cu care să răpuĭ neamurile, aș

www.digibuc.ro

vra să știŭ: *în cît timp putcu-aș ajŭnge de la un capăt la altul a lumeĭ?* și 3) Mi-ĭ maĭ spune: *care-ĭ gîndul în care sînt greșit?. In breasla lingușitorilor din Divan nu pot găsi răspuns la așa întrebare. Un preot cu mintea luminată de învățătură, cum zice lumea că ieștĭ sfinția ta, îĭ găsi rĕspuns bun cu înlesnire.* — Așa că la 15 Cireșarĭ, cînd a fi soarele 'n chindie aștept să ne vedem la Roman, în Divan. cu răspunsurĭ bune ca de la un om cu carte; orĭ Vlădică la Rădăuțĭ. orĭ zpînzurat, saŭ tăiet....de nu buzdugănit. — Am zis !...

Eĭ, cu Stefan Vodă nu era de șuguit... Dacă varsasă adesa orĭ sînge omenesc pentru o greșală de nimica. cum era să maĭ nădăjduiască bietul popa Onofreĭ, că la 15 Cireșarĭ, l-a ierta Vodă, chiar dacă n-a da răspunsurĭ bune la întrebările luĭ? Intrasă părintele Onofreĭ în mare grijă. din ceasul acela. Nu i se maĭ alegea nicĭ de mîncare, nicĭ de hodină, cu cît treceaŭ zîle una după alta.

— Să vedeți oameni buni, zîcea porcarĭul, că n-are să știe da răspunsurile așteptate de Măria Sa Vodă. Nu vă spuneam eŭ că-ĭ subțire tare cartea popeĭ?

Și cu cît preotul Onofreĭ slăbia de grijă, cu atît să'ngrășa Gloanță, de bucurie, că ar să iasă mintea luĭ maĭ la lumină de cît a luĭ popa Onofreĭ.

Numaĭ 2 zile maĭ era pînă la 15 Cireșarĭ și părintele Onofreĭ nu dăduse de nicĭ un răspuns de Doamne agĭută ! Și doară bietul popă, să făcuse luntre și punte, doar a da de unul... Cercase și la psaltire: o deschisese de 3 orĭ pe sfîntul pristol, cu ochiĭ închișĭ, boscorodînd de o 100 de orĭ: Doamne miluește! Dar ce să vezĭ ? Pe tața psaltireĭ. cum era deschisă, la dreapta, bietul popă cetea: osinda luĭ.

Nu să lasă numaĭ cu atîta. El înșiră pe sfînta masă toate cărțile bisericeștĭ și de-acolea cu patrafirul pe cap, se'nvîrte de 3 orĭ în giurul jărtfelniculuĭ și pe dibuitele puse mîna pe cartea ce o nimeri. Era evangheliea. Dă patrafirul de pe ochĭ și cetește: »Fe-

www.digibuc.ro

riciți ceĭ saracĭ cu duhul, că acelora este împărăția cerĭurilor», așa era scris în locul unde era deschis.

— Vra să zică numaĭ în cerĭ îĭ scaparea mea! Ofta părintele Onofreĭ.

* * *

In ziua de 14 Cireșarĭ, părintele Onofreĭ tot nu găsise răspunsurile căutate....

Iți era zău milă, să 'ntîlnești pe bietul preot, slab și deșirat, de-ĭ cădea potcapul pînă peste urechĭ și antereul îĭ era larg peste măsură, căutătura 'ĭ era painginită de veghiere și pășia tot-deauna gînditor.

— De ce nu 'ntrebĭ, cinstite părinte, și pe Gloanță, îĭ zise Șoltuzul Vrajbă, întîlnindu-l în ziua de 14 Cireșarĭ, făcîndu-i-se milă de bietul popă, care par-că era ca un mort. Intreabă-l zău pe Gloanță, că vorba ceea: nicĭ nu știĭ de unde sare țepurele!...

— Să'ntreb eŭ pe ciutul acela? Care nicĭ mort nu vra să se deie răpus din carte.

Numaĭ după ce să'ndepărtă Soltuzul, ce să gîndi popa? «Mă, dacă și Soltuzul mă'ndeamnă, să cerc, de ce n-aș cerca? Gloanță îĭ om nevoieș... cîți-va zloți tătărești, v-o putinică de miere, cîte-va părechĭ de opincĭ argăsite la Suceava, l-or face să nu maĭ spue nimăruĭ că i-am cerut sfat, luĭ, un porcar fără învățătură. Păĭ ce ?... «*Dă din mînĭ Petre, că te'necĭ*» a strigat Mîntuitorul unuĭ coșgogemite Apostol... ian să mă 'ncerc și cu Gloanță. Păzitoriĭ istea, chiuind toată ziua a lene prin munțĭ și poenĭ se istețesc mult și se gîndesc la multe, de care noĭ cărturariĭ nicĭ nu bănuim. Haĭ într'un noroc și la Gloanță !»

* * *

— Toată lumea spune, măĭ Gloanță, că ieștĭ un prostălău, grăi părintele Onofreĭ către porcarĭ care era 'ntr'un codru de stejar, unde rontăiau porcii cu nesaț la ghindă din toamna ceealaltă. Toți te socotesc prost, numaĭ eŭ nu. Așa ziceam eŭ, ierĭ sară luĭ Sucilă pîrgariul: «Vreĭ să-ți dovedesc pîrgare, că răŭ și fără cale a-țitot subțiet simbriea luĭ Gloan-

www.digibuc.ro

ţă, că nu-ĭ om prost, ci om de sfat ales? Uite, dumneta şi cu tot sfatul, credeţĭ, că numa eŭ ştiŭ da răspunsurĭ la celé treĭ întrebărĭ a luĭ Vodă, da ian să auzîţĭ pe Gloanţă, ce minunat ştie să răspundă».

— Aşa-ĭ fiule, că aĭ şti să spuĭ luĭ Vodă, dacă te-ar întreba: cît preţueşte el? In cît timp ar ocoli el lumea cu sabiea luĭ vitează şi care-ĭ gîndul luĭ cel greşit?

Aşĭ! ţ-aĭ găsît să'nşele părintele Onofreĭ pe Gloanţă cu şiriclicurĭ de soiul aista? Nicĭ pe vorbă de clacă, nicĭ pe zlotĭ tătărăştĭ, nicĭ pe 10 vedre de miere, nicĭ pe 12 perechĭ de opincĭ noĭ argăsite la Suceava, nu primi Gloanţă să-ĭ dee nicĭ un sfat părinteluĭ!

— Ştiĭ una părinte? Ce maĭ la deal, la vale... Dă-mĭ antereul, gĭubeaua şi potcapul Sfinţieĭ tale să le îmbrăc eŭ, că tot nu-ţĭ maĭ vin, c-aĭ slăbit de naçaz! Imbracă-te cu iţariĭ şi cu sumanul meŭ şi stăĭ colea 'n locul meŭ, la porcĭ. Oiŭ merge eŭ în locul Sfinţieĭ tale la Roman ş-oiŭ da răspunsurile luĭ Vodă; de nu i-or plăcea, pe mine m-a spînzura, orĭ m-a tăie, orĭ m-a buzdugăni.

Ce se gîndi popa? Maĭ bine-o zi porcarĭ tologit pe pajîşte, de cît un hoit de popă, putrezînd de aleluia sub pajişte!

— Haide, măĭ Gloanţă, dute tu, că eŭ, nu că mă tem de-a merge la divan, da am făcut un buboĭ la şele, de nu pot încăleca tretinul, să merg la Roman.

— Să viĭ sănătos şi'ntr'un ceas cu noroc!

Pe urmă să mîngîe popa sîngur: după ce-a trece durdura asta, îmĭ ieŭ iar straele şi Onofreĭ a fi tot la altar, poate şi Vlădică la Rădăuţĭ, iar Gloanţa tot cu ghioaga după porciĭ satuluĭ!

Straele popeĭ de pe vremea cînd era el rotofeĭ, venea amu leite luĭ Gloanţă şi iţariĭ cu sumanul porcariuluĭ, care-ĭ eraŭ strîmte de-o bucată de vreme i se potriveaŭ popeĭ ca teaca la cuţit.

* *
*

Sosî 15 Cireşarĭ. Stefan Vodă strînsese divanul în casa cea mare de oaspeţĭ a Vlădicăĭ din Roman.

www.digibuc.ro

Vodă stătea măreț în fundul odăieĭ încungĭurat de sfetnicĭ la dreapta și la stînga, ca Dumnezeŭ la giudecata de-apoĭ. Sfetnicii își dădeŭ sfatul în trebile țării, cînd iata, la soarele chindie, se deschide ușa divanuluĭ și intră un preot.

— Popa Onofreĭ! zise cu mĭerare Stefan Vodă, care nu s-a aștepta să vie la sorocul hotărît. după ce-ĭ simțise Vodă cît îĭ de sarac de carte.

— Bine-aĭ venit la noĭ, părinte Onofreĭ, îl luă cu vorba Stefan Vodă, da ce ești schimbat la față?

— Heĭ! Măria ta, grija schimbă fața omuluĭ...

— Eĭ, ce răspunsurĭ ne-aducĭ, părinte Onofreĭ?

— Măria ta aĭ zis: «cît prețuesc eŭ?»

— Așa-ĭ, să te văd că-mĭ răspunzĭ, că uite, sfetnicii meĭ spun că sunt fără preț.

— Păĭ, eŭ așa socotesc că boeriĭ să înșală, să am iertare înaintea Măriilor lor, fiind-că aŭ dragoste mare către Măria ta. Eŭ nu-ți dau maĭ mult de cît 29 de leĭ.— Cum așa? Intrebă Marele Logofăt îngrozit. Dacă Domnul Nostru Isus Hristos, a fost prețuit cu 30 de leĭ, apoĭ Măria ta nu facĭ maĭ mult.

— Bine, părinte Onofreĭ, aĭ scapat de mișeleasca spînzurătoare. Să-ți văd răspunsul la a doua întrebare.

— Cinstiții boerĭ D-voastră, nu-ĭ adevărat că Măria Sa Vodă îĭ soarele Moldoveĭ? Nu-ĭ ziceți măriile voastre cîte-odată: soare?

— Așa-ĭ! așa-ĭ! strigară boeriĭ pe întrecutele.

— Păĭ dacă-ĭ așa, luĭ Măria Sa Vodă, Soare, îĭ trebue 24 ceasurĭ ca să încungĭure lumea, că 'ntr'atîta timp soarele face zi și noapte....

Boeriĭ n-aveaŭ ce să zică cînd le spunea că-l cheamă pe Stefan: *Vodă Soare*!

Așa că hui casa de glasurile boerilor:

— Așa-ĭ!

— Da eŭ nu-s soare! cercă să zică Vodă, însă divaniștiĭ strigaŭ într'o gură și lăudaŭ răspunsul isteț a luĭ Gloanță.

— Fie, părinte Onofreĭ... cînd îți zic 3 că ești bat,

www.digibuc.ro

du-te și te culcă, dar cînd îți spune-o țară 'ntreagă că ieștĭ *soarele* eĭ, caută să crezĭ. Fie sînt șoare vă 'ncălziți pe lîngă mine. Văd că răspunsul aista te-a făcut să nu fiĭ buzduganit cu buzduganul meŭ, ĭan să aud și al trielea răspuns.

— Aĭ întrebat, Măria ta, care-ĭ gîndul greșit a Măriei-Tale.— Paĭ; chiar acum te 'nșelĭ în ceea ce gîndeștĭ,,.

— A pățit-o, șoptiră boeriĭ.

— Cum așa? strigă Vodă, de să răsună Divanul.

— Gîndul Măriei-Sale nicĭ odată nu-ĭ greșit, părinte, îĭ întoarse vorba Vornicul de țara de sus, care era cel maĭ lingușitor dintre sfetnicĭ.—

— Ba greșește gîupîn Vornice, că și Vodă-ĭ om! Măria Sa crede acum că grăește cu popa Onofreĭ de la Bărbeștĭ...

— Eĭ și? strigă Vodă.

— Păĭ nu cu popa Onofreĭ stă de vorbă Măria Sa Vodă, ci cu...

— Ci cu porcarĭul Gloanță, strîgă din ușa divanuluĭ, șoltuzul Vrajbă. El îĭ îmbrăcat în straele popeĭ, ca să-l scape de moarte și popa Onofreĭ s a îmbrăcat cu straele luĭ Gloanță și păzește porciĭ în locul luĭ în stejerîște.

— Gloanță porcariul? se mîeră Vodă. Iaca al treilea răspuns nu l-aĭ gîcit... Că eŭ nu, grăesc cu un porcar, eĭ cu *Prea sfințitul Vlădică de la Rădăuțĭ!*... Că cine se cade să fie păstor al țareĭ, de nu a fi unul cu mintea isteață și înțelept la stat? Onofreĭ rămîne păstor, dar nu la turma de oamenĭ, ci la aceea unde s-a aflat scaparea vieței... Acolo să-l laș șoltuz Vrajbă, auzîtu-m-aĭ? Și Prea sfințite părinte Ghelasie, Vlădică de Rădăuțĭ, ia loc dea dreapta Mitropolituluĭ, și luă de mînă pe Gloanță porcarĭul și-l așază pe scaunul de vlădică, în strigătele de bucurie și de mîrare a tuturora....

Bîetul Gloanță, acum părintele Ghelasie, plîngea și rîdea, din pricina fericireĭ neașteptate.

www.digibuc.ro

33.—Stefan cel Mare și Porcariŭ.

Zice-că Stefan cel Mare era în tîrgul Roman și se 'ntrarma împotriva Leșilor, care veneaŭ cu dușmănie asupra țăriĭ. Tocmaĭ atunci veni ștafetă că a murit mitropolitul de la Rîdăuțĭ—ca pe vremea aceea era mitropolit la Rădăuțĭ—și amu trebuĭa să aleagă pe altul în locul celuĭ care murise.

Boĭeriĭ și toțĭ curteniĭ luĭ Vodă, aŭ pus vorbă pentru un preot văduoĭ din satul Porcești, de lîngă Roman. Vodă s-a înduplecat și l-a chemat să-l vadă și el ce fel de vlădică vraŭ boĭerii și curteniĭ luĭ.

Indată i l a adus pe popa din Porcești și l-a înfățoșet luĭ Vodă.

Stefan cel Mare cînd l-a văzut, nu știŭ cum ĭ s-a părut luĭ, că numa ce i-a zis:

— Părințele, să-mĭ deslegĭ treĭ întrebărĭ ca să te fac Vlădică, iar dacă nu li-ĭ da de capăt, să știĭ că te pun în țapă, să nu maĭ înșălĭ lumea.—Uite la ce aĭ să-mĭ răspunzĭ: 1) *In cîtă vreme voiŭ încung ura Moldova?*; 2) *Cît prețuesc eŭ ca Domn?* și 3) *Ce gîndesc eŭ?* Haĭ, dute părințele și peste o săptămînă să viĭ cu răspuns orĭ pentru Vlădică orĭ la țapă.

Popa să închină cu smerenie înaintea luĭ Vodă și a cotigit-o inapoĭ, la Porcești; iar Stefan ș-a catat de treaba războiuluĭ.

Trecu 5 zile din săptămînă și popa nicĭ că putea găsi v-o deslegare macar la un răspuns. Era vaĭ și amar de capul luĭ: nicĭ hodină n'avea, nicĭ mîncarea nu-ĭ ticnea, nicĭ zi bună nu petrecea! Gătise pămîntul!....

Da el avea un argat, care păștea porciĭ și cînd a venit cu porciĭ acasă în sara celeĭ din urmă zi din săptămîna sorocită de Vodă, nu a găsit mîncarea făcută și cum era rupt în coș de foame l-a întrebat:

— Ce aĭ, taică, de ieștĭ scîrbit și mîncare nu miaĭ făcut? Stăpînu-su crămăluit cu nacazul luĭ, tăcea.

Da pe porcarĭ nu-l rabda foamea și iar l-o întrebat:

— Taică, spune-mĭ ce aĭ de ieștĭ așa de berghe-

www.digibuc.ro

lit, că doară și eŭ hîlbetem,[1]) om sînt, te-oiŭ scapa de lean.

Popa cum era amărît, de voe, de nevoe, ĭ a spus porcaruluĭ de intrebarile luĭ Vodă și ceea ce-l așteaptă: orĭ se face vlădică orĭ să 'nalță în țapă, că cu Stefan Vodă nu era de șuguit!..

Cînd a văzut porcariu în ce cumpănă era stăpînu-su, i s-a făcut milă de dînsul și l-a sfătuit.

— Ascultă, taică: mîne dimineață, să facem schimb cu straele, eŭ să mă 'mbrăc cu cele popeștĭ și tu, taică, să 'mbrăcĭ pe-a mele să te ungĭ pe obraz cu ceva, ca să nu te cunoască și să ieĭ porci de dinapoĭ că eŭ m'oiŭ duce să mă puie 'n țapă în locul tăŭ, taică.

Popa cînd a auzit, una ca asta, se împlu de bucurie că l-a scapat porcariu din gura morțiĭ, fiindcă auzise de moarea luĭ Stefan Vodă, da amu era chiar s-o guste.

A doua zi de-dimineață, popa, porni cu porciĭ la cîmp și porcariŭ s-a îndreptat către tîrgul Roman. Ia fost greŭ pînă a nimerit unde stă Vodă și pînă ce-a răzbătut de-a intrat la el, iar cînd s a văzut în fața luĭ Stetan, a strigat din toată inima:

— Să trăeștĭ, Măria ta! eŭ 's popa cu poruncile.

— Eĭ, părințele, ia spune-mĭ amu să văd unde te trimet, la Rădăuțĭ orĭ la calăŭ.

— La întrebarea întăĭ, adică: *în cîtă vreme aĭ încungĭura Moldova*, ce să spuu?! Soarele, că-ĭ soare care aleargă cu caĭ de foc și tot îĭ trebue o zi și o noapte să'ncungĭure Moldova și Măria Ta nu ieștĭ soare, nicĭ n'aĭ caĭ de foc, așa că-țĭ trebue 7 zile bune să'ncungiurĭ Moldova calare.

— Brava, părințele, aĭ brodit-o bine.

— M'aĭ mai întrebat: *cît aĭ prețui Măria ta*, ĭată cum m-o luminat mintea mea cea proastă: Domnul Nostru Isus Hristos, împărat în cer și pe pămînt a fost prețăluit de jidanĭ cu 30 de leĭ, apoĭ Măria ta ca domn pămîntean prețuieștĭ numaĭ 28 de leĭ.

1) Lasă pe mine.

www.digibuc.ro

— Brava, părinţele, zi 'nainte c'aĭ nimerit-o şi asta.

-- Iaca şi *ce gîndeştĭ Măriă ta:* Măria Ta gîndeştĭ cum că grăeştĭ cu popa Ion din Porceştĭ şi vorbeştĭ cu Ghelasie porcariŭ din Trifeştĭ.

Vodă fiind mulţămît şi de răspunsul acesta, ĭ-a zis porcariului:

— Brava, Ghelasie, să trăieştĭ să-ţĭ păstoreştĭ norodul cu înţelepciune după cum te văd că ţi-l firea şi să te ducĭ de-amu la Rădăuţĭ. Şi a spus logofătuluĭ să-l ducă la mitropolitul cel mare ca să-l pomăzuiască mitropolit la Rădăuţĭ.

Iaca aşa Ghelasie porcariŭ din Trifeştĭ s-o făcut mitropolit la Rădăuţĭ.

34. — **Ciobanul.**

Aŭ fost odată 40 de călugărĭ la o mănăstire; eĭ bir nu plăteaŭ, moşiĭ aveaŭ, le mergea bine şi buĭecĭaŭ; îĭ împinge pacatul într'o zi, să scrie pe o tablă, că: «N'aŭ frică de nime»; şi pun tabla la poarta mănăstireĭ. Iată că trece pe acolo domnitorul şi vede. Intră la dînşiĭ. «Voĭ aţĭ scris pe tablă cuvintele acestea? «Noĭ.» «Şi cum adecă: nu vĕ temeţĭ voĭ de mine?» «Nu.» «Nicĭ de D-zeŭ?» «Ba de D-zeŭ ne temem.» «Dar de mine, care sunt stăpînul vostru, nu! Staţĭ c'am să vĕ învăţ eŭ minte, cum să ziceţĭ că nu vă temeţĭ... Iată, vă daŭ timp de-atîtea luniĭ de zile, să porniţĭ care unde ştiţĭ în lume şi 'n cutare zi să'mĭ veniţĭ cu răspunsul la întrebările acestea: Cîte stele sunt pe cerĭ? In cît timp poate un om încungiura ţara Moldoveĭ? Incotro stă D-zeŭ cu faţa, şi ce face în ceasul acela D-zeŭ?... Acestea răspunsurĭ aveţĭ să'mĭ aduceţĭ unul din voĭ, saŭ cel maĭ mare; iar dacă la ziua hotărîtă nu'mĭ veţĭ aduce, la toţĭ 40 am să pun să vă taie capetele şi am să vă pun în ţapă». A zis acestea şi s'a dus mînios.

www.digibuc.ro

Călugării aŭ fost sfeclit'o, aŭ fost dat toate pe una. Ce să facă acuma? Le intrase frica 'n oase; vreme nu era de pierdut; aŭ lăsat toate bunătățile și aŭ pornit care încotro în lume. Aŭ umblat ei, aŭ întrebat, dar nime n'a știut cum să'i îndrepte la D-zeŭ, nici ce sfat să le deie. Acuma sorocul dat de împaratul se apropiea. Trece un călugăr de aceia printr'o pădure și dă de un cioban. Se oprește să doarmă acolo, dar suparat tare.

Il întreabă ciobanul ce tot oftează? S'apucă călugărul și'i spune după cum se obicinuise, ca să istorisească și la bun și la răŭ. «De asta ți-i frică presfințite? Culcă-te și n'avea nici o grijă. Cînd va veni ziua hotărîtă, mă duc eŭ la împaratul în locul Sf. tale și las' de'ți va fi ceva, voi răspunde eŭ!»

Cere ciobanul la călugăr să'i dea hainele lui și călugărul să pască oile, iar ciobanul s'a luat un magar și a pornit la împaratul. Agiungînd acolo și dînd de știre că a venit împaratul l'a chemat înuntru. «Ei, mi-ai adus r'spunsurile? «Ț'am adus înalțate împarate.» «Ai fost la D-zeŭ.» «Am fost, înalțate împarate!» «Cîte stele sunt pe cer?» «Eŭ vă voiŭ spune, dar chiemați tot statul împărătesc să asculte. să vadă dacă spun adevăr saŭ nu...» Imparatul a chiemat tot statul și l'aŭ ascultat. Cîte stele sunt pe cer? întrebă iar împaratul. «Să se aducă aice magariul meŭ și vă voiŭ spune, înalțate împarate.» L'aŭ adus. «Stele pe cerĭ sunt atîtea, cît păr este pe el; puneți să numere părul și veți ști. Eŭ am fost în cerĭ și le-am numarat și taman, atîtea sunt.» «Luați bre și duce-ți magariul afară; să vedem mai departe ce'mĭ va spune: In cît timp poate încungĭura un om țara Moldoveĭ? «Un om voinic c'un cal bun, o poate încungiura într'o zi și într'o noapte; cînd eram eŭ tînăr în acest timp o încungĭuram». «Cum să poate acestea; e o minciună! In timpul acesta de-abia poți să încungiurĭ districtul, dar nu o țară, nime nu e în stare să facă aceasta!» Ba vă voiŭ arata că să poate: Soarele nu încungĭură în 24 de ceasurĭ toată

www.digibuc.ro

lumea?!» Atuncĭ toţĭ aŭ stat şi s'aŭ uitat la el. «Eĭ bine, cu minciuna asta ţi s'a trecut, dar acuma să'mĭ spuĭ, în care parte stă cu faţa D-zeŭ?» «Aduceţi-mĭ o lumînare, ş'o pîne, ş'un pahar de vin. I-aŭ adus. Pînea a luat'o ş'a pus'o pe masă, lumînarea a înfipt'o 'n pîne ş'a aprins'o, iar vinul l'a băut. «In care parte stă cu faţa lumînarea asta?» «In toate părţile,» i s'a răspuns. «Tot ast-fel şi D-zĕŭ e pretutindene cu faţa!» «D-zeŭ stă la masă întinsă, cu făclii aprinse şi.... Mă veţĭ crede, ce vă voiŭ spune?" «Te vom crede, aŭ strigat cu toţiĭ!» D-zeŭ vra ca să fiŭ eŭ pe un ceas, în scaunul acesta împarat. Veţĭ face voia luĭ D-zeŭ?» «Voĭ face a zis împaratul.» S'a scoborît din scaun şi s'a suit cĭobanul. — «Santinea!»...a strigat cĭobanul la santinelă. Iea-ĭ capul D-sale şi arată pe împaratul. Santineaua a scos sabia şi face hîrşt.... împaratului capul! şi a ramas ciobanul împarat. Călugărul a ramas cĭoban la oĭ, iar ceĭlalţĭ s'aŭ dus înapoĭ la mănăstire; D-zeŭ aşa a vrut că aŭ scapat.

35.— Stefan cel Mare şi baba Tudora

Sînt maĭ bine de 400 de anĭ, de cînd pe vîrful dealuluĭ Dumbrava din munţiĭ Vranceĭ era o căsuţă în care şedea o babă, care-o chema *Tudora Vrăncioae.*

Intr'o sară, baba şedea pe pragul uşeĭ şi torcea. Stînd aşa, zăreşte în departare un călăreţ venind în goana caluluĭ. După ce-a trecut Dealul Lupuluĭ, se opreşte în lunca celor 7 munţĭ, ca să maĭ răsufle calul, voinicul îşĭ aruncă ochiĭ împregĭur şi porneşte către căsuţa babeĭ.

Cînd a agĭuns dinaintea căsuţiĭ, întreabă pe babă:

— Aĭ unde să mă primeştĭ în bordeĭ şi să-mĭ daĭ apă la cal?

www.digibuc.ro

— Cum nu, voinice. Poftim, și-ĭ ospata la noĭ, cît ț-a trebui, ĭĭ bea cît ț-a fi gustul și te hodinește ca acasă la dumneta. De cal, să n'aĭ grijă, c'oiŭ căuta de el, cum trebue.

Străinul să dă gĭos de pe cal, își mîngîe calul plin de spumă de atîta alergătură și oftă adînc.

— Da ce aĭ voinice, de oftezĭ așa din greŭ? Ț-a murit tătucu-tu, mămucă-ta orĭ nevasta?

— Cum să nu oftez, dacă țara-ĭ prada Turcilor, și-ĭ povesti cum Turcii aŭ năpădit în țară și i-a bătut oastea, împrăștiind o....

— Cum s'ar zice, ieștĭ Domnul Moldoveĭ, Ștefan cel Mare?

— Adevarat. Și de cît aș fi-agĭuns vremea asta, maĭ bine rămîneam și eŭ printre ceĭ morțĭ.

— Nu te scîrbi Măria ta, fiĭ cu inimă și nu face pe voia dușmanuluĭ. Ias că-ĭ învinge. Dacă-ĭ țara 'n cumpănă, iaca-ți daŭ pe ceĭ 7 teciorĭ aĭ meĭ, care-s voinicĭ ca niște zmeĭ și sînt cinstea și sprijinul bătrîneților mele. Eĭ ț-or sta într'agĭutor și cu puterea luĭ Dumnezeŭ s'a Maĭcii precurate, ĭĭ birui pe păgînĭ

Vorbele babeĭ îl îmbărbatară pe Ștefan și o'ntrebă:

— Cum te cheamă, mătușă?

— Tudora.

— Să fiĭ sănătoasă mătușă și-ți mulțămesc de vorbele dumitale. Adă-mĭ pe ceĭ 7 voinicĭ și-ți făgăduesc să-ĭ fac ceĭ de'ntăĭ din țara Moldoveĭ.

A doua zi cum s'a zorit de ziuă, Ștefan Vodă întovărășit de ceĭ 7 Vrăncenĭ, porni prin țară; a strîns oastea rîsipită, a maĭ chemat și alțĭ muntenĭ și aŭ tăbărît pe Turcĭ.

Singur Ștefan s-a luptat înfricoșat cu păgîniĭ. Ceĭ 7 frațĭ tot alăturĭ cu Vodă, se luptaŭ de-avalma, ca niște leĭ-paraleĭ.

Turciĭ cădeaŭ ca frunzele, toamna și toată cîmpiea era numaĭ grămezĭ de morțĭ și cu agĭutorul luĭ D-zeŭ, a răpus Ștefan pe Turcĭ.

După ce-a biruit pe Turcĭ, Ștefan a chemat la dînsul pe ceĭ 7 frațĭ.

www.digibuc.ro

— V'aţĭ purtat vitejeşte flăcăĭ, ferice de mama care v-a făcut şi v-a crescut! Iaca pentru agĭutorul şi vitejiea voastră, vă daŭ ceĭ 7 munţĭ din Vrancea, cu vale cu tot.

Să trăiţĭ, să vă gospodăriţĭ şi să stăpîniţĭ voĭ şi tot neamul vostru în veac de veac, locurile care vi le-am dăruit.

Voiniciĭ s-aŭ dus şi ş'aŭ ales fie-care cîte-un munte, la poalele cărora s-aŭ întemeiat maĭ tîrziŭ satele: Negrileşt', Tulnicĭ, Păuleştĭ, Spineştĭ, Bîrseştĭ, Năruja şi Nereju şi fie-care sat ş-a luat numele după numele stăpînilor celor şepte munţĭ,

Uniea spun că Ştefan cel Mare, venind prin locurile acestea, a fost primit de feciorĭĭ Vrăncioaeĭ în muntele care se cheamă *Masa luĭ Bucur*, unde este scris pe piatră numele luĭ Ştefan Vodă şi a luĭ Bucur. Atunceĭ Ştefan Vodă ar fi dăruit pămîntul Vranceĭ feciorilor Vrăncioaeĭ, ca răsplată pentru primirea cea bună ce i s-a făcut.

Feciorul cel maĭ mare a întemeĭet satul Budeştĭ, numindu-se după numele luĭ: Budescu; cel de al doilea a întemeiet Păuleştiĭ după numele luĭ Paul.

36.—Mănăstirea Căpriana.

In Basarabia este o mănăstire veche urzită şi înzastrată de ieromonahul *Chiprian Muşat-Vodă*, un moş a luĭ Alexandru cel Bun şi de aceia i s-aŭ zis mănăstireĭ: *Mănăstirea Chipriana*.

Mănăstirea Căpriana a fost de multe orĭ tocmită, înoită şi înzăstrată de mulţĭ Domnĭ aĭ Moldoveĭ, între care a fost şi Ştefan Vodă cel Mare şi Sfînt, cu tot neamul luĭ.

Aicĭ petrecea Ştefan Vodă, vara cîte-o bucată de vreme cu toată familiea luĭ domnească. Aşa, odată, sosise Ştefan la mănăstirea Căpriana şi într'o zi s'a

www.digibuc.ro

dus la vînat prin pădurile dinpregiurul mănăstirei. Vînătorii și ostașii care-l însoțiau aŭ vînat fel de fel de animale, da Vodă a prins singur o căprioară vie, mîndră și pestriță cu pete albe și surii. Toți vînătorii, ostașii și oaspeții care îl întovărășaŭ pe Domn. cînd aŭ văzut căprioara se minunaŭ de chipul ghibacĭ cum a prins-o Vodă și de petele care le-avea, nicĭ maĭ micĭ nicĭ maĭ marĭ de cît un gologan de zece banĭ; cum nu se maĭ văzuse așa fel de căprioară.

Vodă, Doamna, copiiĭ, femeile de casă cu toțĭ curteniĭ și străiniĭ nu se maĭ puteaŭ sătura uĭtîndu se la dînsa. Mulțĭ mieraților de cele ce auzeaŭ despre capră, veneaŭ din depărtărĭ, ca s'o vadă și să se minuneze; iar uneia întrebaŭ:—«De unde și cum de se află așa căprioară pe locurile acestea?»

Toți lăudaŭ ghibăcia și fapta luĭ Stefan și credeaŭ că-ĭ o minune Dumnezeiască.

Cînd a adus, Vodă, căprioara la mănăstire, a dat-o în sama unuĭ țigan.

—Panuș! ochiĭ și capra; Șoldan să-țĭ fie de-agiutor.

Panuș și cu Șoldan o îngrijaŭ cum știeaŭ maĭ bine și capra se făcea din ce înce maĭ frumósă, în cît era de-a minunea. Așa că s'a dus vestea și povestea de capra asta și din care pricină mănăstirea luĭ Chiprian s'a numit și *mănăstirea Căpriana*.

In vremea cînd se afla Stefan Vodă la mănăstirea Căpriana, Doamna luĭ era îngreunată și a făcut un copil, care i l-o moșit Pănușoaie, țiganca luĭ Panuș, cel care îngrija de căprioară.

După ce Doamna s'a rădicat din lehuzie, sănătósă și cu plodul voĭnic, Vodă și Doamna aŭ mulțămit și țîganuluĭ Panuș, car avea în samă căprioara, și țigancei, că ĭ-a moșit bine copilul.

Doamna le-a dat darurĭ din casă, iar Vodă ia dat luĭ Panuș și Pănușoaeĭ: ĭertare de robie, ca să fie slobozĭ totdeauna; le-o dat o moșie pe apa Jijieĭ, din care să trăiască fericiți și i-aŭ luat la curtea Domnească ca să îngrijească de copiiĭ domnești.

www.digibuc.ro

Zice-că de la țiganul acesta—Pauuș se trage tot neamul boïerilor Panuș din Basarabia și din Moldova.

37 — Cetatea Tatarilor.

Pe lângă țărmurile Mării-Negre, prin Bugiac, și mai știu eŭ pe unde, vïețuia mai de mult un popor foarte neastîmpărat și răsboinic. Plăcerea cea mai mare a acestuĭ popor era de a năvăli în țările învecinate, de a le prada de toate averile și bunătățile, de ale pustiĭ fără cruțare, și de a omorî fără milă pe toțĭ copiiĭ ceĭ nevinovațĭ și oamenii cei încărcațĭ de bătrînețe, care numaĭ le pica în mînă, iar pe tineret: fete și feciorĭ (flăcăĭ), fără deosebire, îĭ prindea și-ĭ lega ca pe niște vite unul de altul și-'ĭ ducea în robie.

Acest popor fără de Dumnezeŭ, aceste lighioae nesățioase de muncă streină și de sînge omenesc, după cum ne istorisesc bătrîniĭ noștrĭ, eraŭ *Tatariĭ*.

Nu era an, ba!.... ce zic eŭ? de multe orĭ nu era nicĭ macar o lună lăsată de Dumnezeŭ, în care să nu fi întrat Tatariĭ într'o parte saŭ în alta a Moldoveĭ și să n'o fi pradat... să n'o fi pustiit. Și cu toate-că Romîniĭ nu odată le da cîte-o scărmănătură, de care să ducea vestea nouă țărĭ și nouă mărĭ, tot, Tatariĭ învățațĭ și dedațĭ fiind, a trăi numaĭ din prădăciunĭ, nu se puteau răbda, să nu între în Moldova și după aceia. Ba! nu-ĭ destul cu atîta!.... une orĭ așa de tare se oțăriaŭ eĭ, așa se 'nfuriaŭ și mîniaŭ pe Romînĭ, că cu mult maĭ mare și maĭ strașnică putere se aruncaŭ asupra lor, de țĭ se părea, că pe toțĭ a să-ĭ mature de pe fața pămîntuluĭ.

Pe cît însă de mult și înfiorătoare eraŭ năvălirile și prădăciunele Tătarilor înainte de Ștefan cel Mare, pe atîta se curmară ele după suirea acestuĭ Domn Viteaz pe scaunul Moldoveĭ

www.digibuc.ro

Acuma Tatarii nu puteau întra, ca mai înainte, în Moldova ca un cîrd de lupi într'o turmă de oi fără păstori..... Ștefan Vodă ca și altor dușmani de pănura lor, în mai multe rînduri li-a venit de hac... el mai de multe ori li-a tras cîte o bătae de li-a mers vestea.

Da vorba ceea: *naravul din nascare leac bun nu mai are.....* Tatarii și pe timpul lui Ștefan cel Mare nu se puteau desbara de prădăciunele lor. Pîndiau ce pîndeau, ca șoarecul pe mîță. pînă ce Ștefan se încurca în vre-un războiu cu alți dușmani și se ducea cu voinicii sei de acasă, ș'atunci, intrînd în Moldova, voiau să se răsbune asupra gospodarilor pentru toate bătăliile ce le căpătase mai inainte.

S'acuma ei o chitise cînd Ștefan Vodă iară nu era acasă, s'a fost dus la bătălie în potriva Ungurilor, care întraseră în țară și voiau s'o coprindă și să se facă ei stăpîni peste Moldova.

Hanul Tătăresc, auzind de aceasta, nu stătu mult pe gînduri, ci folosindu-se de un prilej așa de potrivit după mintea lui, strînse degrabă o ceată de Tatari, toți unul ca altul, îmbrăcați în strae verzi ca iarba ca să nu-i poată cunoaște nime, cînd vor trece prin cîmpiile cele înverzite, și călări pe niște cai mititei sprinteni, vînjoși și cu nările despicate în două, anume ca să nu osteniască nici odată și cît de mult ar fi avînd să fugă..... se puse apoi în fruntea acestei cete sălbatice, care era dorită de tot felul de prădăciuni și omoruri, și năvălind în partea despre miază-noapte a Moldovei, începură a o prada și a o pustii din toate părțile.

Tot prădînd și aprinzînd satele și, cîmpiile, omorînd pe copii și pe oameni cei bătrîni, iară pe fete și feciori prinzîndu-i și legîndu-i unul de altul cu curele crude, croite din piele de vită și mînîndu-i cu zcîrbacele, ca pe niște oi la căsăpie, ajunseseră Tătarii pînă nu departe de pîrăul Molna saŭ Molnița care desparte astă-zi Bucovina de Moldova.

Aici, după ce poposiră puțin și-și puseră în rîn-

www.digibuc.ro

duială toată prada de prin sate, pe unde s'aŭ abătut cică zise Hanu către ceata luĭ: — Acuma a sosit,' voiniciĭ meĭ! timpul cel de mult dorit, ca să ne răsbunăm și noĭ odată asupra ghiauruluĭ fălos, care stăpînesce țara aceasta, și de la care multe am avut de suferit! Ștefan Vodă îĭ incúrcat în luptă cu Ungurii, trebue să ne grăbim cu o zi maĭ înainte de-a se întoarce el.....să luăm Suceava cu puterea și, dac'a fi să nu rămîe acolo unde s'a dus, dac'a fi să se maĭ întoarcă înapoĭ, cum s'a întoarce să punem mîna pe dînsul..... să curățim lumea de un necredincios, și apoĭ să ne facem noĭ stăpînĭ pe aceste cîmpiĭ întinse și mănoase!

— Ura!.... să trăiască Hanul nostru! răspunseră toțĭ Tătariĭ într'un glas.

Și cum ziseră de odată trecură cu toțĭ părîul! Molna și se îndreptară spre tîrgul Siretuluĭ cu gîndul, că după ce vor prăda. și acest tîrg străvechĭ de bunătățile și odoarele, ce socotiră eĭ, că se vor fi aflînd într'însul, să meargă drept spre Suceava, să coprindă tîrgul unde sta Ștefan Vodă și apoĭ să se facă și eĭ domnĭ și stăpînĭ peste Moldova.

Gospodariĭ de prin apropierea Siretuluĭ prinzînd de veste că hanul, dimpreună cu o mulțime mare de Tătarĭ, vin spre satele lor, că toate le pradă și le pustiesc, și știind că Domnul Ștefan cu voiniciĭ seĭ îĭ dus într'altă parte, în potriva Ungurilor, luară cu dînșĭ în grabă ce putură și avură maĭ scump și se traseră spre Codru Cosminuluĭ unde socotiră că maĭ lesne vor putea scăpa cu vieață de naintea acestor fiare salbatice.

Cum ajunseră Tatariĭ lîngă satul Tereblecea, care nu este departe de tîrgul Siretuluĭ, nu găsiră suflet de om într'însul. Uniĭ, după cum am spus apucaseră spre codrul Cosminuluĭ, iară altĭ și maĭ ales ceĭ ce se simțeaŭ în putere și care nu odată s'aŭ cercat tăiușul cuțitelor, coaselor și a securilor, vîrful suliților și a furcilor de fier în capurile și coastele Tătarilor, se strînsese din sus de sat pe o culme, care

www.digibuc.ro

astă-zĭ se chiamă *Cetatea Tătarilor* și aicĭ, întăria du-se de toate părțile cu șanțurĭ și cu cele trebuincioase de apărare așteptaŭ cu curaj pe neîmpăcațiĭ Tatarĭ să vie și să dea peptul cu dînșiĭ.

Sosind toată urgia tătărească lîngă Tereblecea pe unde îĭ era trecerea, și văzînd că satul îĭ pustiu că nime nu se află pintrînsul, ca și cînd n'ar fi fost nicĭ odată locuit de oamenĭ, Hanul se înfuriă ca un leŭ și zise către ceata luĭ.

— Iată ce pot nemerniciĭ de ghiaurĭ! simțind că ne apropiem de satul lor aŭ fulit-o cu toțiĭ la fugă numaĭ ca să nu dee față cu noĭ! Dar dacă n'aŭ rămas eĭ, nicĭ satul lor să nu rămîe! Foc acestuĭ cuib afurisit!

N'apucă bine a rosti Hanul aceste cuvinte și din maĭ multe părțĭ satul a fost aprins. Din maĭ multe părțĭ îĭ dădură foc. Cît aĭ clipi din ochĭ o mulțime de case începură a arde. Fumul ce eșea din șurile și strînsurile bieților gospodarĭ, începuse a se lăți pe șesul Siretĭuluĭ ca o negură de cele tomnatice, mare și întunecoasă.

Dar pe cînd se afla satul în cea maĭ mare pară pe cînd nime n'ar fi cutezat să treacă pe o uliță fără ca să-șĭ pue viața la mijloc, pe cînd Tatarĭ se desfătaŭ c'o bucurie diavolească, privind cum se prefăce satul în cenușe, pe atuncea o copilă de gospodar, o fetișoară în floarea vieței, pătrundea cu greutate prin mijlocul flacărilor, ducînd în spate pe tatăl săŭ, un moșneag foarte bătrîn și pe lîngă aceasta încă și bolnav, din care pricină nu pute să fugă singur dinaintea Tatarilor. Biată copilă !fiindu-ĭ milă de tatăl eĭ, gîrbovit de anĭ și de boală, care-l apăsa, nu se'ndură să-l lese singur și să fugă cu ceialalțĭ oamenĭ, ci rămase lîngă tatăl sĕŭ socotind că poate Tătariĭ vor încungiura Tereblecea și se vor duce într'altă parte. Dar cum nu, ț-aĭ aflat oamenii! Maĭ putea cine-va să scape de dînșiĭ! Văzînd ea, că Tatariĭ aŭ aprins satul, că din toate părțile ceea ce rămîne neruinat și nepustiit de foc, ruinează și

www.digibuc.ro

pustiesc eĭ și știind prea bine că nicĭ căsuța lor n'are să scape de părjol, luă cum putu pe tatăl său în spate și apucînd spre partea despre miază-noapte a satuluĭ se 'ndreptă cu dînsul spre cetate, unde știea ea din auzite că sunt strînșĭ oamenĭĭ din sat.

Nu apucă însă biata copilă a eși din sat și numaĭ ce auzi în urma eĭ un glas înspăimîntător răsunînd:

— Iacă, măĭ, iacă! tot a maĭ rămas un cîne de creștin în acest cuib afurisit. Pe dînsul copiĭ! Într'o mică de cias să mi-l aduceți încoace, ca să mă răsbun asupra luĭ pentru toțĭ ceialalțĭ ghiaurĭ, cițĭ aŭ fugit de aice!.....

Tatariĭ, care se aflară în apropiere și auziră aceste cuvinte, n'așteptară să le maĭ spue încă odată Hanul: ce aŭ să facă, că Hanul era cel ce strigase, ci ca niște turbați se luară la fugă după copilă.

Copila, văzînd ce o așteaptă, fiorĭ de ghiață îĭ cuprinse toate mădulările. Dar nu-șĭ perdu curagĭul și nădejdea în Dumnezeŭ, ci îndoindu-șĭ cît îĭ era cu putință puterile și iuțind pașiĭ, fugia ca o căprioară urmărită de o potae de lupĭ spre culmea unde se aflaŭ strînșĭ oamenĭĭ.

Fugea ea, dar și Tatariĭ nu mergeaŭ după dînsa numaĭ în pașĭ! Abia agĭunse la gĭumatatea culmiĭ și un Tatar maĭ-maĭ era să pue mîna pe dînsa...

Copila, cum îl văzu că îĭ așa de aproape de dînsa, zice că o cuprinse o groază strașnică de mare și strigă din răsputerĭ:

— Dumnezeule prea sfinte! fie-țĭ milă de noĭ și ne mîntuește de Tatarĭ!

Atîta putu să rostească biata copilă, și maĭ mult nimic. Puterile o părăsiră cu totul, una: de povara cea grea ce-o purta pe spate în al doilea: de groaza Tatarilor, care eraŭ cît pe ce să pue mîna pe dînsa.

Tatariĭ care o urmăriaŭ, auzind strigătul și rugăciunea eĭ prinseră a rîde în hohote. Dar atunci, nu se știe cum și din ce parte, destul atîta numaĭ că de-odată sbură vre-o cîta-va săgețĭ, care îĭ culcară la pămînt cu un strigăt și maĭ înfiorător de cît a copileĭ.

www.digibuc.ro

Copila, auzind acest răcnet și deșteptîndu-se dîn leșinul ce o cuprinsese, se uită înspăimîntată în tóte părțile și văzînd pe ceĭ-ce-o urmăreaŭ rostogolindu-se pe pămînt ca niște găinĭ cînd le taĭ, întrebă pe tatăl săŭ:

— Ce'nsemnează aceasta, tată?

Bătrînul, care încă se înfiorase de groaza Tatarilor și nu știea singur ce-ĭ cu dînsul, răspunse:

— Ce'nsemnează?.. pedeapsa luĭ Dumnezeŭ peste liftele, ce ne urmăreaŭ, copila mea!

Copila, pricepîndu-se abia acuma, care îĭ pricina, îșĭ veni iară în orĭ, și luînd pe tatăl săŭ în spate, prinse a fugi iarășĭ și nu se opri pînă la cetate, unde se aflaŭ ceĭ maĭ mulțĭ din oamenĭĭ satuluĭ.

Cu mult maĭ înainte de a se petrece cele istorisite pînă aicĭ, un fecior din Tereblecea, cum prinse de veste, că Tatariĭ vin spre Siret și nu sînt departe de Molna, și știind prea bine cu ce gînd vin aceștiea, nu stătu mult pe gînduriĭ: ce să'nceapă și ce să facă ci încălecînd pe un cal, care era maĭ sprinten și maĭ bun de fugă și dîndu-ĭ pintenĭ, porni de-a dreptul peste dealurĭ și văĭ, prin pădurĭ și dumbrăvĭ și nu se opri pînă la Suceava. Cînd a agiuns aicĭ, iarășĭ nu stătu mult pe gînduriĭ, ci se duse de-a-dreptul la Stefan Vodă, ca să ĭ dee cît maĭ degrabă de știre despre năvălirea Tatarilor și despre pustiirea țărĭĭ de cătră aceștia de cum aŭ intrat pe pămîntul romînesc.

Stefan Vodă, care tocmaĭ atuncĭ se inturnase de la bătălie, ce-o avuse cu Ungurĭĭ și cărora li-a tras o batae de li-a mers colbul și i-a alungat departe peste hotarăle țăreĭ; voind ca să se maĭ liniștească puțin, eșise la primblare prin grădina sa cea domnească.

Iată că și feciorul nostru dă atuncĭ cu ochiĭ de dînsul, și fără ca să maĭ întrebe de cine-va: orĭ de va putea vorbi cu Vodă orĭ ba, se duse țintă la el.

Stefan cum îl zări, îl 'ntrebă:

— Ce voeștĭ, voinice? Cum de-aĭ intrat tu aicĭ, fără să-mĭ daĭ maĭ întăĭ de știre?

www.digibuc.ro

— Apoĭ dă, Măria Ta! să am iertare, n'am avut timp. Cînd căpcîniĭ de Tatarĭ ne calcă țara și ne-o pustiesc, cuĭ iar maĭ plesni prin minte, să bată pe la ușele tuturor boerilor, cîțĭ sînt pe la curtea domnească și să-ĭ maĭ pottească. ca să-ți dee de știre! Cine are acuma timp, ca sa se închine pe la toate icoanele? Am venit singur pe unde am putut și cum am putut de-a dreptul la Măria Ta, să-ți spun, că.... iaca... nu-ĭ bine! O mulțime de Tatarĭ dimpreună cu Hanul lor aŭ străbătut pînă aproape de Siretiŭ tot prădînd și pustiind satele, chinuind și omorînd pe toțĭ creștiniĭ, ce le pică 'n mînă!

— Adevarat să fie ceea ce spuĭ flăcăule? întrebă Stefan plin de mierare, fiind-că el n'auzise încă nimică despre această neașteptată năvălire a Tatarilor.

— Maĭ adevarat nicĭ că nu se poate! și tocmaĭ pentru aceasta am venit eŭ în fuga caluluĭ, ca să-ți daŭ de știre.... să-ți fie Măria Ta, milă de noĭ și să nu ne leșĭ pradă păgînilor! Fă ce-ĭ face, și ĭ alungă din țară!

— Și cam cîțĭ Tatarĭ socotĭ tu, că vor fi?

— Asta nu ț--oiŭ pute-o spune, Măria Ta! dar gîudecînd după zisa unor gospodarĭ, care aŭ fugit de răul lor și aŭ trecut prin satul nostru spre Codrul Cosminuluĭ, trebue să fie cam mulțișorĭ... se vor fi urcînd la v'o cîte-va sute!...

— Și fac eĭ marĭ blăstămățiĭ, pe unde trec?

— Mîniea luĭ Dumnezeŭ ce fac!... ți se urcă părul în vîrful capuluĭ!

Stefan, văzînd și cunoscînd că feciorul nu glumește, se 'ntoarse degrabă în curte și porunci ca să se strîngă toțĭ căpitaniĭ.

Și ca de cînd vă istorisesc, toțĭ cupitaniĭ și toată oastea, care abia sosise de la bătăliea cu Ungurĭĭ, se afla în picioare, gata numaĭ ca să se supuie poruncei domnești.

Stefan, cum se strînse oastea la un loc, nu se maĭ puse pe gînduri: ce-ar fi să înceapă? nu maĭ făcu

www.digibuc.ro

nicĭ un plan de bătălie, că nu era cînd, ci aruncîndu-se pe calul său, să puse în fruntea uneĭ ciete voinice de călăreţĭ întrarmaţĭ din cap pînă'n picióre şi dimpreună cu aceştia apucă tot într'o fugă drumulspre Siretiŭ.

Cum va fi mers Stefan cu oastea luĭ, cît de iute şi pe unde a fi apucat, nu vă pot spune, dar destul că, cum agĭunse aproape de tîrgul Siretiuluĭ, împărţi oastea sa în v-o treĭ cete şi-ĭ poronci apoĭ, să-ĭ nainteze degrabă spre Tereblecea şi de-odată să'ncungĭure duşmanul de maĭ multe părţĭ.

Tatariĭ, care nicĭ nu visaŭ, că Stefan ar fi în apropierea lor, ştiindu-l dus în potriva Ungurilor, după ce le scăpă din mînă copila şi tatăl eĭ, şi după ce căzură morţĭ fîrtaţiĭ lor, care urmăriaŭ pe fugarĭ, se repezira c'o furie mare asupra oamenilor din cetate şi se'ncinse apoĭ o luptă înverşunată între dînşiĭ şi între Romînĭ.

Cînd agĭunse Stefan pe muchea Horaiţuluĭ din sus de Siretiŭ şi pe cînd împărţia el oastea sa, pe atuncĭ Romîniĭ din Tereblecea şi ceĭ de prin apropiere, cît să maĭ putură strînge, eraŭ în îngălmăcială şi lupta cea mare... Toată Tereblecea era în flacărĭ... Iară la cetate se auzia sute de glasurĭ: unele răcnind de-ţĭ luaŭ auzul, iară altele văetîndu-se de-ţĭ era maĭ mare mila să le asculţĭ... Era o încurcătură ca aceea, de care să te ferească Dumnezeŭ !.. Şi Romîniĭ macar că eraŭ cu mult maĭ puţinĭ de cît Tatariĭ, se luptaŭ ca niştе leĭ din toate răsputerile şi nu se daŭ învinşĭ odată cu capul. Nicĭ pe un Tatar nu-l lăsa să calce teafăr în cetate... care cum se apropia închina steagul....

Chiar şi fetişoara noastră, cum se văzu agĭunsă în deal şi după ce aşază pe tată-său la un loc adăpostit, apucă de la un Romîn căzut o coasă şi cu aceasta începu apoĭ şi ea a se lupta cu Tatariĭ, tăind într'înşiĭ ca'n iarbă verde.

Dar ce folos !... Tătărimea era multă, şi de aceea Romînii cît pe ce eraŭ să fie învinşĭ şi ucişĭ cu totul !...

www.digibuc.ro

Stefan, sosind la timp şi văzînd starea cea dureroasă, în care se aflaŭ Romînii, porunci degrabă ostaşilor săĭ să încungĭure pe Tatarĭ... Ostaşiĭ Romînĭ în frunte cu viteazul lor Domn se repeziră ca niște smeĭ asupra Tatarilor şi cît aĭ clipi din ochĭ se'ncinsă o luptă pe moarte orĭ pe vieaţă.

Tatariĭ, văzînd că nu-ĭ bine, că şi Stefan Vodă a venit pe capul lor, se luptaŭ şi se aparaŭ din toate răsputerile, ca omul cînd se vede la strîmtoare şi nu-ĭ chip de scapare. Dar degeaba!.. Voiniciĭ luĭ Stefan îĭ cuprinsese din treĭ părţĭ, iară Terebleceniĭ din a patra parte, şi mi ţi-ĭ găteaŭ de zile... Sagetile sburaŭ ca pasările într'un lan de grîŭ... Buzduganele se învîrteaŭ de-asupra capetelor ca niște îmblăciĭ în mîna îmblătitorilor într'o zi de iarnă geroasă. cînd îmblătesc trifoiŭ... Zecĭ de capete se rostogoliaŭ de-odată la pămînt.... Strigăte asurzitoare se auziaŭ din toate parţile... Stefan Vodă, calare pe un cal sprinten ca şoimul, se'nvîrtea cu sabia scoasă pintre duşmanĭ ca un Făt-frumos din povesteĭ... Vaĭ şi amar de Tatarul, pe care îl puneaŭ pacatele să iasă înaintea luĭ!... gata era!...

Hanul tătărăsc, care cu puţin maĭ înainte se bătea cu gîndurile, ca să răpue pe Stefan şi apoĭ să se facă şi el stăpîn peste Moldova, se văzu acuma în cea maĭ mare încurcală, şi dacă nu s'ar fi furişat pintre mulţimea îngălmăcită şi n'ar fi apucat-o la sănătoasa, avea să plătească cu capul cutezarea sa... Aceasta a fost adică aşa: că pe cînd Stefan se afla cu ostaşiĭ săĭ de o parte a cetăţiĭ, Hanul, scutit de fumul ce s'a fost lăţit peste toată culmea şi de întunecimea nopţiĭ, care se apropiese, dete dos la faţă şi apucînd drumul îndărăpt pe unde a venit... a tuns-o la fugă cu v'o cîţi-va Tatarĭ, care aŭ maĭ putut scapa teferĭ.

Romîniĭ care prinsără de veste de fuga Hanuluĭ, se luară pe urma luĭ, îl fugăriră cît îl fugăriră, maĭ omorîră v'o cîteva lifte rele, iară după ce pe ceialalţĭ îĭ scapară din mînă, se'ntoarsera îndărăpt soco-

www.digibuc.ro

tind că vor mai avea de lucru la cetate... Dar ș'aicĭ se gătise treaba! Cîți Tatarĭ mai rămăsese, ramașĭ aŭ fost în vecĭ și pururea! Oștenii și ceialalți Romînĭ de mult i-aŭ fost trimes pe ceialaltă lume!

Ș'acuma Stefan Vodă după ce învinse pe Tatarĭ și după ce toată oastea sa sa strînsese la un loc, chiemă la dînsul pe copila, care cu atîta bărbăție a văzut-o luptîndu-se cu Tatarii, și o întrebă:

— Din ce sat ieștĭ, draga mea?

— De-aicĭ, Maria Ta! din Terèblecea, răspunse copila plecînd ochiĭ în gĭos.

— Aĭ tu părinți?

— Are, Maria Ta, are!—răspunse atuncĭ părintele eĭ, care încarcat de bătrînețĭ și slăbie de abia se trase pînă lîngă Stefan ca să-l vadă încă o-dată înainte de-așĭ da sufletul în mînele Domnuluĭ.

— Are! — zise el lăcrămînd— un biet tată slăbănog, care-ĭ c'un picior în groapă și cu unul afară, mai mult mort de cît viŭ, și acel tată sînt eŭ!.. mă cunoștĭ Măria Ta?

— Te-așĭ cunoaște, moșule, și nicĭ prea! răspunse Stefan, căutînd lung la moșneagul, ce se apropiase acuma de dînsul,—mi se pare că te-am văzut odată, dară nu mi-aduc bine aminte unde, în ce loc!

— Apoĭ dă, Măria Ta! zăŭ! mai că nu mi-ĭ cunoaște, pentru-că.... ce se-ți spun?... sînt acum mulțĭ anĭ de cînd mă număram și eŭ între luptătoriĭ de frunte aĭ Mărieĭ Tale... Heĭ! unde sînt acele timpurĭ, cînd învîrtiam și eŭ buzduganul ca un Fătfrumos, cu care multe titve de Tatarĭ am mai zdrobit... s'aŭ dus ca și cînd nicĭ n'ar mai fi fost!... și am ramas acuma sarcină acesteĭ copile, ca ea să mă hrănească și să mă apere de dușmanĭ! Și nu știŭ, zeŭ! ce s'ar mai alege de mine, sarmanul, cînd n'aș avea și pe asta?!

—Puternic și bun îĭ Dumnezeŭ, moșule!—răspunse Stefan înduioșet de cuvintele bătrînuluĭ. El, care poartă grijă de toțĭ, va purta și de dumneta și de copila dumitale!..—Dar cine-ĭ feciorul, care mi-a dat

www.digibuc.ro

de ştire despre năvălirea Tatarilor?—întrebă Stefan Vodă pe oamenii, care s'aŭ fost strîns împregiurul luĭ şi se uitaŭ la dînsul ca la un Făt-frumos din poveste.

— Acela!—răspunse mulţimea, care auzise despre feciorul, ce a dat de ştire,—acela-ĭ un fecior tot de-aicĭ din sat, fără părinţĭ, dară de altmintrelea om cinstit, detreabă, bun şi foarte sîrguincios!

Stefan chiemă la dînsul pe feciorăşul orfan şi pe copila moşneaguluĭ şi le zise:

— Voĭ, care v'aţĭ luptat atît de voinicește cu duşmanul ţărĭĭ noastre, care aveţĭ o inimă aşa de bună şi un curaj atît de mare, sînteţĭ vrednicĭ de laudă şi rasplată. De aceea drept parere de bine şi mulţemire pentru această faptă, iată că vă dăruesc de la mine locurile cutarĭ şi cutarĭ, să traiţĭ să le stăpîniţĭ!—Şi le-a spus pe nume, care locurĭ le dăruește.

— Voĭ sînteţĭ o pereche potrivită! zise maĭ departe Stefan — aşa cred eŭ, că şi moşul vă va bine-cuvînta, să fiţĭ una pînă la moarte!

— Dumnezeŭ să-ĭ binecuvînteze!—răspunse moşneagul lăcrămînd.

Iară mulţimea, gospodarĭ şi ostaşĭ, care eraŭ de faţă şi auziră cuvintele luĭ Stefan Vodă, strigară toţĭ într'un glas:

— Amin!... Să trăiască Măria Sa!

Tinerii, care nu ştieaŭ singurĭ, ce s'a întîmplat cu dînşiĭ, care eraŭ acuma maĭ îngălmăciţĭ de cît înainte de lupta cu Tatarĭĭ, se uitaŭ amîndoĭ cînd unul la altul, cînd la Măria Sa Vodă.

Stefan Vodă însă maĭ vorbind cîte ceva şi cu ceialalţĭ gospodarĭ, mingîindu-ĭ pentru cele pierdute şi dăruindu-le banĭ, ca să-şĭ poată iară face case şi celelalte acareturĭ trebuincioase pentru gospodărie, care le-aŭ fost strîns focul, se aruncă pe şoimul său, porunci bucĭmătorilor săĭ să bucine ţîcnalul de drum şi aşa învingător şi de la această luptă se inturnă acasă la Suceava.

Oamenii cîţĭ ramaseră în vieaţă, căutară de ceĭ morţĭ, îĭ strînseră pe toţĭ şi-ĭ îngropară, şi-apoĭ s'apucară de ale gospodărieĭ.

www.digibuc.ro

Și așa pățiră Tatarii, care aŭ socotit în mintea lor că vor răpune pe Stefan Vodă și se vor face eĭ stăpînĭ peste întinsele și mănoasele cîmpiĭ ale Moldoveĭ.....

După ce aŭ îmblat, aceea aŭ și aflat!

Cine sapă groapa altuia, pică singur întrînsa. Iar groapa, în care aŭ fost ceĭ maĭ mulțĭ dintre dînșiĭ îngropațĭ, îĭ cetatea de lîngă satul Tereblecea, care de-atuncĭ încoace s'a numit și se maĭ numește încă și acuma *Cetatea Tatarilor*, și din care, în vremea de azĭ, nu se află numaĭ niște rămășițe.

38.—Stefan cel Mare și Căpcînii

Venit-aŭ maĭ de mult căpcînii și alte felĭurĭ de limbĭ păgîne și calcat-aŭ locurile noastre și dus-aŭ cu eĭ toate bogățiile ce le găsiaŭ lăsîndu-ne săracĭ lipițĭ pămîntuluĭ. Casele ni le ardeaŭ, pădurile ni le aprindeaŭ, turmele le duceaŭ, de nicĭ urma nu le-o găsiam. Așa era maĭ de mult. După atîtea zile grele și vremurĭ rele, trimesu-ne-a D-zeŭ și un om viteaz de i se duse vestea și povestea peste văĭ și mărĭ, în întreaga lume de viteaz mare ce era. Toată lumea se minuna de vițeĭia și hărnicia luĭ.

Armadia luĭ îl iubea și-l grijia cum îțĭ grijeștĭ ochiĭ din cap, că și el era un suflet de om căruia nu-ĭ dase D-zeŭ soție (păreche).

Pizmașiĭ luĭ însă îl pizmuiaŭ, dorind ca cu orĭ ce preț să-i ieĭe țărișoara «cuib de vulturĭ»,—după cum îĭ ziciaŭ eĭ. El însă nu o da nimănuĭ, căcĭ care cum vinia să i-o ieie, îndărăpt nu se maĭ întorcea sănătos.

Așa odată pornit-aŭ în potriva luĭ sute și miĭ de pizmașĭ înarmațĭ pînă în dințĭ de suna pămîntulde armele lor, și era greŭ pămîntul de plumbiĭ, ce-ĭ duceaŭ cu eĭ.

Stefan cel Mare, care era craiul Romînilor pe vremea aceea, dat-a strașnică poruncă, că pe care strein, cum îl va întîlni, să-l trimeată pe ceea lume.

www.digibuc.ro

Oamenii lui Stefan așa și făceau, omorînd tot ce le pica în cale, orî le venia în mînă. Străinii văzînd isprava oamenilor lui Stefan, mînieatu-s'au foc, și pornit-au cu mic cu mare, ca să-l prindă de ar fi ascuns chiar și în fundul pămîntului. Dar gîndul lor nu s'a împlinit, căci D-zeu trime-s'au bolî grele asupra lor, de murit-a tot al treilea om. Căpcînii, carî pe atuncî erau ceî maî marî pizmașî a luî Stefan, văzînd bătaia luî D-zeu strînsu-s'au cu toțiî și aruncatu-s'au asupra luî Stefan, dar D zeu nu le-a agiutat, căci perit-au cu toțî, pînă la unul, sub loviturile buzduganelor romînești.

Stefan drept mulțămită luî D-zeu, a făcut o mănăstire frumoasă, unde ziua-noaptea se roagă 100 de călugării, mulțămînd luî D-zeu, că i-au aparat de mîniea vrăjmașilor.

Locul unde a fost bătaia nu se știe, că de atuncî e mult și oamenii au uitat. Atîta se știe, că fetele cele de căpcînî au fost duse într'o poiană, unde au trăit maî multe sute de anî, fără așî înmulți neamul neavînd barbați. Așa a perit neamul cel maî primejdios din lume.

39.—Dealul Leahuluî.

Zice-că în timpurile vechî aveau Romînii foarte mult de suferit nu numaî din partea păgînilor, ci și din partea creștinilor vecinî, și maî ales din partea Ungurilor și a Leșilor, care nu odată voia să pue mîna pe Moldova și să se facă stăpînî peste dînsa.

De-aceea Romînii de multe orî nu știeau ce să maî înceapă și să facă de răul acestor popoare neastîmparate și făloase, care, intrînd ni tam ni sam în Moldova, de care se ținea pe acele timpurî și Bucovina, nu numaî că o pradau și o pustieau din toate părțile, ci adeseorî luau și pe locuitoriî săî, care nu

www.digibuc.ro

www.digibuc.ro

Stefan Vodă, văzînd că Leşiĭ nu vraŭ să stee la luptă dreaptă cu dînsul, ci se trag şi intră în pădure, nu-ĭ lasă în pace să facă ce le place, ci trimesă degrabă o parte din oastea sa ca să le iasă înainte, iar el cu ceialaltă parte de oaste se luă în urma lor şi pe care Leah cum îl agĭungea şi únde îl agĭungea, acolo îl şi mîntuia de zile.

Iar cînd aŭ agĭuns Leşiĭ pe un deal din apropierea satuluĭ Voitinel, unde se opriră ca să poposască şi să se maĭ odihnească puţin, Stefan Vodă puse harmăţĭ pe Dealul Slatineĭ şi pe Dealul Horodniculuĭ şi dîndu-le apoĭ foc a început aĭ bate din două părţi de-odată.

Leşiĭ, văzîndu-se din noŭ încungĭuraţĭ, căutară din răsputerĭ să se apere şi să scape cu vieaţă. Insă zadarnică le-a fost toată încercarea şi apararea, căcĭ Stefan Vodă nu era om, care, dacă l-aĭ zădărît odată şi i-aĭ încăput în mînă, să-ţĭ dee cu una cu două drumul, ci cum a pus mîna pe tine îndată te şi trimetea pe ceealaltă lume, ca să nu-l maĭ zădăreştĭ şi năcăjeştĭ de altă dată.

Aşa a făcut şi el şi cu Leşiĭ aceştia... Cum i-a încungĭurat şi i-a prins în capcană, aşa de-avan şi de cumplit i a bătut, că numaĭ foarte puţinĭ aŭ putut scapa cu vieaţă din mînele luĭ şi să se întoarcă în ţara lor de unde aŭ venit. Toţĭ ceialalţĭ căzură în luptă.

Şi pentru-că maĭ tot dealul, unde s'a întîmplat lupta aceasta, era acoperit cu trupurĭ de Leşĭ, care îşĭ aflară moartea pe dînsul, de-aceea dealul acesta a început de atuncĭ încoace a se numi *Dealul Leahuluĭ*, şi tot aşa se cheamă el şi astăzĭ.

Iară după ce a învins Stefan Vodă pe Leşĭ, după ce pe ceĭ maĭ mulţĭ dintre dînşiĭ i-a trimes pe ceialaltă lume, şi nu maĭ avea acuma teamă că l-or maĭ supara v'odată, a poruncit ca să strîngă toţĭ morţiĭ, să se facă maĭ multe grămezĭ dintr'înşiĭ, să se acopere cu ţărînă, şi aşa se'ĭ înmormînteze.

Şi cum a poruncit el, aşa s'a şi întîmplat... S'aŭ

www.digibuc.ro

făcut cinci movile în partea despre răsărit a satuluĭ Horodnicul-de-jos, și anume, pe locul unde le-a eșit Stefan Vodă Leșilor înainte ș'a prins întâia oară aĭ bate, iară cinsprezece de-alungul Colniculuĭ.

In movilele acestea, care se numesc de către Romînii din împrejurime și maĭ ales de ceĭ din Horodnicul-de-jos: *Uricele luĭ Stefan*, zac Leșiĭ, care cutezaŭ a intra pe timpul luĭ Stefan Vodă în Moldova, a o prada și a o pustii, fără să fi avut vre-o pricină.

Iar Stefan Vodă, după ce a poruncit ca să se înmormînteze ceĭ morțĭ, s'a întors cu oastea sa îndărăpt la Suceava.

40.—Ștefan cel Mare și Hatmanul Peștĭovicĭ.

Să zvonise în țară că vin Ungurii, să ne prăde și să jăcuiască bĭata țară. Și vorba ceĭa: «vorba ră merge ca plumbul» așa că a agĭuns, în pripă, pînă la urechea luĭ Ștefan.

Cînd a auzit el de una ca asta, nu s'a încrînci-nat de loc, ci îndată a trimes pe hatmanul luĭ *Peștĭovicĭ*, om credincios și cu multă trecere, ca să iasă în pripă înaintea Ungurilor, să le tae pofta de prădăcĭuni și să 'i alunge 'napoĭ pe unde-aŭ venit.

Pestĭovicĭ, îndata'ș mare, a pus pe cale oastea, a trecut degrabă Siretĭŭ și a apucat cu oștile către munțĭ, gîndind că'ĭ-a strîmtori, cum-va, și să le tragă Ungurilor un puĭ de bate, de să le meargă peticile.

S'aŭ mers pînă ce-aŭ agĭuns la un boer mare, bogat și înțelept, căruia îĭ dăduse Ștefan multe moșiĭ, pentru slujbele ce făcuse țăreĭ și luĭ Vodă.

Dar boerul acesta de o bucată de vreme, nu să prea înțelegea cu Vodă, ci maĭ pe lesne să înțelegea cu dușmaniĭ luĭ Vodă.

www.digibuc.ro

Cum a agĭuns Peștĭovicĭ aicĭ, a poposit cu oastea și hatmanul a tras în gazdă la boer.

Boerul să înțelesese din bună vreme cu Ungurii, că de-a trimite Ștefan v-o oștire și de-a veni pe la dînsul, el să facă ce-a face și să ungă ochiĭ hatmanuluĭ, cu daruri și cu plocoane orĭ cît ar fi de scumpe, numaĭ să isbutească și Ungurii să bată pe neînvinsul Vodă a Moldoveĭ, căcĭ cu pușca și cu lupta fățiș nu să bizuĭaŭ c'or fi vitejĭ.

Dar socotiala de acasă, nu să potrivește cu cea din tîrg!

Cît s'a muncit, boerul, și cît s'a năcăjit ca să'l celuiască pe Pestĭovicĭ, da nicĭ că'l putea; pînă nu i-a dat banĭ de aur, de s'a prea îndestulat. Că nu degeaba ḑice Romînul: «banu-ĭ ochiul draculuĭ» ț'a apucat a face cu ochiul, toate le-aĭ dat pe una și nicĭ aceĭa nu-ĭ bună.

Și cum era pe vremea secerișuluĭ, Peștiovicĭ, a dat poruncă că toată oastea să lese pușt'ile la o parte și să dea boeruluĭ o clacă de secerat, căcĭ cele ce s'aŭ zvonit nu-s adevăruri.

Ostașiĭ luĭ Ștefan, nu s'aŭ pus de pricină, ba încă le părea bine la o samă, că i-a păzit Domnul de prădăciunĭ și cîte stricăciunĭ și unde, măĭ tată, s'aŭ dat fiecăiĭ noștriĭ la secerat, că cum știaŭ să poarte cu ghibăcie pușca, așa știeaŭ să poarte și secerea și coasa și plugul, căcĭ acestea eraŭ jucăria Romînuluĭ și uneltele de traĭ și vitejie.

Boerul pe de altă parte, a luat pușt'ile și s'a apucat binișor de le-a descărcat pe toate, și hatmanul nicĭ cu spatele nu știea de treaba asta.

Hăt pe urmă, boerul s'a făcut a ĭeși și el la clăcașĭ, care să purtaŭ și aicĭ voinicește.

Unĭĭ seceraŭ de nu le zăriaĭ mînile, alțiĭ legaŭ snopĭ cît aĭ clipi din ochĭ, alțiĭ făceaŭ clăĭ marĭ ca cît aĭ bate'n palme, alțiĭ trăgeaŭ cîte un cîntec de voĭnicie de te lua fiorĭ, mă rog era o treabă și un chef de'ț curgea ochiĭ la eĭ și nu te-aĭ maĭ fi deslipit de dînșiĭ.

www.digibuc.ro

Hatmanul, într'o vreme, își aruncă ochiĭ în zarea dealuluĭ de cătră munțiși cînd colo ce să vadă? Ungurii veneaŭ cît puteaŭ în goana cailor asupra săcerătorilor.

Ostașiĭ noștriĭ, fără zăbavă, iaŭ pușile și fuga înaintea Ungurilor, dar cînd să dee foc .... pacĭ! iar Ungurii pătuleaŭ la pămînt oastea moldovenească de te lua groaza.

Nu multă vreme aŭ trecut la mijloc și Ungurii aŭ împrăștiet pe Moldovenĭ și s'aŭ dat la pradat și jăcuit pînă cînd s'aŭ săturat și pe urmă s'aŭ dat cu toțiĭ pe petrecute, făcînd chef și bucurie.

Ștefan cel Mare a auzît de scîrba asta și îndată a trimes alțe oștĭ și cu agĭutorul luĭ Dumnezeŭ ĭ-a bătut pe Unguriĭ, de numaĭ hoiturĭ de-a lor era pe unde săcerase oastea noastră, și cîțiaŭ maĭ rămas teferĭ n'aŭ știut pe unde aŭ trecut munțiĭ în țara lor.

Oblicind Ștefan, că Peștĭovicĭ a fost nechibzuit și lacom de aur· a poroncit, ca în fața luĭ, să'ĭ toarne aur topit pe gît ca să se sature în vecĭ și pururea de aur, dacă n'a vrut să se sature de vitejie, după cum îĭ dat Romînuluĭ.

41.— Cum scapă Ștefan Vodă de Tătarĭ printr-o minune

Odată năpustise Tatariĭ ĭar în țară. Stefan Vodă auzînd de treaba asta, le-a ieșit în cale cu ostașiĭ luĭ vitejĭ și cum s-a'ntîlnit cu păgîniĭ, că s'a și iscat o bătălie cumplită. Ce-aŭ făcut, ce n-aŭ făcut ostașiĭ luĭ Ștefan, dar de la o vreme văzînd că nu pot izbuti în potriva mulțimeĭ Tătarilor, apucară la sănătoasa.

Nu mult după asta, cerĭul se'ntunecă și Ștefan Vodă care era în fruntea oștireĭ, văzu noul care întunecase lumina soareluĭ și temîndu-se de o primejdie mare, îndată a dat poruncă la oaste, ca să iee

www.digibuc.ro

cîte-un snop de pae de pe miriștea care era în apropiere și să-ĭ înplînte în vîrful sulițelor, și atunci cînd s-a apropia nourul de dînșiĭ să dee foc la snopĭ.

Cînd s-a apropiet nourul de oaste, toți aŭ dat foc la snopĭ.

Nourul nu era nour de ploaĭe, ci nour de furnicĭ și partea aceia de nour care să lăsase pe oastea luĭ Ștefan aŭ ars toate furnicile, iar celelalte care s-aŭ lăsat în tabăra Tătarilor iaŭ pișcat și iaŭ mușcat așa de tare, în cît iaŭ prăpădit cu totul.

Și așa aŭ scăpat Ștefan Vodă de urgiea Tătarilor.

42.— Bataliea cu Tatarii de pe Valea Berheciului

Maĭ în sus de satul Vulturenĭ, pe valea Berheciuluĭ, ținutul Tecuciuluĭ în niște rîpĭ, să așăzasă acolo Tătariĭ, ca la dînșiĭ acasă și nu să dădeaŭ dușĭ, căpcînilĭ; gîndeaŭ c-aŭdat peste țară fără stăpîn.

Ștefan Vodă, tocma'n vremea aceea nu prea avea de unde să strîngă atîta oaste ca să alunge Tătariĭ, cu ne pus în masă; orĭ să vede că nicĭ nu ș-a bătut capul să maĭ stîrnească atîta lume pentru niște Tătarĭ.

Și ce-a făcut Stefan Vodă? I-a hăituit cu meșteșug: Ș-a luat Stefan numaĭ v'o cîțĭ-va ostașĭ vrednicĭ și bunĭ de gură și toțĭ călărĭ. Cu dînșiĭ a strîns o gireadă de boĭ la un loc cu vacĭ, cu viteĭ, cum s-a'ntîmplat și a pus maĭ pe toate vitele: clopote, tălăncĭ, clopoțeĭ. și le-a luat la goană, cît ci puteaŭ fugi, în spre vetrele tătărăștĭ.

Tatariĭ cînd aŭ audit huitul clopotelor, tropotul vitelor, mugetul lor holca oștașilor, nu știaŭ ce urgie și mînie a luĭ Dumnezeŭ vine peste dînșiĭ ca să-ĭ prăpădească. Și n-aŭ maĭ așteptat să vadă ce-ĭ și cum, aŭ luat-o la picior, care cum a putut, lăsînd toate'n pămînt numaĭ ca să scape macar cu sufletul.

www.digibuc.ro

Și ĭ-a fugărit Ștefan într-o părere, pîn'ce-a socotit că nu le-a mai fi potta, altă dată, să mai poposească Tatariĭ prin țara Moldoveĭ.

Astăzĭ încă se mai găsesc, pe Valea Berhecĭuluĭ oale pline cu oase, tocmaĭ din vremea Tătarilor acelora.

43--Locul Războiuluĭ

In satul și comuna Vîrfu-Cîmpuluĭ, ținutul Dorohoĭ care se cheamă: *Locul războiuluĭ*, și unĭea îĭ maĭ zic și *Cîmpu-Lupteĭ*; numele îĭ acesta pastrat din vechime, tocmaĭ de cînd s-a întîmplat strașnica sfărămătură a oștilor Leșeștĭ, cîrmuite de Craiul Albert și a oștilor moldovenești, în frunte cu Ștefan cel Mare.

După biruința Moldovenilor, de la Locul-războiului și Ionășenĭ, Viteazul Moldoveĭ, s-a tras în tîrgul Dorohoĭ ca să se hodinească puțin și a făcut prăznuirĭ mare, mulțemind luĭ Dumnezeŭ, în biserica făcută de dînsul cu hramul St. Neculaĭ.

Și astăzĭ, cînd vine Siretul mare, rupe din malurile dinspre Dobronăuțĭ și descopere osămintele luptătorilor căzuțĭ în acest război.

44— Valea Groazeĭ

In ținutul Iașĭ, este o vale-în marginea căruia se-sfîrșește dealul Hodura—care se cheamă *Valea Groazeĭ*.—

Bătrînĭĭ spun că în vremea luĭ Ștefan cel Mare Moldovenĭĭ aveaŭ o bătălie cu Turcĭĭ și în valea asta, Turcĭĭ le-a tras o groază (frică, spaimă) strașnică, Moldovenilor și de atuncĭ i-a ramas văĭĭ, numele de *Valea Groazeĭ*.

www.digibuc.ro

45—Bătăliea de la Poiana Dealuluĭ Mare

In spre asfințit de satul Ungurenĭ, din comuna Găiceana, ținutul Tecucĭ, pe vîrful Dealuluĭ Mare, este o poiană, care se cheamă *Poeana Dealuluĭ Mare.* Aicĭ să văd urmele uneĭ cetățĭ și sînt o mulțime de șanțurĭ.

Spun, bătrîniĭ, că Stefan cel Mare a bătut aicĭ pe Tatarĭ, care așezase tunurile în dealul Popeștĭ, unde să văd și astăzĭ urme din cetate cu întărițurĭ.

46—Tabăra

Pe dealul Tabăra, din comuna Grănieștĭ, ținutul Dorohoĭ, se află un loc unde se văd multe săpăturĭ, care se cheamă: *Tabăra.*

Aicĭ, spun bătrîniĭ, că a stat oștile ungurești și leșeștĭ, în vremea luĭ Stefan cel Mare.

47—Sîngerĭ.

Stefan cel Mare, zic bătrîniĭ, că'n necurmatele bătăliĭ ce le-a avut cu noroadele streine, ci că s-a 'ntâlnit odată cu dușmanul, în satul Sîngerĭ din comuna Gropnița, ținutul Iașĭ și s-a făcut acolo atîta varsare de sînge, că și satuluĭ i-a ramas numele *Sîngerĭ.* ca să se pomenească veac de veac de întîmplarea Moldovenilor,

www.digibuc.ro

48 - Cerdacul lui Stefan Voda

Pe culmea care încungĭură tîrgul Hușĭ, se află un pisc care se cheamă: *Coțoiŭ*. Numele și-l trage de la unul *Coțoiŭ*, care-a stăpînit locu-acela.

Pe vîrful dealuluĭ acestuia. Stefan cel Mare, Domnul Moldoveĭ, avea locul sĕŭ de pravăt în spre partea de mează-noapte și asfințit a tîrguluĭ, unde este un loc deschis și aicĭ năvăleaŭ dușmaniĭ; din pricina asta, piscul purta numele de *«Cerdacul luĭ Stefan Vodă.»* Din locul acesta se vede în spre Prut și pînă cine știe unde peste Prut.

De-aicĭ Stefan cel Mare după ce-a răpus hoardele Turcești și Tătărăștĭ, a tras el cu arcul cătră mează-noapte și unde s-a oprit săgeata, poronci să se clădească o biserică, pentru pomenire Domnuluĭ Dumnezeul nostru.

Biserica asta venea drept în ograda curților domnești și după ce-a trecut maĭ o sută de anĭ, s'a făcut Episcopie a Hușuluĭ,

Piscul Coțoiŭ, amu scade din pricină că poalele dealuluĭ din-spre tîrg, se dărîmă în vremea ploilor, îndelungate.

49. Cetățuia și Valea lui Stefan Vodă cel Mare.

In pădurea din comuna Moșna, ținutul Făĭciuluĭ-să văd niște șanțurĭ și ridicăturĭ de pămînt și locu, luĭ acestuia îĭ zîc oamenĭĭ: *«Cetățuia luĭ Ștefan Vodă cel Mare»*

Aicĭ este un loc drept și larg, maĭ ca o falce și-ĭ încungĭurat împregĭur de-un șanț adînc, cam de un stat de om, după cum se vede astăzĭ, iar lărgimea vine maĭ doĭ stînjenĭ. Șanțul se sfîrșește în partea despre asfințit, unde se și cunoaște bine locul de poartă.

www.digibuc.ro

Intr'o parte, a șanțuluĭ, se află o ruptură de pămînt, adîncă în chipul uneĭ bolte, aicĭ eraŭ ușile uneĭ tainițe, care se vedea pînă maĭ aniĭ trecuțĭ.

In partea de răsărit a loculuĭ închis cu șanț, este o movilă, anume făcută de tras sama în depărtărĭ. Movila vine în partea despre asfințit a cetățiĭ

Astăzĭ Cetățuia luĭ Ștefan Vodă cel Mare, îĭ încungĭurată de pădure și pe movilă a crescut copacĭ grozavĭ de marĭ.

Movila se vede chiar în capătul dealuluĭ Cetățuia, a căruĭ înălțime este foarte mare.

Partea din spre meazăzi a dealuluĭ, în vîrful căruia se află movila, aicĭ este o tiharae (prapastie) care împiedică suișul în cetate.

Intre dealurile Morilor și Bohotinul, pînă la *Stîlpul luĭ Roșca* se întinde o vale care se cheamă *Valea luĭ Ștefan Vodă.*

50. Masa lui Ștefan Voda.

In fața satuluĭ Tazlău (ținutul Neamțuluĭ) cătră amiază, este un munte înalt, acoperit peste tot cu păduriĭ, iar poalele munteluĭ îs udate de pîrăul Tazlăuluĭ! Muntele aista se chiamă Măgura. In vîrful Măgureĭ este o podină (poiană) mică și în mijlocul eĭ este o piatră mare, netedă șî în patru colțuri, drept par-c'ar fi o masă. Stîncilĭ aiștia îĭ zic oameniĭ din partea loculuĭ: *Masa luĭ Ștefan Vodă.*

Iaca ce povestesc oameniĭ despre Masa luĭ Ștefan Vodă:

Moșiea Tazlăuluĭ era moșie domnească, în vechime și pe aicĭ trecea Ștefan Vodă de multe orĭ cătră satul Borzeștĭ, că ĭ plăcea amarnic valea Tazlăuluĭ.

Odată, a avut o bătălie cu Ungurĭĭ și ca mulțămită luĭ Dumneze ŭ, s-a pus în gînd să facă mănăstirea Tazlăuluĭ, pe valea care-ĭ era luĭ dragă. Și cît a îmblat pe vale ca să caute un loc potrivit

www.digibuc.ro

Sfîntului lăcaș, nu a găsit din pricină că era pădure pe vale, iar în locul unde era schitulețul făcut de bunicu-su, Alexandru cel Bun, nu-i plăcea, că era într'o coastă de munte. Și tot a căutat el în sus și în gios, chitind ba icĭ, ba colea și tot nu putea să hotărască.

Dacă a văzut așa, o stat în fața schitulețului și a zîs către ceĭ ce eraŭ cu dînsul:

— Să mergem în vîrful Măgurii, de-acolo om vedea maĭ degrabă locul cel maĭ potrivit și maĭ frumos de mănăstire.

Și suind pe-o cărărușă, călăuzit de călugării schituluĭ a flămînzit grozav pînă în vîrful munteluĭ, da nicĭ c'a vrut să mînînce pînă nu s-a împlini dorința de-a afla locul mănăstireĭ.

Cînd a agiuns în vîrful Măgureĭ s-a suit pe stînca din poĭană și s-a uitat în vale și'n sus și'n gios, s-a ales locul potrivit către răsărit de unde era schitul ca la 200 stînjenĭ, înt'un podiș mic la un cot din gura pîrîuluĭ Peștiosu.

După ce-a ales locul, a vrut să însemne chiar unde să fie altarĭul și a zis Ștefan Vodă:

— Altarĭul, acolo va fi, unde a voi Maica Precista să pue săgeata arculuĭ meŭ, s-a tras cu arcul în vale către locul hotărît.

Săgeata s-a împlîntat într'un teĭ bătrîn. Și de și nu s-a văzut unde-a căzut săgeata, dar s-a hotărît că acolo unde s-a găsi să fie altarĭul.

După asta Ștefan Vodă a spus ca să-ĭ așăze de mîncare pe stînca din vîrful măgureĭ și a stat cu toțiĭ la m'ncare fiind cheĭoși și mulțămiți că le-aŭ agiutat Dumnezeŭ de aŭ aflat locul de mănăstire.

Cînd s'aŭ scoborît din munte, aŭ găsit săgeata în fiptă într'un teĭ și chiar pe rădăcina teiuluĭ aceluĭa s-a făcut pristolul.

51.—**Movila cu gloanțe.**

Multe maĭ sînt amintirele din vremile vechĭ despre care ni povestesc bătrîniĭ. Multe din acestea se povestesc de unele locurĭ.

www.digibuc.ro

Așa să află în dosul bisericeĭ din satul Mănăstioara, districtul Siretuluĭ în Bucovina, un dîmb, care se numește *Movila cu gloanțe.*

In movila aceea se găsesc o mulțime de bucățĭ de gloanțe încă din timpurile vechĭ.

Se povestește că în locul acesta a fost odată o bătălie strașnică între Stefan Vodă și Turcĭ.

52.— Cuvîntul de moarte a lui Stefan Voda.

Cînd a murit Stefan Vodă cel Bun, a lasat cuvînt fiuluĭ săŭ, luĭ Bogdan Vodă, să închine țara la Turcĭ, iar nu la alte neamurĭ; căcĭ neamul Turcilor sînmaĭ înțelepțĭ și maĭ puternicĭ; că el (Bogdan) nu o va putea ținea țara cu sabia ca dînsul.

53.— Prorociile lui Stefan Voda cel Mare și Sfînt.

Stefan cunoștea tare bine firea și tăria fiște-căruĭ popor. Și cînd i s-a apropiet sfîrșitul, porunci să-ĭ facă o ladă de fier. cu încuetoare pe dinăuntrul (cu broască). Apoĭ făcu el o hartă mare, care cuprindea țările tuturor națiilor din Europa, și pe fiecare țară, însamna soarta poporuluĭ ce-l așteaptă; adică, dacă va fi slobod orĭ nu și anume căruĭ popor are să fie supus.

După ce făcu asta, încuĕ lada și porunci s-o îngroape în Suceava; cheia o aruncă.

Toate neamurile ci că știŭ de această hartă, dar li-ĭ frică să desgroape lada, căci se tem de noroadele cele slobode: poate îs sorocite să fie supuse; iar ceie supuse să fie slobode. Și de ar fi așa, atunci s'ar stîrni războae crîncene. De aceea maĭ bine lasă lada îngropată.

www.digibuc.ro

II

DOAMNELE

LUI

ȘTEFAN CEL MARE ȘI SFINT

www.digibuc.ro

54. — Casa Doamneĭ

Ștefan cel Mare a avut Doamne vrednice pentru însușirile luĭ vitejeștĭ și înțelepțeștĭ. Ele îl întovărășaŭ de obște, nu numaĭ în vremĭ liniștite, dar și în vremĭ grele cum era în vreme de războĭ, orĭ în alte cumpenĭ și nacazurĭ. Și cu vorba și cu fapta îndemnaŭ și alinaŭ pe nazdravanul lor soț, cît și pe vitejiĭ ostașĭ, a nebiruituluĭ Domn.

Odată se stîrnisă războiŭ, cu Turcul. Ștefan ridicase oaste și s-a dus înaintea dușmanuluĭ, ca să le arăte cine's Moldovenii.

Locul bătăiieĭ era pe șesul cel frumos dintre Bașăŭ și Prut, aproape de tîrgul Ștefănești din ținutul Botoșanilor, unde se văd și astăzĭ o mulțime de gropĭ, care le numesc oamenii: *Burcĭ!* Moldovenĭĭ aŭ făcut gropile astea, ca să fie îndosîțĭ de bataea tunurilor vrăjmașilor și în mijlocul șășuluĭ aŭ maĭ făcut un șanț lungăreț în patru colțurĭ (dreptunghiular), încungĭurat cu alte două șanțurĭ pe din-afară. Din loc în loc, șanțurile aveaŭ cîte-o spărtură, unde eraŭ așazate tunurile, iar în mijlocul șanțurílor eraŭ carăle cu hrană și o parte din oștire.

Așa s'așezasă Ștefan și amu Turcii vra să-l bată. Da nu le-a agĭutat Dumnezeŭ.

Și maĭ cătră coada șășuluĭ pe dealul Stînca. Ștefan Vodă avusese de grijă ca să sape o bortă în stînca din malul Prutuluĭ, în forma uneĭ odăĭ și cu niște ușĭ de fier, și aicĭ aŭ stat Domnița și mama luĭ Ștefan cel Mare, toată vremea cît a ținut războiul.

www.digibuc.ro

Zice-că 'ntr-o zî. mama și Domnița luĭ Stefan Vodă, ședeaŭ alară pe un colț de stîncă, cosînd, și deacolea urmăreaŭ cu ochiĭ, lupta, și ca și cum ar fi fost în vîrtejul bătălieĭ; sufletul și inimele lor să zbucĭumaŭ cînd de bucurie, cînd de îndoĭală, după cum vedea că se desfășoară lupta.

Un dușman, de peste Prut, zărește chipul măreț și frumos a Domniței, întinde arcul și-ĭ împlîntă o săgeată drept în numele tataluĭ; și ea ș-a dat sufletul în mîna Celuĭ de sus!

Bătrîna înspăimîntată, a fugit și s-a'nchis în stîncă și n-a ĭeșit de-acolo pînă ce a venit Stefan s-o ĭee.

De-atuncĭ stînca aceea să cheamă: «*Stînca Doamneĭ*» saŭ «*Casa Doamneĭ*».

Uniea maĭ spun că a ramas din vremea aceea — în stîncă—cincĭ buțĭ de galbenĭ pe care-a pus stăpînire ucigă-l toaca și cine 'ndrăznește să se bage 'năuntru, necuratul 'l aruncă în Prut.

In Casa Doamneĭ, aŭ stat, maĭ pe urmă, și Sahaștrĭ.

După ce-a bătut Stefan pe Turcĭ, a făcut în Steănești o biserică cu hramul «Cuvioasa Paraschiva».

55.— Catelina

In Cotnarĭ, pe șăsul Bahluiuluĭ, este un deal mare și rotund drept ca un stog de fîn. Dealul aista, pînă amu, nu de mult, era plin de podgorĭĭ cu viĭ, crame (zămnice) ca acelea, grădinĭ frumoase, ba și caseraŭ; și oamenĭĭ îĭ zîc dealuluĭ aistuia *dealul luĭ Vodă*, adică a luĭ Stefan Vodă cel Mare și Sfînt.

Tot în Cotnarĭ este un deal mare și lungăreț, parcă'ĭ o gireadă mare de grîŭ și pe poalele luĭ eraŭ păduri, viĭ, iar pe vîrful luĭ era o cetate, împregĭurată în spre miază noapte de două pogoară: Pogorul mare, despre Steclărie și Pogorul mic cam aproape de dealul Porculuĭ. Dealul aista să chiamă

www.digibuc.ro

Dealul Catilineĭ saŭ *Dealul Doamneĭ*, de la o Doamnă a luĭ Stefan cel Mare, care-o chema *Catelina*.

Catelina asta, zice că era o Domniță și sta cu șederea în cetatea de pe Dealul Catelineĭ și Vod' stătea în curțile luĭ Domnești de pe Dealul luĭ Vodă.

Amu, ci că din una din alta s-a împricinat Stefan Vodă cu Domnița ceĭa și s-a luat la sfadă. Ciudă și mîuie ca aceea și nu știŭ cum să făcea că Stefan n-o putea răpune și rămînea rușinat. De voe de nevoe, s'aŭ împacat —chipurile—da Stefan Vodă nu era slobod să se ducă în cetatea Domniței, ca doară nu i-a afla tainele cetățiĭ și pe urmă s-o iee el în stăpînire.

Luĭ Vodă nu-ĭ venea la'ndămînă învoiala cu Domnița:

—Cum, adică? De mine nu ș-a bătut gĭoc în chipu a'sta împarațĭ în toată legea și craĭ vestițĭ, și amu un cap de muĭere să mă rușineze pînă 'ntratîta? Barbat îs eŭ? Ș-a căzut Vodă pe gînd-urĭ.

Da Dumnezeŭ l-a scos și din beleaua asta, care era maĭ s-o pățască.

Pe-atuncĭ podgoria luĭ Stefan Vodă din Cotnarĭ era vestită, de vinurile cele bune, că nu maĭ avea potrivă în toată țara; și Domnița Catelina a trimes la Stefan ca să-ĭ deĭe și eĭ vin de-acela, lăudat și vestit.

Amu venise vremea luĭ Stefan ca so răpue pe Catelina, că-ĭ trăsnise prin cap un șiriclic potrivit drept pentru dînsa, s-a apucat ș-a'ncarcat 50 de buțĭ marĭ și le-a pornit cu mare halaĭ.

Cînd a agĭuns la poarta din Pogorul cel mic li-a deschis porțile, tot așa și cele de la cetate, de aicĭ oamenii Domnițeĭ lĭ-a legat ochiĭ căraușilor luĭ Stefan Vodă, ca să nu vadă și să afle tainele cetățiĭ.

După ce-a tras carele în ograda cetățiĭ, toțĭ curteniĭ și Domnița saŭ strîns în gĭurul buților, aŭ dat cep la butea cea de'ntaĭ și tot aŭ gustat vinul, ba unul. ba altul, pînă ce s-a chetăluit cu toțĭ, de nu știeaŭ ce-ĭ cu dînșiĭ.

Peste noapte din 48 de buțĭ, care gîndea Domnița

www.digibuc.ro

că-s cu vin, aŭ ĭeşit ostaşĭ într'armaţĭ şi s'aŭ împrăştiet ca furnicele în toate părţile întărite ale cetăţiĭ, aşa că dimineaţa Domniţa cînd s-a văzut răpusă, s-a închinat de bună voe luĭ Ştefan Vodă, că n'avea încotro.

Iar Ştefan cel Mare, cînd a văzut că o femee ca asta, era maĭ-maĭ să-l răpue, a luat-o de nevastă; că aşa-ĭ placea şi luĭ să aibă o femee bărbătoasă şi cu inimă de voinic.

De-acolea Ştefan Vodă s-a pus pe treabă, ca să'n tăriască cetatea şi maĭ şi. In partea despre miazăzi, a tăĭet dealul dea curmezişul ş-a făcut un şanţ adînc maĭ ca de şepte stînjenĭ şi l-a lungit către asfinţit şi miazăzi, prin satul Horodiştea pînă la satul Cîrjoaĭa, sfîrşindu-se la *Fîntîna Doamneĭ;* fîntîna zice c-a făcut-o Doamna Catelina. A maĭ făcut un şanţ (canal) pe sub pămînt de la cetatea Catelinii, pînă la curtea Domnească din Hîrlău. A zîdit o biserică cu hramul Sf. Ştefan şi Doamna Catelina a făcut şi ea o biserică în Cotnarĭ, da biserica eĭ era pentru ceĭ care ţin de legea catolică, adică de o lege cu Doamna Catelina. La biserica Doamneĭ, veneaŭ Ungurĭ din satul Iosupeni, care eraŭ împămînteniţi de Ştefan cel Mare.

După ce s-a dărîmat biserica făcută de Ştefan Vodă, zidăriile le-a carat unul Grigore Radu, de-a făcut mitocul mănăstiriĭ Neamţuluĭ.

56 — Bătălĭea de la Cetatea Hotinuluĭ

După moartea luĭ Ştefan, Turciĭ iarăşĭ aŭ cuprins Moldova, luînd şi Hotinul.

Cînd aŭ vrut să ĭee Turciĭ cetatea Hotinuluĭ, ea a fost aparată chiar de Doamna răposatuluĭ Ştefan Vodă.

Vizirul care era cîrmuitorul oştilor turceştĭ a în-

www.digibuc.ro

cungĭurat cetatea de toate părțile și cu prilejul unei lupte, în care aŭ fost bătuți, a văzut pe frumoasa Doamnă văduvă cum îndemna și povățuia cu mult curaj și bărbăție pe apărătorii cetății și vizirul s-a amorezat de frumusețea ei și i-a plăcut și curajul care-l avea.

Indată a trimes solĭ ca s-o ceară ca soție adevărată și să-ĭ făgăduiască că i-a pune la picioare tot ce va cere și ce are mai prețios.

Văduva vitează s a învoit să fie soția vizirului, dacă oștirile luĭ s-or trage dimpregĭurul cetățiĭ, și dacă vor sapa în gĭurul eĭ un șanț adînc întărit cu tunurĭ.

Vizirul a primit să împlinească dorințele Doamneĭ și-a departat oștirile, după ce-a sapat șanțul.

Luînd atuncĭ Moldovenii șanțul în folosința lor, vizirul s-a mîniet strașnic, a poroncit un asalt grozav și a cucerit cetatea.

Doamna, văzînd că de-amu nu maĭ are chip de scapare, s-a aruncat din turnul Hotinuluĭ în valurile Nistruluĭ.

57 -- **Domnița Săsoaĭcă**

Pe vremea luĭ Stefan Vodă, în Baea și pe împregĭurimĭ eraŭ o mulțime de Sașĭ, cîțĭ veniți înainte, cîțĭ aduși de Stefan-Vodă. Intre Sasiĭ aiștea era o domniță frumoasă, frumoasă și cu fire, după care îmbla mult Stefan-Vodă, da ea nicĭ că vra să se dee cu dînsul.

In Baea pe atuncĭ eraŭ 3 bisericĭ, și una dintre acelea 3 era catolică, unde se ducea și săsoaĭca cea frumoasă. Și la biserica aceea era pe pereții de dinafară, fel de fel de animale făcute pe pĭetre : boĭ, caĭ, urși, lupi ș. a.

Odată ce i-a venit în gînd domniții aciea, ca să se ducă și la biserica noastră moldovenească, făcută

www.digibuc.ro

de Stefan Vodă. Si cît a stat în biserică, a văzut rîgulă bună: oamenii ședeaŭ frumos, se închinaŭ liniștit. da nu ca la catolicĭ să ste gĭos pe scaune și să ducă la biserică după ce aŭ mîncat. De acolea a văzut pe popa slujînd frumos, mă rog i-a plăcut toată rînduiala de la biserica moldovenească mai mult de cît la ceea a Sașilor, și din vremea aceea a dat mîna cu Stefan Vodă și pe urmă i-a fost doamnă, de o lege ș-o credință cu noĭ.

De acolea nicĭ că s-a mai dus la biserica sasască ceĭ cu fel de fel de dobitoace pe pereții bisericĭ. Azĭ numaĭ este biserică săsească. Lespezĭ de acelea cu dobitoace s-aŭ găsit pînă maĭ dăunăzĭ.

58 — **Nouraș și Doamna Ileana**

Stefan Vodă era credincios. nevoie mare. Dar nu avea credință de acea mincinoasă și înșelătoare; ci era suflet cu adevărată iubire către cele sfiinte și drepte. Că cine ca dînsul toată isprava lucrărilor o da luĭ Dumnezeŭ? cine maĭ mult asuda ca să nu lase nimic dintr'acele, ce omeneasca silință ar putea face? Cînd era trebuință de sfat bun, gata era să 'l asculte pe a tuturora Cînd era de folos, graba, somnul nu 'l prindea, odihna nu 'l încîlcea, zbura ca o pasere. Iară la îndrăsneală de ag.utor, viața nu-și cruța, cu sabiea 'n mînă însăși moartea înfrunta. Așa dar cu picioarele de-a pururea pe piatră agĭutorĭuluĭ de sus, măselele vrăjmașuluĭ zdrobia.

Da aceia la fie care izbândă ce făcea, ridica în lauda Domnuluĭ cîte o biserică orĭ mănăstire. Iară din toate mănăstirile, acea care-ĭ plăcea luĭ maĭ mult era mănăstirea Putna. Acolo 'și rădicase niște palaturĭ frumoase și cînd în vreme de pace trebile domnieĭ îĭ da ragaz, acolo se ducea de-și maĭ îndulcea amarul lumeĭ aceștia mincinoase.

www.digibuc.ro

Aicĭ în fața luĭ Dumnezeŭ și în liniștea sufletuluĭ gîndea și născocea la planurĭ pentru fericirea Moldoveĭ. Și nicĭ aicĭ nu scăpa de ispite, că iată ce se 'ntîmplă într'o zĭ. pe cînd era la mănăstirea asta:

Ștefan Vodă avea în casa luĭ, pe lîngă alțĭ curteni și pe un flăcăuaș, care 'l chema: Nouraș. Băetanul aista era tare frumos și voinic, de vorbea lumea de dînsul. În bătălie era totdeauna alăturea cu Vodă și nu vra nicĭ odată să se lese maĭ pe gĭos de cît dînsul în vitejie. Era om vioĭ șagacĭ, grăia minunat de frumos și știa să dobîndească dragostea orĭ și cuĭ. Și pe deasupra mai avea și un glas (vers) îngeresc și de asta-l ĭubea strașnic Vodă, și adesa-l punea să-ĭ cânte. Se culca într'o odae cu dînsul și or încotro se ducea era nedeslipit de Vodă

Curteniĭ ceĭlalțĭ, cum sînt curteniĭ, îl pizmuiaŭ și-ĭ purtaŭ sîmbetele ca să mi l răpue. Gurile bîrfitoare ziceaŭ că era fiŭ din florĭ a luĭ Ștefan Vodă. Și fiind că pismașĭ luĭ Nouraș nu știaŭ cum să'l pună greșcă înaintea luĭ Vodă, scornirĭ că ar fi îndrăgostit cu Doamna. Și căutaŭ vremea cu prilej să mi-l prăpădească.

Cînd într'o zĭ, vine un pizmatareț și spune luĭ Ștefan Vodă. că Nouraș moare de dragoste după Doamna și dovadă pentru nelegĭuirea asta o po rtă'n sin unde a găsi'o numaĭ să'l caute. Pe semne că Nouraș găsise chiar în dimineața aceea, prin grădină, o naframă care o prăpădise Doamna și n'apuse încă să i-o dee.

Ștefan Vodă cînd auzĭ de una ca asta se făcu foc și pară de mînie. Se coborî în grădină, întâlnește pe Nouraș care tocmaĭ atuncĭ vra să urce treptele palatuluĭ și-l întreabă: ce are în sîn. Ceala fără să se gîndească la ceva, scoate naframa Doamneĭ din sîn și i-o arată. Ștefan nu zise nicĭ un cuvînt, însă îĭ împlîntă de odată hangerul în pĭept.

Nouraș abia maĭ putu îngăna:

— Mor, Doamne, dar mor nevinovat! Pe cinstita fața Maiceĭ Domnuluĭ, că spun adevărul. Și căzu gîlgăind sîngele din el ca dintr'un dobitoc.

www.digibuc.ro

Doamna, văzînd pe Vodă întorcîndu-se galben ca turta de ceară și cătrănit de supărare, cum nu-l mai văzuse, îi trecu un fior rece prin inimă de frică și temîndu-se să 'l întrebe; ce are; se scoborî repede în grădină pe-o scară din dos, unde credea să afle de ce-i Domnul așa de mînios.

Cînd colo găsește pe Nouraș dîndu-și sufletul, cu hangerul în piept și cu naframa ei în mînă. Se duse lîngă dînsul, îl cercetă, socotind de odată că la ucis un vrașmaș: cînd s'a uitat la hangerîu, îl cunoscu. Pricepu totul. Nouraș nu mai putuse se-i spue nici un cuvînt.

Se vede că simția ea în inimă ceva pentru Nouraș, dar el nu știa nimic și o cinstea ca pe-o Doamnă a lui. Văzînd trupușorul acel gingaș scăldat în sînge zbătîndu-se în gura morței, o coprinse o jale grozavă. Pe lîngă asta o luă un tremur de asprimea Domnului ei gîndind că n'ar să 'i creadă ce i-a spune ea și tulburîndu-i-se mintea, trase hangierul din pieptul lui Nouraș și 'l împlîntă, întrînsa, căzînd grămadă peste Nouraș.

Stefan Vodă pătruns pînă 'n rărunchi de mîhnire cînd îi văzu morți, porunci de 'i îngropă chiar în locul unde-și dădură sufletele, iar pe pîrător porunci să-l spînzure în poarta monastirii.

In loc de cruce călugării aŭ pus un mesteacăn, care și prinse rădăcini. La o sută de ani alt mesteacăn se pune în locul aceluia care putrezește. Si din veac în veac se schimbă mesteacănul pînă în ziua de astăzi, pentru pomenirea sufletelor lor, ca să nu se uite nevinovăția lor și să nu rămîe cu țărîna în gură.

60.— **Nourel și Calapod Paharnicul.**

Nour, Nourel,
Nourel cu jăle
Drag inimei mele,
Mult te-am învățat
Nu m ai ascultat:
Noapte'ai'neălicat
Pe uliță'ai apucat,
Tot răcnind. boncăluind,
Toate străjile'ngrozind;
Și la mine c'ai venit

www.digibuc.ro

De departe c'aĭ strîgat:
— Of Doamnă Ileană.
Ia ieşĭ pîn'afară.
Eŭ la tine c'am ieşît
Binişor te-am ocrotit
Ca pe-un copilaş mic.

Iară Vodă că venea
Toate străjile strîngea,
Pe boerĭ mi-ĭ întreba:
— Und-ĭ Nourel? S-a dus?
Iar o strajă, de colea.
Drept luĭ Vodă răspundea:
—Nourel cel cu dreptate
Cu soţia mnitale era,
Trupuşoru'şĭ dezmĭerda.
Şi noapte că'ncăleca
Pe uliţă apuca
Tot racnind, boncăluind,
Toate străjile'ngrozind;
De departe că strîga:
—Of Doamnă Ileană
Ia ieşĭ pîn'afară.
Inaintea luĭ ieşia
Pe Nourel ocrotĭa
Inimioara'ş răcorea.

Atuncĭ Vodă trimetea
Şî din gură'aşa zîcea:
— Măĭ Pavele, armaş mare
Pe Nourel să mi-l ieĭ
Şi capul luĭ să mi-l taĭ:
În grădina cu florile
Unde sunt miroznele.
Duminică Dimineaţa
Vodileasă trimetea
In grădină să ducea
Pe Nourel mort găsea.
Inapoĭ să'nturna
Cuţîtu'n mînă lua
Şî'n gura mare strîga:
—Nourel cu jăle
Drag mi-aĭ fost inimeĭ mele.
Şi eŭ mult te-am învăţat
Şi tu nu m-aĭ ascultat
Podhodnic aĭ încălicat
Pe uliţĭ aĭ apucat.
Tot racnind, boncăluind,
Toate străjile'ngrozînd.
Şî la mine c'aĭ venit
De departe c'aĭ strîgat:
„Of Doamnă Ileană,
Ia ieşĭ pîn'afară.„
Eŭ la tine c'am ieşît
Binişor te-am ocrorit,
Ca pe-un copilaş mic.
Cînd l-a gătit de mustrat
Cuţitul şi l-a bagat,
Lîngă el gîos a picat!

Vodă să supăra,
Nu multă vreme trecea,
Toţĭ boĭerĭĭ mi-ĭ strîngea
Şi din gur'aşa zicea:
—Cînilor, boĭerilor,
Şi iar voĭ cĭocoilor;
Da voĭ bine c'aţĭ ştiut
Cum pe Nourel oĭŭ prăpădi
Pe mine m'oiŭ văduvi
Copiiĭ mi-oiŭ sărăci.—
Şî'apoĭ iară, cînelor, boĭeri-
[lor
Şi iar voĭ cĭocoilor,
Toată noaptea n'am dormit
De-un sîcret de cobuz;
De cobuz de os
Cîntă mîndru cu folos,
Şi cu strunele de-alamă
Cîntă mîndru peste samă.

www.digibuc.ro

www.digibuc.ro

Şi din gur'aşa grăia:
—Cum pe Calapod mi-ţi [prăpădi'
Indată m oĭ giunghea
Singură cu mîna mea!
Vodă scurt că trimitea
Pe Calapod aduce
Foarte bine că'ĭ părea (luĭ Vodă
Pentru că nu l prăpădea
Şi îndată mi-l cununa
Mîndră nuntă ridica
De toţi boerii gĭuca

61 — Domniţa unguroancă

Pe vremea prăşitului a trecut Stefan Vodă pe Valea Mare, ţinutul Bacăŭ. Tocmaĭ atuncĭ, o fetiţă curăţică aducea apă într'o cofiţă luĭ tată-seŭ, de la Kalomkuttyàtol [1]). Vodă cum a văzut'o că vine, a stat pe loc şi cînd a agĭuns în dreptul luĭ, a 'ntrebat-o: «nu ĭ-a da oleaca de apă?»

— Bucuroasă, ĭ-a respuns fata. Ia dat cofiţa şi el a băut dintr'însa s-a lăsat un inel în cofă, pe urmă s'a dus în treaba luĭ.

Fata agĭungînd la tat-su s-a aşazat gĭos. A stat şi moşneagu din lucru şi a venit lîngă dînsa, s'a pus de mîncat şi cînd a băut din cofiţă a găsit inelul ce l-a fost lăsat Stefan, Tat-su a 'ntrebat'o atuncĭ:

— Ce-ĭ asta? Ce-aĭ făcut?

— Nu ştiŭ. nu mă pricep ce'ĭ, nicĭ nu 'l cunosc pe streinul acela, eŭ i-am dat cinstit cofiţa c-a cerut să bea şi cînd o fi pus inelul ista, eŭ n'am văzut.

— Eĭ fata mea, nu ştiu ce a ieşĭ dintr'asta!

Cînd ia venit feteĭ vremea de măritat, Vodă a venit ĭară şi s-a dus la tatu feteĭ şi el la primit bine.

— Daţi-mĭ întăĭ inelul, a zis Stefan.

Eĭ i l-aŭ dat şi atuncĭ a maĭ zis;

— Acu să mĭ daţĭ şi fata sub mîna mea şi să mergem.

De acolea s-aŭ dus de acolo şi a'nceput gospodăria

1) Nume de localitate

www.digibuc.ro

amîndoĭ s-aŭ făcut biserică multe unul într'o parte iar altul în ceealaltă. Soția lui Ștefan a făcut cu două mai multe de cît barbatu-su.

62 — Fîntîna Doamneĭ

In comuna Ripile, din ținutul Bacău este un loc în satul Borzești, care se cheamă: *Fîntîna Doamnei.*

Aicĭ este o fîntînă făcută cu cheltuiala *mameĭ lui Ștefan cel mare.*[1])

Tot în satul Borzești, pe dealul Găureanu, eraŭ viile luĭ Ștefan Vodă cel Mare și Sfînt.

63 — Altă Fîntîna Doamneĭ

Zice că pe timpul luĭ Ștefan cel Mare locurile unde se află astă-zĭ Mănăstirea Dragomirne și satele Mitocul Dragomirneĭ și Lipoveniĭ. eraŭ toate înpanate cu păduriĭ de fagĭ, paltinĭ, carpenĭ, mestecinĭ, ulmĭ și ștejari iar unde și unde se afla pintre dînsele și cîte o poiană de o frumusețe rară.

Si fiind-că locurile acestea nu sunt tocmaĭ departe de tîrgul Suceava iar aerul dintr'însele era curat și sănătos de aceia locuitoriĭ Sucevei și maĭ cu samă boeriĭ de divan și ceĭ de pe lîngă curtea domnească eșeaŭ foarte adesea orĭ în Duminicĭ și sărbătorĭ la primblare în aceste părțĭ. Și uniĭ eșeaŭ în trăsurĭ, alțiĭ călărĭ ceĭ maĭ mulțĭ înșĭ însă pe gĭos, adică care cum îĭ plăcea și cum putea.

Maĭ ales în ziua de *Arminden* și la *Duminica mare* vedeaĭ sute de înșĭ tinerĭ și bătrînĭ, bărbațĭ și mueriĭ feciorĭ și fete, toțĭ îmbrăcațĭ ca de sărbătoare eșind

1) Am adăogat aicĭ istorisirea asta pentru ca să se vădă cum nurorile eĭ au avut pildă în faptele lor pe soacră.

www.digibuc.ro

ca un roĭ de albine din Suceava și îndreptându-se spre locurile acestea. Și unii aveaŭ mieĭ fripți, copturĭ și alte mîncărĭ cu dînșiĭ, alțiĭ felurite vinurĭ și lăutarĭ, și după ce agĭungeaŭ la starea loculuĭ se puneaŭ pe iarbă verde la umbra copacilor întindeaŭ bucatele și vinul pe fețe de mese și apoĭ prindeaŭ a mînca, a bea și a se înveseli. Iar după ce se săturaŭ de mîncat și de băut se apucaŭ la gĭoc, care de multe orĭ dura pînă după mĭezul nopțeĭ cînd se înturnaŭ apoĭ cu toțĭ spre casă.

Cînd țara era în liniște și pace, cînd neînpăcațiĭ dușmanĭ n'o amenențaŭ cu pustiirea, atunci se zice că Ștefan Vodă singur, nu odată eșea la plimbare în aceste părțĭ ca să maĭ uite din cele grijĭ, ce-l frămîntaŭ, și maĭ ales ca să bee apă din isvoarele cele minunate ce se aflaŭ într'însele.

Că trebue să știțĭ că apa din isvoarele acestea era ca și acuma, vestită de bună și sănătoasă. Și Ștefan Vodă tot timpul cît petrecea în Suceava nu bea nicĭ odată altă apă, ci numaĭ din isvoarele acestea pentru că apa din Suceava era și pe atunci tot așa de rea ca și în ziua de azĭ. Și cînd avea timp nu se mulțămea numaĭ cu atît, că i-se aducea apă de aceasta de băut, ci se ducea el singur cu mîna sa s'o scoată și s-o bee la starea loculuĭ.

Insă nimănui nu-ĭ plăcea aceste locurĭ frumoase așa de tare, ca *Doamneĭ Ileana* soția luĭ Ștefan cel Mare, nimene n'avea o plăcere atît de mare de a eși așa de des la primblare pe locurile acestea, ca dînsa. Și maĭ cu seamă îĭ plăcea forte mult să petreacă într'o poeniță răsfățată și presurată cu tot felul de florĭ care se afla în partea despre miază-noapte a mănăstireĭ de astă-zĭ.

De multe orĭ petrecea ea în poenița asta vreme îndelungată,

Și fiind-că pe timpul acela măcar că eraŭ maĭ multe isvoare din care curgea o apă limpede ca lacrăma rece ca ghiața și foarte bună de băut, nicĭ unul nu era îngrijit cum se cade ci cum le-a lăsat

www.digibuc.ro

www.digibuc.ro

Cînd colo bosuĭocul era verde și plin de mirozuă mai de haĭ de cît toate firele de bosuĭoc de la toți flăcăiĭ și toate fetele. Băetaniĭ încremeniră și fetele se'nciudară că era cea mai frumoasă dintre fete.

— Ciudat lucru! Cine-a lua-o așa de calică? zise o fată care-avea o zestre de cîte va sute de leĭ proștĭ.

— Ticăloasa! eŭ sunt și frumoasă și am zestre 2 vacĭ, de geaba-ĭ că busuĭocul meŭ îĭ veșted... grăi amărît fata vorniculuĭ.

Flăcăiĭ îngînaŭ și zădăraŭ fetele, iar fetele îĭ lua în rîs pe flăcăĭ și cu toțiĭ se'ndesaŭ tot mai aproape de Mărgărinta.

Mărgărinta care era tăr'de mamă și tată, tăcea și se uita la bosuĭocul care-ĭ aratase norocul și stîrnise ciuda fetelor.

Un flăcaŭ zise Mărgărinteĭ:

—Măgărintă hăĭ. noĭ gîndim că bosuĭocul nu s-a uscat, că li-ĭ fi udat hojma cu apă, de-aceea am hotărît să-l tragem la noroc și căreĭ fete a cădea bosuĭocul aceea ța da o mînzată de zestre.

— Așa, Așa! strigară toțĭ.

— Dragostea nu se vinde, grăi Mărgărinta, da dacă vreți numaĭ de cît, daŭ bosuĭocul aceluia care-a găsi maĭ întăĭ o alună cu sîmburile îngemănat.

Fetele îndată string alune, le sfarmă și cînd colo, tot Mărgărinta găsește maĭ întăĭ!

— Cum se poate!?

— Minciunĭ! și nimenea nu se'mpaca cu norocul Mărgărinteĭ.

— Incă odată.

Iar string alune, iar le farmă și cine-a găsît întăĭ sîmbure îngemănat?

— Iar Mărgărinta!

Ș-a treĭa oară tot Mărgarinta a avut noroc!

Fetele mînioase, care de care o hropsiaŭ cu vorbe rele:

— S-o iee naiba!

— Iĭ fermăcătoare!

Alta să țigănea:

www.digibuc.ro

— Dă-mĭ bosuiocul mie?

— Așa, așa, dă-il. strigaŭ altele și toate fetele se repeziră să-ĭ iee bosuiocul cel fermecat.

De-odată s-auzi lîngă zaplaz. o holcă mare de bucĭume și toțĭ căzură de-odată cu fețele la pămînt, cuprinșĭ de spaimă, că se prăpădește pămîntul.

De unde le era frica asta?

Era tocma'n vremea luĭ Stefan Vodă, cînd un popă —Chirilă—prorocise sfîrșitul lumeĭ. Și de aceea flacăiĭ și fetele cînd aŭ auzit bucĭumurile sunînd. gîndeaŭ că arhangheliĭ daŭ de veste: *sfîrșitul lumeĭ*.

De-aceea să trîntise la pămînt și stăteaŭ încremeniți și așa ar fi stat cine știe cîtă vreme, dacă unul n-ar fi strigat: «In picioare, tonților!»

Fricoșiĭ, aruncară cîte-o căutătură pe furiș și cunoscură că eraŭ doĭ bucĭumașĭ de la oaste și nu îngerĭ, după cum li se năzărise.

— Aicea-ĭ viea luĭ Ureche? întreba un bucĭumaș.

— Aicĭ.

Atuncĭ s'apropie un buciumaș și scoase din sîn o iconiță pe care era zugrăvit chipul uneĭ fete. așa de frumoase: ca din poveștĭ. Amîndoĭ ostașiĭ îmblaŭ după fete, oprindu-se la fiște care, ca să vadă daca nu cumva samănă aĭevea cu chipul de pe iconiță.

Le văzuse maĭ pe toate, cînd unul din ostașĭ grăi:

— Imblăm degeaba ș-aicĭ!

— Ba nu. răspunse celalalt. uite colo încă o copilă și arăta pe Mărgărinta, care ședea de-oparte cu bosuiocul în mînă.

Fata pricepu îndată ce grăesc eĭ și-șĭ plecă capul rușinată.

— Ea'ĭ ceea care-o căutăm de-atîta vreme și'ngenunchieră cu cinste mare dinaintea Mărgărinteĭ.

După asta, bucĭumașiĭ i-aŭ adus treĭ lăzĭ: în una era numaĭ aur; alta era plină de pietre scumpe și ceealaltă era plină numaĭ cu cămeșĭ de borangic cu altițe de aur și fote ca acelea, de care nu se maĭ aflaŭ.

— Pentru mine-s toate aceste bogățiĭ? grăi fata cu sfială.

www.digibuc.ro

— Da, Doamnă, mîne îĭ ști cine ți le-a trimes.

Fata uimită peste măsură, se uita și ea buimacă, la lăzĭ fără se poată zice nimica.

Flăcăiĭ și fetele văzînd norocul Mărgărinteĭ aŭ prins a gĭuca și ea deschise lada cu pietre scumpe și impărți la fete. A luat și din lada cu aur ș-a dat vorniculuĭ ca să plătească birul saracilor.

De-acolea Mărgărinta se'ndreptă cu ostașiĭ, în spre cramă, unde ședea mătușă-sa.

Da flăcăiĭ, care de care o cereaŭ de nevastă.

Bosuiocul mĭ-a arata la noapte ursîtul meŭ și acela mi-a fi barbat lasat de la Dumnezeŭ, grăi fata rușinoasă.

Flăcăiĭ și fetele se'mprăștieră, fiște care gîndindu-se la ursîtul Mărgărinteĭ. — Flăcăiĭ îșĭ frămîntaŭ mintea, cum ar face fie-care dintr'înșiĭ se ĭ se arătè ca ursîtul feteĭ care se'nchiaburise 'ntr'o clipală. Aŭ alergat pe sub ascuns la o vrăjitoare și fie-care'ĭ da ce-avea și pe de-asupra'ĭ făgăduia cîte și maĭ cîte, numaĭ doar a fi el ursîtul Mărgărinteĭ.

Afară de flăcăĭ ș-a maĭ pus în gînd și vornicul satuluĭ, un om văduoĭ, ca de 55 de anĭ, și s-a dus și el la vrăjitoare,

Baba i-a sfătuit pe fiște-care: unul să se'nbrace ca stafiile, altul ca strigoiĭ, celalalt ca haiducĭ, și tot așa în strae negre. albe și fel de fel, da pe vornic îl sfătuise să se 'mbrace în chip de înger.

După asta, toțĭ așteptaŭ miezul nopțeĭ.

Mărgărinta după ce se'ntorsese în cramă, cînd s'a văzut singură, iar se uită la odoarele celea, și deschise lada cu straele, și să'mbrăcă cu niște strae ca acelea, de n-o maĭ cunoșteaĭ: nu maĭ era Mărgărinta cea cu cămășĭ de fuior, amu era par-că o zînă așa era de frumósă.

— Cine sa-mĭ fi dat darurile aĭeste?

Ostașiĭ, care-o păziaŭ, nu-ĭ spunea alta decît că-s de la o fată boĭerească, care ș-a căutat ursîta și 'ĭ s-a aratat o fetișcană, drept ca cea de pe iconiță. Boĭeriul necunoscînd ursîta a trimes bucĭumași ai-

www.digibuc.ro

știa încălțați cu opinci de fier și cîrje de oțăl, ca să vînture țara în lung și'n lat, doară i-a găsi ursîtaluĭ.....

Da fata era nerăbdătoare ca să știe anume: cine-i acela? Frumosu-i? Voinic? Tînăr? Bătrîn?

— „Fie și Vodă», gîndi Mărgărinta în sînea ei, «da de mi-a arata bosuiocul un ursît slut, ticăit și prost, degeaba mi a trimes darurile, că maĭ bine să mor, de cît să mă mărit cu așa om.»

Cucoșiĭ cîntase, Mărgărinta puse bosuĭocul și 2 crengĭ de răchită într'o ulcică nouă, plină cu apă ne'ncepută și puind-o sub căpătîĭ, se culcă îmbracată cum era, de-acolea boscorodi un descîntec, ca să i să arăte ursîtul.

Nu trecu maĭ mult de cît aĭ zîce «Tatăl nostru» se'ntunecă, Mărgărinta tremura și numaĭ ce-auzi dupăit de pașĭ în toate părțile.

— Dumnezeule! Cîte picioare are ursîtul meŭ? îngînă fata înfricoșată. Abia grăi vorbele acestea și bordeiul se lumină. Atuncĭ Mărgărinta văzu de-odată o mulțime de matahale albe și negre, săltînd fel și chip la lumina luneĭ.

Fata înspăimîntată ș-a'ntors capul în altă parte, și zări un înger bătînd din aripĭ.

— Aista-i ursîtoriul meŭ! și alergă în brațele luĭ ca s-o apere. Cînd colo cine era? Ghĭujul de vornic! Mărgărinta țîpă de groază și căzu la pămînt, în nesimțire.

Cînd a țipat fata, buciumașiĭ care se uitaŭ printr'o crăpătură a ușeĭ, bucĭumară și răcni:

— Pe dînșiĭ!

Ciea apucară la fugă, strîgînd înspăimîntațĭ de-bucĭume și răcnete:

Gîudecata de-apoĭ!

Ostașiĭ i-aŭ fugărit pînă'n munțiĭ îndepartați și cînd s-aŭ întors înapoĭ, în zoriĭ zileĭ, Mărgărinta era tot în nesimțire.

Drept în luminatul zileĭ sosî c'un buciumaș un alt ostaș mîndru, mic la stat, dar făcut bine și călare pe-un cal sîrep, alb ca omătul.

www.digibuc.ro

Buciumașul agiută călărețului să descalice și-i arătă locul unde era Mărgărinta.

Voinicul cel frumos se repezi la Mărgărinta, o luă 'n brață și strîngînd-o prinse a o dezmierda:

— Vină-ți în fire, puiculița mea.

— Dumnezeule, par-că ar avea glas frumos, de geaba-i că-i bătrîn și cum era, 'ntunerec, nu putea ca să-l cunoască.

Luna lumină iar și Mărgărinta zări pe voinic rîzînd de busuiocul ei din mînă.

— Iaca ursîtul meŭ! și-și duse Mărgărinta busuiocul ca să-l sărute. Da voinicul vru să l sărute deodată și busuiocul alunecă de pe buzele feteĭ, așa că sa sărutară amîndoĭ de-abinelea.

— Mărgărinta mea! o dezmierdă voĭnicul.

Da fata cînd a văzut că străinul nu-i umbră ursitoriul, ci-i ursîtoriŭ adevarat, care o strîngea mereŭ la pĭept și-i auzea inima bătînd, atunci se zmunci repede, zicînd:

— Iĭ om!.. Cine ieștĭ, flăcăule?

— Stefan Vodă... Să nu te mierĭ de loc: dacă am fost nevoit ca să daŭ coroană domnească alteĭ femeĭ de neam mare, ție dragă, vraŭ să-țĭ daŭ inima mea și fericire... Vină dar în brațele celuĭ ursît de la Dumnezeŭ.

Mărgărinta să lăsă, fără să-și dee samă, în brațele luĭ Stefan cel Mare, sărutînd bosuĭocul și grăind:

— Dacă așa a fost de la Dumnezeŭ: ca să iubesc ursîtul meŭ fără ca să mă poată lua...fie cum vra el.

Cĭți-va anĭ, după întîmplarea asta, la viea luĭ Ureche să rîdicase o căsuță mîndră. Acolo adesa, putea întîlni orĭ-cine, pe Stefan cel Mare alinîndu-și nehodina bătăliilor și a năcazurilor în dezmierdările și sărutările Mărgărinteĭ și a luĭ Petrică, copil isteț și frumos, făcut din dragostea lor, care maĭ pe urmă a agĭuns se poarte coroana Moldoveĭ.

www.digibuc.ro

65.— Stefan cel Mare și mama luĭ Petru Rareș.

Zîc bătrîniĭ, că Tîrgu-Frumos, îșĭ trage numele, de la o negustoreasă frumoasă, minune, de loc din Hîrlăŭ, care se întîlnea aicĭ cu Stefan cel Mare

Negustoreasa asta o fost maĭ pe urmă mama luĭ Petru Rareș.

66.— Cîntecul Ileneĭ.

Zice că Stefan Vodă a avut o ibovnică, care o chema Ileana, iar alțiĭ spun că o chema Ioana ș-a ținut-o ascunsă 3 anĭ de ḑile în chiliea starețuluĭ de la mănăstirea Tazlăŭ. Unia zic că era fata unuĭ boer mare din țara de sus, ĭar alțiĭ spun că era fata uneĭ vădane de la Cașin. Iaca și cîntecul feteĭ aceleĭ după cît se maĭ ține minte în vremea de astăzĭ:

Stefan Vodă-'n bătălie
Face treabă ca o mie,
Vodă Stefăniță
Iar Ileana plînge-acasă
De-țĭ pare că ploua-varsă
Vodă Ștefăniță
Și-ĭ pacat, că-ĭ prea frumoasă,
Că în lume veste-aĭ mearsă,
Vodă Stefăniță
. . . . . .
Ieșĭ Ileană la portiță
Că îțĭ vine Stefăniță
Vodă Stefăniță

www.digibuc.ro

67. Obîrşia Cĭangăilor din Faraoani.

In vremea luĭ Stefan Vodă s-a întîmplat un războĭ mare în ţara asta (Moldova), Vodă era *Romîn* şi era tînăr. El să temea să nu fie otrăvit şi-a venit aicĭ (în ţînutul Bacăuluĭ) şi schimbîndu-şĭ straie, s-a tocmit cĭoban, la un popă *tot romîn*, care şedea lîngă Valea Mare. Slujind el acolo, odată n-a găsit acasă pe stăpînu-su, cînd s-a'ntors cu oile de la păscut. Preuteasa ĭ-a dat de mîncare şi el a scris pe masă: «Stefan a fost şi-a mîncat aicĭ.»

Maĭ tîrziŭ, venind popa acasă, vede scrisoarea de pe masă:

— Cine-a fost aicĭ? întreabă popa.

— Nimenea. Numa cĭobanul, el a mîncat la masă.— Cum să fie cĭobanul Vodă?!

Şi-a mers vestea despre asta pînă la Iaşĭ[1]) — Maĭ tîrziŭ, într'una din ţile, popa se trezeşte c'o ceată de călăreţĭ că'l încungĭură-casa şi cer să le arăte scrisoarea de pe masă.

— Uitaţi-vă! le spuse popa; şi eĭ îndată cunoscură a cuĭ fusese scrisoarea.—

Şi de-aicĭ s-aŭ dus cu toţiĭ la Faraoanĭ, pe unde cĭobănise Vodă. Acolo, aú tras la unul Ianuş Faraon, care-avea 2 fete frumoase-coz. Vodă, maĭ la urmă, ĭ-a spus gazdeĭ, că el nu se duce de la eĭ pîn'ce n'a lua cu el una din fete. Faraon n'a avut încotro şi-a trebuit să-ĭ facă pe plac.

Stefan a fost pus apoĭ în scaun domnesc, cu mare alaĭ; ĭar feteĭ ĭ-a daruit inel şi avere multă şi-a făcut-o domniţă. Insă fiind-că ea era unguroancă, s-aŭ înţeles între dînşiĭ aşa: dintre copiiĭ lor, băeţiĭ să fie romînĭ—fetele, unguroance: ĭar peutru gardă, domniţa a cerut să fie păzită cu flăcăĭ ungurĭ.— Vodă ĭ-a împlinit dorinţa.—

1). Aicĭ de bună samă este o greşeală a folkloristuluĭ ungur Rubinyi Mozes; fiind-că Cĭangăul povestitor n-a ştiut să-ĭ spue numele capitaleĭ luĭ Stefan şi el, maĭ deştept, a scris de la dînsul «Iaşi».

www.digibuc.ro

După o bucată de vreme domnița ĭ-a'ntrebat:
— Ce să vă daŭ pentru-că m'aț slujit bine!
— Ia o bucată de pămînt, ĭ-aŭ răspuns eĭ, ca să ne putem așeza pe ea.— Și le-a dat lor, atuncea, tot cuprinsul de pe-aicĭ, iar preoțiĭ,[1]) l-a luat și noĭ am ramas numa cu bucățica asta....

2). Nu se spune anume care preoți, căcĭ ortodoxĭ nu sunt pe acolo.

www.digibuc.ro

III

CÎNTECE

DESPRE

STEFAN CEL MARE SI SFINT

www.digibuc.ro

68.—Cîntecul lui Stefan Vodă cel Mare si Sfînt.

Ștefan, Ștefan Domn cel (Mare
Samăn pe lume nu are,
De cît numaĭ mîndrul soare!
Din Suceava cînd el sare,
Pune pĭeptul la hotare
Ca un zid de aparare!
Brațul luĭ fără 'ncetare
Bate oardele Tatare,
Bate cetele Maghiare,
Bate Leșĭ din fuga mare
Bate Turcĭ pe zmeĭ calare
Și-ĭ scutește de 'ngropare,
Lumea 'ntreagă stă in mĭe- (rare.
Țara-ĭ mică, țara-ĭ tare
Și dușmanul sporĭ nu are.

69.—Alt cintec a lui Stefan cel Mare si Sfint.

Ștefan, Stefan Domn cel (Mare,
In Suceava cuibu 'șĭ are
Ca un Șoim voinic și tare.
Din Suceava cînd el sare
Zî și noapte, de calare,
Se bate în patru hotare.
Pe Tatarĭ îĭ căsăpește,
Pe Ungurĭ îĭ pîrjolește,[1])
Și pe Turcĭ îĭ răsipește;
Iar pe Leșĭ cu chica tare
Iĭ avîntă 'n spînzurare,
Si-ĭ îngĭugă ca să are[2])!

70. -Hai frați ....

Haĭ frațĭ, haĭ frațĭ, la na- (vală dațĭ,
La navală dațĭ, țara v'apa (rațĭ!
Haĭ frațĭ, haĭ frațĭ. la na- (vală dațĭ,
La navală dațĭ, crucea v'apa (rațĭ,
Haĭ frațĭ, haĭ frațĭ, la na- (vală dațĭ,
La navală dațĭ, steagul v'a- (aparațĭ!.

1) Cum i-a fost ars la *Baea.*
2) Ciud aŭ arăt la *Dumbrava Roșă.*

www.digibuc.ro

71.—Ștefan Voda și Șoimul.

Ștefan:
—Șoimanule, șoimuț ușor
Fă-te roată sus în sbor;
Ce se vede la hotare,
De s'aude sgomot mare?
Șoimanul:
—Ștefane! viteazul meŭ!
Zeŭ! de altul c'ar fi rĕŭ,
Iar de tine mult e bine
Că tu eștĭ Șoiman ca mine,
De gĭur împregĭurul tĕŭ,
Năvălesc dușmanĭ mereŭ!
Te calc Ungurĭĭ fălošĭ
Și Liftenĭ necredincioșĭ;
Te calc haniĭ tătărești
Și urdiele Turcești!
Ștefan:
—Las' să vie, las' să vie,
Să se deie pradă mie!
Moartea-ĭ paște ca o turmă,
Pacatu-ĭ mînă din urmă.
Mulțĭ aŭ maĭ venit la noĭ,
Puțini s'aŭ dus înapoĭ;
Că-s Romîn cu patru mînĭ
Și am leacurĭ de păgînĭ:
De Tatar, am o săgeată,
De Turcĭ, pala mea cea lată.
De Liftenĭ, un buzdugan
Și de Unguri. un arcan.

72.—Movila lui Burcel.

Intr'o zî de sărbătoare
Intr'o zî cu mîndru soare,
Care lumea 'nveselia
Și cu aur o'nvelea,
Iată mări se ivia
Ca alt soare strălucea
Domnul Ștefan cel vestit,
Domnul cel nebiruit!
El pe cal încăleca
Și cu mulțĭ voinicĭ pleca
De la scara curțeĭ luĭ
La biserică 'n Vasluĭ.
Clopotele răsuna,
Steagurile-ĭ se'nchina
Armasariĭ spumega
Frîele și le mușca,
Iar poporul tot striga:
—Să trașcĭ Măria ta!
Cînd aproape de intrare,
Ce s'aude'n departare?
Glas de om ce strigă tare:
—Hăĭ, ho, ța, ho, Bourean
Trage brazdă pe tapșan!
Ștefan Vodă se opria
Și din gură așa grăia:
—Auzît-aț, auzît
Glas de Romîn necăjit?
Intr'o clipă să-l găsiț
Și cu el aicĭ să fiț.
Cincĭ panțirĭ se alegea,
Pe Vasluĭ în sus mergea
Pîn'zărea într'o movilă

www.digibuc.ro

Un Romîn arînd în sîlă
Şi movila brăzduind
Şi din gură chiuind:
—Hĭ, ho, ţa, ho, Bourean,
Trage brazdă pe tapşan!
Ceĭ panţirĭ descăleca
Pe Romîn îl fereca,
La Vasluĭ îl aducea
Şi la Domnul mi'l ducea:
—Măĭ Romîne, să n'aĭ témă
Spune nouĕ cum te chiamă!
— Teamă n'am, că sînt (Romîn!
Teamă n'am, că-mĭ eştĭ (stăpîn!
Tu eştĭ Ştefan Domn cel (Mare
Care'n lume samăn n'are,
Şi eŭ sînt Şoiman Burcel
Puişor de voĭnicel!
— Să trăeştĭ, dacă n'aĭ teamà!
Dă-ne nouă bună samă
Cum de te-aĭ păcătuit
Să te apucĭ de plugărit,
Tocma'n zî de sărbătoare
Tocma'n timp de închinare?
—Doamne pun mîna la pept
Şi mă gĭur să-ţĭ spun cu (drept.
Pîn'a nu-agĭunge plugar
Aveam falnic harmasar
Şi o ghioagă nestrujîtă
Cu piroane ţîntuită,
Care cînd o învîrtiam
Proască prin duşmanĭ fă- (ceam,
Cîte opt pe loc turtiam!
Aleleĭ! pe cînd eram
Om întreg de mă luptam
Mulţĭ păginĭ am maĭ stricat!
Multe capete-am tarmat
De Tatarĭ şi de Litenĭ
Şi de falnicĭ Ungurenĭ!
Iar în foc la Războenĭ
Mĭ-a căzut ghioaga din mînă
De o sabie păginĭ;
Dar n'a căzut numaĭ ea
A căzut şi mîna mea
Cu păginu-alăturea!...
De atuncĭ n'am ce să fac
C'am agĭuns un biet sarac.
Nicĭ n'am casă, nicĭ n'am (gĭug,
Nicĭ gĭuncanĭ casa-ĭ îngĭug!
Toată vara m'am rugat,
De bogaţiĭ ceĭ din sat,
Să-mĭ dea plugul ca să ar...
Mĭ-a fost ruga în zadar.
Atuncĭ, Doamne, mă'ntorseĭ
La Tatarĭ că mă duseĭ,
Un plug mare că prinseĭ
Şi cu-un boŭ îl îngĭugăĭ
Şi de lucru m'apucaĭ,
Că săracul n'are soare,
Nicĭ zile de sărbătoare!
Domnul Ştefan l'asculta
Şi din gură cuvînta:
—Măĭ Burcele, fătul meŭ!
Iată ce hotărăsc eŭ:
Ie-ţĭ un plug cu şase boĭ,
Şi mergĭ bogat de la noĭ.
Ie-ţĭ movila răzăşie
Ca s'o aĭ de plugărie,
Dar în vîrfu'ĭ să te-aşezĭ
Ca stejar să privighezĭ,
Şi Tatarĭĭ de-ĭ vedea
C'aŭ intrat în ţara mea,

www.digibuc.ro

Tu să strigĭ cît ce-ĭ putea:
—Saĭ Ștefane, la hotare
C'a intrat sabia în țară!
Atunciĭ eŭ te-oiŭ auzi,
Ca un smeŭ m'oĭ repezi
Și nicĭ urmă-a rămînea
De Tătarĭ în țara mea!

73.—Bucă Bucăleț.

Ștefan Vodă cel vestit
Cum nu s'a maĭ pomenit,
Treĭ Divanurĭ mi-a urzit,
Toțĭ boeriĭ țereĭ
Țereĭ Moldoveĭ,
Numaĭ Bucă n'a venit
Numaĭ Bucă n'a sosit
—Bucăleț slugă bătrînă
Ce mĭ-a fost chiar dreaptă mînă,
Slugă dreaptă
Și'nțeleaptă;
Nu știŭ tare a sărăcit,
Galbenĭ mulțĭ orĭ c'a făcut,
A domni orĭ a poftit,
La divan de n'a venit!
Pînă vorba mĭ-o sfîrșea,
Iată Bucă ca'mĭ sosea,
La divan el că intra,
Ștefan Vodă că'ĭ grăia:
—Ale! Bucă slugă dreaptă,
Slugă dreaptă
Și'nțeleaptă,
Orĭ tu tare-aĭ sărăcit,
Orĭ mulțĭ galbenĭ aĭ făcut,
A domni orĭ mĭ-aĭ poftit,
La divan de n'aĭ venit?
Bucă-atuncĭ la Domn privea
Și diń gură îĭ grăia:
— Aleĭ! Doamne Domn (vestit,
Tare eŭ n'am sărăcit,
Nicĭ mulțĭ galbenĭ n'am făcut,
Nicĭ a domni n'am poftit;
Mie Doamne mi-a venit
Vremea de căsătorit,
Ceea ce-am și îndeplinit.
Socrul meŭ mi-a dăruit,
O eapă și'un mînz rotat.
Eapa lupiĭ mi-aŭ mîncat!
Cînd vestea că mi-a venit,
La herghelie am pornit,
Mînzușoru 'n car l'am pus,
Și acasă l'am adus.
Binișor că l'am crescut
Cal de vrîstă l'am făcut,
Ia să'l vezĭ, Doamne să'l vezĭ
Să-l vezĭ și să numaĭ crezĭ!
La esle șede legat,
Înșeoat și' ncăpăstrat,
Par-că'ĭ un porumb rotat!
Ștefan Vodă 'l auzea
Pusă'n gînd ca să îl ĭa.
După Bucă el pleca.
La grajdĭ tocmaĭ cînd întra
Mare întuneric era.
Dar și Bucă ce făcea?

www.digibuc.ro

Drept la mînz că să ducea,
La ureche îĭ șoptea:
—Aleĭ! mînzușorul meŭ,
Tu ce eștĭ un puĭ de leŭ!
Eŭ pe tine te-am crescut
Cal de vrîstă te-am făcut,
Domnul vra să mi te ia,
Ca să-mĭ rupă inima!
La tine cînd a veni,
La tine cînd a privi,
Din urechĭ să ciuciulești,
Din coadă să'mbătățești,
Din picĭoare să'mĭ lovești,
Mare taină ca sa'mĭ facĭ
Și cu glasu'țĭ tu să tacĭ
La Domnul să năvălești,
De pĭept să mi-l forțecești
Și el dacă s'a spăria
De cujban[1]) l'o mdezbraca
De cujban
Și de caftan.
Ce îĭ dat de'mpărăție
Cu el să stea în domnie
Domnul la el să ducea,
Mînzușorul ce'mĭ făcea?
Din urechĭ el ciuciulea,
Și din coadă 'mbătoșa,
Cu piciorușul bătea,
Mare taină că făcea;
Domnu'atuncĭ la el privea
Cu mîna mi-l netezea
Calul la el năvălea
Șĭ de pĭept mi'l forteca,
Bucă din gură 'ĭ grăia:
— Stefan Vodă, Domn vestit
Cum nu s'a pomenit!
Calul nu te-a cunoscut,
Să'l încalecĭ, de n'a vrut.
Leapădă, Doamne cujbanul,
Mai leapădă și caftanul,
Să mă'mbrac, Doamne cu (ele
Ca cu mîndre priminele
Pe el oiŭ încăleca,
Miros de haine-a lua,
Și așa l'oĭ înșela,
Să te potĭ încăleca!
Hainele le dezbraca,
Bucă mi se îmbraca,
Sabia mĭ-o încingea,
Pe cal el încăleca.
—Să-țĭ arăt, Doamne um- (bletul
Ce țĭ-ĭ drag ca sufletul.
Incepu a să primbla
Calu'n buestru[2]) umbla,
La Stefan Vodă mergea;
Basma el i-o așternea,
De galbenĭ el i-o umplea
Si din gură îĭ grăia:
—Rămîĭ, Doamne sănătos,
Ca un trandafir frumos!
La mînă că m'aĭ avut,
Si din mînă m'aĭ perdut!
Nicĭ n'aĭ cal, să mă go- (nească,
Nicĭ voinicĭ ca să'ndrăs- (nească!
Stefan Vodă îl privia
Si din gură îĭ grăia:
—Aleĭ! Bucă, Bucăleț
Om viclean și îndrăsnet,
De te-oiŭ prinde
Orĭ și unde,
Amar te-oĭ maĭ socoti,
Si cu capu'mĭ veĭ plăti.

1) Un fel de haină.
2) Umblet.

www.digibuc.ro

74. — Ștefan Vodă și Giricuța.

La masă de os de peșce
Beaŭ boeriĭ voinicește,
Eĭ tot beaŭ, se veselesc
Pe Dumnezeŭ pomenesc,
Numaĭ Domnul Ștefan Vodă
Nicĭ bea, nicĭ mînîncă,
Nice face voe bună
Cu ceia-l'alțĭ dimpreună.
Iară unul din eĭ
Vechiŭ boer a Moldoveĭ,
Afară mi-a eșît
Frumos glas mi-a auzît;
Un glas frumos de voinic,
De voinic, de paharnic.
Și un verș frumos de cobuz
Dulce sunînd la auz,
Cum glasul l-a auzît
Inuntru s'a repezît
Și din gură a grăit:
—Doamne, Doamne Ștefan (Vodă
Nice beĭ, nice mînîncĭ,
Nicĭ te ducĭ ca să te culcĭ,
Nicĭ facĭ o voie bună,
Cum e datina romînă!
Ștefan Vodă cuvînta:
—Cum oiŭ bea,
Cum oiŭ mînînca?
Și în pat cum m'oĭŭ culca?
Că de-acasă cînd plecaĭ
Eŭ numaĭ că imĭ uitaĭ
Al meŭ paloș în fereastra
Cu-ascuțitul cătră casă,
Cu mănunchiul cătră masă,
Și-am un sfăt
Neînțelept,
Ce cu paloșul de-a'mbla,
Verde ĭarbă n'a calca!
Abĭa vorba și-a sfîrșit,
Cătră cociș[1]) a grăĭt:
—Pune-mĭ șaua pe murgul,
Cel cu părul ca corbul
Și ĭute ca fulgerul.
Cocișul mi'l asculta,
Iute'n grajd că se baga
Pe murgul că mi'l scotea,
La fîntînă mi'l ducea,
Cu cersala 'l cersala,
Cu șaua mi'l înșăua,
Cu chinga mi'l închînga,
Cu frîul mi-l înfrîna,
La scărĭ mi'l alătura;
Iar Ștefan din curțĭ eșia
Și pe murg mi s'asvîrlea
Și-apoĭ pintenĭ îĭ dădea
Și ca vîntul se ducea:
Peste plaiurĭ, peste luncĭ,
Peste văĭ, peste prelucĭ,
Peste munțĭ și rîurele,
Cîntînd doina luĭ de jele...

Cînd acasă a sosît
La față a'ngălbinit
La frunte s'a încrețit
Si din gură a grăit:
—Giricuță, draga mea,
Ceva eŭ te-aș întreba...!
Giricuța'ĭ se'nchina
Si din gură cuvînta:
—Poftește, Măria ta...
Ceia-ce mi'ĭ întreba
Stiŭ eŭ sama cum mi-oiŭ da
Atuncĭ Ștefan cuvînta:
—Giricuță, draga mea.

1) Surugiŭ.

www.digibuc.ro

Ce ţii patul disternut,
Căpătîiul tîrnuit?
Orĭ doară te-aĭ bolnăvit
Si cu patul te-aĭ sfădit?
Giricuţa'n loc stătea
Si cu jale'ĭ răspundea:
—Sănătos, Măria ta...
Eŭ nicĭ m'am bolnăvit,
Nicĭ cu patul m'am sfădit;
Ci m'am dus pînă'n grădină
După apŭ la fîntînă.
Pîn'de-acolo am înturnat,
Un Sfăt aicĭ a intrat
Şi în pat mi s'a culcat!
—Bine, bine dulcea mea,
Dacă e treaba aşa,
Adă-mĭ tu cheiţele
Să-mĭ deschid pivniţile
Să văd ce'ĭ într'însele!
Giricuţa'ĭ răspundea:
—Cheile nu ţi li-oiŭ da,
C'a venit un Sfăt din sat,
Cu cheile s'a gĭucat
Si în foc le-a aruncat!
Stefan răŭ s'a suparat
Si din graĭ a cuvîntat:
—Adă-mĭ tu cheiţele
Să-mĭ deschid pivniţile,
Să văd ce'ĭ într'însele,
Că orĭ cît veĭ şovîrca
De mine nu veĭ scapa!
Giricuţa'ĭ cuvînta:
—Sănătos, Măria ta....
Cheile nu ţi li-oiŭ da
Orĭ şi cît mi'ĭ întreba,
C'a venit un Sfăt din sat,
Cu cheile s'a gĭucat
Si'n fîntînă le-a ţîpat!
Stefan oamenĭ ş'a năimit
Si fîntîna o-a stîrpit,
Da cheile nu le-a găsit;
Apoĭ din graĭ a grăit:
—Giricuţă, draga mea,
Ascultă-mĭ rugarea mea
Si-mĭ caută cheiţele
Să-mĭ deschid pivniţele,
Să văd ce'ĭ într'însele;
Că dacă nu mi li-ĭ da,
A fi vaĭ de pelea ta!
—Sănătos, Măria ta....
Eŭ cheile ţi le-aş da,
Dar îmĭ tem vieaţa mea,
C'am făcut un lucru mare
Fără de asamanare:
Am închis adecă un Sfăt
Si má tem să ţi'l arăt.
Da de-mĭ spui, că mi'ĭ ierta
Eŭ cheile ţi le-oiŭ da.
Stefan Vodă cuvînta:
—Giricuţă, dulcea mea,
Adă-mĭ tu cheiţele
Să-mĭ deschid pivniţile
Să văd ce'ĭ întrînsele.
Giricuţa'l asculta
Si cheile i le da.
Pivniţile deschidea
Si acolo îmĭ găsia:
Un Sfăt sprinten şi voinic
Din viţă de paharnic,
Stefan cum de el a dat
Pe loc mi l'a întrebat:
—Spune-mĭ aicĭce-aĭ catat?
Că de mine'ĭ fi ertat!
—Ştefane Măria Ta..
Asta nu e vina mea,
Că'ĭ vina la fata ta,
Că ia m'a închis aicea.

www.digibuc.ro

Dar mă rog Măria ta...
Să-mĭ daĭ drumul de-acolea
Că de-am făcut v-un răŭ,
Nu-mĭ agĭute Dumnezeŭ!
Atuncĭ Ștefan cuvînta:
—Bine, bine te-oĭ ĭerta,
Dacă tu cuvînt mi-ĭ da,
C'aicĭ maĭ mult nu-ĭ întra!
—Ștefane Măria ta...
Eŭ mă gĭur pe legea mea,
C'aicĭ maĭ mult n'oiŭ întra
Pînă'ĭ lumea de asta!
Atuncĭ Ștefan cuvînta:
—Eŭ te ĭert, supusul meŭ,
Dar de-aĭ făcut ceva răŭ
Nu ți agĭute Dumnezeŭ
Că mi-aĭ fript obrazul meŭ!
Sfătul mult n'a așteptat
Și de-aicea s'a carat...
Și cum el s'a departat,
Din gură a cuvîntat:
—Rămîneți Domnĭ sănătoșĭ
Dacă n'ațĭ fost putincĭoșĭ
S'aveți parte și noroc
De-un voinic tînăr frumos;
Rămîneți Domnĭ în domnie
Eŭ mĭerg, unde-mĭ place (mie...!

Dacă el s'a departat
Ștefan Vodă-a cuvîntat:
—Giricuță, draga mea,
Ce moarte'ți vraĭ acuma:
Săgetată
Orĭ pușcată,
Orĭ în temnița bagată?
Orĭ în treĭ sărĭ mi'ĭ lumina,
Pînă ce eŭ oiŭ cina?
—De cît să fiŭ săgetată,
Orĭ de pușcă, împușcată,
Orĭ în temnița bagată;
Maĭ bine ț'oiŭ lumina
Treĭ sărĭ pînă ce'ĭ cina!
Abia vorba și-o sfîrșia,
Ștefan Voda trimetea,
Rășină de aducea
Si pe dînsa mi-o punea
Intr'un stești de Anglie.
Ca dînsa să nu maĭ fie
Si apoĭ o-a picurat
Pînă parŭ a lasat,
Apoĭ din graĭ a strigat:
— Sfătule
Mișelule!
Vină stinge lumina,
Că îți arde puicuța!
Iară ea așa zicea:
—Sănătos, Măria ta...
Nu striga pe nimenea
Că așa e soarta mea!

75.—Ștefan Vodă și Turcii.

Foilean'a bobuluĭ
Pe apa Bîrladuluĭ.
Toat'oștirea mi să lasă
Si prin codru mi să'ndeasă!
Pe cel drum, pe cea carare,
Se zărește mare pară:
Vin Turcii de prăpădesc
Pămîntul moldovenesc!
Ștefan Vodă Domn cel Mare
Ca un zmăŭ șade calare
Si mereŭ mi-ĭ tot pîndește
Si pe noapte mi-ĭ cosește!
Si mi-ĭ bate, și-ĭ omoară
De se duce vestea'n țară!

www.digibuc.ro

76. — Stefan Vodă si Ungurii.

Foileana a bobuluĭ
Pîn'n pĭeptul murguluĭ
Curge sînge păginesc,
Păginesc, moldovenesc!
Si mereŭ, Stefan să'ndeasă
Cu oştirea luĭ aleasă,
Si ucide, spîrcuĭeşte
Si păgînul dovedeşte!
Foileana baraboĭ
Fuge Unguru'n zăvoĭ,
Ş-aşa de tare fuge
Că pămîntul nu-l atinge!
Da şi Stefan mi-l agĭunge,
S-apoĭ, Doamne, cum l'a-
(gĭunge,
In bătăĭ mi-l coseşte
Si de zile mi-l gateşte;
Neam de neam să pome-
(nească,
Bataea moldovenească!

77.—Ştefan cel Bun si Mare.

Sînt Stefan Vodă, cel Bun
(şi Mare,
Orĭ care-a fost-am şi m'am
(luptat;
Orĭ cît de duşmanĭ, orĭ de
(varvarĭ
Că prin Moldova s'aŭ stră-
(curat:
Ungurul falnic, Osmanul
tare,
Crolnul (Leahul) mîndru,
(cruziĭ Tatarĭ,
De noĭ adesa bătuţĭ cu
toţiĭ, aŭ fost amar!

78.—Colindul lui Stefan cel Mare si Sfint

Ale cuĭ sînt ceste curţĭ,
Florile dalbe [1])
Aşa'nalte măestroase,
Din afară poleite,
Din lăuntru zugrăvite,
Jeţurĭ scrise
Mese'ntinse?
Dar la mese cine şede?
Şăd, zăŭ, boeriĭ ţărĭĭ
Şi tot beaŭ şi veselesc
De Domnul nu pomenesc.
Vin pe masă cine-aduce?
Duce maica luĭ Stefan [2])
Vin pe masă aducea

1) «Florile dalbe» să zice după fiie-care vers.
2) Aicĭ să pune numele copiluluĭ, căruia e închinată colinda.

www.digibuc.ro

Si din oraiŭ ase orăie : [illegible]

www.digibuc.ro

IV

CURȚILE DOMNEȘTI

A LUI

ȘTEFAN CEL MARE ȘI SFINT

www.digibuc.ro

80—Curtea domnească din Cotnarĭ

In vremea luĭ Ștefan cel Mare și Sfînt, Cotnarĭŭ era tîrg în toată legea. Numele luĭ zice că i se trage de la vorba: *Cot-n'are*, adică n'are cot de cotit vasele; că pe atuncĭ vinul se măsura cu hîrgăul și de la vorba hîrgău zice că se trage numele tîrgulurĭ Hîrlău.

Aicĭ la Cotnarĭ avea Ștefan Vodă curțĭ domnești, încungĭurate de-o gospodărie mare și frumoasă; că Ștefan Vodă era gospodar în toată regula și era dornic să vadă în țara luĭ, numaĭ sate marĭ și bogate, grădinĭ de pomĭ, dealurĭ cu podgorĭĭ, ĭazurĭ cu peștĭ, munțĭ plinĭ de fel de fel de vite de soĭ și frumoase. De-aceea dăruia mereŭ pămînt și făcea răzășĭ pe oamenĭĭ vitejĭ și cinstițĭ, ca să trăĭască din belșug și să-l pomenească veac de veac, c-a fost cu prință asupra lor.

El avea podgorie pe dealul Mîndruluĭ, de la vale de biserica săsască și Ștefan Vodă zice c-ar fi răsădit întăĭ și întăĭ vie în Cotnarĭ. Da podgoriea domnească nu era tocmaĭ soĭ, așa că dealul Mîndruluĭ nu-ĭ da vie mîndră și nicĭ vin mîndru. Eraŭ altĭ cotnărenĭ care aveau vie cu poamă într'ales și făceaŭ vinurĭ bune, maĭ de haĭ ca Vodă; cum era viea luĭ Zlaciŭ și a altor podgorenĭ.

Ștefan cel Mare nu s-a lasat să fie de rîsul podgorenilor, ci s'a apucat ș-a adus niște poamă ungurească, de soĭ bun, că nu se maĭ afla așa soĭ de poamă bună în toată țara Moldoveĭ. Uniea spun că a adus-o de la sfîntul Munte și ĭată cum: Ștefan cel Mare în tinerețea luĭ a învățat la Țarigrad meșteșugul turcesc de a se războĭ, și acolo s-a împrietenit cu niște călugărĭ de la mănăstirea Zugravuluĭ din sfîntul Munte. După ce s-a făcut el Domn, lĭ-a trimes

www.digibuc.ro

călugărilor de la sf. Munte în mai multe rînduri o mulțime de bani și călugării auzînd că viea lui Stefan Vodă de la Cotnari nu-i tocmai soi, i-au dăruit din partea lor v-o 5000 de butuci aleși din viile cele mai vestite, în clubere cu pămîntul de pe loc și așa i-a trimes în Moldova.

Stefan Vodă a primit darul cu multă bucurie, și a pus de i-a răsădit cum a știut mai bine, s-a dat Dumnezeu de s-a prins și s-a ridicat niște vițe lungi, și butucoasă și cu niște struguri mari cu bobițele mașcate, și la gust erau sălcii ca merele hultuite în răchită. Mustul era tot sălciu și așa era pînă la un an, de-acolea, după ce se 'nvechea se făcea de-o bunătate strașnică, în cît nu se mai găsea vin de potriva lui toată țara Moldovii, da nici în țările megiese cu țara noastră. Vinul din podgoria domnească de la Cotnari, era căutat amarnic și era floare ospeților domnești și boerești.

Ori cine cerca să răsădească cîrligi din viea lui Vodă; nu izbutea de fel, că nu-i priea locul; pentru-că în podgoria domnească fie-care butuc avea pămînt din locul de unde a fost adusă viea.

Cu vremea viea lui Stefan cel Mare a agiuns pe multe mîni, s-a căutat-o fie-care după cum s-a priceput și a putut, așa că după ce-a stăpînit-o vesternicul Neculai Roseti-Roznovanu, viea a pierit și locul a ramas în paragină.

Pe cînd petrecea Stefan cel Mare la Cotnari, mai pe toți gospodarii de prinpregiur, i-a făcut răzășii și le-a dat de toate cu îndestulare ca să trăească mulțumiți: Le a dat celor din satul Domnești-mari, care făceau felurite slujbe la curte, de hăituit la vînători, cu caratul pîinilor și a lemnelor la curtea domnească, de-aceea se și chemau *oamenii domnești*, iar satul s-a numit Domnești și cu vremea s-a schimbat numele în *Dumești*.

Gospodarilor din satul Gropnița, tot Stefan cel Mare îi a dat pămînt, că aveau s'aistea slujbe la

www.digibuc.ro

curtea domnească, Unul Cîohodariŭ din Gropnița îngrijea de încălțările domnești și din vița luĭ sînt urmașĭ și 'n ziua de astăzĭ.

* *
*

Pe dealul din partea de răsărit a satuluĭ Scobințĭ din comuna Badeni, Stefan cel Mare a avut altă curte domnească.

81—Casele domneștĭ din tîrgul Ștefănești.

Tîrgul Ștefănești, din ținutul Botoșenĭ, îĭ întemeĭet de Stefan cel Mare, și de la dînsul ĭ-a rămas și numele. Moșiia Stefănești era a Domnuluĭ.

Aicĭ a zidit, Stefan Vodă biserica Cuvioasa Paraschiva, care se vede și astă-zĭ, că'ĭ făcută în chip bătrînesc. In biserică sînt două sfeșnice de piatră, care sînt din vremea luĭ Stefan cel Mare.

Impregĭurul dealuluĭ Stînceĭ, unde este casa Doamneĭ, pe cînd stăpînea Stefan Vodă locurile acestea, zîce că eraŭ întărituri cu santurĭ, iar pe muchea dealuluĭ eraŭ case marĭ domnești. Temelia caselor domnești le țineaŭ minte oamenii bătrînĭ din ziua de astăzĭ. In peștera din Stîncă era un palat și pe Stînca Stefăneștilor era o biserică făcută de Stefan Vodă.

Vița de vie de pe dealul Stînca, îĭ de soĭ bun—«poamă grasă»— această viță e pusă de Stefan cel Mare, odată cu vița cea de la Cotnarĭ.

Tot la Stefănești, este-o izitură mare pe pîrăul Bașăuluĭ, așa că toată valea Bașăuluĭ spre asfințit de Stefănești, era un ĭaz strașnic de mare. In mijlocul ĭazuluĭ era o movilă și deasupra, pe movilă, era un foișor.

www.digibuc.ro

Stefan cel Mare cînd avea ragaz ca să se mai desfete, se ducea de îmbla cu luntrea pe ĭaz orĭ se ducea la vînat, pe ĭaz, și cînd se ostenea, poposea în foișor, de'mpreună cu slujitoriĭ domnești.

Se vede și astăzĭ izitura, ĭar din foișor n'a ramas de cît o movilă sînguratică în mijlocul șesuluĭ Bașăŭ.

82 — Curtea Domnească din Rădiu

Pe dealul *Rădiu lui Vodă* din satul Bahnarĭ, comuna Rădiŭ ținutul Vasluĭ, zice că ar fi avut Stefan Vodă curte domnească de stat în vreme de vară, de aceea și dealul și pădrea se zic : *a lui Vodă.*

www.digibuc.ro

V

OSTAȘI VITEJI

DIN VREMEA LUI

ȘTEFAN CEL MARE ȘI SFINT

www.digibuc.ro

www.digibuc.ro

Ghiorghe Huiban s-a însurat cu Irina de la Neamț și tată-su ĭ-a dat zestre dealul Merilor, întemeind un sat numindu-l Mărășeștĭ, după porecla «Mărăscu» care o purta Ghiorghe, din pricină că avea mere multe.

85 — **Stroe**

Stefan cel Mare și Bun trecînd odată de la Hîrlău spre Neamț, a poposît pe podireul (platoul) unde'ĭ astă-zĭ satul Stroeștĭ, din comuna Vașcanĭ, ținutul Sucevii, și ĭ-a plăcut tare locurile acestea.

Moșiea ne fiind a nimăruĭ, el o făcu danie luĭ Stroe, unul dintre căpitaniĭ seĭ vrednicĭ și cu credință.

Căpitanul Stroe, a întemeiet satul *Siroestĭ*, pentru pomenirea și cinstea celuĭ ce l-a miluit cu atîta cinste.

86 — **Șoiman**

Numele satuluĭ *Șoimărești* din comuna Drăgănești ținutul Sucevii, și-l trage de la un vestit căpitan de oaste; *Șoĭman* căruia Stefan cel Mare, pentru vrednicia ostășească, i-a hărăzit această moșie, pe care a întemeĭet satul.

87 — **Dobîndă.**

Moșiea Pogorăștĭ din comuna Comîndărești, ținutul Botoșanĭ, să zice că a fost dată de Stefan cel Mare unuĭ ostean vrednic, care pentru viteĭiea luĭ s a și numit *Dobîndă*.

www.digibuc.ro

Urmașiĭ lui aŭ început să se cheme *Pogor*, adică pogorîtorĭ (coborîtorĭ) din acea veche familie vitejască.

88 — **Stan Posatnicul.**

Comuna Grumăzoaea din ținutul Fălciuluĭ. în vechime s-a chemat *Plopenĭ* și zic oamenii că ar fi fost așazat maĭ în gĭos de unde se află astă-zĭ.

Numele de Grumuzoaea vine de la un vechĭ răzăș *Andreĭ Grumază*.

Această moșie spun oamenii că a dat-o Stefan cel Mare — cu hrisoave — unuĭ oștean care-l chema *Stan Posatnicul*, în urma uneĭ vitejiĭ destășurate într'un războĭ.

89 — **Crasnaș**

Moșia Dolheștĭ din satul și comuna Dolhescĭ ținutul Fălciuluĭ alcătuea în vechime un trup cu moșiile Crăsnița și Brădicești sub numele de «*Crasna*».

Această moșie mare fiind loc domnesc, Stefan cel Mare a dăruit-o unuĭ ostaș viteaz a luĭ, care-l chema *Crasnaș* de la care a luat și locul numele de *Crasna*.

90 — **Tofin Doleanu**

Dealul *Delenĭ* din satul și comuna Delenĭ ținutul Fălciuluĭ ș'a luat numele de la un căpitan de oșteni a luĭ Stefan cel Mare anume *Tofin Deleanu* care, a avut în stăpănire acest deal.

www.digibuc.ro

91 — **Stîlpul luĭ Roşca**

Pe locul unde se stîrşeşte «Valea luĭ Stefan Vodă» în valea pîrăuluĭ Moşna, este aşezat în pămînt un stîlp de piatră.

Stîlpul îĭ ieşit afară din pămînt ca de un metru şi-ĭ scris pe dînsul ceva, dar nu se poate ceti.

Bătrîniĭ spun că sub stîlpul acesta îĭ îngropat un căpitan *Roşcă*, care a căzut mort într'o bătălie de-a luĭ Stefan cel Mare, pe Valea luĭ Stefan Vodă.

Acest stîlp se află în comuna Moşna ţinutul Fălciuluĭ

92 — **Micşuna**

Locuitoriĭ din satul Delenĭ, comuna Delenĭ, ţînutul Fălciuluĭ, sînt răzeşĭ vechĭ. Bătrîniĭ spun, că se trag din treĭ vadane şi anume; *Mula*, *Malina* şi *Maruşca*, a căror barbaţĭ aŭ murit într'un războĭ de a luĭ Stefan cel Mare, precum şi dintr'un alt oştean numit *Micşună* a căruĭ parte de moşie se numeşce şi astă-zĭ *Micşureştĭ*.

93 — **Bibire**

Satul Bibirestĭ din comuna Letea, ţînutul Bacăŭ, este întemeiet de unul *Bibire* şi el moştenind acest loc de la un strămoş a luĭ care a trăit pe timpul luĭ Stefan cel Mare, de la care primise în dar acest loc pentru vitejia ce a arătat-o într'un războĭ.

www.digibuc.ro

94 — Craciun

Satul *Crăciunești* din comuna Drăgușeni, ținutul Vasluĭ își are numele de la un oștean care-l chema *Crăciun.*

Aceste locurĭ i le-a dăruit Ștefan cel Mare ca răsplată pentru vitejiile luĭ.

95 — Tabîșca si Nicora

Moșiea *Tăcmănești (Călugăreni)* din comuna Bîrzeștiĭ, ținutul Vasluĭ zice că ar fi fost dată de Ștefan cel Mare la doĭ căpitanĭ; *Tăbîșcă și Nicora.*

96 — Darman

Numele comuneĭ *Dărmănești* din ținutul Bacăŭ vine de la un viteaz căpitan de-a luĭ Ștefan cel Mare *Darman* căruia i-a dăruit locurile acestea.

Tot în comuna Dărmănești este un sat *Plopu.*

Numele satuluĭ acestuia vine de la un plop urieș, și spun bătrînĭ că este răsădit de pe vremea luĭ Ștefan cel Mare.

Plopul este și azĭ înalt și falnic așa că se vede cine știe de unde.

97 — Hatmanul Grosav

Satul *Grozăvești* din comuna Nicorești ținutul Tecucĭuluĭ își trage numele de la vestitul hatman *Grozav,* a luĭ Ștefan cel Mare.

Sînt și astă-zĭ familiĭ care păstrează acest nume.

www.digibuc.ro

98 — Talabà

Moșiea *Talabasca* din comuna Fundeni, ținutul Tecucĭ, își trage numele de la un slujbaș a luĭ Stefan cel Mare care 'l chema *Talabà*. Pentru slujbele luĭ ostășestĭ Vodă i-a dăruit moșiea asta unde a întemeiet Talaba două sate: Braniște și Pielegoală, care din pricina revărsării Siretuluĭ, și-ĭ maĭ zăhăiau și varvariĭ năvălitorĭ — pe vremile acelea — satele s'aŭ stricat și nu se maĭ cunosc, astă-zĭ nicĭ urmele lor.

99 — Ipota

In vremea luĭ Stefan cel Mare și Sfînt a fost un viteaz mare hatmanul (general) *Ipotà* și pentru vitejiile luĭ, Vodă i-a dăruit o bucată de moșie din comuna Țepu, ținutul Tecucĭ. Aci a întemeiet Ipotă un sat *Ipotești*, după numele viteazuluĭ ostaș Ipotă.

Din pricină că satul era în calea varvarilor Tătarĭ și Turcĭ, care cutreeraŭ pe atuncĭ des țara noastră și oameniĭ nepuĭtnd suferi atîtea prădăciune și nacazurĭ, aŭ părasit satul și aŭ întemeiet alt sat maĭ spre sfinţit într'o poiană din mijlocul unuĭ codru.

Si a luat unul o țăpușă ș-a zis;

— Aicĭ să ne facem satul ca să scăpăm de prădăciunile varvarilor, ĭar satul să se cheme *Țepu* și a împlîntat țăpusa în pămînt. Și astă-zi se numește satul așa.

Alțĭ gospodarĭ care n-aŭ avut loc în poiană, aŭ găsit maĭ spre miază-noapte un loc potrivit ș'aŭ întemeiet un alt sat maĭ mic pe care l'au numit «*Țepu de sus*» și satul cel maĭ din gĭos s-a numit «*Țepu de gios*».

Strămutarea satuluĭ Ipotescĭ s-întîmplat cu v-o 300 de ani maĭ înainte.

Si astă-zi este o vălcea și un părău în partea despre răsărit a comuneĭ Țepu care poartă numele de *Ipotesti*.

www.digibuc.ro

100 — **Balș**

Satul Perchiŭ din comuna Hurueștĭ, ținutul Tecucĭ, îl întemeiat din vremea lui Stefan cel Mare.

Locul aista a fost dat unui viteaz de a luĭ Stefan Vodă, anume *Balș*, care împreună cu un cumnat de a luĭ a întemeiat satele; Perchiŭ, Nedelcu, Fărcășeștĭ și Sendrești.

101 — **Vultur si Tăvădar**

După bătălia luĭ Stefan cel Mare cu Ungurĭĭ la Scheea, doĭ ostașĭ anume *Vultur* si *Tăvărdar* s-aŭ lasat în spre țara de gĭos și unul a întemeiet satul *Vulturenĭĭ* din comuna Vulturenĭ, ținutul Tecucĭ și celalalt a întemeiat satul *Tăvădărești*, tot în ținutul Tecucĭ.

102 — **Cudalb**

Numele satuluĭ *Cudalbilor*, zic oamenĭĭ, că vine de la unul *Manolache Cudalb*, ostaș din vremèa luĭ Stefan cel Mare, căruia pentru vitejia luĭ i-a dat aicĭ loc de sălășluire și de hrană.

In partea de gĭos a satuluĭ este un drum care se cheamă *drumul luĭ Manolche*.

Tot oameni maĭ spun că odată cu Manolache Cudalb aŭ maĭ fost împămînteniță de Stefan Vodă și căpitaniĭ *Bețivu* și *Obreja* care s'aŭ așezat tot în satul Cudalbĭ.

www.digibuc.ro

103 —Bîrsan.

Intro-zi de primavară trecea Ștefan Vodă pe zarea din luminișul Bîrseștilor, cu o ceată de voinici. Colindase toată ziua călări. toți muniții, să strîngă ostași, că Ștefan fusese bătut de Turci în ținutul Neamțuluĭ.— Sara se urcară pe un tapșan aproape de piscul Vulturuluĭ. Acolo descalecară și-aŭ făcut un foc mare. Scoase din desagĭ, ce maĭ aveaŭ de-ale mîncăriĭ, ospatară și s-aŭ pus pe hodină.

In drumul lor pînă acolo nu 'ntîlnise țipenie de om și de-acolo de pe munte nu zăreaŭ nicĭ o scîntee de lumină și nu se auzea de cît hămăitul cînilor ciobănești din valea Putneĭ, de la poalele munteluĭ. — Fiind-că le eraŭ urît, trîmbițașiĭ scoase surlele și sunaŭ de huiaŭ văile.

Cĭobaniĭ care eraŭ cu turmele, cînd auzîră surlele se minunaŭ cine se cinte 'n munți și cînd aŭ maĭ văzut și nn fum gros acoperind vîrful munteluĭ, aŭ alergat cu ciomegile și cu dulăiĭ într'acolo.—

Ieșise stelele de-abinelea pe cer, cînd aŭ agĭuns ciobaniĭ la focul domnesc.

Cînd ĭ-a văzut Vodă. i-a 'ntrebat:

— Cine sînteți voi ?

— Sîntem cĭobaniĭ boierești.

— Nu vă temeți, că și noĭ sîntem oameni buni; veniți să vă spunem cine sîntem și ce căutăm pe-aicĭ. Și le-a povestit cum aŭ intrat Turciĭ 'n țară, cum l-aŭ bătut și amu îmblă să strîngă oștire ca să bată pe dușman și să-l alunge afară din țară.—

— Lasați, oameni buni, toate în pămînt și haideți după mine, să învingem păgînătatea și-ți fi răsplătiți pentru vitejiea voastră.

Flăcăiĭ cum auzîră aceste vorbe din gura luĭ Vodă, s-aŭ legat cu gĭurămînt că nu s-or despărți de dînsul, numaĭ cînd ș-or da sufletul.

Unul dintre dînșiĭ, care-l chema *Bîrsan,* ceru calul de la un arcaș și se rugă luĭ Vodă să-l aștepte pîn'ce-a veni el.

www.digibuc.ro

Bîrsan cutreeră toți munți de pe-acolo și a doua zi sara se 'nfățișa luĭ Vodă cu o ceată mare de flăcăĭ voĭnicĭ. unul și unul.

Stefan Vodă se bucură de treaba asta voiniceasca. De-acolea s'aŭ gătit de drum, frigînd cîți-va mieĭ, ospatară și aŭ luat-o la drum.

Pe valea Putneĭ Bîrsan, flind-că umblase peste măsură, de mult, l-a agĭuns truda și ș-a dat sufletul în brațele tovarișilor luĭ.

Cu toțiĭ aŭ zăbovit și l-aŭ îngropat pe malul drept a Putneĭ, lîngă Coza. La cap ĭ-aŭ pus o piatră mare, cioplită la două capete, care se vede și astă-zĭ. Alăturea de mormînt este o fîntînă, care a făcut-o Vodă cu voinicii luĭ. Fîntîna se chĭamă și astăzĭ «*Puțul luĭ Bîrsan*». Are apă multă, da nu tocmaĭ rece, din pricină că- ĭ amestecată cu lacrimile celor ce l-aŭ îngropat.

După întîmplarea asta toți s'aŭ legat frațĭ de cruce și Vodă în pomenirea luĭ Bîrsan le-a dăruit tot muntele și locurile dinpregĭur să fi a lor de vecĭ.—

Apoĭ sunînd din surle porniră înainte, chĭemînd pe toți argații și flăcăiĭ care-ĭ găseaŭ în cale. Și cînd aŭ dat față cu turcul, l-aŭ bătut și ĭ-aŭ scos din țară.

Flăcăiĭ, care fusese tovarășĭ cu Bîrsan și care scapase teferĭ din bătălie, s-aŭ întors iarășĭ la turmele lor și la căsuțele din munte, ș-aŭ întemeĭet pe locul dăruit de Vodă, satul *Bîrseștĭ*, și muntele s-a chemat *Bîrsan*, de la flăcăul Bîrsan, care-a murit *slujindu-și țara și pe Vodă!* —

104 — **Totoiescu**

Din neamul Totoĭeștilor, care sînt în Bucovina (Cordun), povestesc iștia ce trăesc, că într'o bătălie a luĭ Stefan Vodă, unuĭ Totoĭescul era totdeauna la îndămîna luĭ Vodă și într-o primejdie mare, Ștefan a zîs:

— Tot tu ĭești? și de atunci le-aŭ ramas numele «*Totoĭescu.*»

www.digibuc.ro

VI

DANII

DE LA

STEFAN CEL MARE SI SFINT

www.digibuc.ro

105. — Purcel

Stefan Vodă cel Bun, vrînd să meargă la biserică într'o Duminică dimineața la liturgie, în tîrg în Vasluĭ. a auzit un glas mare de om, strigînd să aducă boiĭ la plug. Și mirîndu-se ce om este acela că ară Duminica, îndată a trimes în toate părțile ca să-l găsiască pe acel om, să-l aducă la dînsul; și l-aŭ aflat pe om în sus, pe apa Vasluiuluĭ, cale de patru ceasurĭ, arînd la o movilă ce să chiamă acum «*Movila luĭ Purcel*; că pe acel om încă îl chema *Purcel*.

Și ducîndu-l pe acel om la Stefan Vodă, l-a întrebat Stefan Vodă, el a strigat așa tare, și pentru ce ară Duminica?

El a zis, că a strigat el să aducă boiĭ la plug, și ară Duminica, că este om sarac, și într'alte zile n'a vrut frate-seŭ să-ĭ dee plugul, și acum Duminica iă dat,

Decĭ Stefan Vodă a luat plugul fratelui celuĭ bogat și l-a dat fratelui celuĭ sarac să fie a luĭ.

106.— Movila luĭ Burcel

Ci că eraŭ doĭ frațĭ, unul bogat și celalalt sarac. Cînd să ducea cel sarac la cel bogat ca să-ĭ dee plugul, cel bogat nu se îndura să-i dee plugul să are și el, de cît numaĭ Duminica și sărbătoarea.

Așa într'o Duminică cel sarac vrînd să are, s-a suit pe vîrful movileĭ și-a prins să strîge la frate-su, ca să-ĭ trimată plugul cu boiĭ.

Drept atuncĭ a trecut pe-acolo Stefan Vodă și cum l-a auzit, a și trimăs să-l aducă la dînsul.

Cum l-o adus, Stefan l-a'ntrebat:

— Măĭ creștine, de ce arĭ sărbătoarea?

Burcel a spus pricina și Domnul cum a auzit, a poruncit:

www.digibuc.ro

— Plugul frăține-tu, de-amu a tău să fie, și eŭ îți dăruesc *movila* să fie a ta vecĭ de vecĭ, ca să fiĭ și tu în rîndul gospodarilor chiaburĭ.

Movila luĭ Burcel îĭ în comuna Micleștĭ, ținutul Vasluĭ.

107.—**Gîrceanu**

Locuitoriĭ satuluĭ Gîrcenĭ, din comuna Gîrcenĭ, ținutul Vasluĭ, sînt răzeși din vremea veche.

Să trag dintr'o familie *Gîrceanu*. care-a fost împămîntenit de Stefan cel Mare și de la acesta a și ramas numele satuluĭ *Gîrcenĭ*.

108.—**Văsoĭ**

Gĭumatate din siliștea de pe Bîrlad, anume *Fundenĭ*, din partea de gios. în ținutul Tecucĭ, o fost dăruită de Stefan cel Mare, unuia *Văsoĭ*, pentru-că l-a slujit pe Vodă, cu credință și cu dreptate.

Siliștea asta vine în comuna Bucești, din ținutul Tecucĭ.

109.— **Paisie**

Intemeietorul satuluĭ *Păisenĭ*, din comuna Malinĭ ținutul Sucevii, a fost unul Paisie, căruia i-a dăruit moșiea Păisenĭ, Stefan cel Mare, pentru că l-a găzduit o noapte.

www.digibuc.ro

110.—Corlat

Satul și comuna *Corlătenĭ*. din ținutul Dorohoĭ, își trage numele de la unul *Corlat*, boĭer de credință a luĭ Vodă Stefan cel Mare. Vodă i'a maĭ dăruit moșiea Berchișeștĭ din Bucovina, și Corlat a dăruit-o în urma mănăstireĭ Moldovița, din Bucovina.

Pe moșiea Corlătenĭ, făcuse Stefan cel Mare un iaz, care a fost prefăcut și întemeiet iarășĭ de boierul Haret.

111.—Portar-Basa

Satul *Portarĭ-de-gĭos*, din comuna Zăpodenĭ, ținutul Vasluĭ, zice că și-a luat numele de la unul: *Portar-Basa*, care-a slujit pe Domnul Stefan cel Mare și Vodă i-a dăruit satul aista, pentru credința luĭ în slujba ce-a avut.

112.—Fraţiĭ Mircești

Gospodarĭĭ din satul Mircești, comuna Mircești, ținutul Vasluĭ, sînt răzeși, care se trag din *fraţiĭ Mircești*, aŭ capatat locul acesta din vremea luĭ Stefan cel Mare.

De la fraţiĭ Mircești, a ramas și numele satuluĭ.

www.digibuc.ro

113.—**Roman.**

Satul *Românești* din comuna Movilenĭ, ținutul Iașĭ ș-a luat numele de la o familie veche răzășască, care-o cheamă *Roman* și din care maĭ sînt și azĭ urmașĭ.

Ceĭ de'ntâĭ răzășĭ de pe vremea luĭ Ștefan cel Mare, aŭ fost așazațĭ cu satul pe dealul Poștelĭ, către apa Bahluiuluĭ și din pricină că satul era aproape de drumul mare, eraŭ drept în calea năvălitorilor Tatarĭ și Turcĭ, de-aceea locuitoriĭ s-aŭ tras maĭ spre mează-noapte, între dealurile: Fundătura, Holmul, Românești și Cimitirul, și așa s-aŭ așezat în valea cea mare.

114.—**Bucĭum**

Moșiea Răcăuțu din comuna Onești, ținutul Bacăŭ, a fost moșie domnească pe vremea luĭ Ștefan cel Mare.

Această moșie a fost dăruită de Ștefan Voda luĭ *Bucium*, a căruĭ moștenitorĭ o stăpînesc pînă astă-zĭ.

115.—**Ghiorghiță**

Odată Ștefan Vodă pornise spre Ardeal, pe valea Moldoveĭ și se opri cu oștirea la Vama[1]) Satul Vama era cel maĭ întemeiet din toate cîte eraŭ în împregiurimĭ. Aicĭ se vămuiaŭ toate mărfurile care se aduceaŭ din țara ungurească și din Ardeal și din pricina asta s'a chemat și satul *Vama*.

1). Sat în Bucovina, ținutul Câmpulung.

www.digibuc.ro

De-aicĭ, înainte, nu maĭ putea merge oștirea, că nu era de cît o cărare și locurile strașnic de rele.

Stefan Vodă ca semn c-a poposit în Vama, a pus un stîlp, care se vede și'n ziua de astăzĭ.

Pe vremea aceea în Cîmpulung nu era de cît cîteva case și de-acolo spre Dorna, cale de-o zi, nu maĭ întîlneaĭ casă omenească, fără numaĭ codri marĭ și pădurĭ ne calcate de picior de om.

Unde-ĭ amu Dorna, între ape, era o singură gospodărie: casă bună, cu colibă, grajdĭ, cotunĭ și toate cele de trebuință la o gospodărie cu temeĭ: care eraŭ a unuia *Gheorghiță*, hoț vestit și iscusit, și vînător fără pereche.

El prada la depărtărĭ marĭ și nicĭ odată nu a fost prins.

Aista croi și lărgi cărarea care lega gospodăria luĭ cu tîrgurile de prin pregĭur.

Drumul trecînd pe dinaintea caseĭ luĭ, orĭ ce drumeț, boierĭ orĭ țaranĭ, de la Vlădică pînă la opincă, tragea'n gazdă la dînsul unde era primit bine și nu aveaĭ grijă că ți s'a 'ntîmpla ceva, ca și cum aĭ fi fost acasă la tine, de nu mai de haĭ. Celor maĭ de samă dintre oaspețiĭ luĭ, le da oameniĭ credincioșĭ, care să-ĭ călăuzască și să-ĭ apere de orĭ-ce primejdĭe. Așa că i s-a adus vestea 'n lume, de treaba asta.—

Cu femeea de'ntăĭ Gheorghiță n-a avut nicĭ un copil și cu învoirea eĭ, îșĭ maĭ ĭe o femee cu care dă Dumnezĕŭ de are treĭ băeți: Gheorghe, Ioniță și Grigore.

Pentru fapta asta— că trăia cu 2 femeĭ— și pentru o pradăciune, dar nedovedită, Ghiorghiță, a fost dus ca să-l gĭudice divanul domnesc, la Suceava.

Ghiorghiță întră în Suceava încarcat cu fel de fel de blănurĭ și cînd l-aŭ văzut ceĭ care-ĭ ospatase și 'ngrijise de eĭ, izbutesc nu numaĭ să-l îndreptățască în fața luĭ Vodă, ci i-l înfățoșeră ca pe un adevĕrat făcător de bine.

www.digibuc.ro

Vodă drept rasplată, îi dărui tot locul și pădurile cîte le cunoaște el, din giurul gospodăriei luĭ, și așa s-a întemeiet răzășiea Dorneĭ.

116 — **Logofătul Negrilă.**

Zice că'n locul care se cheamă *Negrilești*, din comuna Doagele, ținutul Vasluĭ, ar fi fost în vremea luĭ Stefan cel Mare, un tîrgușor.

Numele tîrgușoruluĭ vine de la un logofăt de-aluĭ Stefan Vodă, care-l chema: *Negrilă*:

Și astă-zĭ, cînd ară oamenĭ maĭ adînc, cu plugul, cărămizĭ și pietre marĭ, ceĭa ce adeverește spusa bătrânilor.

117 — **Broșteanu**

Zice că se pornise Stefan cel Mare la un războĭ și i-a fost trecerea prin comuna Drăgușenĭ, ținutul Suceava ș-a poposit cu oștirea pe locul, care se chema și astăzĭ, Holmul.—

Un păzitor a iazuluĭ din apropiere, unul *Broșteanu*, i-o dus luĭ Stefan Vodă, poclon, un buhaĭ gras.

— Ce mulțămită să-țĭ daŭ, măĭ creștine? l-á întrebat Vodă. —

El a cerut pămîntul dinpregiurul iazuluĭ și a schituluĭ — astăzĭ biserica satuluĭ. —

Dorința i s'a împlinit și așa a fost începutul satuluĭ *Broștenĭ*, care ș-a luat numele de la Broșteanu.

Uniea spun alt-fel: Zice că, atuncĭ cînd a fost bătut Stefan cel Mare la Valea Albă și l-a alungat mă-sa de la Cetatea Neamțuluĭ, el a tăbîrît într'o Vinerĭ cu oastea care-o maĭ avea, în satul Broștenĭ din ținutul Sucevĭĭ. Satul aista îĭ numaĭ din țiganĭ cor—

www.digibuc.ro

ciți cu de-anoștrĭ și n-a avut hrană de-agĭuns ca să îndestuleze atîta om și bulibașa din Brusturĭ a trimes pe niște țiganĭ în satul Purcilești, care-ĭ zic astă-zĭ Stolniceniĭ Prajesculuĭ, ca s'aducă de-a-le mîncării ce-or găsi, orĭ c'or vra să dee orĭ nu. Țiganilor, care aŭ îmblat după merinde, lĭ-a dat Stefan pămînt și ĭ-a făcut răzeșĭ. —

De-acolea a maĭ mas o noapte în locul care se cheamă azĭ: *Buhaĭu luĭ Vodă.* Aicĭ zîc că unu: *Stanu Perjariŭ*, ĭ-a adus luĭ Stefan un Buhaĭ gras și niște pește, iar Vodă l-a răsplătit dăruindu-ĭ 7 fălcĭ de loc și iazul din rîpile dealurilor Homița; care vine între satele Cristeștĭ și Drăgușenĭ.

Iazul anu dă semne că ar se săce.

www.digibuc.ro

VII

RĂZĂȘII

DE LA

ȘTEFAN CEL MARE ȘI SFINT

www.digibuc.ro

118 — Răzăşii de la Stefan cel Mare şi sfînt. —

a). Răzeşii din satul *Conteşti–Răzăşi*, comuna Ruginoasa, ţinutul Suceava spun că aŭ răzăşiile de la Ştefan cel Mare.—

b). Moşiea *Ciuru* sat din comuna Ostopceni, ţinutul Botoşani este răzăşie a locuitorilor şi se zice, că ar avea-o din vremea luĭ Ştefan cel Mare.

c). Moşiea *Delenĭ*, din comuna Delenĭ, ţinutul Botoşanĭ, a fost dată răzăşie locuitorilor de Stefan cel Mare.—

d). Moşiea Hîrlăuluĭ se zice că ar fi fost dată tîrgoveţilor, de Stefan cel Mare, printr'un hrisov. —

e). Locuitoriĭ din satul *Căputeşti*, comuna Ivăneştĭ, ţinutul Fălciuluĭ, sînt răzeşĭ vechĭ. avînd şi hrisoave de pe vremea Mareluĭ Domn. Stefan Vodă.

f). Cea maĭ mare parte din locuitoriĭ satuluĭ *Pîhnaveche* din comuna Tîrziĭ, ţinutul Fălciuluĭ, sînt răzăşĭ vechĭ, împămînteniţĭ de pe vremea luĭ Stefan cel Mare.

g). Satul *Vineţeştĭ*. numit şi Ivineştĭ din comuna Vineţeştĭ, ţinutul Fălciuluĭ, zice că este toarte vechĭ şi că locuitoriĭ sînt răzăşĭ de baştină. Eĭ stăpînesc moşiea de la moşĭ şi strămoşiĭ lor, care-aŭ capatat-o din vremea luĭ Stefan cel Mare.

Cea de'ntăĭ familie care s-a aşazat aicĭ, este a vorniculuĭ *Simeon Bute.*—

h). Satul *Pustieana* din comuna Scorţenĭ, ţinutul Bacăŭ, zice că este întemeiet de Ungurĭ aduşĭ ca robĭ, de Stefan cel Mare, în urma uneĭ bătăliĭ ce-a avut-o cu Mateĭ Corvin. Parte din locuitorĭ sînt Saşĭ.

i). Satul *Săcuienĭ* din comuna Săcuenĭ, ţinutul Bacăŭ, povestesc bătrîniĭ că-ĭ întemeiet de pe vremea luĭ Stefan cel Mare. Ca dovadă că-ĭ adevĕrat, este că, *pămîntul de hrană a gospodarilor, îĭ împărţit pe stînjenĭ de-a luĭ Ştefan cel Mare*. Numele satuluĭ se trage de la un Săcuĭ împămîntenit de Stefan Vodă.

www.digibuc.ro

j). Locuitorii din satul *Săcărești* din ținutul Iași — sînt răzeși din vremea lui Ștefan cel Mare, după cum spun bătrînii, și chiar aŭ hrisoave care dovedesc adevărul.

l). Locuitorii satului *Oșești*, comuna Oșești, ținutul Vasluĭ, sînt răzeși din vremea lui Ștefan cel Mare.

m). Satul *Valea Satului* din comuna Valea Satului ținutul Vasluĭ, a fost dat de Ștefan cel Mare, ca răzășie unuĭ oștean de a luĭ.

n). Satul *Dobrăvățul-Rușĭ*, din comuna Dobrovăț, ținutul Vasluĭ, își trage numele de la o ceată de Mazurĭ rusnacĭ aduși și așazați aicĭ din vremea luĭ Ștefan cel Mare.

o). *Brusturiĭ*, îĭ cel maĭ vechĭ sat din comuna Drăgănești, ținutul Suceava. Oamenii sînt răzeși și moșiea le-a fost dată de Ștefan cel Mare în urma războiului de la Valea Albă, loc nu departe de aicĭ.

p). Răzășiile din *Lețcani*, ținutul Suceava, aŭ fost capatate de la Ștefan cel Mare în urma războiului de la Valea-Albă.

www.digibuc.ro

VIII

BISERICI ȘI MĂNĂSTIRI

INTEMEIETE DE

ȘTEFAN CEL MARE ȘI SFINT

www.digibuc.ro

119 — Biserici și Manastiri întemeiete de Sfetan cel Mare si Sfînt

a). Uniea spun că cel întăi întemeietor a bisericeĭ din satul Hărmăşeşti, comuna Vaşcanĭ, ţinutul Sucevei, ar fi fost Stefan cel Mare.

b). Biserica sf. Voevozĭ din comuna Stroeşti, ţînutul Sucevei, zice că-ĭ făcută de Stefan Vodă.

c). *Biserica sf. Neculaĭ*, biserica veche, de la Mănăstirea Poĭana (Probota), ţinutul Suceava din ţîntirimul Sahăstrieĭ din vale, zice că a fost făcută de Stefan Vodă. Acum nu maĭ este.

d). Biserica sf. Gheorghe saŭ biserica domnească, e zidită de Stefan cel Mare, cînd a făcut cu.ţile de piatră din Hîrlăŭ.

e). Biserica sf. Invierea de la Mănăstirea Doamneĭ din satul Doamna, de lîngă tîrgul Botoşanĭ, a fost făcută de Stefan Vodă.

f). Biserica din comuna Dimăchienĭ, ţînutul Dorohoĭ, îĭ urzita foarte din vechime. Bătrînĭĭ spun că a fost făcută de Stefan Vodă, cînd şi moşiea era domnească; dar din pricina împregĭurărilor grele, biserica s-a stricat.

După ce moşiea a'ntrat în stăpînirea *Hatmanului Balica*, el a prităcut biserica, dimpreună cu *curţile domneşti*, care eraŭ aicĭ.

— In Dorohoĭ este biserica Sf. Neculaĭ, făcută de Stefan cel Mare pentru mărirea luĭ Dumnezeŭ şi pentru înfrîngerea purtată asupra Polonilor, pe cîmpiile Siretuluĭ la Vîrfu cîmpuluĭ şi la Ionăşenĭ.

(Aicĭ sînt portretele Voevodului Stefan cel Mare în strae scumpe (asemenea celuĭ de la biserica sf. Neculaĭ din laşĭ) a soţieĭ sale, Doamna Mariea şi a fiilor: Bogdan, Stefan şi Petre.)

g). In comuna Dealul-Noŭ, din ţînutul Bacăŭ, pe locul numit «Şilişteа» zice că ar fi fost o mănăstire de călugărĭ, întemeietă de Stefan cel Mare.

h). Biserica cea de la ţîntirimul din cîmp, din comuna Valea Mare, ţînutul Bacăŭ, se zice că este făcută de Stefan Vodă cel Mare.

www.digibuc.ro

i). Mănăstirea Socola a fost întemeiată de Domnul Stefan cel Mare. In vechime a fost schit de călugărițe.)

j). In locul unde-i Mitropolia din Iași, era o biserică, numită: *Biserica Albă*. cu hramul «Nașterea Sf. Ion Botezătorul», care-a făcut-o Stefan cel Mare.—

k). In margina pădurii Țibăneștilor, ținutul Vasluĭ este-o bisericuță. care a fost mănăstire de călugări Această bisericuță ar fi fost făcută de Stefan cel Mare. Pe aici se văd urmele unor șanțuri, care ar fi fost ca întăriturĭ ostășești. făcute tot de Stefan Vodă.

l). *Mănăstirea Dobrovățul*, din ținutul Vasluĭ îi făcută de Stefan cel mare. în anul morții.

m). *Biserica sf. Paraschiva* saŭ *biserica domnească* din satul Fîntînele, comuna Nicorești, ținutul Tecucĭ, îi făcută de Stefan cel Mare. după cum s-a găsit pe-o peatră, care se află acum sub sfînta masă.

n). *Biserica sf. Arhidiacon Stefan*. făcută de Stefan Vodă, în chip de paraclis mic pentru curteni în colțul despre miază noapte, în Cetatea Neamțuluĭ.

o), *Mănăstirea Bisericanĭ* a fost împodobită cu o mulțime de odoară, de cătră Stefan cel Mare și sfînt și fiul luĭ. Bogdan.

(La 9 August. în fie-care an se face pomenirea luĭ Stefan Vodă cu tot neamul luĭ).

p). Biserica din satul *Măscățeștĭ*, comuna Dobrenĭ, ținutul Neamț, este întemeiată de Stefan Vodă.

r). In urma biruinței Moldovenilor în potriva Craiuluĭ Albert (Albrecht) al Poloniei, Stefan cel Mare a pus de a făcut la mănastirea Neamțuluĭ o biserică —puțin maĭ în sus de unde fusese biserica veche.—

s), Stefan Vodă a dat călugăruluĭ Simion, banĭ, de a clădit la Pîngarați din ținutul Neamț, o biserică de lemn, cu hramul sf. Dumitrŭ.—In vremea războiuluĭ de la Valea-Albă a ars biserica cea de lemn, iar Călugărul Simion cu toțĭ călugărĭĭ aŭ trecut în țara Ungurească la cetatea Gurgia și s-aŭ sălășluit în Mănăstirea Kașiva, pînă după potolirea războiuluĭ.

t). Stefan cel Mare a zidit biserica din Războienĭ, ca locaș sfînt pentru aducerea amiute de cei căzuțĭ în războiul pentru apărarea țării. A dăruit bisericeĭ

www.digibuc.ro

și o bucată de moșie și din venitul ei ca să se grijască de biserică și să se grijască și de pomenirea ostașilor îngropați acolo.

Cu vremea biserica s-a prifăcut în mănăstire de călugări.

u). *Mănăstirea Tazlău*, din ținutul Neamț, îi zidită de Stefan cel Mare, pe locul unde era mai înainte mănăstirea veche.

v). Alăturea de biserica *Mănăstirei Bistriței* din ținutul Neamțului, este un paraclis, o clopotniță și un clopot, toate-acestea 's făcute de Stefan Vodă.

z). *Mănăstirea Pătrăuți* din Bucovina, îi zidită, ca să slujască de spital pentru ostașii neputincioși.

x). Clopotul de la Mănăstirea Zamca, îi din vremea lui Stefan Vodă și clopotul aista-i nazdravan, că se trage singur cînd are să se 'ntîmple ceva în țară (Bucovina): bătălie, foamete, bolișe mare s. a. —

y). «Înțăles-am și noi din oameni bătrîni, lăcuitori de aicî din țară, cum se trage cuvîntul din om în om, că o biserică de lemn din Olovăț (în Bucovina), să fie făcută de Dragoș Vodă, și acolo zic să fie îngropat Dragoș Vodă. Și acea biserică de lemn aŭ mutat-o Stefan Vodă, de o aŭ clădit la Mănăstirea Putna, unde stă pînă acum; iara în locul bisericei de lemn, la Olovăț, Stefan Vodă a zidit biserica de piatră».

w). Intre multe alte daruri a lui Stefan Vodă cel Mare și sînt, sînt și la *Mănăstirea Vatra-Moldaviței* niște clopote, împotriva furtunei. Ele sînt sfințite și menite anume de-a împrăștiea orî-ce furtună, care s-ar ivi în partea loculuĭ saŭ prin împregiurimî.— Odată aŭ fost furat Tatariĭ clopotul cel mare dar nu l-aŭ putut duce nicî cu *6 cai*. Văzînd că nu-l pot duce, l-aŭ lasat în dealul Sucevițeĭ. Acolo l-aŭ găsit Romînii și l-aŭ dus iarăși îndarăt, într-o trăsură cu *un cal*, așăzîndu-l în clopotnița Mănăstireĭ Vatra Moldaviței, unde-ĭ și 'n ziua de azĭ, scutind pe locuitoriĭ de acolo de orĭ ce cumpănă mare.—

Insamnare: N-am pus aicĭ toate bisericile și mănăstirile făcute de Stefan Vodă, fiind-că așĭ fi ieșit din marginele legendare. Aceleași vorbe le-aș putea spune și despre **odoarele** din vremea lui Stefan.

www.digibuc.ro

IX

CRUCI, FÎNTÎNI, CIȘMELE, IAZURI, PODURI, MOVILI ȘI RUINI

DIN VREMEA LUI

ȘTEFAN CEL MARE ȘI SFÎNT

www.digibuc.ro

120 — Crucĭ

a). *Crucea de piatră* saŭ Borzeștĭ-Răzeșĭ sat în ținutul Bacaŭ. In vechime purta numele Bobu după numele dealuluĭ pe coasta căruia este așazat.

Oamenĭĭ spun că crucea cea de piatră, înaltă de un stat de om, a fost pusă de Stefan cel Mare, pe mormîntul unuĭ neam de a luĭ. Pe cruce să vad urme de scrisoare, care pare să fie făcută în slavonește.

121 — Fîntînĭ și cișmele.

b). In satul Vericanĭ, comuna Litenĭ, sînt urmele unuĭ pod de piatră și o fîntînă, care spun, oamenĭĭ că ar fi făcute de Marele Stefan.—

c). Numele satuluĭ Cișmeaua din comuna Poponțĭ, ținutul Botoșanĭ. zice că vine de la cișmeaua (fîntîna) zidită în partea dinire asfințit și miază-noapte a satuluĭ. care ar fi făcută de Stefan cel Mare. Domnul Moldoveĭ.

Oamenĭĭ spun că pe dealul Cișmeleĭ, pe cînd eraŭ eĭ micĭ. s-aŭ găsit cuțite cîte 3 într'o teaca ; bucățĭ de sabie și arme întregĭ.—

d). In apropierea bisericeĭ din satul și comuna Șipotele, ținutul laș, este o fîntînă și oamenĭĭ localnicĭ. îĭ zic: *Fîntîna luĭ Stefan Vodă*, adică ar fi făcută de Stefan cel Mare, Domnul Moldoveĭ.—

122 — Iazurĭ.

e). *Iazul domnesc* de pe moșiea Dimăcheni din com. Dimăcheni, ținutul Dorohoĭ, spun bătrînĭĭ că acest iaz, a fost făcut din porunca luĭ Stefan cel Mare, pe cînd *moșiea era domnească*. Maĭ tîrziŭ, moșiea fiind stăpînită de Hatmanul Balica, el a tocmit iezătura, care se stricase.

www.digibuc.ro

f). Podișul Ciomag, care nu e de cît o prelungire în lat a podișului Cioranii-Rușĭ, tăind moșiea Belceștilor dinspre miazanoapte către miazăzĭ; începînd de la hotarul Hodorei— sat din comuna Cotnarĭ - și se întinde pînă în șesul Bahluiului, pe o lungime cam de 45 de prăjini, unindu-se în partea despre meazăzi cu dealul Bahluĭ prin o ezitură veche și se face o vale adîncă pe care a fost în vechime un iaz.

Sa povestește că iazul acela alcătuit din apa Bahluiului, — avea *iezitura făcută din pămînt amestecat cu lînă și* să întindea din satul Belceștĭ, pînă din sus de tîrgul Hîrlăŭ, departare mai de-o poștă și iezîtura asta a fost făcută de Ștefan cel Mare, ca să impedice, prin strînsura apeĭ, năvălirea liților păgîne către *vechiul scaun domnesc din tîrgul Hîrlăului.*

Cum că a fost iazul atîta de mare, nu se poate spune, astăzĭ, cu de-anume ; că a fost în adevarat strașnic, de mare, asta se dovedește din rădicătura iezîturei, care se află și astăzĭ, în margina despre asfințit a satului Belceștĭ și care are o lungime mai bine de 100 de prăjinĭ, așa că a putut să ție apă pe-o întindere de-aproape o poștă.

123 — **Poduri.**

g). Reste pîrăul Cîrjoaea, care izvorește de sub dealul Cîrjoaea, din ținutul Iașĭ, mai în gîos de satul Cîrjoaea se află un pod mare boltit, care se zice că ar fi făcut din vremea luĭ Ștefan cel Mare.

h). In partea despre răsărit a satuluĭ Bădiuțĭ din comuna Ștefănești, ținutul Botoșanĭ, se află un pod de peatră foarte vechĭ, peste Bașău, acesta-ĭ făcut de Ștefan.

i). Peste pîrăul Valea-Rĭ, din comuna Bogdana, ținutul Bacău, este un pod, care spun oamenĭĭ, că ar fi făcut de pe vremea luĭ Ștefan cel Mare.—

www.digibuc.ro

124 — **Movili.**

j). In comuna Ardeoanĕ din ţînutul Bacăŭ, pe dealul Hemeĭenĭ este o movilă, care se cheamă *movila Ilieştĭ*. Zic bătrînii că-ĭ rădicată de Ştefan cel Mare, ca să ţie piept Ungurilor, mai cu uşurinţă. Cu v-o 40—50 anĭ maĭ în urmă, s-a găsit o mulţime de arme vechĭ, săgeţĭ, lăncĭ, săbiĭ.— Pe unelea din ele se vedea scris: «*Ştefan Vodă-Mare*» «*Moldova*».—

k). In satul Războenĭ din ţînutul Neamţ, este o movilă, unde sînt îngropaţĭ vitejiĭ care aŭ căzut în războiul de la *Valea Albă*.

l). In partea despre miază-noapte a tîrguluĭ Agiud, sînt maĭ multe movilĭ din vremea războaelor luĭ Ştefan cel Mare.

m). *Movila Roşă* din comuna Şuleta, ţînutul Făl-ciuluĭ, spun bătrînii, că'ĭ rădicat de Ştefan cel Mare.

n). *Moviliţa* din comuna Scheĭa, ţînutul Vasluĭ, care-ĭ făcută din pămînt şi pietre sfărămate de Ştefan cel Mare, cam odată cu biserica din Scînteĭa. Movila asta a fost făcută să slujască de pază, ca cînd or veni varvariĭ să se dee de ştire din bună vreme.—

o. Aproape de satul Soleştĭ, com. Soleştĭ, ţînutul Vasluĭ sînt 2 movile, care ar fi din vremea luĭ Ştefan Vodă pentru paza de varvarĭ—

125 — **Ruini.**

p). In satul Dărmăneştĭ din comuna Gîrcina, ţînutul Neamţ, este o clădire (casă) mare, veche de tot, şi după spusa bătrînilor îĭ de pe vremea luĭ Ştefan cel Mare.—

www.digibuc.ro

X

ODOARELE

DIN VREMEA LUI

ȘTEFAN CEL MARE ȘI SFINT

www.digibuc.ro

126.— Odoară din vremea luĭ Stefan cel Mare și Sfînt.

a) O sabie din vremea lui Stafan cel Mare. Cînd s'a făcut șușaua (soseaua) Vasluĭ-Docolina, în comuna Delenĭ, în malul Bîrladuluĭ sub rădăcina unuĭ stejar, s-a găsit o sabie, care după forma eĭ, zice că ar fi din vremea luĭ Stefan cel Mare.

Odorul acesta să păstrează în muzeul din Bucureștĭ

b). Evanghelia de la Mănăstirea Neamțului. — La Mănăstirea Neamțuluĭ este o evanghelie scrisă cu mîna pe piele (membrană) tocmaĭ din vremea luĭ Stefan cel Mare.

Așa-ĭ de mare cartea asta, că în timpul slujbeĭ nu o poate purta un singur diacon.

c). Două steaguri din vremea lui Stefan cel Mare se păstrează la Mănăstirea Zograf din sf. Munte, avînd pe dînsele zugrăvit icoana sf. Gheorghe.

www.digibuc.ro

ADAOS

www.digibuc.ro

127 — Cetatea Neamțului.

Aicĭ, la Cetatea Neamțuluĭ, cînd a vrut Stefan cel Mare sĕ între înăuntru, că venise în țara Moldoveĭ, Turciĭ cîtă frunză și ĭarbă, și n-a putut Stefan să le stee împotrivă și a venit aicĭ să se ascundă și s-a rugat mîni-sa ca să-ĭ deschidă, ĭar măsa l-a alungat.

Și atuncĭ, Stefan, suparat că mă-sa l-a cam bagĭocurit o leacă, s-a dus de s-a bătut amarnic cu Turcii, că i-a învins și i-a alungat pînă la Dunăre, hăt departe! Și acolo la Dunărea ceea, ĭ-a înecat Stefan pe toțĭ Turcii!

* * *

Despre întemeĭerea Cetățiĭ Neamțuluĭ, spun bătrînii, că înainte de Stefan Vodă, cu mult înainte, aŭ venit niște Nemțĭ pe-aicĭ ș-aŭ silit pe oamenĭ de le-aŭ carat piatră și le-a clădit cetatea,—

Și așa de mult ce ĭ-a năcăjit pe oamenĭ, Nemțiĭ ciea, că aŭ rămas oameniĭ saracĭ lipițĭ pămîntuluĭ! pĭerindu-le vitele cărînd la pĭatră, și, după ce s-a mîntuit boiĭ și caiĭ, aŭ pus și vacile la gĭug. —

Și cînd s-a mîntuit cetatea, rămăsese în împregĭurimile aĭestea numaĭ un boŭ fără coarne și o vacă fără coadă.

Maĭ tîrziŭ s-aŭ sculat oameniĭ de-aŭ alungat pe Nemțĭ și le-a dărîmat cetatea, dar venind Stefan în scaunul Moldoveĭ a clădit-o ĭarășĭ.

Stefan n-a maĭ chinuit lumea ca Nemțiĭ ciea, că el a fost om mare, bun și sfînt, cum n-a fost și nicĭ n-a maĭ fi altul pe fața pămîntuluĭ. Și el vreme de 40 anĭ cît a domnit, 40 de bătăliĭ a bătut izbîndind în toate, și 40 de mănăstirĭ și bisericĭ a făcut, afară de multe alte podurĭ și fîntînĭ.

In vremea luĭ, era tare bine în țara Moldoveĭ.

Iar bătrînii spun că Stefan nu-ĭ mort.

El aie să maĭ vie și atuncĭ ar să fie ferice de țara asta.

www.digibuc.ro

128 — **Povestea florii soarelui.**

Stefan Vodă avea o fată mută, da frumoasă, de nu ĭ-aĭ fi găsît păreche pe pămîntul aĭsta. Domnului nu-ĭ mergea mîncarea la inimă și odihna în oase, de amărît ce era. A întrebat el de lume, s-a sfătuit cu vrăjîtorĭ și cu cărturarĭĭ timpuluĭ, dar n-a dat de leacul muțeniĭ.—

Intr-o vreme așa în amurg de vară, ĭaca vine la Domn o babă — da bătrînă de-și scărpina pieptul cu nasul, așa era de ghiboasă — și-l povățuește să cheme pe Soare la un ospăț și să-l cinstească după toate rînduĭelele cuvenite fețelor strălucite. După ospăț, cînd toțĭ or fi în toane bune, să trimată fata și să-ĭ ceară o sărutare de la craiul zîleĭ (de la Soare), că numaĭ așa odrasla luĭ dragă are se prindă la graĭ.

Vodă îmbucurat pusa 'n cale un ospăț mare.

Pe capul stăpînitorĭuluĭ era însă un blăstăm. Cum se făcu că ploaza ră aude de gîndurile Domnuluĭ și ca să-ĭ încurce dezlegarea, aleargă fuga în răcorile întunecoase dinspre lună-răsare și găsește pe stăpîna nopțiĭ bocindu-se de necredința Soareluĭ.—

Ea se văita că n-are parte de barbat, că nu pricepe de ce fuge, de dînsa și o lasă să alerge ca o dezmetică în urma luĭ. Și se tînguia:

— Maĭ bine mă tăcea maică-mea femee ca toate femeile, că tot aș fi avut parte de soț, da nu zînă, cu pletele învălvăete de lumină și cu sufletul întunecat și umed ca o peșteră neîmblată.—

Soarta ră prinde la nădejde și cu întorsăturĭ meșteșugite de vorbă, îngînă cătră lună:

— Pînă amu tot se cheamă că aĭ avut barbat, da de-amu 'ncolo te lasă de tot, că el să 'nsoară cu fata luĭ Stefan Vodă, stăpînitorĭul pămîntuluĭ chĭar desară li-ĭ nunta.—

Doamna nopțiĭ, numaĭ de cît se turbeze. Își aprinde argintul din față și fulgerînd de rĕzbunare, se gĭură pe strălucirea eĭ că are să nimicească vlastarĭul îndrăzneț uluĭ Vodă.—

www.digibuc.ro

In noaptea ospățuluĭ, luna s-a dosit după sprînceana codrilor, pîndind să-și zărească dușmanca, pentru ca s-o zdrobiască.

Soarele, un făt frumos de lumină, chetuĭa cu Vodă și cu toțĭ curteniĭ.

Cînd pe la sfîrșit, veni la petrecanie și fata Domnuluĭ, împodobită ca o primavară caldă; cade în genunchĭ la picĭoarele Soareluĭ și-ĭ cere o gură de mîntuire.

Luna furioasă, să rădică turbată peste straja (culmea) codrilor negrĭ, și aruncîndu-se 'ntr'un briŭ tremurat de lumină și răzbătînd pe fereasta palatuluĭ, a căzut peste fața rugătoare a feteĭ ca o ploaĭe de blăstăm și ĭ-a topit chipul în floare galbănă.—

Cu toțiĭ s-aŭ îngrozit de turbarea nedreaptă a Luneĭ.

Bătrînul Vodă, cu fața îndurerată de suferință, prinde a spune stăpîneĭ rătăcite a întunericuluĭ tot jarul înlăcrămatuluĭ săŭ suflet.

Luna neîncrezătoare, sta răce și fulgerătoare. Mesenĭĭ boceaŭ și eĭ povestea tristă a odrasleĭ fără noroc.

Soarele furios îșĭ prinde nevasta de belșugul înstufat al razelor i-ĭ face vînt pe fereastă, de-o înămolește departe în valurile nourilor.

După asta, ia pe palmă copila înflorită a temutuluĭ stăpîn pămîntean și i-o sădește în grădină, printre celelalte podoabe, ca s-o aibă aproape, să se maĭ mîngîe.

De-atunci floarea soareluĭ cu fața eĭ galbenă și înfiorătoare de durere, își întoarce veșnic chipul întristat în spre strălucirea craiuluĭ zileĭ, cerîndu-ĭ sărutarea mîntuitoare !...

129. — **Cu ce-ĭ bună mămăliga ?**

Stefan Vodă a plecat într'o bună dimineață voios, împreună c'o mulțime de boerĭ și căpitanĭ, să caute un loc potrivit pentru o sf. mănăstire. Și avea pricină Domnul Stefan să fie voios și să caute loc pen-

www.digibuc.ro

tru locaș dumnezeesc, că tocmaĭ îĭ agĭutase Dumnezeŭ de se întoarse biruitor dintr'o goana a căpcînilor de Tatarĭ care năvăliseră ni tam ni sam în biata țară a Moldoveĭ. D'apoĭ, că ce aŭ căutat aŭ și găsit eĭ. Domnul Stefan gata de luptă în toată clipeala, le-a dat o întîmpinare și o bună dimineață și o noapte bună, că era noaptea cînd i-a căsăpit, care aŭ pomenit-o cît aŭ trăit păgîniĭ ceĭ ce aŭ maĭ scapat teferĭ fugînd în ruptul capuluĭ.

Intrînd Stefan Vodă cu curteniĭ luĭ prin codri deșĭ și neîmblațĭ de prin părțile Rădăuțuluĭ, descalecă într'un loc și prinse a intra tot maĭ afund prin cele păduriĭ. Pînă la o vreme curteniĭ îl însoțiră, dară întunecînd, eĭ l'aŭ perdut din ochĭ. Căutara eĭ ba în coace, ba în colo, Vodă nicăerĭ. Neliniștea lor nu fu proastă. Toțĭ să împrașticră care în cotro să afle pe Vodă, dar în zadar fu truda lor. Pe Vodă nu-l aflară, una, că era întuneric ca în corb; alta, că pădurea era atît de deasă, că nu puteaĭ strabate nicĭ într'un fel. La urmă curteniĭ ostenițĭ ca vaĭ de eĭ, se așezară pe iarbă într'un loc maĭ lărguț din pădure, și aprinseră un foc și îmbucînd fie-care ce avea cu sine, se puseră ca să le treacă de urîtul nopțiĭ la povestitul întîmplărilor de prin cele răsboae. Povestind, ba unul, ba altul întîmplărĭ vitejeștĭ, ba de ale dragosteĭ cu cutare gĭupînească saŭ cutare fată de boĭeriŭ, se treziră, că se crapă de ziuă și se puseră iarășĭ pe căutat cu tot din-adinsul, pînă ce într'o vreme, cînd era soarele hăt sus, îl găsîră pe Stefan Vodă dormind într'o colibă a unuĭ biet Romîn.

In colibă agĭunse Vodă așa într'un tîrziŭ de noapte. Rătăcise Vodă prin cel codru, pînă cînd dădu de coliba aceea. Și de colibă n'ar fi dat, dacă n'ar fi luat sama, că într'un desiș se zărește ceva ca o lumină. După o bucată de vreme Vodă tot năzuind la lumina aceea se trezi înaintea uneĭ colibe, în care licăreaŭ cîțĭ-va cărbunĭ din cînd în cînd.

Vodă strigă: De este cineva în colibă să iasă afară.

www.digibuc.ro

Atunci eși un Romîn, care tocmaĭ se trezise din somn, și-l întrebă, că ce vrea. Stefan îĭ spuse, că-ĭ un drumeț și că a rătăcit prin pădure și-ĭ mort de trudă și de foame. Și dacă n'are loc în colibă, să se culce, și să-ĭ dee ceva de mîncare?

— Ba este zise Romînul, și una și alta.

Vodă să tupilă și intrînd în colibă, se așeză pe un braț de fîn moale, ce era așternut gĭos și care era patul stăpînuluĭ colibeĭ. De mîncare îĭ aduse Romînul un dărab de mămăligă rece. Vodă se uită la lumina unuĭ tăciune, ce'l ținea Romînul în mînă, la mămăliga cea vîrtoasă și întrebă pe om: ce are la mămăligă? Dacă n'are lapte, carne, legume orĭ altăceva.

Romînul însă îĭ zise, că n'are nimică de mămăligă.

Nu era el Vodă prea desmerdat în ale mîncărilor, că doară maĭ petrecea el nemîncat și însetat prin războaie, de cît în ticnă lîngă o masă domnească plină de fel de fel de bucate și mîncărĭ care de care maĭ alese și maĭ gustoase. Uitîndu-se el însă la mămăliga cea rece și vîrtoasă, tot parcă îĭ venea oare cum s'o îmbuce așa sacă. Da văzînd că Romînul n'are alta nimica, făcu voe de nevoe și începu să îmbuce și să înghită din ea, parcă era un fel de celemaĭ alese bucate. După ce-și sătură foamea și-și stîmpără setea c'o dușcă de apă rece ca gheața ce-ĭ aduse Romînul în palăria luĭ de la isvorul din dosul colibeĭ, Vodă îșĭ puse dreapta drept pernă de puf moale sub cap, și adormi pe loc un somn de cele voĭnicești. Cînd se trezi, văzu pe unul din curteniĭ luĭ în colibă, și pe ceĭ-lalțĭ afară, așteptîndu-l să se scoale. Eĭ spuseră Romînuluĭ că el a găzduit în coliba luĭ pe Stefan Vodă, ceea ce uĭmi mult pe Romîn.

După ce se sculă Vodă, mulțumi Romînuluĭ pentru buna primire, c'o mînă de banĭ și încălecînd, plecă cu curteniĭ și căpitaniĭ cu toțĭ spre mănăstirea Putneĭ. Aicĭ îl primi starețul Mănăstireĭ, și-ĭ făcu o masă aleasă.

Pe timpul ospățuluĭ, cînd vinul facea ocol împre-

www.digibuc.ro

giurul meseĭ, și toțĭ meseniĭ se făcură mult vorbărețĭ, întrebă Vodă pe curteniĭ: dacă aŭ mîncat eĭ mămăligă. Curteniĭ se cam mirară de această întrebare domnească, da toț răspunseră cu toțiĭ că aŭ mîncat.

— Dacă aț mîncat, zise Vodă, atuncĭ trebue să știțĭ cu ce-ĭ maĭ bună mămăliga.

Unĭĭ gîciră, că cu friptură de puĭ cu smîntînă, alțiĭ, cu brînză de oĭ saŭ cu lapte; alțĭ, cu legume, ca: usturoĭ saŭ ceapă; alțiĭ cu alte mîncărĭ care de care cum îl învăța mintea a gîci, că curteniĭ nu prea gustase din mămăligă, nu era ea doară mîncare boerească, ci țărănească. La toate răspunsurile lor, Vodă clătina din cap necredincios, vrînd să zică, că n'aŭ gîcit.

In urmă Stefan Vodă le zise:

— «Eŭ văd, că nu gîciți, de aceea oiŭ spune eŭ cu ce este mămăliga maĭ bună: *cu foamea!*»

130.—Șolcan Țiganul.

In coastele tîrguluĭ Suceava era pe vremea luĭ Stefan cel Mare o lae de țiganĭ fierarĭ. care eraŭ robiĭ Domnuluĭ și potcoveaŭ caiĭ domnești, tocmĭaŭ radvanele și carăle din curtea domnească. Maĭ mare peste dînșiĭ era bulibașa și stăpînul lor și maĭ mare era un boĭer: «Pîrcalabu».

In țigănimea ceea era un băĭețanaș care-l chema: «*Șolcan*», voĭnic de felul luĭ, frumos și isteț, și Vodă a pus ochiĭ pe dînsul și l'a luat să fie ficior în casă. adică să grijască de cĭubote și de strae.—Șolcan se purta bine, așa că-ĭ era drag luĭ Vodă și făcea mare haz de el și de incurile luĭ, maĭ ales cînd era Vodă cam supărat.

Intr'o sară, cînd nu era stăpînu-su acasă, Șolcan s-a îmbracat frumos și s-a dus, să se tudulească la neamurĭ.

Cînd l-aŭ văzut țiganiĭ și țigancele în port fain și țanțoș la statură, toțĭ s-aŭ strîns buluc împregiurul luĭ.

www.digibuc.ro

— Aoleŭ, ce maĭ facĭ, Șolcane, maĭcă?

El le răspundea cheĭos:

— Sînt sănătos și voinic, Să trăiască Măria Sa Vodă. Da Dumnevoastră cum maĭ trăeștĭ?

Toată laĭa i-aŭ răspuns într'un glas:

— Cu bulibașa o ducem cum o ducem, da cu gĭupîn Pîrcalabu nu ne 'mpăcăm.

— Dacă'ĭ așa, faceți jalbă ș-o dați la mine, ca s-o daŭ Mării Sale, să vă facă dreptate.

Țiganiĭ fac îndată jalba și-o daŭ luĭ Șolcan.

Cînd se'ntoarce Vodă acasă, Solcan îĭ ĭese înainte și prinse a plînge cu suspine. Vodă cum l-a văzut plîngînd îl și'ntrebă:

— Ce plîngĭ, măĭ Șolcane?

— Plîng că m'a bĕtut, taica popa, la biserică.

— De ce te-a bătut, mă?

— M-a bătut că n'am știut să zic: «Tatăl nostru».

Vodă care era din firea luĭ tare dè credință, s-a zborșit cînd a auzît că sluga luĭ din casă nu știe nicĭ «Tatăl nostru».

— Cum, mă țigane nu știĭ «Tatăl nostru»? Să poate slugă domnească să nu știĭ macar atîta?

— Ba-l știŭ, Măria Ta, da popa m-a bătut degeaba.

— Ia zi-l, mă, să-l aud cum îl spuĭ.

Șolcan sclifosînd de plîns, spune:

— Tatăl nostru care ĭeștĭ în cer, fie în voia luĭ.

— Mă, nu în voea *luĭ*, ci zi: fie în voĭa *ta*.

— Fie'n voea mè.

— Nu așa țigane! Nu în voĭa luĭ, nicĭ în voia mea, ci în voĭa ta.

— Șolcan să mădărește:

— Nicĭ în voia luĭ, nicĭ în voia ta, ci fie în voia mea.

— Mă, te cîrpesc, ce nu zicĭ cum îțĭ spun eŭ? Zî după mine: Tatăl nostru carele ĭeștĭ în cerĭurĭ, vie înpărăția ta, fie în voĭa ta...

Șolcan zice după Vodă:

— Tatăl nostru carele ĭeștĭ în cerĭurĭ, vie împărăția mè, fie în voĭa mè....

www.digibuc.ro

— Mă ţigane, caţĭ batae, amuş te trezesc eŭ, ce nu zicĭ ca mine: fie în voĭa ta?

Şolcan repede întinde o hîrtie luĭ Vodă şi-l roagă să scrie ceea ce se făcea că nu-ĭ intră luĭ în cap.

Vodă scrie:

«*Fie în voia ta*».

Şolcan ia hîrtiea şi ĭesă afara, ca să înveţe rugăciunea. Da cum a însarat să ĭe frumuşel, pe furiş şi se duce la ţiganĭ; strînge toată ţigănimea, prinde pe gînpîn Pîrcalab şi-l bate înaintea ţiganilor de-l lasă lat pe pămînt, arătîndu-ĭ boĭeruluĭ porunca luĭ Vodă: «*Fie în voia ta.*»

A doua zi dimineaţa, pe vremea rugăciunii, Vodă îl pune pe Şolcan să spue „Tatăl nostru», ca să vadă l-a'nvaţat. Şi ţiganul. de frică, a zis bine rugăciunea.

După ce-a trecut o bucată de vreme, numa ce chĭamă Vodă pe boĭerĭul Pîrcalab la curte şi-l întrebă de rîndul cailor.

Pîrcalab vine umilit şi scîrbit în sînea luĭ de cele ce păţise. Vodă cum l-a văzut aşa, l-a şi'ntrebat de pricina scîrbiĭ. Boierĭul de-odată să mĭeră de întrebare, gîndea că Vodă se preface numaĭ, da daca a văzut de-a binelea că Vodă nu ştiea nicĭ cu spatele de fapta luĭ Solcan, i-a spus tot de-adreptul.

— Şi zi, ţiganul meŭ, ţ-a aratat hîrtiea cu: fie în voĭa ta şi aĭ mîncat chelfăneala. Amu a înţeles Vodă că Şolcan a îmblat cu şîriclic şi îndată l-a chemat la dînsul.

Şolcan s-a aparat cu jalba care i-o dăduse ţiganiĭ, da Vodă n'a vrut să ştie de nimic, ci a dat poruncă să-l spînzure.

— Cu Pîrcalabu a· *vost în voia ta*, amu las să fie *în voia mea.*

Maĭ pe urmă ş-a tras Vodă de samă, şi l-a ĭertat de copilăria care-o făcusă, după cum l-a ĭertat şi pe boĭer de alte greşelĭ carĭ le făcuse maĭ înainte.

www.digibuc.ro

131. — Stefan Vodă și Tolpa

Se zice că în vremea luĭ Stefan Vodă era pe lîngă curtea domnească un țigan, *Tolpa*, care era deștept, glumeț și tot odată foarte prefăcut.

Intr'o zi, venind niște oamenĭ de la țară ca să se jelueasca înaintea domnieĭ pentru nedreptățile din partea pîrcalabuluĭ lor, întîmpinară tocma cînd avea să intre în curte pe țiganul Tolpa.

— Ce vreț̆ĭ voĭ, oamenĭ bunĭ?—întrebă țiganul.

— Avem să vorbim oare-ce cu Măria Sa Vodă. Acasă-ĭ? răspunseră Romînĭĭ viniț̆ĭ, socotind că cine știe ce domn mare îĭ acela cu care vorbesc.

— Acasă! Dară ce aveț̆ĭ voĭ să vorbiț̆ĭ cu Măria Sa? Nu puteț̆ĭ să-mĭ descoperiț̆ĭ și mie tainele voastre? Eŭ v'aș putea foarte mult ajuta, de oare-ce și eŭ sînt unul din ceĭ maĭ marĭ sfetnicĭ aĭ Mărieĭ Sale!

Romînĭĭ veniț̆ĭ, necunoscîndu-l cine-ĭ și văzîndu-l așa de vorbăreț̆, i se încrezură țiganuluĭ, gîndind că ceea ce le spune îĭ adevarat, și-ĭ istorisiră taina lor, adică: cum că pîrcalabul îĭ asupreste din cale-afară, cum că li se ia bir peste măsură, ba încă pe lîngă aceea maĭ în toate zilele îĭ bagĭocurește, îĭ bate și-ĭ chinuește, fără milă și fără v'o pricină. Iaca de ce aŭ venit eĭ să se jelească luĭ Măria-Sa Vodă!

— Oamenĭ bunĭ! zise Tolpa, nu purtaț̆ĭ nicĭ o grijă, întoarceț̆ĭ-vă pe-acasă în voea cea maĭ bună, că eŭ vi-s omul!... Voiŭ vorbi cu Măria Sa. Lasă dacă v'a maĭ asupri și bate pîrcalabul vostru de astăzĭ înainte!

Romînĭĭ îl ascultară și se întoarseră bucuroș̆ĭ spre case.

Tolpa, după departarea lor, căută un prilej bun să intre la Măria Sa în odae.

Intr'o zi Stefan Vodă era voios.

Știindu-l atuncĭ numaĭ singur în divan, Tolpa intră de-odată la dînsul în nuntru, plîngînd și țiindu-se cu mînele de cap.

—Ce-țĭ este ție Tolpo? Ce plîngĭ? îl întrebă Vodă, văzîndu-l văetîndu-se și țiindu-se cu mînele de cap.

www.digibuc.ro

— Mi-a tras popa o palmă, Măria Ta!
— Pentru ce?
— Pentru-că n'am știut pe *Tatăl Nostru.*
— Eĭ. tu păgînule! îĭ zise Ștefan Vodă mînios, tu să nu știĭ Tatăl Nostru? Pacat că n'am știut eŭ asta maĭ de mult, că de-atuncea te-aș fi alungat de la curtea mea!.. Mă, da ce ĭeștĭ tu? păgîn? turc? tatar? orĭ ce liftă ră? să nu știĭ tu Tatăl nostru? Stăĭ numaĭ!...
— Ba îl știŭ Măria Ta, da-l greșesc într'un loc.
— Spune-mi-l dar!
— Tatăl nostru, carele ĭeștĭ în cerĭurĭ, sfințască-se numele tĕŭ, viĭe împărăția ta...
— Maĭ departe!
— Acĭ am uitat o vorbă.
— *Fie 'nvoea ta...* zi acuma maĭ departe.
— Fie în...
— Fie în voea ta... zi odată de la început. că iarășĭ aĭ uitat!
— Tatăl nostru, carele ĭeștĭ în cerĭurĭ, sfințască-se numele tăŭ, vie împărația ta, fie în!.
— Fie în voea ta!... Măĭ da ce bătut cu leuca!... Un cuvînt să nu-șĭ poată însamna! Zi încă odată de la început și ține bine minte: fie în voea ta!
— Tatăl nostru, carele ĭeștĭ în cerĭurĭ, sfințască-se numele tăŭ, viĭe împărăția ta, fie în...
— N'a să maĭ ție minte! zi maĭ de multe orĭ: *fie în voea ta*
— Fie în voea mea, fie...
— Nu așa! ci *fie în voea ta,* adică a celuĭ de sus, a lui Dumnezeŭ, și nu întru a ta, prostule și năucule!
— Eĭ! fie! d-apoĭ dacă uit!
— Apoĭ nu uita, că doară nu-ți-ĭ dogit capul!
— Și ca să nu uit Maria Ta, scrie-mĭ vorbele acelea pe-o hîrtie și te iscălește, că așa să-mĭ pocĭ aduce aminte totde'auna, cînd oiŭ lua hârtia în mînă.

Ștefan Vodă, nicĭ visînd de gîndurile Țiganuluĭ, luă o hîrtie albă curată și scrise: *fie în voea ta,* a-

www.digibuc.ro

poĭ se iscăli maĭ de desupt *Ștefan Voda*, și i-o dete Țiganuluĭ, ca să nu-l maĭ supere...

Tolpa — bucuria luĭ — ia hîrtia în mînă și ieși din divanul domnesc, îndată a și pornit la țară, anume cătră satul acela, de unde eraŭ Romînii ce aŭ fost venit la domnie să se jelueascâ pentru asuprirea peste măsură din partea pîrcălabuluĭ.

Agiungînd el în satul acela, dete poruncă să se strîngă toțĭ sătenii la un loc, dimpreună cu dînșiĭ și pîrcălabul, căcĭ vine de la curtea domnească și le aduce o vorbă mare de la Maria Sa Vodă, pe care fie-cine trebue s'o asculte și s'o împlinească...

După ce s'a strîns tot satul, dimpreună cu pîrcălabul la un loc, Tolpa vîrîndu-se în mijlocul oamenilor și puindu-se față în față cu pîrcălabul, pe carele a început maĭ întăĭ al mustra înaintea satuluĭ întreg pentru neomenia luĭ cu sătenii și cu toțĭ Romînii de prin pregiurul acela, apoĭ arătîndu-ĭ iscălitura luĭ Ștefan Vodă, îĭ zise ;

— Vezĭ ce este scris aĭci ?

— Văd: *fie în voea ta* — răspunse pîrcălabul, dar eŭ nu știŭ ce se însemneze aceasta!

— Nu știĭ?.. bine ! Lasă că știŭ eŭ !—strigă Tolpa turios, și atuncĭ pe loc poruncĭ oamenilor să l întindă gîos înaintea oamenilor și să-ĭ măsoare v'o 50 bețe bune și piperate. zicând:

— Iscălitura Măriel Sale poruncește : să pedepsim pe toțĭ aceia ce nu știŭ de omenie și asupresc pe frațiĭ lor din cele-afară și fără v-o dreptate !..

Pîrcălabul era nevoit să sufere bătaia, crezînd că așa a poruncit Vodă.

El însă era unul din ceĭ maĭ credincĭoșĭ, maĭ supușĭ și maĭ plăcuțĭ domnieĭ, și știind aceasta, se mira foarte mult, cum de-a făcut Ștefan Vodă să poruncească să-l bată țiganul Tolpa înaintea sătenilor, maĭ cu samă nefiind cu nimic vinovat !

La v'o cîte-va săptămînĭ însă, după ce a fost bătut, avînd treabă numaĭ de cît să se ducă la curtea domnească, se duse, și agiungînd intră la Măria Sa.

www.digibuc.ro

Ștefan Vodă, bucurîndu-se de sosirea luĭ, îl primi cu aceĭaș prietenie și inimă bună ca și mai înainte.

Pîrcălabul s'a mĭerat mult de primirea asta bună.

Pricepînd atuncĭ că nu poate să fie ceva răŭ la mijloc, că trebue să-l fi pus cine-va la cale și de aceea poruncise ca să-l pedepsească, îl întreabă pe Vodă:

— De ce aĭ poruncit Măria Ta luĭ Tolpa ca să mă bată înaintea sătenilor meĭ, că doară n'am făcut nimăruĭ nicĭ un răŭ.

Ștefan Vodă, uitîndu-se lung la dînsul, mĭerîndu-se și el de vorbele pîrcălabuluĭ, îĭ zise:

— Ce spui?...

— Ce spun?.. d'apoĭ ĭaca cum și ĭaca cum, și începu a-ĭ povesti toată istoria cum s'a întîmplat.

— Eĭ, mișelul! zise Vodă mînios, de aceea mĭ-a spus el să mă iscălesc eŭ la cuvintele, ce nu le știa din *Tatăl nostru*, ca să aibă cu aceea iscălitură putere sĭ te bată!.. Așa-ĭ treaba?... Lasă că mĭ ți-l oĭŭ învața eŭ!..

Ștefan Vodă să făcu foc; porunci curtenilor să prindă pe Tolpa și să-l spînzure.

Tolpa însă, cînd istorisia pîrcălabul luĭ Vodă și cînd Vodă porunci să-l prindă și să-l spînzure, stătea la ușă și asculta toate, și um a auzit aceasta, îndată s'a făcut nevăzut, ascunzîndu-se în grădina domnească, care era foarte mare, știind că acolo nu va da nimenĭ de dînsul, ĭar trecînd mînia Domnului, poate să scape cu vĭeață.

In zadar l-aŭ căutat curtenĭĭ să-l prindă, că Tolpa nu era nicăĭrĭ. El bĭetul, de spaimă și de trică c'a să-l spînzure, s'a fost ascuns în grădina aceea așa că nicĭ ziua mare cu lumina nu-l puteaŭ afla, de l'ar fi tot căutat.

Maĭ spre sară, fiind o zi frumoasă și călduroasă, ĭeșĭ Ștefan Vodă singur din curte și se duse la primblare prin grădina Domnească tocmaĭ în partea aceea unde era Tolpa ascuns. Țiganul văzîndu-l de departe că vine Vodă, se sui iute într'un măr și se legă cu

www.digibuc.ro

brîul ce era încins peste mijloc de un crac, lăsîndu-și apoĭ picioarele să spînzure în gĭos, iar o aţișoară, ce-o avea asemenea pe lîngă dînsul, o legă de altă creangă deasupra capuluĭ său.

Văzîndu-l așa Vodă zise cu milă:

— Zău că-'mĭ pare rău de sărmanul Tolpa. Bĭetul de bună samă auzînd că am poruncit să-l omoare, pentru că a bătut pe pîrcălabul, s'a spînzurat el singur, ne maĭ așteptînd pe alțiĭ...

Tolpa numaĭ trăgea cu urechia.

— Dacă ar fi viŭ, eŭ l-aș ĭerta...

— *Fie în voea ta!* strigă Tolpa, sărind gĭos și îmbrățișînd picioarele Mărieĭ Sale.

— *Fie în voea ta*! Bine că măcar de frica spînzurătoareĭ aĭ învățat *Tatăl Nostru*! zise zîmțînd de rîs Ștefan Vodă. Atuncĭ m'aĭ prins cu iscălitura, acum cu vorba, dar altă dată nu maĭ scapĭ nicĭ *cu voea ta*, nicĭ fără de *voea ta*!...

Era șagagĭ Ștefan Vodă și-ĭ plăcea și șăgile altora, dar între-o șagă și o altă șagă ținea la mijloc cîte nouă fulgere și vaĭ de acela, pe care îl nimerea pintre șăgĭ săgeta mînieĭ domnești!

132. — **Aista'ĭ tatăl nostru!**

Era în Decemvrie, 1855, cînd după orînduirea ministeruluĭ din Viena se desgropară la monastirea Putneĭ moaștele luĭ Ștefan Vodă și ale întregeĭ sale familiĭ, care odihnesc în acea biserică.

La desgroparea moaștelor fusese trimes Teoctist Blajevicĭ, ca comisar duhovnicesc pe lîngă alțĭ treĭ — unul politic, altul sanitar și al treile technic.

Încă se descoperise mormintele luĭ Bogdan, fiul și urmașul luĭ Ștefan cel Mare; apoĭ a luĭ Ștefan cel tînăr și multe altele pînă ce în sfîrșit agĭunseră la însuși mormîntul luĭ Ștefan cel Mare: săpat frumos și bine în marmură sură.

www.digibuc.ro

Șese picioare sub fața pămîntuluĭ, lovi întâĭa-dată hîrletul în lespedea de granit și lustruit a luĭ *Ștefan Vodă Cel Mare și Sfînt*!

Patru călugărĭ și 4 mirenĭ coborîră în sunetul tuturor clopotelor mănăstireĭ — dar în tăcerea a toată suflarea omenească — în mormînt răsturnînd greaua și marea lespede de pe el — iar sub ea se zăriră după treĭ sute de anĭ.... în adîncime de 2 stînjenĭ, îmbrăcat într'un pieptar lung, tunica de fir de aur și încă lucitor, cu mantaua de tron, aruncată pe partea de gios a trupuluĭ, fără săcriŭ pe 6 chingĭ late de fier..... se zăreaŭ zic moaștele celuĭ pentru care însuși *Papa de la Roma a poruncit ca în toate bisericile din tîrgurile lumeĭ, se facă rugăciuni de mulțămire către Dumnedeŭ pentru că scăpase creștinătatea întregeĭ Europe de îngenuchĭerea păgînilor Turcĭ.*

Teoctist Blajevicĭ sta pe gînduri în fața mormîntuluĭ descoperit, răzamat de un stîlp de marmoră și de sîiala (emoțiune), nu putea vorbi un cuvînt.

Atuncĭ se apropie un moșneag bătrîn (Toader Nițu) din Putna în genunchĭ și plîngînd spre mormîntul descoperit a luĭ Ștefan cel Mare și Sfînt și uitîndu-se în el, spuse încet și c'o jele sfâșietoare:

— *Săracĭ de noĭ ! aista-ĭ tatăl nostru* !!....

www.digibuc.ro

INSEMNĂRI. — TABLA DE MATERIE

pag.

Cuvînt înainte după V. Alexandri. 5

I. **Faptele şi vitejiile luĭ Stefan cel Mare şi Sfînt.** 9

1. *Stefan cel Mare şi Sfînt.* 11

2. *Prorociea despre Stefan cel Mare şi Sfînt* după Ilie Veslovschi, *Şezătoarea*, rev. de folklor. An. III. faţa 235. 17

3. *Stefan cel Mare şi Ingerĭ* după Th. A. Bogdan înv. din Bistriţa, care-a cules-o din Cîmpia Ardealuluĭ şi-a publicat-o în rev. «*Familia*» din Oradea mare. An. XXXIX faţa 246. 18

4. *Stejarul din Borzeştĭ*, dupe N. Gane: *Nuvele* vol. III. f. 5. Această istorie ĭ-a fost povestită de poetul V. Alexandri. Legenda gĭoculuĭ şi a'ntemeĭeriĭ bisericiĭ din Borzeştĭ nĭ-a spus-o şi mie D. Gr. A. Tabacariŭ din satul Hemeĭuşĭ, com, Fîntînele, ţin. Bacăuluĭ. — Să se vadă şi *Dictĭon. geogr. a jud. Bacăŭ*, de Ortensia Racoviţă, f. 168. 21

5. *Judecata luĭ Stefan Vodă*, auzită de N. Stoleriŭ de la Gh. Bosînceanu din Baea, ţinutul Sucevei. 27

6. *Stefan Vodă*, după S. Fl. Marian: *Tradiţiĭ pop. romîne din Bucovina*, f. 90. 29

7. *Bătălia de la Socĭ*, după S, Ionescu: *Dicţionar geogr. a jud. Suceava*, f. 316. 36

8. *Bătălia de la Baea*, după celea ce-a auzit d. P. Gheorgheasa înv. în satul Cotrigaş, com. Broşteni (Suceava) şi după *Dicţ. geogr. a jud. Suceava* de S. Ionescu, f. 211 şi 223. 36

9. *Scările luĭ Vodă*, după celea ce a auzit d. Victor Popovicĭ din Paşcani. D-sa spune că într'o primbare care-a făcut-o prin pădurile din acele părţĭ a găsit o piatră ruptă pe care era scris cu litere vechĭ slavoneşte adică *Pe aicĭ trecut-a Stefan în lupta cu duşmanĭi*.... 37

10. *Mănăstirea Putna*, după I. Neculcea, *Letopiseţ*, vol. II. ed. II. f. 179. 38

11. *Stefan Vodă şi Turcĭi*, după S. Fl. Marian: *Tradiţiĭ pop. romîne din Bucovina*, f. 119. 40

12. *Mănăstirea Putneĭ*, după celea ce-a auzit d. Ilie Veslovschi din Cîmpulung Bucovina. 54

13. *Răsboiul de la Racova*, după arătările rezlete de C. Chiriţă: *Dict. geogr. a jud Vasluĭ*, f. 33, 37. 39. 41. 43, 55, 87, 123, 124, 135, 142, 150, 153, 154, 157, 165, 172, 186, 189, şi T. Ciuntu: *Diction. geogr. a jud. Tecucĭ*. f. 266. 56

14. *Bătălia de la Răsboĭenĭ*, după I. Neculcea: *Letopiseţ*, vol. II. ed. II. f. 180. 58

www.digibuc.ro

pag.

15. *Bătălia de la Valea-Albă*, după celea ce-a auzit d. P. Gheorgheasa, înv. în satul Cotrigas, som. Broşteni (Suceava). 60

16. *Cetăţuea*, după C. D. Ghiorghiŭ, *Diction, geogr. a jud. Neamţ*, f. 118. 61

17. *O minune a luĭ Stefan cel Mare şi Sfînt*, după cele auzite de Const. Baltă de la un moşneag din Buhalniţa, (Neamţ). 61

18. *Bătăliile pentru Cetatea Albă şi Chiliea*, după I. Neculcea: *Letopiseţ*, vol. II. ed. II. f. 179. 62

19. *Daniil Sihastru*. după D. Dan. rec. folk: *Săzătoarea*, vol. VI. f. 133. 62

20. *Cozminul şi Dumvrava Roşă*, după D-na El. Voronca: *Patria*, ziar în Cernăuţĭ, An, I No. 24, 25, 26 şi 27. 66

21. *Dumbrava Roşă*, I. Neculcea, *Letopiseţ*, vol. II. ed. II. f. 181. 68

22. *Altă Dumbravă Roşă*, după C. Chiriţă; *Diction. geogr. a jud. Iaşĭ*, f. 93 şi C. D. Gheorghiŭ: *Diction. geogr. a jud. Nemţ*, f. 167. 69

23. *Pusnicul Silvestru*, după P. S. S. Arhiereul Narcis Creţulescu. care a auzit-o din călugării bătrînĭ şi a scris-o în Istoria Mănăstiriĭ Neamţuluĭ tom. I. f. 331—362. (manuscript). 69

24. *Logofătul Tăut*, I. Neculcea: *Letopiseţ* vol II. ed. II. f. 181. 72

25. *Stefan Vodă şi Ungurii*, după S. Fl. Marian: *Trad. pop. rom. din Bucovina*, f. 104 maĭ este o variantă la El. Voronca: Datinele şi credinţele pop. Rom. f. 958. 72

26. *Bătăliea de la Varniţa*, după celea ce-a auzit Const, Paliuc din Volovăţ (Bucovina). 83

27. *Gîrla Cazaculuĭ*, după celea ce-a auzit d. Ilie Veslovschi din Cîmpu-Lung Bucovineĭ. 85

28. *Bătăliea de la Ciortăreĭ*, după D-na El. Voronca din Mihalcea (Bucovina), care a auzit-o de la Mihaĭ Juravlea din Burla (Bucovina). 85

29. *Bătăliea de la Zarija*, după D-na Niculiţă-Voronca din Mihalcea (Bucovina), care a auzit-o de la Ion Pisarcĭuc din Roşa (Bucovina). 86

30. *Stefan cel Mare şi Sf. Gheorghe*, după d. T. T. Burada: *O călătorie la muntele Atos*, f. 36. 88

31. *Valea luĭ Vodă*, după C. Chiriţă: *Diction. geogr. a jud. Iaşĭ*, f. 252. 89

32. *Popa care ştie carte*, după V. A. Urechea, *Legende Române*, ed. III. f. 49. 89

33. *Stefan cel Mare şi Porcariu*: Această legendă îĭ scrisă după cea comunicată de Arh Narcis Creţulescu, care a auzit-o de la Generalul Grigore Ipătescu şi institutorul Sachelarescu din Iaşĭ şi de la alţiĭ. 98

N. B. *Se zice că Ghelasie era răzăş fruntaş si că din neamul luĭ se trage Inochentie, Vlădică la Huşĭ între aniĭ 1752—1782.* (Cronica Romanuluĭ. Apendice f. 229).

www.digibuc.ro

pag.

34. *Ciobanul,* cules de El. Niculiță-Voronca: *Datinele și credințele poporului Romîn,* f. 678. 100

35. *Stefan Vodă și baba Tudora,* după I. Ionescu (de la Brad) *Agricult. rom. din jud. Putna,* f. 362, după Mariea Movilă, care a scris după legenda asta, romanul *Septe Munți,* f. 43. Buc, 1882; după *Diction. geogr. a jud. Putna,* de A. Candrea și M. Caneanu f. 394 și Carmen Sylva: *De prin veacuri,* vol. I. f. 36. 102

36, *Mănăstirea Căpriana,* după P. S. S. Archiereul Narcis Crețulescu, care a auzit-o de la ieconomul *Andrei Panuș* de la biserica Buna-Vestire din Iași, fiind un vlastar din neamul țiganului Panuș, din vremea lui Ștef. Vodă. Tot în chipul acesta povestesc și călugării bătrîni. Să se vadă și «Uricarul» lui Codrescu vol. III. f. 270. 104

37. *Cetatea Tătarilor,* după S. Fl. Marian: *Trad. pop. rom. din Bucovina,* f. 260. 106

38. *Stefan cel Mare și Capcîniĭ,* după Th. A. Bogdan; *Familia,* Am. XXXIX, f. 258. Oradea Mare. 117

39. *Dealul Leahului,* după S. Fl. Marirn: *Trad. pop. rom. din bucov.* f. 275. 118

40. *Stefan Vodă și Hatmanul Peștiovicĭ,* după N. Trofin care a auzit-o de la Vasile Morariŭ din satul Glodenĭ, com. Parpanița jud. Vasluĭ. 121

41. *Cum scapă Stefan Vodă de Tătarii printr'o minune,* după celea ce-a auzit d. Ilie Veslovschĭ din Cîmpu-lung Bucovineĭ. 123

42. *Bătăliea cu Tătariĭ de pe Vatea Berheciului,* după spusele d. M. Zamfir nermalist din satul Vulturenĭ, ținutul Tecuciului.

43. *Locul războiului,* după N. Filipescu-Dublău: *Dicționar geogr. a jud. Dorohoi.* f. 41. 124

44. *Valea Groazeĭ,* după C. Chiriță: *Diction. geogr. a jud. Iașĭ.* f. 115. 125

45. *Bătălea de la Poĭana Dealului Mare,* după T. Cĭuntu; *Dicțion. geogr. a jud. Tecucĭ,* f. 263. 126

46. *Tabăra,* după N. Filipescu-Dubău: *Dicțion. geogr; a jud. Dorohoĭ.* 329. 126

47. *Singeriĭ,* după C. Chiriță: *Dicțion. geogr. a jud. Iașĭ* f. 205. 126

48. *Cĭerdacul lui Stefan Vodă;* după C. Chiriță: *Dicțion. geogr. a jud. Fălciu.* f. 36. 127

49. *Cetățuia și Valea lui Stefan Vodă cel Mare,* după C. Chiriță: *Dicțion. geogr. a jud. Fălciu,* f. 29. 127

50. *Masa lui Stefan Vodă,* după celea ce-a auzit d. I. Mironescu, înv. în com. Tazlău ținutul Neamțuluĭ. 128

51. *Movila cu gloanțe,* după d. Ilie Veslovschi: rev. folk. *Șezătoarea* f. 207. 129

52. *Cuvîntul de moarte a lui Stefan Vodă,* de I. Neculcea: *Letopiseț,* vol. II. ed. II. f. 182. 130

53. *Poruncile lui Stefan Vodă cel Mare și Sfînt.* după celea ce-a auzit d. P. Gheorgheasa înv. din satul Cotrigaș, com. Broșteni (Suceava). 130

II. **Doamnele lui Stefan Vodă cel Mare și Sfînt.** 131

www.digibuc.ro

54. *Casa Doamneĭ*, după *Dicțion. geograf. a jud. Botoșanĭ* de V. C. Nădejde și I. Țițu, f. 199 și după celea auzite de d. Alex. Petrescu, de la un moșneag din Stînca. 133

55. *Catelina*, după celea ce mi-a trimes Arhiereul Narcis Crețulescu și după «*Dicțion. geogr. a jud. Iașĭ*, f. 49, 59 și 140. I. Creangă a publicat în *Convorb. lit*, o baladă pop. *Catelina* în care se povestește despre frumusețea uneĭ femeĭ vîndute Turcilor. Am pomenit de balade asta fiind, că numaĭ de data asta maĭ găsesc acest nume în literatura populară. 134

56. *Bătăliea de la Cetatea Hotinuluĭ*, după C. Stamati-Ciurea rev. *Povestea Vorbeĭ*, An. I, No. 16 fața 5. 136

57. *Domnița Săsoaică*, auzită de la Gh. Bosînceanu, gospodarĭ-dogarĭ. din Baea, ținutul Suceava. 137

58. *Nouraș și Doamna Ileana*, după P. Ispirescu care a publicat-o în «Convorbirii literare» An. XII, unde a scris «*Viața luĭ Stefan cel Mare și Bun*». 138

59. *Nourel și Calapod Paharnicul*, după balada culeasă de d. Alex. Vasîliŭ, de la Mihai Buchilă, moșneag de 60 anĭ, din satul Tătărușĭ. țîn. Suceava. 140

60. *Domnița Unguroancă*, legendă culeasă de Rubinyi Mózes și publ. în: *Adalèkok a Moldovĭ Csangok Nyelvjárásához* (*Adițiunĭ la dialectul limbeĭ Cĭangăilor din Moldova*) Budapesta. 1901. 143

61. *Fîntîna Doamneĭ*, după Dicțion. geogr. a jud. Bacăŭ, f. 295 144

62. *Altă Fîntînă Doamneĭ*, după S. Fl. Marian: «*Tradițiĭ pop. rom. din Bucovina*. f. 278. 144

63. *Iucă altă fîntînă Doamneĭ*, după *Dicțion. geogr. a jud. Iașĭ*, de C. Chiriță, f. 54. 146

64. *Vierița cea frumoasă*, după V. A. Urechea «*Legende Române*» f. 260. 146

65. *Stefan cel Mare și mama luĭ Petre Rareș*, după C. Chiriță, «*Dicț. geogr. a jud. Iașĭ*, f. 227. 152

66. *Cîntecul Ilenеĭ*, după cele auzite de d. I. Mironescu, înv. de la moșneagul Irimia Concu din com. Tazlăŭ, ținutul Neamțuluĭ. 152

67. *Obîrșia Cĭangăilor din Faraoanĭ*, legendă culeasă de Rubinyi Mózes și publ. în: *Adalèkok a Moldvaĭ Czángok Nyelvjárásához. (Adițiunĭ la dialectul limbeĭ Cĭangăilor din Moldova)*. Budapesta, 1901. 153

III. **Cîntece despre Stefan cel Mare și Sfînt.** 155

68. *Cîntecul luĭ Stefan Vodă cel Mare și Sfînt*. cules de V. Alexaneri: *Poesiĭ pop. ale Romînilor*, f. 173. 157

69. *Alt cîntec al luĭ Stefan cel Mare și Sfînt*, culese de V. Alexandri: *Poesiĭ pop. ale Romînilor*, f. 174. 157

70. *Haĭ fraților*. cîntec găsit de d. Hașdeŭ pe *psaltirea slavo-romînă a luĭ Dositeĭ*, care se pare a fi un cîtec răsboinic din vremea luĭ Stefan cel Mare. 157

71. *Stefan Vodă și Șoimul*, cules de V. Alexandri: *Poesiĭ pop. ale Romînilor*, f. 172. 158

72. *Movila luĭ Buricel*. cules de V. Alexandri: «*Poesiĭ pop.*

www.digibuc.ro

www.digibuc.ro

pag.
96. *Darman*, după Orț. Racoviță: *Dicț. geogr. a jud. Bacău*, f. 251. 180
97. *Hatmanul Grozav*, după I. Ciuntu: *Dicț. geogr. a jud. Tecucĭ*, f. 99. 180
98. *Tălaba*, după T. Ciuntu: *Dicț. geogr. a jud. Tecucĭ*, f. 202. 181
99. *Ipotă*, » » » » » » » » » 252. 181
100. *Balș*, » » » » » » » » » 156. 182
101. *Vulĭur și Tăvărdar*, după T. Ciuntu; *Dicț. geor. a jud. Tecucĭ*, f. 280. 182
102. *Cudalb*, după Moise Pacu: *Cartea jud. Covurlui* și după celea ce-a auzit d. St. Grosu, înv. în com. Smîrdan, ținutul Covurluĭ. 182
103. *Bîrsan*, după celea ce-a auzit d. Guță V. Arghir, normalist din Panciŭ. 183
104. *Totoĭescu*, după D-na El. Niculiță—Voronca: *Datinele și Credințele pop. Romîn*, f. 712. 183
VI. **Daniĭ de la Ștefan cel Mare și Sfînt.** 185
105. *Purcel*, culeasă de I. Neculcea; *Letopiseț*, vol. II. ed. II, f. 181. 187
106. *Movila luĭ Burcel*, după C. Chiriță: *Dicț. geogr. a jud. Vasluĭ*, f. 122. 187
107. *Gîrceanu*, după C. Chiriță: *dicț. geogr. a jud. Vasluĭ*, f. 90. 188
108. *Văsoĭ*, după T. N. Ciuntu: *Dicț. geogr. a jud. Tecucĭ*, f. 34. 188
109. *Paisie*, după S. Ionescu » » » » *Suceava*, f. 227, 188
110. *Corlat*, după N. Fiipescu-Dub. » » » » *Dorohoĭ*, f. 53. 189
111. *Portar-Bașa*, după C. Chiriță: » » » » *Vasluĭ* f. 146. 189
112. *Frații Mircești*, » » » » » » » » f. 118. 189
113. *Roman*, » » » » » » » *Iași*, f. 194. 190
114. *Bucĭum*, după Ort. Racoviță » » » » *Bacău*, f. 454. 190
115. *Ghiorghiță* » S. Ionescu: » » » » *Suceava*, 102. I-a fost povestită de preotul Gh. Ortoanu din com. Dorna, ținutul Suceveĭ. 190
116. *Logofătul Negrilă*, după C. Chiriță: *Dicț. geogr. a jud. Vasluĭ*. f. 131. 192
117. *Broșteanu*, după S. Ionescu: *Dicț. geogr. a jud. Suceava* f, 54; iar partea a doua a istorisiriĭ îĭ scrisă după celea ce-a auzit d. Victor Popovicĭ din Pașcanĭ. 192
VII. **Răzașiĭ de la Ștefan cel Mare și Sfînt.** 195
a). *Dicț. geogr. a jud. Suceava*, f. 84; b). *Dicț. geogr. a jud. Botoșanĭ*, f. 79; c). Idem, f, 104; d). Idem, f. 130; e). *Dicț. geo, a jud. Fălciŭ*, f. 23; f). Idem, f. 148; g). Idem, f, 214; h). *Dicț.*

www.digibuc.ro

www.digibuc.ro

Pag.

130. *Șolcan Țiganul*, după celea ce-a auzit și mi-a comunicat Arh. Narcis Crețulescu, starețul Mănăstirii Neamțului, 222

131. *Stefan Vodă și Tolpa.* dupa S, Fl, Marian; *Tradiții pop. rom, din* Bucovina, f, 138. 225

132, *Aista- tatăl nostru*! Tîmplarea asta-ĭ scrisă 'n: *Curierul de Iași*. (An, X Nr. 40 din 15 Aprilie 1877), poate că de M, Eminescu. care trebue să-l fi răscolit la inimă aceste cuvinte a țaranuluĭ supus neamțuluĭ și cu o evlavie sfîntă pentru numele luĭ Stefan Vodă! *Numaĭ vorbele moșneaguluĭ m-aŭ făcut să o adaog la șiragul de legende a luĭ Stefan cel Mare și sfînt, pentru ca să se vadă cît de puternic îĭ sădit chipul acestuĭ mare Domn în inimile țăranilor Moldovenĭ!* 229

Mulțămire.

Mă simt dator a aduce aicĭ mulțămirile mele inimoase, tuturor acelora care-aŭ avut osebita buna voință să mă ajutore, cu ce-aŭ putut, la îndeplinirea gînduluĭ și datorieĭ ce mĭ-am luat-o asupră-mĭ, și ca Romîn și ca fecĭor de țaran, față de împlinirea a 400 anĭ de la moartea celuĭ maĭ scump, maĭ drag și sfînt Domn din trecutul nostru sbuciumat: ***Stefan Vodă cel Mare și Sfînt,***

S. TEODORESCU-KIRILEANU.

Inceputul este cu Damnezeŭ,
Și sfîrșitul tot cu Damnezeŭ

www.digibuc.ro

Lucrări de acelaşi:

Ieşite:

Povesti populare cu coprins moral.—Editura librăriei Ciurcu. Braşov, 1899.

Picală, întîmplări din vieaţa sa (scrisă în graĭ popular după o traducere evreiască din fraţii Schot.) Editura librăriei Ciurcu Braşov. 1899.

Calendariul gospodarilor săteni, în tovărăşie cu mai mulţi fecĭori de gospodari. Redacţia calendariului este în: *Gara Zorleni.*

Cit de degrabă va ieşi:

Cuza Vodă, istorisiri şi cîntece populare.

Lucrări de:

Gh. Teodorescu-Kirileanu (în tovărăşie cu *C. Brudariu*): **Cartea Ţăranului Romîn,** editura Caseĭ şcoalelor din Bucureşti. 1901.

www.digibuc.ro